

ISSN 1810-309X

Nr. 01-02 (361-362) 2022

LEGEA ȘI VIAȚA

Publicație științifico-practică

Se editează din ianuarie 1991

Chișinău • 2022

Revista în proces de acreditare

Asociați: Curtea Constituțională, Curtea Supremă de Justiție, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” (Cahul), Universitatea „Spiru Haret” (Constanța), Universitatea „Petre Andrei” (Iași)

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor-șef: prof. univ., dr. **Radion Cojocaru**

din Republica Moldova:

prof. univ., dr. **Iu. Larii**, prof. univ., dr. hab. **V. Cușnir**; conf. univ., dr. **D. Ostavciuc**; prof. univ., dr. hab. **Gh. Costachi**; prof. univ., dr. hab. **Gh. Gladchi**; prof. univ., dr. **V. Bujor**; prof. univ., dr. **Șt. Belecciu**; prof. univ., dr. **T. Osoianu**; conf. univ., dr. **I. Erhan**; conf. univ., dr. **I. Trofimov**; conf. univ., dr. **M. Gherman**; conf. univ., dr. **B. Glavan**; conf. univ., dr. **C. Rusnac**; conf. univ., dr. **A. Nastas**; conf. univ., dr. **V. Ionașcu**; conf. univ., dr. **Gr. Ardelean**; conf. univ. **Ed. Pui**; drd. **A. Lungu**; drd. **Ig. Soroceanu**.

din străinătate:

prof. univ., dr. **C. Voicu** (București, România); prof. univ., dr. **G.-M. Țical** (Constanța, România); dr. **M. David** (Constanța, România); prof. univ., dr. **C. Peța** (Constanța, România); conf. univ., dr. **G.-A. Nicula** (Galați, România); prof. univ., dr. hab. **V. Komarnițchi** (Lugansk, Ucraina); conf. univ., dr. **Iu. Șcaplerov** (Mogileov, Republica Belarus); conf. univ., dr. **V. Abroschin**, (Odesa, Ucraina); conf. univ., dr. **A. Politova** (Donețk, Ucraina).

COLEGIUL TEHNIC DE REDACȚIE

Ruslan Condrat, redactor-șef tehnic

Angela Pareniuc, traducător

Marius Chiriță, redactor

Victor Moțpan, tehnoredactor

Adresa redacției:

str. Gh. Asachi nr. 21, mun. Chișinău, MD - 2009,

Republica Moldova

tel.: 022-234 132 (contabilitatea)

© Legea și viața

pagina web: www.academy.police.md

CONDIȚII DE PUBLICARE

Materialele destinate publicării se transmit de către autori numai pe suport electronic, prin e-mail la adresa ruslan.condrat@gmail.com.

Odată cu înaintarea oricărui material autorul/ autorii trebuie să indice următoarele date:

- prenumele (complet) și numele;
- afilierea instituțională și denumirea funcției deținute;
- adresa poștală pentru expedierea revistei „Legea și Viața” în care urmează să fie publicat articolul trimis redacției;
- adresa de mesagerie electronică și un număr de telefon (mobil sau fix);
- este obligatorie indicarea CZU-lui pentru fiecare articol.

Materialele trimise trebuie însoțite de un rezumat (în limbile română și engleză) cuprinzând 1.000-1.500 de caractere și de cel puțin cinci cuvinte-cheie (în limbile română și engleză). Rezumatul trebuie să cuprindă identificarea subiectului tratat, obiectivele urmărite de autor, rezultatele cercetării și implicațiile teoretice și practice ale studiului.

Pentru materialele care urmează să fie publicate la rubricile: „Recomandări editoriale”, „Practică judecătorească rezumată și comentată” și „Interviuri” nu sunt necesare rezumatul, cuvintele-cheie și bibliografia.

Mod de redactare:

- **hârtie** format A4;
- **margini:** sus – 2 cm; jos – 2 cm; stânga – 2,5 cm; dreapta – 2 cm;
- **interlinie** – 1,15;
- **font** Times New Roman;
- **titlul** - corp 14, **numele autorului și afilierea** - corp 12, **textul** - corp 12.
- **tabelele:** se încadrează în text, se numerotează în dreapta sus, iar titlul se scrie în stânga sus;
- **figurile:** vor fi încadrate în text și vor fi numerotate;
- **ilustrațiile** vor fi în format **jpg**. sau **tiff**. cu următoarele caracteristici: 300 dpi și minim 1 MB;
- **formulele și ecuațiile:** inserate în text vor fi numerotate în dreapta paginii;
- **referințele la sursele bibliografice:** se indică în paranteze pătrate, inserate în text, de exemplu [8]. Dacă sunt citate anumite părți ale sursei, după indicele bibliografic se indică și pagina, de exemplu [8, p. 231].

La sfârșitul articolelor se atașează bibliografia utilizată la notele din paranteze pătrate, potrivit următoarelor modele, după caz: [se trec doar referințele la lucrări/articole de specialitate, ordonate alfabetic, apoi cronologic]:

[Model lucrare]

Stătescu C. Drept civil. Persoana fizică. Persoana juridică. Drepturile reale, București: Editura Didactică și Pedagogică, 2020. 234 p.

Семенов В.В. Философия: итог тысячелетий. Философская психология. Москва: Эврика, 2000. 64 с.

[Model lucrare cu mai mult de trei autori]

Stan N. ș. a. Tratat de criminalistică. București: Ed. Timpul, 2004. 282 p.

[Model contribuție într-o lucrare]

Kuglay I. „Procedura de cameră preliminară. Soluțiile”. În: M. Udroi (coord.), Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, ediția a 2-a, București: Ed. C.H. Beck, 2004, pp. 1422-1423.

ianuarie - februarie 2022

[Model articol]

Adăscăliței M. Tăierea ilegală a vegetației forestiere. In: Revista de drept, nr. 9, 2018, p. 17-22.

[Model articol în lucrări științifice]

Rurac M. Insolvabilitatea fictivă. În: Culegere de lucrări științifice a Universității de Stat din Moldova, 2001, vol. 9, p. 95-99.

[Model articol în materialele simpoziunilor]

Babuc V. ș.a. Cercetări și realizări în tehnica criminalistică. În: Realizări, programe, perspective. Tezele conf. jubiliare internaționale. Chișinău: Universitatea Tehnică a Moldovei, 1995, p. 152-157.

[Alte surse]

Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova. Nr. 259-XV din 15 iulie 2004. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 30.07.2004, nr.125-129 (1479-1483).

[Model websites]

Mihai R. Relațiile de muncă în contextul prevenirii riscului de îmbolnăvire cu coronavirus (COVID-19), disponibil pe www.juridice.ro, accesat la 13 martie 2020.

Articolele propuse spre publicare vor fi supuse unui proces de evaluare de tip *peer-review*, efectuată de către doi referenți independenți.

Evaluarea are în vedere, îndeosebi, valoarea științifică a materialelor propuse spre publicare, aspectele de noutate doctrinară, documentarea și informarea bibliografică a autorilor, interesul publicistic al articolelor, respectarea cerințelor tehnice de redactare și stilul publicistic al autorilor.

Articolele acceptate de redacție intră în procesul de tehnoredactare și tipărire cu o lună înaintea publicării.

Redacția recomandă autorilor ca dimensiunile materialelor transmise spre publicare să nu depășească, de regulă, 40.000-50.000 de semne.

Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

Privitor la materialele care se publică, redacția își rezervă următoarele drepturi:

- să le redacteze în conformitate cu regulile de stil proprii revistei „Legea și Viața”;
- să le publice și în ediția on-line a revistei;

Redacția revistei „Legea și Viața” nu-și asumă nicio răspundere pentru nerespectarea reglementărilor înscrise în legislația privind drepturile de autor. În caz de plagiat - parțial sau integral - întreaga răspundere, atât juridică (penală, contravențională, civilă), cât și deontologică, revine în exclusivitate autorului. De asemenea, opinia autorilor nu exprimă opinia redacției în abordarea subiectelor de referință.

Precizăm că regulile de stil proprii revistei „Legea și Viața” care trebuie avute în vedere la redactarea materialelor trimise redacției de către autori, precum și procesul de evaluare a acestora sunt disponibile pagina web: www.academy.police.md

SUMAR:**IN MEMORIAM**

<i>In memoriam Leontie Arsene</i>	7
<i>In memoriam Gheorghe Chirița</i>	12

STUDII ȘI COMENTARII

Radion COJOCARU, Andrei NASTAS <i>Infrațiunea de contrabandă în lumina noilor modificări legislative – comentariu și reguli de încadrare juridică (Partea a II-a)</i>	17
Octavian BEJAN <i>O privire asupra înființării statului medieval Moldova</i>	32
Constantin RUSNAC, Cătălin-Bogdan PĂUN <i>Înregistrarea video a percheziției</i>	43
Grigore ARDELEAN <i>Discuții cu privire la natura juridică a contractului de locațiune</i>	50
Boris GLAVAN <i>Reflecții privind clasificarea măsurilor speciale de investigații</i>	56
Liliana CREANGĂ, Ghenadie CREANGĂ <i>Dezvoltarea profesională a personalului angajat în sistemul polițienesc</i>	70
Alexandru PARENIUC, Vasili BEDA <i>Terorismul și criminalitatea organizată. Conexiuni ale fenomenelor infracționale</i>	77
Mariana PAVLENCU, Vitalie COSTIȘANU <i>Eliminarea violenței față de femei</i>	84

Alexandru PARENIUC, Andrei GHIMPU Personalitatea infractorului în aspectul comiterii furtului de bunuri de valori culturale.....	92
Inna ROSHCHINA Criteria for improving the effectiveness of criminal laws in preventing criminal offenses.....	103
Sergiu NESTOR, Andrei LUNGU Aspecte criminalistice ale aplicării tehnicii P.E.A.C.E. la audierea persoanelor.....	110
Andrian CIUMAC Formarea continuă a funcționarilor publici cu statut special din cadrul MAI – element strategic în asigurarea securității naționale.....	116

INTERVIURI

Viorel ȚENTIU Profesia de polițist - onoare manifestată prin devotament.....	122
--	-----

RECOMANDĂRI EDITORIALE

<i>Răspunderea penală și civilă pentru poluarea apei</i> (autori: M. Boșcaneanu, Gr. Ardelean, V. Ursu).....	127
<i>Importanța acordului de asociere RM – UE</i> <i>în procesul politicii de integrare europeană</i> (autor: O. Casiadi).....	129

IN MEMORIAM

IN MEMORIAM LEONTIE ARSENE

Cu profundă durere și tristețe în suflet deplângem decesul dlui Leontie Arsene pe 27 ianuarie 2022, la vârsta de 78 de ani. Născut la 21 iulie 1943 în Milești, a fost primul copil din cei șapte ai familiei Leonte Ion Arsene și Ecaterina Gavril Benciu.

Cu dedicație și sârguință a absolvit trei instituții superioare de învățământ: Institutul Pedagogic „Al. Russo” din Bălți (facultatea Fizică și Matematică), Școala Superioară de Partid din or. Rostov pe Don (specialitatea politolog) și Universitatea de Stat din Moldova (specialitatea economist). A debutat în calitate de profesor de fizică și matematică, iar ulterior având capacități excepționale de muncă, talent înăscut de asimilare și explorare a tot ce-i nou în domeniu, precum și înalte calități organizatorice, ocupă diferite funcții merituose, iar în anul 1989 este numit redactor-șef al revistei „Tribuna”.

În anul 1991, fondează prima revistă juridică din R. Moldova „Legea și Viața” («Закон и Жизнь»). Pe lângă revista științifico-practică „Legea și Viața”, fondează suplimentele lunare „Buletinul Curții Supreme de Justiție”, „Buletinul Curții de Apel Economice și Inspectoratul Fiscal Principal de Stat”, „Mesagerul Ministerului Sănătății”, „Justiția Constituțională”, iar în anul 2013 fondează Revista lunară „Dreptul muncii” etc. De asemenea, dl Leonid Arsene a fost autor al proiectelor și primul redactor-șef al ziarelor de drept „Juristul Moldovei”, „Dreptul” și „Revista Națională de Drept”.

Pentru meritele sale deosebite și profesionalism a fost distins cu medalii, ordine, inclusiv cu medalia „Pentru vitejie în muncă”. A fost o persoană deosebită și cu suflet mare, profesionalist desăvârșit, plin de înțelepciune și verticalitate, calități care impun respect, fiind un exemplu demn de urmat pentru noi toți.

Un aport deosebit l-a adus dezvoltării durabile a revistei științifico-practice „Legea și Viața” pentru care a lucrat cu pasiune și dedicație. Datorită perseverenței și muncii depuse, aceasta se înscrie printre puținele reviste științifice din Republica Moldova acreditate în domeniul științelor juridice. Fără doar și poate că acest rod al muncii a fost explorat la maximum de tinerii cercetători care-și publicau studiile pentru obținerea trilurilor științifico-didactice. Revista a avut și un impact internațional profund, mai ales în România și Ucraina.

După o viață dăruită dezvoltării mass-mediei în domeniul dreptului, a plecat să se odihnească cu sentimentul datoriei împlinite, că trăind în această lume a lăsat în urma lui lucruri durabile de care se vor bucura și generațiile viitoare. Pentru noi cei care l-am cunoscut și care-i continuăm lucrarea pă-mântească, dl Leontie Arsene rămâne un model de abnegație profesională, dusă până la sacrificiul suprem. Datoria noastră este aceea

de a-i păstra vie memoria și de a-i continua opera cum putem mai bine!

Dumnezeu să-l odihnească în pace și memorie veșnică!

Radion COJOCARU,
profesor universitar, doctor în drept
redactor-șef

Ruslan CONDRAT,
redactor-șef tehnic

IN MEMORIAM UNUI OM ȘI PRIETEN DEOSEBIT

Leontie Arsene

Anul 2022 ne-a surprins cu o veste tristă chiar de la începutul său. A plecat în neființă Leontie Arsene – un adevărat prieten, un om deosebit, o personalitate notorie a neamului, care a contribuit enorm la promovarea științei juridice și a culturii juridice în societate.

Ne-am cunoscut demult și ne-am bucurat de o prietenie adevărată mai mult de 30 de ani. A fost o fire luminoasă și deosebită, cu un caracter blând și înțelegător. A fost un bun soț și un tată iubitor în sânul unei familii împlinite.

Chiar dacă modest din fire, regretatul Leontie Arsene a fost înălțător prin fapte, înregistrând de-a lungul vieții sale o carieră bogată în realizări frumoase. O apreciere deosebită, din partea întregii noastre comunități juridice, merită contribuția inedită a acestei personalități la dezvoltarea științei juridice și a culturii juridice în Republica Moldova.

Fiind unul din fondatorii *Uniunii Juriștilor din Moldova*, atât în calitate de cetățean, cât și în calitate de membru al acestei asociații obștești, regretatul Leontie Arsene s-a implicat destul de activ în propagarea cunoștințelor juridice la nivelul societății noastre.

Pe parcursul carierei sale profesionale, s-a remarcat mai ales ca întemeietor

și redactor-șef al primelor reviste juridice acreditate din țară *Legea și Viața* și *Закон и Жизнь* (în ianuarie 1991), care au obținut în anul 1994 statutul de reviste științifice.

Acestea au fost primele reviste științifice juridice (de profil) din țară, în care s-a oferit posibilitatea tuturor savanților juriști consacrați, precum și doctoranzilor/ competitorilor să-și publice studiile științifice. În timp, aceste reviste au devenit o platformă de discuții juridice și pentru cercetătorii din alte state, ceea ce a determinat recunoașterea caracterului lor internațional.

În paralel, a întreprins și alte măsuri importante pentru propagarea cunoștințelor juridice, editând pe lângă aceste reviste și o serie de suplimente, precum: *Buletinul Arbitrajului de Stat*; *Buletinul Judecătoriei Economice*; *Buletinul Curții Supreme de Justiție*; *Justiția Constituțională* etc. Prin aceste publicații, regretatul Leontie Arsene a contribuit substanțial la cunoașterea practicii judiciare în rândul cetățenilor și la dezvoltarea culturii lor juridice.

Un sprijin substanțial, domnia sa a oferit și la fondarea revistei juridice a Universității de Stat din Moldova – *Revista Națională de Drept* și a săptămânalului *Drept*, fiind și primul redactor-șef al acestora.

Nu mai puțin importantă este și contribuția sa inedită la organizarea activității revistelor Academiei de Științe a Moldovei: *Istoria Moldovei și Revista Moldovenească de Drept Internațional*, precum și aportul său deosebit la fondarea *Revistei de Drept penal și Criminologie* și, mai nou, a *Jurnalului juridic național: teorie și practică*.

În calitate de mentor al acestor ediții periodice, Leontie Arsene a reușit să stabilească strânse relații de colaborare cu cele mai importante instituții de învățământ superior și de cercetare științifică din țară. Ca urmare, o perioadă destul de lungă, a fost responsabil de organizarea și desfășurarea unui număr impunător de manifestări științifice, în cadrul cărora au fost abordate diferite subiecte relevante pentru doctrina și practica juridică națională. Anual, datorită eforturilor sale, au fost publicate materialele a cel puțin două conferințe științifico-practice internaționale, fiind oferite astfel tuturor celor interesați posibilități suplimentare de publicare a rezultatelor științifice obținute.

Cele menționate și nu numai, denotă că prin întreaga sa activitate, regretatul Leontie Arsene ne-a oferit tuturor o platformă prielnică pentru dezvoltarea științei juridice în Republica Moldova, pentru popularizarea cunoștințelor juridice, dezvoltarea activității științifice a cadrelor didactice, a cercetătorilor și a practicienilor juriști.

Aceste momente prezintă o importanță deosebită mai ales în condițiile actuale, când eforturile Republicii Moldova de edificare și consolidare a statului de drept și integrare europeană necesită un fundament științific consolidat și o cultură juridică dezvoltată.

Pentru toate aceste contribuții și realizări, domnia sa merită o deosebită recunoștință din partea comunității noastre juridice și științifice, precum și din partea statului și a întregii societăți. O merită din plin, întrucât activitatea sa a marcat istoria statului nostru, doctrina juridică națională, cultura juridică a societății și viitorul nostru.

Plecarea sa a lăsat un gol imens în sufletele tuturor celor care l-au cunoscut și l-au iubit. Un gol ce nu va fi acoperit niciodată. În schimb, rămânem onorați de faptul că am fost contemporani, l-am cunoscut și ne-am bucurat de cel care a fost Leontie Arsene. Domnia sa va rămâne pentru o veșnicie în sufletul și în inima noastră!

Cu adâncă tristețe în suflet și recunoștință,

***Gheorghe COSTACHI,
doctor habilitat în drept,
profesor universitar,
cercetător științific principal în cadrul
Institutului de Cercetări Juridice,
Politice și Sociologice***

LEONTIE ARSENE, UN PROPULSOR AL ȘTIINȚEI NAȚIONALE

S-a trecut din viață un om, care a făcut mult bine științei și țării. Cum fiecare om este un factor al vieții obștești, te întrebă întotdeauna în astfel de împrejurări: Cum va fi oare cel care i-a luat locul în această lume zbuciumată? Cum va fi oare pruncul care s-a născut în acea clipă pe plaiurile noastre? Va fi oare un factor făuritor pentru neamul și țara

noastră sau, din opus, le va tîrî în jos? Poate însă este mai aproape de adevăr să zicem că copiii iau locul tatălui în această lume?

L-am cunoscut pe domnul Arsene la redacție, de unde nu a mai plecat de atunci. Era redactor-șef al celei dintîi publicații științifice periodice de drept din Republica Moldova. I-am adus o lucrare științifică de a

mea, una dintre cele dintii, căci eram tânăr cercetător științific, pentru a fi publicată pe paginile acestei reviste mult lăudate, care a avut la început un tiraj de 25 de mii de exemplare.

Stăteam cu neliniștea în sân. Mi-a publicat lucrarea. Mi-a publicat, de fapt, toate lucrările științifice pe care i le-am dat.

Cu întârziere, mi-a publicat numai lucrarea „Evoluția științei criminologice în Basarabia”. Îi criticam deschis pe ruși în acea lucrare cu caracter istoric. Pe atunci, mulți dintre cei care azi îi îndepărtează și îi calcă în picioare pe adevărații iubitori de neam și țară și se bat cu pumnul în piept, spunându-și patrioți, se temeau să îi vorbească deschis de rău pe ruși, adică stăpânirea acestora.

S-a mai întâmplat o dată să îmi spună să șterg un nume de conducător științific dintr-un articol de al meu, pe care eu l-am făcut cu ou și cu oțet pentru un păcat des întâlnit. Nu m-a sunat el. A tăcut, chiar dacă nu i-a plăcut. L-am sunat eu, deoarece m-am gândit că nu ar vrea să semene zizanie prin revistă.

Leonte Arsene a fost un om cumpătat. Un cîrmuitor iscusit care își alegea bine lucrătorii, oameni pricepuți și cu simțul răspunderii. De aceea, nu era nevoit să muncească în locul lor. Lucra liniștit la părțile-cheie. Deși a fost o fire blîndă, pașnică și împăciuitoare, nu șovăia să-și spună cuvîntul atunci cînd o mare nedreptate se cocea. O făcea liniștit, dar fără teamă. Înțelepciunea l-a ajutat să judece drept multe împrejurări de viață și să nu calce în picioare soarta oamenilor.

Datorită domnului Arsene, revistele științifice care au văzut lumina tiparului din palmele domniei sale au cuprins un șir de lucrări științifice care înfățișau mari descoperiri științifice. Sub latura cîtimească, mii de lucrări științifice au zburat spre știrea și folosința tuturor.

Cea dintii revistă științifică de drept pe care a condus-o a fost „Legea și viața”. Deoarece era tipărită și în limba română, toți juriștii o așteptau cu mare nerăbdare. Se trecea de la limba rusă la limba română. Mulți

juriști și, îndeosebi, lucrători ai organelor de drept nu cunoșteau îndeajuns terminologia juridică, criminologică sau criminalistică românească. Fiecare cuvînt era viu dezbătut în breaslă. La redacția revistei, se lucra mult în această privință. Era foarte greu. Au fost chiar publicate frînturi dintr-un dicționar juridic rus-român. Peste un timp, a văzut lumina tiparului însuși dicționarul. Îl am și eu acasă. Nu puteam să nu îl cumpăr. Era o comoară pe atunci. Astăzi, poate că sînt puțini învățăcei care au nevoie de el. Au fost tipărite, de atunci, mii de lucrări științifice și sute de cărți de învățatură în limba română. Prin urmare, cei de astăzi nu înțeleg ce muncă anevoioasă au depus înaintașii lor. O spun din cunoaștere nemijlocită, căci și eu am trecut prin acest chin mare al învățării, prin traducere, a unei terminologii de specialitate. Lucrările care se publicau atunci trădează aceste mari greutăți. Este adevărat că se vede, din păcate, o înrăutățire crescîndă și puternică, sub latura lingvistică, a stării de lucruri din știința națională în anii din urmă. Se pare că roata vremii se întoarce...

Multe alte frămîntări obștești și-au găsit oglindire, glas și chibzuire în articolele din publicațiile periodice, în a căror frunte a stat Leontie Arsene. O tribună obștească de mare însemnătate. Unele frămîntări obștești erau dezbătute aprins în Piața Marii Adunări Naționale, iar altele erau despicate cumpătat în paginile revistelor pe care le conducea.

Munca editorială a domnului Leontie Arsene a căpătat o nouă însemnătate odată cu avîntul pe care l-a luat, la sfîrșitul anilor nouăzeci, învățămîntul științific în domeniul dreptului. Zeci de doctoranzi din țară și din străinătate și-au susținut tezele de doctor în drept, publicîndu-și lucrările în revistele științifice pe care le-a condus domnia sa. Era o cerință neapărată și o mare răspundere pentru editură.

În vremuri foarte grele pentru criminologia națională, a pus vîrtos umărul la tipărirea unei publicații criminologice periodice, și

anume: *Revista de criminologie, drept penal și criminalistică*. Această revistă și-a început munca pentru binele tuturor în anul 2003. A fost o conlucrare cu Universitatea de Criminologie din Moldova, cel dintâi așezământ de învățământ superior cu profil criminologic din țară și din Europa Centrală și de Est. O mare înfăptuire pentru învățământul criminologic național, care a dus neamul și țara printre fruntașele lumii. Înainte de aceasta, a fost numai Anuarul științific al Academiei de Poliție „Ștefan cel Mare” și al Asociației Tinerilor Juriști Cercetători, care și-a început viața în anul 2000. Mai târziu, cu drag s-a învoit să scoată de sub tipar, împreună cu Institutul de Criminologie, *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. Se întâmpla în luna martie a anului 2013.

M-am bucurat mult atunci când Senatul Institutului de Criminologie i-a conferit titlul onorific „Doctor honoris causa”. S-a bucurat și Leontie Arsene. Parcă mai ieri stăteau alături de noi... Este plăcut să vezi cum dreptatea covârșește. Este plăcut să simți că și tu ai pus umărul la facerea dreptății. Rămân neclintit în părerea că a fost o răsplată foarte potrivită pentru tot ce a făcut acest om pentru criminologie, știință, țară și neam. Cumsecădenia îl împiedica, se vede, să cerșească prețuirea, chiar și cuvenită, a celor din jur. Nici nu este

Cu nemăsurată tristețe am aflat de trecerea la cele veșnice a colegului de redacție, redactorului-șef al revistei „Dreptul muncii”, **Leontie ARSENE**. O inimă bună a încetat să mai bată, un suflet mare s-a ridicat la cer, lăsând în urmă o nemărginită durere și un gol imens. Un gol care nu poate fi acoperit de nimeni și nimic. De acum înainte, nu-l vom mai

nevoie, dacă cei din preajmă își fac datoria. Eu presupun că domnul Arsene a citit mai multe lucrări științifice în drept decât a citit oricine dintre cei care au susținut o teză de doctor sau o teză de doctor habilitat în drept.

Am putea deci să zicem, fără să greșim, că nimeni altul nu a muncit mai mult la înflorirea periodicii juridice din țară decât a făcut-o Leontie Arsene. Prin urmare, cei care vor dori să vorbească despre periodica juridică din țară, fără de care știința juridică nu poate nicicum să se dezvolte îndeajuns, nu vor putea să nu pomenească cu laudă numele acestui înaintaș. De altfel, nici nu poate să fie scrisă o istorie a științei naționale sau, mai îngust, a științelor juridice fără a vorbi despre publicațiile științifice periodice. Nu va lipsi neîndoios numele domnului Arsene nici din istoria criminologiei naționale sau a Institutului de Criminologie.

Domnului Arsene i-a fost dat să trăiască vremuri grele, dar și împliniri mari! Toate s-au întâmplat parcă pe neobservate, atât de liniștit și cu răbdare le făcea el. A făcut bine pe tăcute, în pace.

Veșnică amintire și cinstire, dragă Leontie Arsene!

dr. Octavian Bejan,
prorector al Institutului
de Criminologie

caută la telefon sau acasă. De acum înainte îl vom caută doar în inimile noastre. Dumnezeu să-l odihnească în pace, iar familiei îndurerate să-i dea mângâiere.

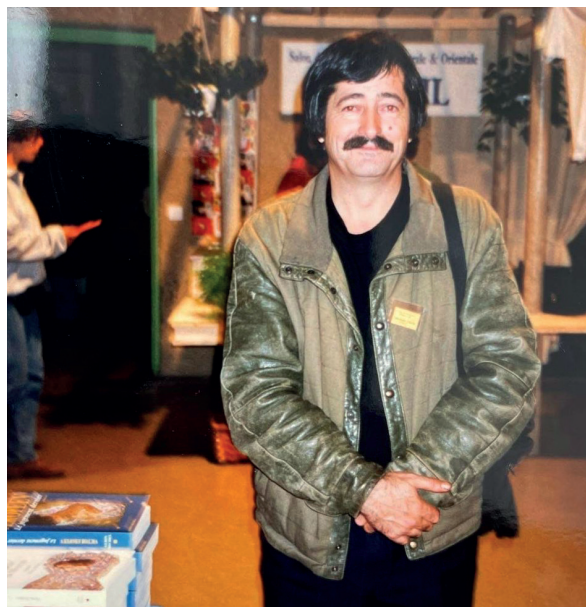
Colegiul redacțional,
colectivul redacției revistei
„Dreptul muncii”

IN MEMORIAM GHEORGHE CHIRIȚĂ

Ne ștergem o lacrimă, ne cutremurăm la gândul că timpul nu a mai avut răbdare cu Gheorghe Chiriță sau după cum eram obișnuți să-i spunem, „Nea Gicu”, care a plecat din viață la data de 26.12.2021, la vârsta de 72 de ani. Cu siguranță că mai avea multe de oferit cercetătorilor din cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, dar și din afara acesteia, în activitatea de redactare a cursurilor universitare, monografiilor, studiilor, articolelor științifice etc. O viață de om împletește în canavaua sa toată activitatea lui, cu bogăția experienței acumulate și multitudinea faptelor realizate, dar și dăruirea totală profesiei alese o dată și pentru totdeauna. Rămân în urma sa sute de cărți, mii de articole științifice și alte lucrări de referință redactate cu har, tenacitate, trudă, dăruire cu inima sa mare și știința magistrului pentru discipoli.

Avea o spiritualitate care radia a românism, iar cunoașterea profundă a limbii române îl făcea inedit în meseria sa. Avea un mod deosebit de blând și caracteristic doar dânsului de a ne ghida. Fiind o fire modestă, avea o cumpătare specifică în a-ți corecta greșelile și de a învăța din ele. Ne înscriem printre persoanele cărora Nea Gicu ne-a marcat profund activitatea profesională în a scrie și a publica. Erudiția și înaltul profesionalism care-l caracteriza ne-a direcționat în a elabora lucrări coerente din punct de vedere lingvistic și în a ne perfecționa continuu în scrierile prin care am abordat mesaje științifice.

Un om cu o ținută morală integră, dar în același timp sobru, cumpătat și moderat de la care am învățat multe lucruri. Discuțiile, dar și simplele întâlniri, deseori întâmplătoare ne aduceau o senzație naturală de bine. Era firesc întrucât pozitivismul și capacitatea domniei sale de a vedea doar binele în om te marcau profund în modul cel mai pozitiv po-

sibil. Glumele sale bine ticluite și adaptate la diverse situații de viață vor dăinui încă mult timp în memoria noastră.

A contribuit mult la dezvoltarea imaginii Academiei „Ștefan cel Mare” prin creativitate, abilitatea de a găsi soluții, dar și cu o bună capacitate de relaționare interumană. Întregul colectiv al Academiei „Ștefan cel Mare”, regretă trecerea în neființă a redactorului-șef Gheorghe Chiriță și exprimă sentimente de compasiune familiei îndurerate în aceste momente triste.

Nea Gicu, nu putem acum decât să-ți spunem: **Dumnezeu să te odihnească** în liniște! Vom fi alături de familia ta și credem că, undeva de sus, ne veghezi și că spiritul tău neobosit va ocroti activitatea noastră de cercetare în domeniul științelor juridice.

Radion COJOCARU,
profesor universitar, doctor în drept
redactor-șef

Ruslan CONDRAT,
redactor-șef tehnic

S-A STINS DIN VIAȚĂ GHEORGHE CHIRIȚĂ

Duminică, 26 decembrie 2021, după o boală grea și îndelungată, s-a stins din viață Gheorghe Chiriță, traducător, redactor de carte, om de aleasă cultură.

Gheorghe Chiriță s-a născut pe 17 ianuarie 1949 în orașelul Ialoveni. A absolvit Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Limbi Străine (1973). Decenii la rând, a activat în calitate de redactor la editurile Cartea Moldovenească, Literatura Artistică și Arc, afirmându-se ca un redactor de carte erudit și experimentat.

S-a manifestat ca traducător din limbile franceză și rusă. A transpus în română mai multe cărți documentare, didactice și de beletristică, între care „Viața lui Salvador Dali povestită de Salvador Dali” (1996, Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova), Claude Dubar „Criza identității. Interpretarea unei mutații” (2005, Premiul Uniunii Latine) ș.a.

În mediile intelectuale, „Gicu” (așa cum îl numeau prietenii și cei apropiați) își crease imaginea unui redutabil cunoscător al limbii române și al limbii franceze, pentru care cercetarea sensurilor și rădăcinilor etimologice

ale cuvintelor, consultarea dicționarilor și enciclopediilor devenise un stil de viață.

Prin dispariția lui Gheorghe Chiriță, am pierdut un traducător talentat, un lingvist și un om de cultură de mare sensibilitate.

Dumnezeu să-l odihnească în pacea Sa luminată.

**Uniunea Scriitorilor
din Republica Moldova**

OMUL LIBERTĂȚILOR ABSOLUTE

A murit Gicu Chiriță. Am fost mult timp colegi de editură (Literatura Artistică apoi ARC-ul), așa că Gicu era o prezență zilnică în viața mea. Eram născuți în același 1949 și era destul de viguros fizic, așa că niciodată nu am putut admite că el va trage primul dintre noi doi sortul scurt al destinului. Trista „recoltare” a început însă anume cu el.

De la un timp, *centrul motor al circulației sângelui*, cum numea poetul Vasile Levițchi inima, îmi cam face șicane, dar nu pot să nu scriu acum, în aceste momente, rândurile care urmează.

* * *

Gicu a fost unul dintre cei mai buni redactori pe care i-am cunoscut. Un timp era și redactor neoficial pentru *România literară* (prietenii știu cum și de ce...). Muncea rapid și eficient. Manuscrisele care treceau prin grila sa îi purtau neapărat amprenta: pete de cafea, uneori de vin, și miroseau a „Cosmos” – fuma câte patru pachete de țigări pe zi. Așa că „biroul” său, de cum se desprimăvăra și până în toamnă, era sub nucul din curtea editurii.

Când nu găsea soluții în câmpul românei, accesa franceza, pe care o cunoștea per-

fect și deducea varianta salvatoare prin legi-tățile și reflexele unei alte limbi latine. Îmi amintesc cât de grațios întreba, evident în franceză, actrițele de la Paris ce fac deseară.

A tradus mii de pagini, *Viața lui Salvador Dali povestită de Salvador Dali* a fost însă exponențială pentru meseria sa.

Am ezitat mult asupra manuscrisului primei mele cărți, el l-a citit și mi-a dat speranța că sunt.

Deși esențiale pentru o viață de intelectual, nu acestea sunt însă momentele care-l defineau pe Gicu Chiriță. Relevant până în ultima fibră a ființei lui era altceva – Gicu era *omul libertăților absolute*. Nu au existat interdicții disciplinare, fie în regim de stat, fie în regim privat, pe care dânsul să nu le fi încălcat! Când am fost împreună la Paris, dânsul a ignorat senin consemnul și s-a întors în URSS când i-a venit lui cheful, nu cum prevăzuseră cinovnicii în actele de drum. Nici nu mai țin minte cum s-a descurcat cu cerberii de la frontieră la întoarcere. Perimetrul țarcului în care eram obligați să conviețuim se lărgea pentru el inimaginabil de mult mai ales

atunci când intra în joc magia clondirului. Aș fi incorect dacă aș spune că nu abuza din când în când de acea magie!...

Anume neobișnuita, cronica lui sete de libertate m-a făcut să-l cunosc. Ne-a împrietenit, oricât ar părea de straniu, ... KGB-ul!!! Urmează mai jos o istorie bună pentru Dumitru Crudu care tocmai adună mărturii în temă pentru o carte.

Am povestit în alt loc cum, când și de ce am devenit secretar de partid la Editura Literatura Artistică, ca să repet iarăși crepusculara istorie. Așa că trec peste acele detalii, adăugând doar că era o funcție neplătită care mi-a adus doar bebele. Amintind iarăși că nu am făcut ticăloșii în această calitate, ba dimpotrivă.

Ei bine, am fost chemat odată, foarte straniu, la secția cadre a Goskomizdatului, care era la etajul șapte, editura ocupând etajele 12 și 13 din Casa Editorilor. Acolo mă întâlni un tip necunoscut care se recomandă ca reprezentant al securității. Am început repede să-mi foiletez în memorie ultimele luni ca să deduc ce făcusem de intrasem în vizorul acestora. Întâlnirea cu ei nu prevestea niciodată nimic bun. Toate întrebările civilului căruia puteai să-i ghicești ușor epoleții se refereau însă la Gicu Chiriță: cum e, ce face, cu ce se ocupă etc. Am dat doar răspunsuri pozitive, deoarece știam că o mică bănuială a băieților cu ochi albaștri putea distruge destinul oricui. De fapt, nu-l cunoșteam pe Gicu și nici nu voiam să-l știu, mai ales că dânsul îmi trecuse pieziș drumul. Șefa de redacție ne spusese că fusese cândva redactor la o editură, că lucrase câțiva ani peste hotare, întors însă în URSS, a fost repartizat la noi în secție și făcut redactor superior, când tocmai se vorbea că mi se va acorda mie această categorie. Funcția, mă rog, ca funcția, dar promovarea prevedea o imediată majorare de salariu. Așa că venirea lui Gicu nu-mi pica deloc bine. Văzându-mă cam încurcat, kaghebiștii a hotărât să dea cărțile pe față. Colegul meu depusese iarăși actele pentru o nouă plecare la lucru în străinătate, iar inșii de la Planetariu, cum era nu-

mit metaforic sediul securității, deoarece era vecin cu o biserică transformată de sovietici în muzeu astronomic, adunau informații cum se comportă aici, căci acolo unde fusese încălcase frecvent regimul. Am reiterat cele spuse mai înainte. Securistul m-a avertizat destul de categoric să nu divulg nimănui nimic despre discuția noastră, mai ales celui în cauză. După ce am plecat de acolo, am simțit că voi fi cea din urmă canalie dacă nu-l voi preveni pe Gicu să fie atent ce face, căci „astronomii” sunt deja cu ochii pe el. L-am chemat deoparte și i-am istorisit totul. Asta a topit gheața dintre noi și în scurt timp am devenit prieteni. Gicu mi-a spus mai târziu ce făcuse în Algeria. Era traducător la o școală de piloți pentru algerieni unde predau cadre sovietice. Chiriță era specializat mai ales în terminologia radio. Acolo li s-a interzis strict să intre în contact cu francezii (blocul NATO!), dar Gicu nu ar fi fost Gicu, dacă nu ar fi neglijat prescripțiile cazonilor. Invita la el francezii, mergea el în vizită la ei ș.a.m.d. Nu m-a mirat deci deloc când am aflat că „petlițele albastre” nu-i permisese o nouă angajare.

* * *

Uneori, când era în plină magie, Gicu încurca pedalele și în loc să frâneze, accelera. Spirit de vagant, părea că, furat de euforia momentului, nu calcula consecințele, ci savura doar așteptările. Când revenea, aburit, îmi amintea de personajele programate genetic pentru *slobozenie* dintr-o cunoscută poezie a lui Gheorghe Vodă. Muncea atunci cât zece, recuperând.

I se iertau toate fiindcă avea un fel al lui de a fi îngăduitor și bun cu toți, gata oricând să ajute chiar și pe necunoscuți. O făcea nu știu cum firesc, fără afectare, de aceea ajutorul lui

era acceptat fără mari ezitări și cu multă recunoștință. Căci în plan etic, Gicu a fost mereu un domn, un mare domn cum puțini am cunoscut! Pentru asta l-am poreclit „mama răniților”. Un caz. Eram la un târg de carte de la București. Locuiam la hotel în aceeași cameră cu el. Într-o zi a dispărut pentru mult timp cu tot cu cheia camerei. L-am găsit abia spre seară – cinstea, evident în camera noastră, cu un tip. Am aflat mai târziu că era un ungar, căruia Gicu îi „oblojea” frustrările naționale – în capitala României era cam greu să fii urmașul lui Atila. L-am luat la bani mărunți, pe Gicu, nu pe tip, certându-l pentru cheie. Ungurul s-a topit într-o clipită. Atunci a început să mă mustre Gicu – vezi ce-ai făcut? Băiatul se sim-

țtea atât de singur și eu voisem să-l ajut, iar tu ai stricat tot, adăugă el. Alt caz, la Paris. Colegii din București au întârziat, iar noi eram încă în spațiul unei terase unde ni se servea prânzul. Chelnerul a pus un lanț îmbrăcat în catifea, semn că e închis. Fără să se sinchisească prea mult,

Gicu a început să le care de-ale gurii celor rămași în afara lanțului. Comentă scurt: „Și aici tot peste graniță!”

De regulă, în uvertura magiei era de o spiritualitate debordantă. În martie 1993, fiind la Paris, urma să mergem la Luvru. Eu am ieșit din hotel printre primii și am luat loc în autocarul care ne aștepta la intrare. M-am auzit strigat de la geamul ce da în stradă. Gicu mă invita să gust din palinca unui ardelean, participant și el la congres. Cum era și firesc, Chiriță se împrietenise cu el chiar din primele zile ale sejurului nostru. Am refuzat, pretextând că vreau s-o văd pe Mona Lisa cu ochi limpezi. Nu mai țin minte de ce, dar sălile de sus ale muzeului erau închise, așa că le puteam vizita doar pe cele de la subsol, cu un fragment de zid roman și diferite artefac-

te antice. În fața noastră mergeau două doamne cucerite total de exponate, exprimându-și vocal uimirea. La un moment dat, una dintre ele, intrată în transă, exclamă, evident în franceză: „Simt cum miroase Antichitatea!!” La care Gicu, în același idiom, dar cu o tonalitate jovial-terestră: „Greșiți, doamnă, așa miroase palinca mea!”

* * *

Am venit împreună la ARC, a fost mulți ani unicul redactor al editurii. Când a trebuit să plece – magia îl depășea uneori! – mi-a părut rău, dar de el însuși nu-l puteam apăra. Ne mai telefonam din când în când, mai ales felicitându-ne reciproc atunci când era ziua de naștere a cuiva dintre noi. Apoi s-au coro-

dat probabil și cablurile telefonice, căci apelurile, nu știu cum, dar nu ne găseau acasă. Luni, 17 ianuarie 2022, aș fi încercat iar. Îi mai rămăseseră doar doi pași ca să adauge la vârsta pe care o avea încă un an. Sechestrat de o boală care îl imobiliza, *omul libertăților absolute* nu a mai vrut să aștepte, spiritul său de vagant sustrăgându-se astfel inerției la care fusese condamnat corpul..

28 decembrie 2021

Eugen LUNGU,
critic și istoric literar,
eseist și editor,
membru al Uniunilor Scriitorilor
din România și Republica Moldova

STUDII ȘI COMENTARII

CZU 343.359.3

DOI 10.5281/zenodo.6219668

INFRAȚIUNILE DE CONTRABANDĂ ÎN LUMINA NOILOR MODIFICĂRI LEGISLATIVE – COMENTARIU ȘI REGULI DE ÎNCADRARE JURIDICĂ (PARTEA A II-A)

Radion COJOCARU,
doctor în drept, profesor universitar

Andrei NASTAS,
doctor în drept, conferențiar universitar

Prezenta lucrare este o continuare a unui studiu elaborat anterior [1, p. 21-30], fiind dedicată abordării infracțiunilor de contrabandă așa cum au fost supuse amendamentelor legislative prin Legea nr. 257 din 16-12-2020 cu privire la modificarea unor acte normative, intrată în vigoare la 01.01.2021. În prima parte a studiului au fost elucidate semnele obiectului juridic și obiectului material al infracțiunilor de contrabandă incriminate la art. 248 și art. 248¹ C.pen. al Republicii Moldova. În cea de a doua parte a lucrării urmează să fie caracterizate semnele laturii obiective ale infracțiunilor sus-menționate, prin prisma procedeelelor specifice de interpretare a legii penale cum ar fi: interpretarea logică, gramaticală, istorică și nu în ultimă instanță interpretarea judiciară. Acest demers nu este altceva decât o încercare de sistematizare și interpretare a semnelor aferente laturii obiective a infracțiunilor de contrabandă, fapt care va aduce un plus de claritate modificărilor legislative intervenite și o mai bună înțelegere a acestora de către practicieni.

Cuvinte-cheie: infracțiuni, contrabandă, latură obiectivă, element material, acțiune sau inacțiune, control vamal etc.

SMUGGLING OFFENSES IN THE LIGHT OF NEW LEGISLATIVE CHANGES - COMMENT AND RULES OF LEGAL FRAMEWORK (PART II)

Radion COJOCARU,
PhD, University Professor

Andrei NASTAS,
PhD, Associate Professor

This paper is a continuation of a previously elaborated study [1, p. 21-30], being dedicated to addressing smuggling offenses as they were subject to legislative amendments by Law no. 257 of 16-12-2020 regarding the modification of some normative acts, entered into force on 01.01.2021. In

the first part of the study, the signs of the legal object and the material object of the smuggling offenses incriminated in art. 248 and art. 248¹ of the Penal Code of the Republic of Moldova are presented. The second part of the paper will characterize the signs of the objective side of the above-mentioned crimes, through the prism of specific procedures for interpreting criminal law such as: logical, grammatical, historical interpretation and last but not least judicial interpretation. This approach is nothing more than an attempt to systematize and interpret the signs related to the objective side of smuggling offenses, which will bring more clarity to the legislative changes and a better understanding of them by practitioners.

Keywords: crimes, smuggling, objective side, material element, action or inaction, customs control, etc.

Introducere. În prima parte a studiului au fost examinate semnele obiectului juridic și semnele obiectului material al infracțiunilor de contrabandă în lumina amendamentelor legislative implementate în C.pen. al R. Moldova prin Legea nr. 257 din 16-12-2020, intrată în vigoare la 01.01.2021, prin care legiuitorul a operat modificări esențiale în materie. În baza acestor amendamente legislative, pe de o parte, a fost extinsă sfera incriminătoare a infracțiunilor de contrabandă, iar, pe de altă parte, a fost instituit un regim sancționator diferențiat pentru diferitele modalități normative prin care aceasta poate fi săvârșită. Sediul normativ instituit la art. 248 și 248¹ C.pen. definește mai multe norme penale prin care sunt stabilite semnele obiective și subiective ale infracțiunilor de contrabandă, infracțiuni care „convențional” pot fi intitulate după cum urmează:

▪ *Contrabanda cu mărfuri prin eschivarea la controlul vamal*, care presupune introducerea pe sau scoaterea de pe teritoriul Republicii Moldova a mărfurilor, prin locuri stabilite pentru control vamal, prin tănuire de controlul vamal, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei, dacă valoarea mărfurilor este mai mare de 8000 de unități convenționale... [art. 248 alin. (1) C.pen.];

▪ *Contrabanda cu mărfuri prin eluda-*

rea controlului vamal, adică introducerea pe sau scoaterea de pe teritoriul Republicii Moldova a mărfurilor prin alte locuri decât cele stabilite pentru control vamal, dacă valoarea mărfurilor este mai mare de 4000 de unități convenționale... [art. 248 alin. (2) C.pen.];

▪ *Înstrăinarea sau punerea în circulație fără achitarea drepturilor de import a mărfurilor aflate sub supraveghere vamală*, adică înstrăinarea sau punerea în libera circulație, fără achitarea drepturilor de import, a mărfurilor aflate sub supraveghere vamală, dacă valoarea mărfurilor este mai mare de 8000 de unități convenționale... [art. 248 alin. (3) C.pen.];

▪ *Contrabanda prin declarare neautentică a originii mărfii ca fiind obținute integral în Republica Moldova*, care presupune scoaterea de pe teritoriul Republicii Moldova a mărfurilor prin declarare neautentică a originii mărfii ca fiind obținute integral în Republica Moldova, dacă valoarea acestora este mai mare de 8000 de unități convenționale... [art. 248 alin. (4) C.pen.];

▪ *Contrabanda cu valori culturale*, care constă în introducerea pe sau scoaterea de pe teritoriul Republicii Moldova a valorilor culturale, atât prin locuri stabilite pentru control vamal, cât și prin alte locuri decât cele stabilite pentru control vamal, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale, precum și neretur-

narea pe teritoriul Republicii Moldova a valorilor culturale în cazul în care returnarea lor este obligatorie... [art. 248 alin. (5) C.pen.];

▪ *Contrabanda cu obiecte de pericol sporit*, adică introducerea pe sau scoaterea de pe teritoriul Republicii Moldova, atât prin locuri stabilite pentru control vamal, cât și prin alte locuri decât cele stabilite pentru control vamal, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale, a drogurilor, precursorilor, etnobotanicelelor sau analogilor acestora, a substanțelor toxice și nocive, a armelor și munițiilor interzise în circuitul civil sau supuse autorizării, a componentelor esențiale ale armelor de foc, a mărfurilor strategice, a dispozitivelor militare, a materialelor explozibile, nucleare sau radioactive... [art. 248 alin. (6) C.pen.];

▪ *Contrabanda cu mărfuri accizate prin eschivare de la controlul vamal*, care constă în introducerea pe sau scoaterea de pe teritoriul Republicii Moldova a mărfurilor supuse accizelor, prin locuri stabilite pentru control vamal, prin tănuire de controlul vamal, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei, dacă valoarea mărfurilor este mai mare de 4000 de unități convenționale, iar în cazul țigaretelor cu filtru sau fără filtru – o cantitate mai mare de 60000 de bucăți... [art. 248¹ alin. (1) C.pen.];

▪ *Contrabanda cu mărfuri accizate prin eludarea controlului vamal*, adică introducerea pe sau scoaterea de pe teritoriul Republicii Moldova a mărfurilor supuse accizelor, prin alte locuri decât cele stabilite pentru control vamal, dacă valoarea acestora este mai mare de 2000 de unități convenționale, iar în cazul țigaretelor cu filtru sau fără filtru – o cantitate mai mare de 30000 de bucăți...

[art. 248¹ alin. (2) C.pen.];

▪ *Înstrăinarea sau punerea în circulație a mărfurilor accizate aflate sub supraveghere vamală*, care presupune înstrăinarea sau punerea în libera circulație fără achitarea drepturilor de import a mărfurilor accizate aflate sub supraveghere vamală, dacă valoarea acestora este mai mare de 4000 de unități convenționale, iar în cazul țigaretelor cu filtru sau fără filtru – o cantitate mai mare de 60000 de bucăți... [art. 248¹ alin. (3) C.pen.].

Conținut de bază. În cadrul acestei părți a studiului vor fi examinate semnele ce caracterizează latura obiectivă a infracțiunilor menționate supra. Unele dintre aceste semne comportă un caracter comun, altele însă sunt specifice și particularizează fiecare dintre infracțiunile în parte. Plecând de la această premisă, putem constata că latura obiectivă a infracțiunilor de contrabandă prevăzute la art. 248 alin. (1), (2), (4)-(6) și art. 248¹ alin. (1) și (2) C.pen. este descrisă prin prisma a două semne (cerințe) obligatorii, primul fiind reprezentat de elementul material adică acțiunea sau inacțiunea, iar cel de-al doilea de locul de comitere a infracțiunii. În cazul infracțiunilor prevăzute la art. 248 alin. (3) și art. 248¹ alin. (3) C.pen., latura obiectivă este caracterizată doar printr-un singur semn și anume elementul material, adică acțiunea de înstrăinare sau punere în circulație a obiectului contrabandei, reprezentat de mărfuri aflate sub supraveghere vamală.

Acțiunile-scop ale infracțiunilor de contrabandă. De regulă, elementul material al infracțiunilor de contrabandă are un caracter complex, fiind descris prin îmbinarea a două acțiuni, una dintre care este *acțiunea-scop*, iar cealaltă este *acțiunea-mijloc* [sunt exceptate de la această regulă infracțiunile consacrate la art. 248 alin. (3) și art. 248¹ alin. (3) C.pen.]. Acțiunea-scop se poate înfățișa prin două modalități alternative prevăzute *ad litteram* în textele incriminatoare: acțiunea de *introducere* pe teritoriul Republicii Moldova vamal a obiectului contrabandei și acțiunea corespunzătoare de *scoatere* de

pe teritoriul Republicii Moldova a obiectului contrabandei. Excepție o formează infracțiunea de contrabandă prevăzută la art. 248 alin. (4) C.pen., adică *contrabanda prin declarare neautentică a originii mărfii ca fiind obținute integral în Republica Moldova*, infracțiune care poate fi comisă doar prin acțiunea de *scoatere* a obiectului contrabandei de pe teritoriul Republicii Moldova și infracțiunile prevăzute la art. 248 alin. (2) și art. 248¹ alin. (2), infracțiuni ce presupun introducerea pe sau scoaterea de pe teritoriul Republicii Moldova a mărfurilor prin alte locuri decât cele stabilite pentru control vamal.

Acțiunea de *introduce* și acțiunea de *scoatere* a mărfurilor de pe teritoriul vamal implică trecerea frontierei vamale a Republicii Moldova. În conformitate cu art. 1 pct. 5 C.vam.: „Trecerea frontierei vamale presupune introducerea și scoaterea de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova de mărfuri și mijloace de transport, inclusiv prin expediții poștale internaționale, prin conducte și prin linii de transport electric. Acțiunile menționate prevăd: în cazul introducerii de mărfuri și mijloace de transport pe teritoriul vamal al Republicii Moldova sau în cazul introducerii lor pe cealaltă parte a teritoriului vamal al Republicii Moldova de pe teritoriul antrepozitelor vamale, are loc trecerea de facto a frontierei vamale; în cazul scoaterii de mărfuri și mijloace de transport de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova sau în cazul introducerii lor pe teritoriul antrepozitelor vamale de pe cealaltă parte a teritoriului vamal al Republicii Moldova, depunerea declarației vamale sau efectuarea altor operațiuni vamale denotă intenția de a introduce sau scoate mărfuri și mijloace de transport” [2]. Se poate observa că, în esență, acțiunea de introduce a mărfurilor pe teritoriul vamal al Republicii Moldova presupune activitatea de importare a mărfurilor, iar acțiunea de scoatere – acțiunea de export a mărfurilor de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova.

Latura obiectivă a infracțiunilor de contrabandă descrise la art. 248 alin. (3) și art.

248¹ alin. (3) C.pen. se realizează prin două acțiuni alternative specifice și anume: 1) înstrăinarea mărfurilor aflate sub supraveghere vamală; 2) *punerea* în libera circulație a mărfurilor aflate sub supraveghere vamală. Delimitarea dintre aceste două infracțiuni se face prin prisma obiectului material, care în cazul infracțiunii descrise la art. 248 alin. (3) C.pen. este reprezentat de mărfuri aflate sub supraveghere vamală, iar în cazul art. 248¹ alin. (3) C.pen. – mărfuri accizate aflate sub supraveghere vamală.

Acțiunea de înstrăinare presupune transmiterea mărfurilor aflate sub supraveghere vamală unei alte persoane, acțiune care, de regulă, se realizează prin acte de vânzare-cumpărare. Va exista înstrăinare și atunci când transmiterea mărfurilor se face și prin alte acte, cum ar fi donare, cesiune de creanță, schimb etc. Potrivit art. 1 alin. (5) C.vam. punerea în liberă circulație este acțiunea prin care organul vamal lasă necondiționat și fără restricții la dispoziția persoanei mărfurile și mijloacele de transport după vămuire.

Infracțiunile descrise la art. 248 alin. (3) și art. 248¹ alin. (3) C.pen. sunt condiționate de existența unei situații preexistente comiterii acțiunilor sus-menționate și anume, *neachitarea drepturilor de import* pentru mărfurile aflate sub supraveghere vamală. În conformitate cu art. 117 C.vam. în cazul trecerii mărfurilor peste frontiera vamală și în alte cazuri prevăzute de legislație, se percep, ca drepturi de import și, respectiv, drepturi de export, următoarele: a) taxa vamală; b) taxa pe valoarea adăugată; c) accizele; d) taxa pentru proceduri vamale [2]. Baza de calcul a taxei vamale o constituie volumul natural sau valoarea în vamă a mărfurilor, determinată în condițiile legii. Baza de calcul a accizei o constituie volumul natural sau valoarea în vamă a mărfurilor importate, determinată în condițiile legii, precum și impozitele și taxele ce urmează a fi achitate la data importului, fără a ține cont de accize și TVA Valoarea impozabilă cu TVA a mărfurilor importate o constituie valoarea lor în vamă, determinată în condiții-

ile legii, și drepturile de import (cu excepția TVA). Baza de calcul a taxei pentru proceduri vamale o constituie valoarea în vamă a mărfurilor sau taxele fixe, în condițiile legii (art. 122 C.vam.) [2].

Acțiunea-mijloc a infracțiunilor de contrabandă. Acțiunea principală este de esența infracțiunii de contrabandă și stă la baza incriminării faptei infracționale, iar acțiunea adiacentă reprezintă mijlocul prin care poate fi săvârșită acțiunea principală. Prin urmare, între acțiunea principală și acțiunea adiacentă există o relație de interdependență. Această interdependență se exprimă prin faptul că acțiunea principală nu poate exista fără acțiunea adiacentă și invers, acțiunea adiacentă nu poate exista fără acțiunea principală.

Pentru existența componentei de infracțiune este obligatoriu ca acțiunea de *introducere* pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a mărfurilor și acțiunea corespunzătoare de *scoatere* de pe teritoriul Republicii Moldova a mărfurilor să fie realizate prin una dintre acțiunile-mijloc prevăzute expres în dispozițiile art. 248 alin. (1), (2), (4)-(6) și art. 248¹ alin. (1) și (2) C.pen. În caz contrar, atât acțiunea de introducere a mărfurilor, cât și acțiunea de scoatere a acestora peste frontiera vamală sunt irelevante din punct de vedere al calificării faptei ca contrabandă.

Acțiunea-mijloc caracterizează majoritatea infracțiunilor de contrabandă prevăzute de art. 248 alin. (1), (2), (4)-(6) și art. 248¹ alin. (1) și (2) C.pen., cu excepția celor prevăzute la art. 248 alin. (3) și art. 248¹ alin. (3) C.pen. Acțiunile- (inacțiunile) mijloc se pot înfățișa în funcție de modalitatea normativă de comitere a faptelor prevăzută la 248 alin. (1), (2), (4)-(6) și art. 248¹ alin. (1) și (2) C.pen., după cum urmează:

→ *Prin tănuirea de controlul vamal, prin ascunderea în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamale, nedeclararea sau declararea neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei*

– art. 248 alin. (1) și art. 248¹ alin. (1) C.pen.;

→ *prin declarare neautentică a originii mărfii ca fiind obținute integral în Republica Moldova – art. 248 alin. (4) și art. 248¹ alin. (4) C.pen.;*

→ *prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale, precum și nereturnarea pe teritoriul Republicii Moldova a valorilor culturale în cazul în care returnarea lor este obligatorie – art. 248 alin. (5) și art. 248¹ alin. (5) C.pen.;*

→ *prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale – art. 248 alin. (5) și art. 248¹ alin. (5) C.pen.*

Prima, acțiunea-mijloc, o constituie *tănuirea de controlul vamal al mărfurilor* și caracterizează latura obiectivă a infracțiunilor de la art. 248 alin. (1) și art. 248¹ alin. (1) C.pen. Aplicând procedeul interpretării literale a legii penale, putem conchide că această acțiune presupune dosirea sau ascunderea acestora de către făptuitor în haină, geantă, pe corp, mijloc de transport, container, vagon etc. În speță s-a reținut: „[...] D.O., la XXXX, aproximativ la ora XXXX [...] fiind la volanul automobilului de model „XXXX”, cu număr de înmatriculare XXXX, s-a prezentat la pista de control „intrare pasageri”, pe culoar verde a postului vamal Leușeni-Albița. Fiind întrebat de către inspectorul vamal, D.O. urmărind în continuare scopul de a introduce mărfuri prin contrabandă, a comunicat că nu deține oarecare bunuri ce urmează a fi declarate, [...] în cadrul controlului fizic al mijlocului de transport de model „XXXX” cu număr de înmatriculare XXXX, în locul destinat pentru roata de rezervă, au fost depistate piese auto noi – injectoare, tănuite, în cantitate de 120 bucăți, nedeclarate organu-

lui de urmărire penală” [3].

Cea de-a doua acțiune-mijloc o constituie *ascunderea în locuri special pregătite sau adaptate* a obiectului contrabandei, astfel încât să facă posibilă introducerea sau scoaterea lui de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova. Această acțiune-mijloc caracterizează infracțiunile de contrabandă prevăzute la art. 248 alin. (1), (5), (6) și art. 248¹ alin. (1) C.pen.

Spre deosebire de tănuirea de controlul vamal a mărfurilor, acțiunea de *ascundere în locuri special pregătite sau adaptate* presupune o activitate prealabilă acțiunii de introducere sau scoatere a obiectului contrabandei, prin care făptuitorul pregătește sau ajustează locurile în care urmează să fie camuflate sau localizate bunurile ce formează obiectul contrabandei, astfel încât bunurile să nu poată fi depistate de autorități. În speță, este relevant următorul caz din practica judiciară: „M.N., având scopul trecerii peste frontieră vamală a Republicii Moldova prin contrabandă a drogurilor la data de XXXX., aflându-se în PV Cahul (RM)-Oancea (RO), pe sensul de „ieșire” din Republica Moldova, a efectuat trecerea prin ascundere în locul [...] în buzunarul unei gece, a drogurilor care erau împachetate și camuflate într-un pachet înfășurat în bandă scotch, care ulterior au fost depistate și ridicate în timpul controlului de către colaboratorii Poliției de frontieră a României, pe sensul intrare în România, prin postul de trecere a Frontierei Cahul (RM)-Oancea (RO). Potrivit raportului de constatare 2 tehnico-științifică XXXX din XXXX, substanța vegetală de culoare verde-oliv, depistată la MM, constituie cannabis (marijuană) [...] în cantitate de 2,4 grame”. Astfel, în viziunea noastră „buzunarul unei gece” nu poate fi considerat ca fiind un „loc special pregătit” sau „special adaptat” în scopul trecerii drogurilor peste frontiera vamală. În speță, considerăm că se poate vorbi de un act de contrabandă săvârșit prin simpla tănuire, dosire sau ascundere a obiectului contrabandei de controlul vamal.

Prin „loc special pregătit” se are în vedere spațiul aranjat din timp în care urmează să fie plasat obiectul contrabandei, iar prin „loc special adaptat” se are în vedere un spațiu existent, însă care este reutilat prin activități suplimentare pentru a nu face posibilă depistarea obiectului contrabandei în timpul desfășurării controlului vamal. În speță: „[...] instanța de fond a reținut că, T.S. [...] aflându-se pe teritoriul Republicii Ucraina, în circumstanțe necunoscute, a intrat în posesia a 1487680 de hriune ucrainesti și 246000 de ruble rusești, pe care le-a camuflat în tapițeria din spate a automobilului personal, de model „XXXX” cu n/î XXXX. La data de XXXX în jurul orei XXXX, T.S. deplasându-se cu automobilul menționat, a traversat frontiera vamală a Republicii Moldova pe direcția „intrare în țară”, prin PVFI „Palanca”, fără a prezenta și declara organului vamal oarecare mijloace bănești. În continuare, după traversarea frontierei vamale, T.S., aflându-se la volanul automobilului de model „XXXX” cu n/î XXXX, în timp ce se deplasa prin or XXXX., a fost stopat de către colaboratorii Secției echipe mobile ai Serviciului Vamal, în vederea efectuării controlului vamal. În rezultatul efectuării controlului fizic, în tapițeria din spate a automobilului indicat, au fost depistate și ridicate mijloace bănești în valută străină în sumă totală de 1487680 hriune ucrainene, echivalentul a 1186573,568 lei și 246 000 ruble rusești, echivalentul a 73 062 lei, în sumă totală de 1259635, 568 lei” [4].

Cea de-a treia formă a acțiunii-mijloc prin care poate fi comisă infracțiunea de contrabandă este *folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală*. Prin această metodă pot fi comise infracțiunile de contrabandă prevăzute la art. 248 alin. (1). (5). (6) art. 248¹ alin. (1) C.pen.

În privința acestei modalități de comitere a contrabandei a fost invocată o excepție de neconstituționalitate prin Sesizarea nr. 85g din 29 mai 2020, autorul excepției argumentând: „Textul cu folosirea frauduloasă a

documentelor din art. 248 din C.pen. nu corespunde criteriilor de accesibilitate și previzibilitate prevăzute de art. 23 din Constituție, care stabilește standardul calității legii și, prin urmare, contravine art. 22 din Constituție, care garantează principiul legalității incriminării și a pedepsei. De asemenea, în opinia autorului sesizării, lipsa unei definiții privind noțiunea *folosirea frauduloasă a documentelor* conduce la interpretarea extensivă și defavorabilă a acesteia și nu asigură o protecție împotriva unor eventuale abuzuri din partea procurorului și a instanței de judecată. [...] sintagma contestată este contrară art. 1 alin. (3) [preeminența dreptului], 22 [principiul legalității incriminării și al pedepsei] și 23 [dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle] din Constituție” [6].

La soluționarea sesizării sus-menționate, Curtea Constituțională a statuat: „... legea penală nu poate să exceleze în texte explicative. Oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de drept există un element inevitabil de interpretare judiciară, inclusiv într-o normă de drept penal. Deși certitudinea este dezirabilă, aceasta ar putea antrena o rigiditate excesivă. Rolul decizional conferit instanțelor de judecată urmărește tocmai înlăturarea dubiilor ce persistă cu ocazia interpretării normelor (DCC nr. 117 din 14 noiembrie 2019, § 17, DCC nr. 18 din 13 februarie 2020, § 22). În acest context, Curtea observă că Plenul Curții Supreme de Justiție a explicat, în scopul unificării sensului unor termeni utilizați în articolul 248 din C.pen., la pct. 6 din Hotărârea nr. 5 din 24 decembrie 2010, semnificația unor noțiuni ca „document fals”, „document nul”, „document obținut pe cale ilegală”, „document care conține date neautentice”. Deși autorul sesizării face referire la această hotărâre explicativă, consideră că aceasta nu dezvoltă vreun criteriu pentru a stabili caracterul fraudulos. Curtea Supremă de Justiție a oferit indicii de interpretare a textului contestat. Așadar, utilizarea unor documente false, nule, obținute pe cale ilegală sau care conțin date neautentice pentru a

trece frontiera vamală a Republicii Moldova presupune, prin definiție, o utilizare frauduloasă a acestor documente” [7].

Prin urmare, noțiunile de „document vamal nul”, „document fals”, „document obținut pe cale ilegală” sau „document neautentic” pot fi interpretate în baza Hotărârii Plenului CSJ nr. 5 din 24.12.2010 *Privind practica judiciară în cauzele referitoare la contrabandă, eschivarea de la achitarea plăților vamale și contravențiile vamale* n, după cum urmează: 1) *document fals* – documentul integral sau parțial fabricat, fals, de exemplu, pe calea nimicirii unei părți din text, introducerii în el a informațiilor suplimentare etc., precum și documentul fals, obținut pe cale ilegală, sau documentul care servește drept temei pentru trecerea altor bunuri; 2) *document nul* – documentul obținut pe cale legală, însă care, din anumite cauze, și-a pierdut valabilitatea, de exemplu, a expirat termenul de acțiune; 3) *document obținut pe cale ilegală* – documentul obținut de persoana interesată prin prezentarea persoanei împuternicite pentru aceasta, în calitate de temei pentru eliberarea lui, a datelor vădit false sau a documentelor contrafăcute ori obținut în urma abuzului de serviciu din partea unei persoane cu funcție de răspundere sau din neglijența acestei persoane la eliberarea documentului; 4) *document care conține date neautentice* – documentul care, în realitate, este autentic, însă în el sunt introduse informații ce nu corespund realității [8].

Folosirea frauduloasă a documentelor presupune utilizarea unor documente vamale nule, false, obținute pe cale ilegală sau neautentice prin care reprezentanții autorităților sunt induși în eroare cu privire la cantitatea, calitatea sau cu privire la alte date caracteristice ale mărfurilor.

În general, prin *documente vamale*, se au în vedere actele însoțitoare, justificative sau de supraveghere ale mărfurilor, cum ar fi: declarația vamală, certificatul de origine al mărfurilor, facturile etc. La categoria documentelor vamale pot fi atribuite și do-

cumentele necesare pentru controlul vamal ce permit trecerea peste frontiera vamală a mărfurilor și care sunt eliberate de instituțiile competente (permise de trecere a valutei străine peste hotare, eliberate de o bancă autorizată sau de Banca Națională a Moldovei, licențe, autorizații, certificate, procuri etc.).

În speță: „În perioada lunilor ianuarie-februarie 2014, inculpatul K.L., activând în funcția de administrator al întreprinderii „XXXX” SRL [...] urmărind scopul trecerii peste frontiera vamală a Republicii Moldova prin contrabandă a 2037 de perechi de încălțăminte uzată pentru bărbați și femei, cu valoarea în vamă în mărime de 310642,5 lei [...] și care era prohibită importului, a apelat la specialistul în domeniul vămuirii, inculpatul C.V. angajat al companiei de brokeri „XXXX” SRL, căruia, comunicându-i despre intențiile sale, l-a rugat să-l ajute să treacă peste frontiera vamală a Republicii Moldova, lotul de încălțăminte menționat și să-l vămuiască. C.V. la contactat pe inspectorul vamal al biroului vamal Leușeni M.S., căruia, comunicându-i despre intențiile sale, l-a rugat să-i favorizeze introducerea lotului de încălțăminte pe teritoriul Republicii Moldova, ce urma a fi declarat eronat ca fiind îmbrăcăminte pentru bărbați și femei. Având acordul lui M.S. de a contribui la introducerea lotului de încălțăminte pe teritoriul Republicii Moldova, C.V. a transmis specialistului în domeniul vămuirii al SRL „XXXX”, D.L., copiile documentelor de însoțire a mărfii în care era specificat faptul că încălțăminte este uzată, după care, ultimul a modificat datele ce se conțineau în documentele menționate, excluzând informația precum că încălțăminte ar fi fost uzată. Ulterior, la data de XXXX, inculpatul C.V., împreună cu inculpatul C.L., inculpatul P.N., s-au deplasat la postul vamal Leușeni-Albița, unde inculpatul P.N. a traversat frontiera de stat la ieșirea din țară cu mijlocul de transport cu n/î XXXX. Ajungând la postul vamal Albița, inculpatul P.N. a transbordat lotul de încălțăminte uzată din mijlocul de trans-

port cu n/î XXXX în mijlocul de transport cu n/î XXXX și în aceeași zi a introdus lotul de încălțăminte pe teritoriul Republicii Moldova prin același post vamal. În momentul în care marfa a ajuns în postul vamal Leușeni, de către specialistul în domeniul vămuirii, inculpatul G.A., a fost depusă din numele întreprinderii „ZZZZ” SRL, inculpate pe cauza penală, declarația vamală de tranzit nr. XXXX, conform căreia întregul lot de marfă a fost declarat neautentic ca îmbrăcăminte pentru bărbați și femei, pentru a fi validată de către inspectorul vamal M.S.” [9].

Într-un alt context de idei, prin „mijloace de identificare vamală”, se are în vedere sigiliile, ștampilele, marcajele textuale etc., adică alte surse de identificare a mărfurilor decât documentele vamale. Folosirea frauduloasă a mijloacelor de identificare vamală presupune utilizarea unor mijloace de identificare neautentice sau prin care se denaturează datele referitoare la proveniența categoria, calitatea sau alte caracteristici ale mărfurilor etc.

Contrabanda săvârșită prin folosirea frauduloasă a unor documente sau mijloace de identificare vamală ridică problema delimitării de infracțiunea incriminată la art. 361 C.pen. la care se prevede răspunderea penală pentru confecționarea, deținerea, vânzarea sau folosirea documentelor oficiale, a imprimatelor, ștampilelor sau sigiliilor false. Omogenitatea dintre aceste două infracțiuni este determinată de acțiunea comună prin care pot fi săvârșite ambele fapte și anume prin folosirea documentelor, sigiliilor sau ștampilelor false, omogenitate ce determină o situație de concurență după semnele laturii obiective ale infracțiunii prevăzute la art. 248 alin. (1) C.pen și ale infracțiunii prevăzute la art. 361 C.pen. În cazul primei infracțiuni, acțiunea de folosire a documentelor oficiale, sigiliilor sau ștampilelor false este o acțiune-mijloc, subsidiară acțiunii principale de introducere sau scoatere a mărfurilor de pe teritoriul vamal, iar în cazul celei de-a doua infracțiuni – o acțiune-scop. Plecând de la o atare premisă, se poate constata că norma prevăzută la art. 248

C.pen. este o normă întreg, iar norma prevăzută la art. 361 C.pen. este o normă parte. În temeiul prevederilor art. 118 alin. (2) C.pen, calificarea infracțiunilor în cazul concurenței dintre o parte și un întreg se efectuează în baza normei care cuprinde în întregime toate semnele faptei prejudiciabile, iar cu raportare la situația descrisă mai sus, calificarea se va face în baza art. 248 C.pen.

Soluția de calificare descrisă mai sus nu este valabilă pentru situația în care făptuitorul *ante factum* comiterii infracțiunii de contrabandă, falsifică documente sau mijloace de identificare vamală. În speță, calificarea se va face după regulile concursului real de infracțiuni, adică în baza art. 248 și art. 361 C.pen., întrucât acțiunea de falsificare depășește sfera de incriminare a art. 248 C.pen. al Republicii Moldova și nu poate constitui un element din întregul acesteia.

Următoarea modalitate de comitere a infracțiunii de contrabandă o constituie *ne-declararea sau declararea neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei*, modalitatea ce caracterizează infracțiunile prevăzute la art. 248 alin. (1), (5), (6) și art. 248¹ alin. (1) C.pen,

Potrivit art. 173 C.vam., mărfurile și mijloacele de transport care trec frontiera vamală, mărfurile și mijloacele de transport a căror destinație vamală se modifică, alte mărfuri și mijloace de transport în cazurile stabilite în condițiile legii sunt declarate organului vamal, iar conform art. 174 alin. (1) C.vam., declararea se face în scris, verbal sau prin acțiune, prin mijloace electronice sau prin alte modalități prevăzute de legislație [2].

În conformitate cu art. 1 pct. 23) C.vam., prin declarație vamală se are în vedere actul unilateral prin care o persoană manifestă, în formele și modalitățile prevăzute de legislația vamală, voința de a plasa mărfurile sub o anumită destinație vamală. De asemenea, în conformitate cu art. 1 pct. 13) C.vam., prin declarant se are în vedere orice persoană care are dreptul de a dispune de mărfuri și/sau de mijloace de transport, care întocmeș-

te declarația vamală în numele său sau în al cărei nume este întocmită declarația vamală [2].

Formele de declarare vamală sunt definite la art. 2 al *Legii cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane fizice*, nr. 1569-XV din 20.12.2002: k) *declarație verbală* – formă de declarare care prevede oferirea de către proprietar (posesor), în formă verbală, la cererea factorului de decizie, organului vamal a tuturor datelor cu privire la cantitatea, calitatea și valoarea mărfurilor, obiectelor de uz personal care sunt deplasate peste frontiera vamală; l) *declarație în scris* – formă de declarare stabilită de prevederile Codului vamal și ale altor acte normative adoptate în baza lui; m) *declarație prin acțiune* – formă de declarare expresă (vădită) a mijlocului de transport auto, care scutește persoana fizică de completarea unor acte vamale cu condiția prezentării organelor vamale amplasate în punctele de trecere a frontierei de stat a actelor de înmatriculare a mijlocului de transport auto (respectând condițiile prevăzute la art. 10 alin.(3), (5) și (14) din prezenta lege), cu înregistrarea ulterioară a acestuia în sistemul informațional al Serviciului Vamal [10].

Potrivit art. 3/1 al *Legii cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane fizice*, nr. 1569-XV din 20.12.2002, persoanele fizice sunt obligate să declare în scris numerarul și cecurile în moneda națională a Republicii Moldova, precum și numerarul și cecurile de călătorie în valută străină, în următoarele cazuri: a) la introducerea acestora pe teritoriul Republicii Moldova, dacă suma lor depășește 10000 euro (sau echivalentul lor) per persoană; b) la scoaterea acestora de pe teritoriul Republicii Moldova, dacă suma lor depășește 10000 euro (sau echivalentul lor) per persoană; c) la solicitarea colaboratorului vamal [10]. Potrivit art. 4 alin. (4) al aceleiași legi, persoanele fizice au dreptul de a declara verbal organului vamal următoarele

bunuri: a) obiectele de uz personal introduse în țară, precum și mărfurile indicate în anexa la prezenta lege; b) bunurile introduse în țară, altele decât cele menționate la lit. a), a căror valoare în vamă nu depășește suma de 300 de euro pentru mărfurile introduse de către călătorii care folosesc transportul terestru sau de 430 de euro pentru mărfurile introduse de către călătorii care folosesc transportul aerian sau maritim și care nu sunt destinate activității comerciale sau de producție; c) mărfurile ce se scot din țară a căror valoare în vamă nu depășește suma de 1000 euro și care nu sunt destinate activității comerciale sau de producție; d) mărfurile menționate la art. 8 pct. 1) lit. a) și pct. 2) lit. a) [10].

În baza celor relatate putem conchide că prin „nedecalarare” se are în vedere inacțiunea declarantului, manifestată prin neexecutarea obligației de a declara verbal sau în scris a datelor cu privire la cantitatea, calitatea și valorii mărfurilor, obiectelor de uz personal care sunt deplasate peste frontiera vamală.

În context, este relevantă următoarea speță din practica judiciară a Republicii Moldova care reflectă un caz de contrabandă săvârșit prin nedecalarare: „S.V., la data de XXXX, aproximativ la ora XX, deplasându-se din Republica Moldova în Federația Rusă, fiind înregistrat în calitate de pasager al cursei aeriene „XXXX”, în zona de control vamal a Aeroportului Internațional Chișinău pe direcția „ieșire din țară”, având asupra sa bagajul cu care se deplasa, la sectorul unde are loc trecerea controlului vamal a ales coridorul verde, care semnifică că persoana nu are nimic de declarat și în așa mod a trecut zona de control vamal fără a declara oarecare bunuri sau valori, însă, după efectuarea controlului special de securitate de către colaboratorii poliției de frontieră, S.B. a fost întors pentru efectuarea controlului vamal suplimentar, în cadrul căruia s-a constatat că acesta avea asupra sa numerar în valută străină în sumă de 20 090 euro, pe care, contrar prevederilor art. 31 lit. b) al Legii nr. 1569 din 20.12.2002, cu privire la modul

de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane fizice, potrivit căruia persoanele fizice sunt obligate să declare în scris numerarul și cecurile de călătorie în valută străină la scoaterea acestora de pe teritoriul Republicii Moldova, dacă suma lor depășește 10 000 euro (sau echivalentul lor) per persoană, nu l-a declarat organului vamal [...]” [11].

Într-o altă speță: „[...] C.M. s-a prezentat la postul vamal XXXX, cu scopul de intrare în țară, ca pasager al mijlocului de transport de model „XXXX”, cu numerele de înmatriculare XXXX. În urma controlului efectuat asupra acestui mijloc de transport, au fost depistate și ridicate rodenticide și insecticide, și anume: 1) 5 pachete a câte 100 g, cu inscripția „Rat Killer”; 2) 5 pachete a câte 200 g cu inscripția „Rodenticid”; 3) 4 pachete a câte 110 g cu inscripția „Șelcuncic”; 4) 25 de pachete a câte 150 g cu inscripția „Anti-medvetka”; 5) 30 de pachete a câte 12 ml cu inscripția „Anticolorad”; 6) 10 pachete a câte 3 ml cu inscripția „Presto”; 7) 10 pachete a câte 1 g cu inscripția „Confidor”; 8) 10 pachete a câte 1,4 g cu inscripția „Actara”; 9) 30 de pachete a câte 10 ml cu inscripția „Spasateli”; 10) 10 pachete a câte 7 ml cu inscripția „Nurell-D”. Prin urmare, S.M. a încercat introducerea pe teritoriul Republicii Moldova, prin nedecalararea în documentele vamale, formularul tipizat al declarației vamale DV-6, produsele rodenticide și insecticide” [12].

Prin „declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei” se are în vedere declararea scrisă prin înscrierea în documentele vamale a unor date necorespunzătoare adevărului referitoare la cantitatea și calitatea mărfurilor ce fac obiectul acțiunii de introducere sau de scoatere a acestora de pe teritoriul Republicii Moldova.

În cazul modalității normative prevăzute de art. 248 alin. (4), infracțiunea de contrabandă se comite exclusiv prin metoda de declarare neautentică a originii mărfii ca fiind obținută integral în Republica Moldova. În

acest caz, obiectul declarării false îl constituie o calitate concretă a obiectului contrabandei, și anume dacă mărfurile sunt obținute integral pe teritoriul Republicii Moldova. Drept mărfuri obținute integral în Republica Moldova, respectiv, se consideră: a) zăcămintele minerale și alte substanțe naturale extrase din solul țării respective sau de pe fundul apelor ei teritoriale; b) plantele și produsele vegetale crescute sau recoltate în țara respectivă; c) animalele vii născute și crescute în țara respectivă; d) produsele obținute de la animale vii crescute în țara respectivă; e) produsele obținute din vânatul și pescuitul practicat pe teritoriul țării respective etc.

Declararea neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei pune problema delimitării infracțiunii de contrabandă de infracțiunea de fals în declarații incriminată la art. 352¹ C.pen. Între contrabanda săvârșită prin declare neautentică (falsă) și cea de fals în declarații există o concurență dintre o normă parte și o normă întreg. În cadrul acestei concurențe, acțiunea-mijloc de declare neautentică a mărfurilor sau a altor bunuri ce formează obiectul declarației este prevăzută de norma întreg, iar acțiunea de falsificare a declarației este prevăzută de norma parte. Astfel, potrivit prevederilor art. 118 alin. (2) C.pen., încadrarea juridică se va face conform normei întregi, adică art. 248 C.pen., întrucât infracțiunea de contrabandă absoarbe în sine atât acțiunea de fals în declarații.

Într-o speță care reflectă un caz de contrabandă săvârșit prin „declare neautentică în documentele vamale”, s-a constatat că: „I.C. [...] sub pretextul achiziționării unor produse nutriționale folosindu-se de datele și cardul bancar al soțului său C.C., fără ca acesta să cunoască despre intențiile reale ale acesteia, a făcut o comandă prealabilă a unor produse de pe site-ul XXXX. Ulterior, [...] în cadrul efectuării controlului vamal, Postul Vamal Intern XXXX, a coletului nr. XXXX, parvenit din Peru în adresa lui C.C. a fost depistat și ridicat un pachet transparent, în care se

conținea o substanță sub formă de praf de culoare verzuie, fiind declarată ca „Micro-pulverizată Delisse”, cu masa totală de 5 kg, și în valoare de 114,6 dolari SUA. În continuare [...] I.C. fiind împreună cu C.C., s-au prezentat la Oficiul Poștal XXXX, din str. XXXX, unde au prezentat avizul de recepție XXXX, în vederea primirii coletului comandat anterior de pe XXXX. Totodată, I.C., din spusele lui C.C., a completat formularul XXXX, prin care s-a declarat neautentic organului vamal că în coletul pe care urma să-l primească se conțin „frunze uscate de cacao” în loc de „frunze uscate de coca” în cantitate de 5 kg, primind sub controlul organului de urmărire penală coletul cu nr. XXXX. Potrivit raportului de constatare tehnico-științifică nr. XXXX din XXXX și raportului de expertiză nr. XXXX din XXXX, s-a stabilit că „masa vegetală uscată și mărunțită de culoare verde din coletul poștal nr. XXXX, parvenit din Peru, în adresa lui C.C., în cadrul postului vamal intern XXXX, conține cocaină ce se atribuie la substanțele stupefiante [...] [13].

O ultimă modalitate de comitere a infracțiunii de contrabandă o constituie inacțiunea de nereturnare pe teritoriul Republicii Moldova a valorilor culturale în cazul în care returnarea lor este obligatorie. Se poate lesne observa că această modalitate de comitere a infracțiunii se referă strict la contrabandă cu valori culturale prevăzută de art. 248 alin. (5) C.pen.

În conformitate cu prevederile art. 18 din *Legea privind protejarea patrimoniului cultural național mobil*, scoaterea peste hotarele Republicii Moldova a bunurilor culturale mobile clasate reprezintă o operațiune de export temporar. Exportul temporar al bunurilor culturale mobile clasate se efectuează numai în bază de autorizație de export temporar, eliberată de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării în conformitate cu legislația în vigoare. Tarifele de eliberare a autorizațiilor de export al bunurilor culturale mobile clasate se stabilesc de către Guvern, la propunerea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.

Exportul temporar al bunurilor culturale mobile clasate în categoria „Tezaur”, indiferent de proprietar sau de titularul unor alte drepturi reale, se va efectua în bază de autorizație de export temporar, eliberată prin ordin al ministrului educației, culturii și cercetării, cu avizul Comisiei naționale a muzeelor și a colecțiilor. Scoaterea din țară pe orice cale a bunurilor culturale mobile clasate fără autorizație de export temporar este ilegală [14].

Din prevederile legale sus-menționate, rezultă că pentru existența inacțiunii de *ne-returnare pe teritoriul Republicii Moldova a valorilor culturale* sunt necesare următoarele două condiții cumulative:

1. valorile culturale trebuie să fie scoase legal de pe teritoriul Republicii Moldova cu respectarea condițiilor de legalitate sus-menționate prevăzute de Legea privind protejarea patrimoniului cultural național mobil din 27.12.2011;

2. valorile culturale nu sunt rambursate la termen pe teritoriul Republicii Moldova în termenul prevăzut în autorizația de export temporar eliberată de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării în conformitate cu legislația în vigoare.

Al doilea semn care caracterizează infracțiunile de contrabandă prevăzute la art. 248 alin. (1) și (4) C.pen. și art. 248¹ alin. (1) și alin. (3) C.pen. îl formează locul de comitere a infracțiunii reprezentat de *locurile stabilite pentru controlul vamal*. În cazul infracțiunilor de contrabandă prevăzute la art. 248 alin. (2) și 248¹ alin. (2), este obligatoriu ca acțiunea să fie comisă prin *alte locuri decât cele stabilite pentru controlul vamal*. De asemenea, infracțiunile prevăzute de art. 248 alin. (5) și (6) C.pen., pot fi comise atât în locurile stabilite pentru controlul vamal, cât și prin alte locuri decât cele stabilite pentru controlul vamal.

Din prevederile art. 4 alin. (3) C.vam. reiese că *frontiera de stat* a Republicii Moldova și *perimetrul antrepozitelor vamale* constituie *frontiera vamală* a Republicii Moldova.

În conformitate cu art. 2 al Legii nr. 215 din 04-11-2011 cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova: „Frontiera de stat a Republicii Moldova reprezintă linia naturală sau convențională care marchează limitele externe ale teritoriului asupra căruia Republica Moldova își exercită suveranitatea exclusivă pe uscat, pe sectoarele acvatice, subterane, aeriene și care trece, în linie dreaptă, de la un semn de frontieră la altul ori, acolo unde frontiera de stat nu este marcată în teren cu semne de frontieră, de la un punct de coordonate la altul. Pe fluvii și pe celelalte ape curgătoare frontiera de stat este cea stabilită prin tratatele încheiate de Republica Moldova cu statele vecine, respectându-se principiul dreptului internațional, conform căruia frontiera de stat trece pe mijlocul șenalului navigabil principal, iar pe apele curgătoare nenavigabile, pe la mijlocul pânzei de apă. Frontiera de stat se stabilește și se modifică prin lege organică, în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, respectându-se principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional”.

Prin „antrepozit vamal” se are în vedere locul aprobat de organul vamal și aflat sub supravegherea acestuia, unde pot fi depozitate următoarele categorii de mărfuri: a) mărfuri străine, fără aplicarea drepturilor de import și măsurilor de politică economică; b) mărfuri autohtone destinate exportului; c) mărfuri autohtone necesare pentru operațiunile efectuate cu mărfurile plasate sub regimul de antrepozit vamal prevăzute la art. 56 C.vam. etc.

Un antrepozit vamal poate fi public sau privat. Antrepozitul vamal public este disponibil oricărei persoane pentru depozitarea mărfurilor. Antrepozitul vamal privat este destinat exclusiv depozitării mărfurilor de către antrepozitar. În conformitate cu art. 53 C.vam. antrepozitarul are următoarele obligații față de organul vamal: a) să îndeplinească condițiile de organizare și funcționare a antrepozitului vamal stabilite în autorizație; b) să asigure supravegherea mărfurilor astfel încât să nu fie posibilă sustragerea acestora

de sub controlul vamal; c) să asigure integritatea mărfurilor depozitate.

Potrivit art. 26 C.vam., trecerea mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală este permisă numai în locurile stabilite de organul vamal și în orele lui de program. Cu acordul organului vamal, trecerea mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală poate fi efectuată în alte locuri și în ore extraprogram.

Prin *locurile stabilite pentru controlul vamal* se au în vedere birourile vamale și posturile vamale în care se realizează control vamal. Controlul vamal reprezintă un ansamblu de acțiuni întreprinse de organele vamale pentru aplicarea și respectarea legilor și a reglementărilor pe care organele vamale au sarcina să le aplice. *Prin birou vamal sau post vamal* se înțeleg unități ale organului vamal în care pot fi îndeplinite, în totalitate sau în parte, formalitățile prevăzute de reglementările vamale [art. 1 pct. 21) Cod vamal].

Prin alte locuri decât cele stabilite pentru controlul vamal se au în vedere alte locuri prin care făptuitorul realizează intrarea sau scoaterea mărfurilor de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova. Trecerea mărfurilor prin astfel de locuri nu reprezintă altceva decât o formă de eludare a făptuitorului de controlul vamal al mărfurilor. După cum s-a menționat mai sus, această formă a contrabandei este prevăzută distinct la art. 248 alin. (2) și respectiv, art. 248¹ alin. (2) C.pen.

Concluzii. În baza abordărilor făcute în prezentul studiu, putem desprinde anumite concluzii pe care le găsim relevante pentru elucidarea laturii obiective a infracțiunilor de contrabandă în procesul de încadrare juridică:

1. legislația penală națională în vigoare prevede răspunderea penală pentru mai multe infracțiuni de contrabandă, șase dintre care sunt descrise la art. 248 C.pen., iar trei – la art. 248¹ C.pen., fiecare dintre aceste caracterizându-se prin semne care le particularizează latura obiectivă;

2. regula care poate fi desprinsă din politică incriminatoare a infracțiunilor de con-

trabandă este că la baza instituirii răspunderii penale distincte și diferențiate ale acestora stă obiectul material al infracțiunii și semnele calitative cantitative prin care este descris;

3. excepții de la regula sus-menționată le formează infracțiunile descrise la art. 248 alin. (1) și la art. 248 alin. (2) C.pen. la care incriminarea distinctă și regimul sancționator diferențiat este determinat de locul de comitere a infracțiunii și nu de obiectul material. În primul caz, acțiunea de introducere sau de scoatere a mărfurilor de pe teritoriul vamal este realizată *prin locurile stabilite pentru controlul vamal*, iar în cel de-al doilea caz – *prin alte locuri decât cele stabilite pentru controlul vamal*. Aceeași excepție este valabilă și pentru infracțiunile incriminate la art. 248¹ alin. (1) și alin. (2) C.pen. Prin acest model incriminatoriu, legiuitorul, pe bună seamă, a considerat că contrabanda comisă prin alte locuri decât cele stabilite pentru controlul vamal comportă un pericol social mai pronunțat decât contrabanda comisă prin locuri destinate controlului vamal;

4. semnele laturii obiective a infracțiunilor de contrabandă sunt configurate în funcție de modalitatea normativă descrisă în legea penală, după cum urmează: acțiunea-scop, acțiunea-mijloc și locul de comitere a infracțiunii – art. 248 alin. (1), alin. (5), alin. (6) și art. 248¹ alin. (1) C.pen.; acțiunea-scop și acțiunea-mijloc – art. 248 alin. (4) C.pen.; acțiunea-scop și locul de comitere a infracțiunii 248 alin. (2) și art. 248¹ alin. (2); acțiunea – art. 248 alin. (2) și 248¹ alin. (2) C.pen.

Recomandări de lege ferenda:

1. interpretarea gramaticală a formulării legislative în limba română de la art. 248 alin. (1) și art. 248¹ alin. (1) „... prin tănuire de controlul vamal, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop...” vădește două acțiuni-mijloc alternative de comitere a contrabandei și anume, *acțiunea-mijloc de tănuire a mărfurilor de controlul vamal și acțiunea-mijloc de ascundere a mărfurilor în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop*. Aceeași interpretare

a textului tradus oficial în limba rusă „.....совершенный с сокрытием от таможенного контроля путем утаивания в специально изготовленных или приспособленных для этого хранилищах....” vădește o singură acțiune-mijloc, și anume, *tăinuirea prin ascunderea mărfurilor în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop*. În cadrul abordărilor făcute, ne-am ghidat de varianta română a textului, însă de *lege ferenda* considerăm că se impune o reformulare a textului astfel încât să fie dozată claritatea acestuia în senul invocat;

2. din formularea textelor normative de la art. 248 alin. (5) și (6) C.pen. „... atât prin locuri stabilite pentru control vamal, cât și prin alte locuri decât cele stabilite pentru control vamal...” se desprinde soluția că atât în cazul contrabandei săvârșite prin locurile stabilite pentru controlul vamal, cât și în ca-

zul contrabandei săvârșite prin alte locuri decât cele stabilite pentru controlul vamal este obligatoriu ca contrabanda să fie realizată prin una dintre acțiunile alternative-mijloc sau metodele specificate în textul de lege. O asemenea soluție nu corespunde spiritului legii penale, întrucât condiția aplicării uneia dintre aceste metode este specifică doar pentru contrabanda săvârșită prin introducerea sau scoaterea bunurilor prin locurile stabilite pentru controlul vamal. Este lipsită de absurditate soluția după care contrabanda comisă prin eludarea de controlul vamal să fie săvârșită prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală etc. Prin urmare, se impune și în acest caz o intervenție a legiuitorului prin care ar fi exclusă o asemenea inadvertență legislativă.

Referințe bibliografice:

1. Cojocaru R. Infracțiunile de contrabandă în lumina noilor modificări legislative – comentariu și reguli de încadrare juridică, Nr. 3-4 (351-352) 2021, p. 21-30.
2. Cod vamal al Republicii Moldova nr. 1149 din 20.07.2000. În Mon. Of. 01.01.2007 ed. special. art. 98. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120483&lang=ro (accesat la 10.02.2022).
3. Decizia CSJ a R. Moldova din 3.12.2019. Dosarul nr. 1ra-900/2019. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=14973
4. Decizia CSJ a R. Moldova din 18.03.2020. Dosarul nr. 1ra-580/2020 http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=15383.
5. Decizia CSJ a R. Moldova din 3.12.2019. Dosarul nr. 1ra-1051/2019. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=13841.
6. Sesizarea nr. 85g din 29 mai 2020 privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor articolului 248 din C.pen. https://www.constcourt.md/public/cc-doc/sesizari/85g_2020.05.29.pdf
7. Decizia Curții Constituționale de inadmisibilitate a sesizării nr. 85g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolul 248 din C.pen. (folosirea frauduloasă a documentelor în contextul infracțiunii de contrabandă. Contrabanda folosirea frauduloasă a documentelor d_77_2020_85g_2020_rou.pdf.
8. Hotărârea Plenului CSJ al R. Moldova Privind practica judiciară în cauzele referitoare la contrabandă, eschivarea de la achitarea plăților vamale și contravențiile vamale nr. 5 din 24.12.2010. http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=316.

9. Decizia CSJ a R. Moldova din 21.10.2020. Dosarul nr. 1ra-1385/2020. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=17004.
 10. Legea cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane fizice nr. 1569 din 20-12-2002. În: Mon. Of. nr. 185-189, art. 1416.
 11. Decizia CSJ a R. Moldova din 8.09.2020. Dosarul nr. 1ra-662/2020. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=16665.
 12. Decizia CSJ a R. Moldova din 15.01.2020. Dosarul nr. 1ra-208/2020. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=15092.
 13. Decizia CSJ a R. Moldova din 5.11.2019. Dosarul nr. 1ra-846/2019 http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=1463.
 14. Legea privind protejarea patrimoniului cultural național mobil nr. 280 din 27.12.2011. În: Mon. Of. nr. 82-84/270 din 27.04.2012.
-
-

DESPRE AUTORI

Radion COJOCARU,

*profesor universitar, doctor în drept,
director al Școlii doctorale
„Științe penale și drept public”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: radioncojocaruu@gmail.com*

Andrei NASTAS,

*doctor în drept, lector universitar,
Universitatea „Dunărea de Jos”
din Galați, România,
e-mail: andrei.nastas@ugal.ro*

CZU 342.3+821.135.1 (478).09

DOI 10.5281/zenodo.6220186

O PRIVIRE ASUPRA ÎNFIINȚĂRII STATULUI MEDIEVAL MOLDOVA

Octavian BEJAN*,
doctor în drept

Înființarea statului medieval Moldova rămîne o problemă științifică mult dezbătută de către istorici, juriști, politologi și alți cercetători științifici. Această felurime de păreri ne spune că cercetările științifice privitoare la acest eveniment nu pot să își slăbească puterea. Ea are o însemnătate cu atât mai mare, cu cât se răsfrînge cu putere asupra drepturilor unor oameni, comunități și țări. Cercetarea noastră a fost înfăptuită cu ajutorul metodei analizei de conținut (scrieri vechi, hărți ș.a.) și a metodei construcției abstracte. Ca urmare a cercetării științifice pe care am înfăptuit-o, înaintăm o nouă teorie științifică despre înfiriparea statalității medievale moldovenești lumii științifice, dar și lumii întregi. Această teorie aduce lumină și asupra statutului politic și juridic al Munteniei și Transilvaniei.

Cuvinte-cheie: Moldova, statalitate, stat medieval, istorie.

UN REGARD SUR LA CONSTITUTION DE L'ÉTAT MÉDIÉVALE MOLDOVA

Octavian BEJAN,
docteur en droit

La constitution de l'État médiévale Moldova reste un problème scientifique très débattu par les historiens, juristes, politologues et autres chercheurs scientifiques. Cette diversité d'opinions nous dit que les recherches scientifiques visant ce événement ne peuvent pas diminuer leur pouvoir. L'importance de ces recherches scientifiques est donnée aussi par son influence sur les droits de certains individus, communautés et pays. Notre recherche a été accomplie en usant de la méthode de l'analyse de contenu (vieux écrits, cartes...) et la méthode de la construction abstraite. À la suite de la recherche que nous avons faite, nous proposons une nouvelle théorie scientifique sur la constitution de l'État médiévale moldave au monde scientifique, mais aussi au monde entier. Cette théorie apporte de lumière aussi sur l'état politique et juridique de la Munténie et Transylvanie.

Mots-clés : Moldavie, état médiévale, histoire.

Introducere. O mare parte din neînțelegerile și vrăjmășiile dintre țări și neamuri își au rădăcinile în trecutul îndepărtat sau apropiat. După părerea noastră, adevărul este un factor puternic care stinge

ura și războaiele dintre neamuri și țări. Unele neînțelegeri care tulbură nemijlocit viața unor țări și mijlocit viața întregii lumi sunt legate de înființarea statului medieval Moldova. Părerile sunt împărțite pînă în zilele noastre,

* Articolul este publicat în regia autorului.

semn că cercetarea științifică trebuie să nu slăbească în această problemă.

Cercetările științifice pe care le-am înfăptuit au făcut cu puțință alcătuirea unor noi teorii economice, politologice, sociologice, lingvistice și criminologice. Aceste cunoștințe științifice s-au dovedit a fi niște puternice mijloace de cunoaștere științifice, care ne-au dat puțința de a alcătui și o nouă teorie științifică despre înfripirea statului medieval Moldova. Am împărtășit lumii științifice unele dintre descoperirile științifice pe care le-am făcut în privința înfripării statalității moldovenești. În această lucrare înfățișăm descoperirile întregite despre începuturile statalității moldovenești pe care le-am căpătat.

Cercetarea noastră a fost înfăptuită cu ajutorul metodei analizei de conținut și a metodei construcției abstracte. Analiza de conținut a privit precumpănitor cartea *Descrierea Moldovei*, scrisă de Dimitrie Cantemir.

Rezultatele căpătate. Potrivit înființării statului medieval Moldova sau, cum spune foarte frumos, la descălecarea Moldovei, Dimitrie Cantemir ne zice următoarele: „În epoca următoare, când Imperiul Roman a început să decadă, barbarii – și anume sarmații, hunii și goții – au pustiit Moldova de mai multe ori și au silit coloniștii romani să fugă în munți, ca să caute loc de adăpost împotriva cruzimii lor, în partea muntoasă a Maramureșului. După ce au viețuit acolo câteva sute de ani, apărați ca într-o cetate naturală, cu voievozii și legile lor, deoarece populația s-a înmulțit peste măsură, Dragoș, un fiu al voievodului lor Bogdan, se hotărî în cele din urmă către anul () să cuteze un marș peste munți, spre răsărit, însoțit la început numai de trei sute de oameni, ca și cum ar pleca la vânătoare.”

Dimitrie Cantemir nu doar se alătură celor care susțin teoria latinității moldovenilor, ci și caută să se încredințeze și să aducă dovezi noi. Bunăoară, el spune că „Ținutul Fălciu, în care Fălciu este un târgușor destul de frumos, așezat pe Prut. Că aici a fost

cîndva scaunul taifalilor m-au încredințat urmele unei cetăți foarte vechi, care se află nu departe de acolo și pe care le-am descoperit eu însumi.” Apoi adaugă: „Am citit odată într-un manuscris al istoriei lui Herodot că pe Prut, cale de trei zile de la Dunăre, locuia neamul războinic al taifalilor, care își zidise o cetate foarte mare. Fiindcă n-am găsit nicăieri în acele locuri vreo ruină, am trimis câțiva oameni, care cunoșteau bine locurile, în cordrii de pe Prut, să caute de nu găsec cumva semne din care s-ar putea cunoaște ceva sigur despre așezarea acestei cetăți. Cînd s-au întors îndărăt, mi-au povestit că au văzut în cordrii de nepătruns care se află spre apus, pe o întindere de cinci mile italienești, de-a lungul râului, temeliile unor ziduri și turnuri clădite din piatră arsă, care, deși pe cîmpul din jur nu se află nici o ruină, au înfățișarea unui cerc alungit.” Mai departe, „În afară de acestea, părerea mea este întărită și de numirea de astăzi a acestui ținut, fiindcă asemănarea numelui ne face să credem că Fălciul se trage din Taifalia.” Numele Fălciu se trage, după noi, mai curînd, din cuvîntul *fală*, ca și Fălești sau Fălticeni. Neamul nostru fost întotdeauna mîndru. De aceea, avem atîtea nume de locuri și localități făcute din cuvîntul „fală”. Taifalii puteau să fie niște rumîni făloși sau *tare* făloși.

În alt loc, Cantemir zice: „Nu departe de aici, la gura dinspre răsărit a Siretului, se văd ruinele unei cetăți foarte vechi, numită astăzi de locuitori Gherghina. Că această cetate a fost zidită pe vremea lui Traian se poate dovedi cu monezile dezgropate din dărîmături, ca și cu o lespede de marmură în care stă săpat:

IMP. CAESARI DIV. FILIO NERVAE. TRAIANO. AGVSTO. GERM. DACICO. PONT. MAX. FEL. B. DICT. XVI. IPM. VI. CONS. VII. P. P. CALPVRINIO PVBLIO. MARCO. C. AVRELIO. RVFO.”

Aceste dovezi nu ne spun, după părerea noastră, că noi suntem romani. Ea ne mărturisește că o parte din pămînturile pe care au trăit strămoșii noștri au fost un timp sub stăpînire romană. De altfel, însuși Cante-

mir recunoaște că teoria latinității este întunecată de unele îndoieli, dîndu-și seama de numeroasele nepotriviri care o clatină. El mai spune că „mulți cred, dar nu toți”. Se pare că Cantemir s-a oprit la această părere, pentru că era cea mai răspîndită și părea cea mai întemeiată din cele auzite și citite de el. Putem să vorbim acum despre un alt trecut al țării, în lumina descoperirilor științifice făcute de puțin timp de către Andrei Groza [1], dar și de către noi [2; 3]. În lumina acestor descoperiri științifice, capătă tărie și limpezime și descoperirile altor oameni de știință, ale celor care s-au opus teoriei romanizării și latinității.

Nu i-a scăpat învățatului nostru nici faptul că locuitorii din părțile noastre sunt numiți în tare multe feluri, un fapt de mare însemnătate după socotințele noastre. Caută să limpezească cîtuși de puțin această pestriție, grăind despre „felurile numiri date de hoardele care s-au perindat pe cursul vremii”. După ce a citit numeroase cărți în felurile limbi, din cele mai vechi sau mai noi, marele nostru cărturar ne înștiințează că grecii ne numeau „cînd geți, cînd daci”, dar că „sub stăpînirea romanilor s-a statornicit numirea de daci”, turcii numeau „țările supuse” după numele cîrmuitorului (bunăoară, Moldova a fost numită Bogdan de aceștia). Cantemir ne mai spune următoarele în această privință: „Întoarsă în acest chip stăpînitorilor de odinioară, țara își pierdu, odată cu legile trase din dreptul civil roman, și numele dacic și latinesc și atît străinii, cît și locuitorii înșiși îi ziseră Moldova, după apa Moldei.” Să înțelegem că aceste pămînturi și-au păstrat, timp de peste o mie de ani, numele Dacia, chiar dacă au fost locuite ba de sarmați, ba de huni, ba de goți?

El ne spune că Ungaria de astăzi era locuită de geți, cel puțin pînă și în timpul stăpînirii romane, făcînd deosebire între Ungaria și Transilvania.

După cum spuneam, ivirea Moldovei este legată de înmulțirea romanilor, care s-au ascuns în munți, cei din Maramureș, atunci cînd împărăția romană a crăpat, și nevoia de a se întinde pe noi pămînturi, care s-au

golit între timp de prădătorii de odinioară (sarmați, huni și goți, după Cantemir). Privitor la sarmați, vom spune că marea care acoperea pămînturile moldovenești este numită Sarmată (Sarmatică). Această denumire poate să se tragă din cuvîntul *sare*. Vedem o legătură între toate aceste cuvinte, nu numai de sunete, ci și de înțeles. Atunci cînd vorbește despre trecutul nostru și al lumii, Cantemir îi pomenește pe sciți, sarmați, huni și goți. Este de neînțeles însă cum aceste neamuri, care au fost numeroase și au stat pe pămînturi întinse, și-au pierdut urma atît de ușor. Mai întemeiate ni se par vederile lui Andrei Groza în această privință, dar și a altor cercetători științifici.

Cantemir ne mai spune că „După aceea, cînd cercetă ținuturile învecinate și găsi cîmpuri roditoare cu ape îmbelșugate, tîrguri, cetăți întărite, dar părăsite de locuitori, povesti alor săi despre ceea ce descoperise, îndemnîndu-i să pună stăpînire pe pămîntul acesta atît de roditor.” Nu este deloc limpede. Orașele și cetățile repede se dărîmă atunci cînd sunt părăsite. Vedem ce se întîmplă în satele noastre de azi. Vedem ce se întîmplă și cu orașele părăsite (bunăoară, Detroit în Statele Unite ale Americii, după închiderea uzinei de mașini). Cum au rămas oare ele neatinse? De ce locuitorii ar părăsi niște locuri atît de roditoare?

Ni se pare că Cantemir descrie cel mai bine înfiriparea Moldovei. Ceilalți au făcut-o strîmb, deși au plecat de la cele scrise de acesta. Ca urmare, cele întîmplute par mai curînd o poveste. Este de vină, pe semne, slaba gîndire științifică a acestora, chiar dacă au luat doctorate și au ajuns academicieni. Poate că ei au vrut să înlătore unele nepotriviri, dar s-au încurcat mai tare în spusurile lor.

Așa cum o face de obicei, Cantemir caută și de această dată dovezi, dincolo de mărturiile înaintașilor sau de scrierile din străinătate. El face legături între întîmplări (căutare, vînătoare ș.a.) și locuri, (Maramureș, răsărit ș.a.), nume (Molda, Roman ș.a.), vietăți (zimbru, cățea ș.a.), însemne (stemă)... Nelămu-

riri rămân întotdeauna în toate, așa că nu puteau să lipsească nici din cele gândite și scrise de Cantemir, bunăoară: Cît de mulți erau cei veniți? De ce s-au întins pe aceste pămînturi? De ce s-au oprit unde s-au oprit cu înaintarea (doar pămînturile de peste Prut nu se aflau sub stăpînirea unei alte țări, abia după înființare au fost cuprinse în statul moldovenesc, fără ca cineva să tăgăduiască această alipire)? De ce hotarele țării erau atît de bine trase de la bun început? De ce nu vorbeau latina, odată ce au stat ascunși de năvălitori? De ce s-au lăsat de normele din dreptul civil roman, de care s-au călăuzit mii de ani?...). Nenumărate alte nepotriviri au fost văzute de alți cercetători științifici ai trecutului nostru. În ceea ce privește teoria îmbrățișată și înfățișată de Cantemir, vom adăuga încă două socotințe, care ni se par mai însemnate. Una ține de faptul că și pe pămîntul cuprins de Moldova sunt munți în care au putut să se aciuze și să se ferească de năvăliri romanii, iar cealaltă ține de Muntenia, care se numea Țara Rumînească și care s-a ivit înaintea Moldovei, deși nu la mare depărtare (loc și timp), dar despre care Cantemir nu pomenește nimic. Este adevărat că el spune că și moldovenii, și muntenii erau numiți de străini „akvlach” (turci și tătari) sau „vlahi, adică valși sau italieni” (leși și ruși), ceea ce înseamnă că erau socotiți de același neam sau un tot întreg, deși nu era vreo țară care să-i unească altfel decît prin sînge, limbă, obiceiuri... Trebuie să nu scăpăm din vedere faptul că limba italiană și latină se aseamănă cel mai mult cu limba vorbită de moldoveni și munteni. Ne spune multe și faptul că muntenii își numeau țara Țara Rumînească, iar moldovenii le-o numeau Muntenia. De ce? Pentru că și moldovenii se socoteau ca neam rumîni. Nu le plăcea că muntenii au pus numele neamului în numele țării, cu toate că această țară nu-i cuprindea pe toți rumîni sau, mai bine spus, pe toți vorbitorii de rumînă, avînd în vedere teoria domnului Groza. Muntenii s-au gândit însă că ceilalți rumîni se vor alipi cu timpul la noua țară înființată, ceea ce nu s-a întîmplat

mult timp. Din opus, s-a înfiripat o nouă țară – Moldova. Nici de această dată Cantemir nu vorbește despre ardeleni (ar + deal), deși aceștia vorbeau aceeași limbă ca moldovenii și muntenii, mai puțin unгурii care s-au aciuat printre ei, cei mai mulți aflîndu-se la mare depărtare de Ungaria de astăzi, deci de partea covîrșitoare a unгурilor. Poate că i s-a părut că cititorul va face singur legătura între toate aceste lucruri... În fapt, urmașii nu prea s-au lămurit în această privință, iscîndu-se numeroase tălmăciri opuse. De adăugat că, de rînd cu numele de *akvlach* și *vlah*, se întîlnește și numele de *valah*, alcătuit după părerea noastră din cuvîntul *val* (val + ah), după valurile de apărare înălțate de romani, care sunt cunoscute și cu numele *valul lui Traian*. Și acest fapt ne spune că muntenii și moldovenii erau priviți, pînă la alcătuirea țărilor, ca un tot întreg. Însuși Cantemir folosește numele „valahi” și „Valahia” în scrierea sa. Numele *vlah* și cele asemănătoare vin, mai curînd, de la străini, care au preschimbato numele *valah*, în felul în care le venea mai ușor să rostească în limba lor. Unii străini nu au schimbat rostirea. Această numire ne mărturisește că oamenii din trecut, chiar și cei fără carte, știau bine locurile, oamenii și trecutul acestora. Nu erau atît de înapoiți pe cît li se pare sau le place să creadă unora. Poftim încă o mărturie despre cunoștințele europenilor din trecut, „Ținutul Lăpușnei. De acesta ținea pe vremuri Tighina, numită de către turci Bender, o cetate foarte întărită odinioară și pe care turcii au întărit-o și mai mult acum. Se află pe Nistru, iar în vremea noastră este locul de scăpare al regelui suedez, fugat după bătălia de la Poltava. Turcii au împresurat adesea, zadarnic, cetatea înainte de a o supune; și ceea ce n-au putut atinge prin forță, au dobîndit prin viclenie și prin trădarea voievodului Hero, numit de către moldoveni Despotul. Căci după ce acesta fu gonit din țara sa de către boieri din pricina tiraniei și a cruzimilor săvîrșite împotriva moldovenilor, a fugit la sultanul turcesc, căruia i-a făgăduit că, dacă îl va ajuta să se întoarcă în țară, va da în mîna oștirilor sale Benderul

atît de mult năzuit, împreună cu douăsprezece sate, dăruindu-i-le spre stăpînire veșnică. Sultanul, căruia acest plocon îi fu pe plac, l-a așezat din nou în scaun, iar pentru osteneala sa și-a luat cetatea cea mai întărită a întregii țări și pavăza cea mai puternică împotriva leșilor și tătarilor. Din această pricină, scaunul ținutului este astăzi tîrgușorul Lăpușna, așezat pe rîul cu același nume, unde se află doi pîrcălabi, puși acolo de voievod și care se îngrijesc de treburile ținutului.” Deci, împăratul Suediei știa despre cetatea Tighinei, aflată la mare depărtare, într-un loc rătăcit, între păduri nelocuite, știa bine despre puterea ei de apărare și altele. Iată că strămoșii noștri erau mai narodnici decît se spune. Ei nu au suferit niciodată despoția, răscolindu-se și fugărindu-i pe cei care încălcau voința norodului. Cu toate acestea, chiar și atunci, răzbeau, din păcate, trădători vicleni pînă în vîrfurile țării. Deosebirea este că se întîmpla mai rar și nu puteau să stea mult timp cocoțați în fruntea țării.

Despre tendința cercetătorului de a cunoaște limpede starea de fapt ne vorbește, bunăoară, următoarea frîntură din cartea sa strălucită, care arată limpede hotarele Moldovei din vremurile pe care le-a apucat: „Moldova se întinde în lățime de la 44° 54' pînă la 48° și 51'. Lungimea ei este nehotărîtă dar cei mai mulți geografi așează marginea ei apuseană, care atinge Transilvania, la 45° 35'; capătul ei dinspre răsărit, care face un unghi ascuțit la Akerman, numită de locuitori Cetatea Albă, îl socotesc la 53° 22'.” El adaugă, în alt capitol, următoarele: „Nistrul, numit odinioară Tyras, de către scriitorii greci mai noi Dinastis, iar de către turci Turla, udă o mare parte a Moldovei spre miazăzi și apus; este prea cunoscut și nu socot de trebuință să spun mai mult despre el.” Plecînd de la aceste date, unii cercetători științifici și practicieni pun la îndoială dreptul României sau al Republicii Moldova, ca state moștenitoare ale statutului medieval Moldova, asupra pămînturilor care se întind dincolo de Nistru, spre răsărit. Noi socotim că aceste dovezi nu sunt îndestulătoare. Ei

trebuie să ne dovedească și faptul că aici trăia altcineva sau că aceste pămînturi erau cucerite într-o altă țară. S-au așezat oare alții înaintea moldovenilor? Noi vorbim nu despre o așezare răzleață, ruptă de trupul obștii din care se trag! În legătură cu aceasta, vom susține că tătarii nu pot să pretindă la Bugac, căci aceste pămînturi le-au fost date nu de către Moldova, ci de către niște cuceritori (turcii).

Privitor la Basarabia, numită „cea de-a treia parte de frunte a Moldovei”, a cărei descriere este pusă într-un subcapitol, de rînd cu altele două, care privesc Țara de Jos și Țara de Sus, Dimitrie Cantemir mai spune următoarele: „Fiindcă o parte a țării este muntoasă, și anume cea dinspre Transilvania, iar cealaltă este șes, anume cea dinspre Ucraina leșească, Basarabia și Dunăre, clima nu este la fel peste tot.” După cum vedem, cercetătorul nu pune Ardealul în cuprinsul Ungariei, iar Basarabia – în cuprinsul unei alte țări. Cantemir le privește ca pe niște pămînturi de sine stătătoare, așa cum erau privite, mai curînd, de toată lumea și așa cum au fost și cele din Muntenia și Moldova, pînă la înființarea acestor țări. Ardealul nu îl numește cu un cuvînt unguresc, în timp ce pe Basarabia o numește cu un cuvînt de-al nostru, și ca alcătuire, și ca înțeles istoric. Prin urmare, se cere o nouă vedere a lucrurilor în această privință. De altfel, nici nu este un cuvînt unguresc care să numească pămînturile din Ardeal. Ungurii au folosit cuvîntul rumînesc Ardeal (ar + deal), prefăcîndu-l așa, încît să se potrivească cît mai bine cu limba lor, adică Erdely. Cuvîntul „Transilvania” este latin, deci a fost născocit într-o altă țară și era folosit de cele mai multe țări. Poate că a fost o legătură între Ardeal și Ungaria, dar ea nu a fost, cel puțin întotdeauna, o legătură de supunere sau de cuprindere. Mai curînd, putem să vorbim despre o cîrdășie. Mai mult decît atît, după Cantemir, descălătorii Moldovei au venit din Ardeal (din Maramureș). Dacă Ardealul ar fi fost pămînt unguresc, atunci toți domnitorii unguri ar fi pretins dreptul asupra pămînturilor

moldovenești și supunere față de coroana ungurească, ceea ce nu s-a întâmplat niciodată. Mai mult decât atât, cine a fost Dragoș de a fost urmat și i s-a supus atîta lume? Ni se spune că a fost fiul unui voievod (Bogdan). Tot Cantemir ne spune, în altă parte a lucrării sale, că voievozii erau căpetenii de oști. Tot voievod el le spune domnitorilor. Două denumiri pentru cîrmuitorul țării? De ce? Este adevărat că domnitorul era și cîrmuitorul oștii în timp de război, așa cum se întâmplă și în zilele noastre (cu cuvinte străine, trădătoare se spune astfel: Președintele țării este comandantul suprem al armatei), deși oastea avea o căpetenie, numită „hatman” în Moldova. Să înțelegem că Bogdan era un domnitor sau un hatman care și-a părăsit domnitorul? Cine i-a fost atunci domnitor? De ce nici o altă țară nu a pus la îndoială neatîrnarea noii sau noilor țări, adică Muntenia și, apoi, Moldova? Se cere o nouă tîlmăcire a faptelor adunate pînă acum. Cantemir nu scăpa din vedere asemenea amănunte, ne-o dovedește și mărimile țării, pe care le-a arătat cu precizie (vezi citatul cu pricina din despărțitura „Lucrarea”).

Pentru a înțelege mai bine trecutul nostru și al lumii, este nevoie, după părerea noastră, să înțelegem că țările și obștile s-au înfiripat și s-au destrămat neîncetat. Războaiele și alți factori făceau ca mulțimea oamenilor să crească și să descrească. Ca urmare, pămînturile ba se umpleau, ba se deșertau de oameni. Erau născocite noi limbi, după cum susține istoricul Groza în lucrarea citată, care împărțeau din nou pămînturile și oamenii.

În ceea ce privește Transilvania și Ungaria, sunt de luat în seamă și următoarele ziceri ale lui Cantemir: „Și spre apus Moldova este, în zilele noastre, cu mult mai întinsă decât odinioară. Căci înainte de Ștefan cel Mare munții care o înconjoară țineau de Transilvania și țara era mai îngustă în partea aceasta. Însă pentru că prin vitejia acestui voievod, Matei, regele Ungariei, a fost biruit de mai multe ori, iar transilvănenii au fost alungați îndărăt, aceștia au fost nevoiți astfel să-și cate în învoieli scăparea de pagube și

mai grele. După condițiile de pace scrise de învoieli, ungurii au dat toți munții prin care sunt despărțite cele două provincii și au poruncit acestor ținuturi, așezate între râurile ce se varsă în apa Moldovei, să se supună stăpînirii moldovenești.” Puțin mai încolo, Cantemir scrie: „Vecinii Moldovei sunt: spre apus, transilvănenii și valahii, spre miazănoapte leșii, iar spre răsărit și miazăzi, turcii.” Pune pe gînduri faptul că Cantemir folosește două nume Transilvania și Ungaria, transilvănenii și ungurii. O țară cu două nume? Nu se întîlnește așa ceva. O parte din Ungaria, oricum am privi-o, adică cu sau fără Transilvania, nu face nicicum parte din Transilvania, după nici o scriere. Mai degrabă două provincii alcătuiau o țară, dar aceste părți alcătuitoare aveau multă neatîrnare, atîta neatîrnare încît ceilalți le priveau deopotrivă ca un întreg și ca două părți deosebite, după împrejurări și, pesemne, după laturile vieții. Chiar și pe regele acestora, Cantemir îl numește după un nume rumînesc, adică Matei (ungurii îi zic Matyas, iar croații Matija (se rostește, Matia) și Matijaș (se rostește, Matiaș)). Supranumele regelui este, de asemenea, rumînesc, adică Corvinul. Regele Matei s-a născut în Transilvania. De aceea, ardelenii au ținut atît de mult la el. Ne-o dovedește și faptul că Matei a fost un timp lung și rege al Croației. Cantemir îl numește rege pe Matei și le zice provincii Moldovei și Transilvaniei. Deci, rege este cel care stăpînește peste cîteva țări (Ungaria, Croația și Transilvania). Se vede că rumîni transilvăneni au trăit pașnic și pe picior de egalitate mult timp cu ungurii. De aceea, nu se prea trăgeau spre cele două țări rumînești, Moldova și Țara Rumînească (Muntenia). Numai cînd ungurii au început să-i asuprească crîncen pe rumîni, datorită trecerii de la gîndirea rotundă și orînduirea singuristă la gîndirea pătrată și orînduirea feudală, rumîni au început să-i urască tot mai puternic pe unguri și au pornit să se tragă spre celelalte pămînturi umplute cu vorbitori de rumînă, care erau, și ei, asupriți, de către turci. Se cere a lămuri cum se face că atîția unguri s-au aciuat departe de

Ungaria, toți grămadă, adică în Covasna și Harghita. Aceste ținuturi nu au fost, o vreme, la marginea Transilvaniei, dar Ștefan cel Mare a luat o parte din pământurile transilvănene, așa că ei s-au văzut la hotar. Ținuturile locuite precumpănitor de rumâni nu au dorit să se alipească Moldovei, dar Matei, regele Ungariei, le-a cerut-o. Cantemir ne înștiințează că Matei s-a temut de pierderi mai mari. Noi presupunem că regele Ungariei tare nu vroia să dea anume Harghita și Covasna Moldovei. Știa, pe de o parte, că ungurii din Ungaria și de peste tot vor privi cu ochi răi o asemenea pierdere, iar pe de altă parte, își dădea seama că aceste pământuri locuite în chip covârșitor de unguri aveau o mare însemnătate pentru ținerea întregii Transilvanii într-o uniune cu Ungaria. Această însemnătate era dată atât de mulțimea ungarilor, cât și de locul îndepărtat de Ungaria. Aceași strategie o folosește astăzi Rusia, în ceea ce privește Transnistria, Abhazia, Crimeea... Au folosit-o și britanicii (bunăoară, Hong-Kong). Americanii merg pe o cale mai ușoară, răstoarnă cîrmuirea țărilor, pun acolo oameni credincioși lor, le dau niște bani și susținere politică, după care pun o oaste americană în acele țări. Mult spune, după părerea noastră, faptul că Moldova a căpătat ținutul Putnei, ca urmare a voinței lui Matei Corvinul. Locuitorii acestui ținut s-au opus alipirii la Moldova, după cum ne dezvăluie Cantemir. Ei nu au vrut să se unească cu moldovenii, deși vorbeau graiul moldovenesc, spre deosebire de ardeleni. Cu toate acestea, Putna a ajuns un ținut-cheie al Moldovei, iar astăzi locuitorii de aici își spun moldoveni cu mîndrie.

La fel s-a întîmplat mai tîrziu și cu Basarabia sovietică. Basarabeni au dus-o bine în sînul Uniunii Sovietice. Au avut o viață trupească îndestulată. Mai mult le-a displăcut șovinismul rusesc. Nu s-au împăcat cu faptul că li se băga limba rusă pe gît și nu aveau o putință deplină de a trăi în cultura neamului. Nici celelalte neamuri din uniune nu erau mulțumite. Rusia a putut să le cucerească, deoarece a luptat cu fiecare în parte.

A fost ușor. Este ușor să cucerești, dar mult mai greu este să stăpînești. Rușii nu s-au gândit însă la stăpînire. Au cucerit prea mult, atît cît nu puteau să stăpînească. Cei cucerii și stăpîniți s-au pomenit a fi mai numeroși decît rușii. Prin urmare, ei au alcătuit, împreună, o putere mare, greu sau cu neputință de stăpînit. Această putere s-a simțit atunci cînd toți au ridicat odată capul. Rusia s-a văzut nevoită să lase o parte din neamurile stăpînite să plece. A lăsat numai atît cît erau în stare să stăpînească. De rînd cu alți factori, și-a spus puternic cuvîntul și nemulțumirea rușilor. După ce alte neamuri, îndeosebi corciturile, s-au împrăștiat prin tot cuprinsul URSS și în toate ramurile vieții obștești, ba chiar au urcat în mari scaune dregătorești, a prins să se înfiripe o nouă cultură și un nou neam, cel sovietic. Cei mai mulți dintre ruși nu s-au împăcat cu gîndul că neamul lor biruitor este pe cale de moarte. Și-au dorit și ei plecarea celorlalte neamuri și au pus umărul la dărîmarea Uniunii Sovietice. Moldovenii s-au văzut cu sacii în căruță. Nu au vrut însă să se alipească la România. Și-au dorit mai mult o uniune cu rușii, dar de alt fel. Comunitatea Statelor Independente a fost ceva pe măsura dorinței lor. Pînă astăzi este vie această vedere a lucrurilor în gîndirea moldovenilor. Ei vor să fie și independenți, și în legături strînse cu rușii. Ei înțeleg că o alipire la Federația Rusă nu le va aduce nici măcar o mulțumire trupească (bunăstare), darămite sufletească (gîndire rotundă). Cum rușii să-i scape pe alții de sărăcie și fărădelege, de vreme ce nu sunt în stare să iasă, ei înșiși, din această mocirlă obștească. S-a zis că moldovenii nu se văd într-o țară cu ceilalți rumâni, deoarece au fost spălați pe creier de către ruși. Spălarea rusească a ținut cam patruzeci și cinci de ani. Spălarea rumînească ține de cam treizeci de ani, dar schimbări însemnate nu se văd. Ori cei care tind spre unirea cu România și Uniunea Europeană sunt prea mărginiți, ori este vorba și despre altceva.

Din toate cele spuse de noi despre Transilvania, Țara Rumînească (Muntenia), Mol-

dova și Basarabia, dar și alte pământuri locuite de vorbitori de rumînă, vedem că este vorba despre o tendință veche și generalizată. Această tendință a adus seminția rumînească în pragul pieirii.

Încă un fapt aduce lumină asupra descălecării Moldovei. Moldovenii, transilvănenii și muntenii au o vorbă deosebită, chiar dacă toți vorbesc limba rumînă. Dacă moldovenii ar fi venit din Ardeal, așa cum pretinde Cantemir, atunci ei ar fi păstrat aceeași rostire sau, cel puțin, unele particularități ale acesteia. Mai curînd, moldovenii au trăit de multă vreme, sute ori chiar mii de ani în aceste locuri pînă la înfiriparea statului moldovenesc. Ei nu s-au rînduit în stat, deoarece voiau mai presus de orice să fie slobozi. Statul duce însă la înrobirea oamenilor. Ne-o dovedește și faptul că nu întîlnim asupra în obștile prestatale. Obștile de rumîni slobozi (moldoveni, munteni, transilvăneni, slavi, unguri) erau cîrmuite nu de domnitori, ci de voievozi. Numele de domnitor s-a ivit din nevoia de a numi altfel un cîrmuitor de stat, decît era numit cel de obște slobodă, nerînduită în stat. S-a întîmplat ceva care i-a făcut pe acești rumîni slobozi să se rînduiască în stat. Acest ceva este, după părerea noastră, faptul că toate obștile din Europa s-au rînduit în stat. În locurile care sunt cuprinse de România de azi, mai întîi s-au rînduit în stat ungurii, apoi la ei s-au alipit ardelenii și alții, au urmat muntenii, care și-au făcut un stat neatîrnat, iar moldovenii au fost cei din urmă care și-au rînduit obștea în stat. Se pare că o parte din moldoveni s-au alipit la statul unguresc, de rînd cu transilvănenii, în timp ce alții au dorit să fie slobozi ori să-și înființeze statul lor, așa cum au făcut-o muntenii. Prin urmare, moldovenii și muntenii, dar mai ales cei din urmă au fost cei din urmă rumîni din Europa, care s-au rînduit în stat. Ei au făcut-o pentru că nu mai erau obști de oameni slobozi, nerînduite în stat, iar cele care nu s-au rînduit în stat au fost cuprinse sau au căzut sub stăpînirea acestora (bunăoară, tătarii nogaici). Acolo unde seminția rumînească a prins viață, acolo ea s-a și sfîrșit. Apoi, euro-

penii aveau să nimicească rînd pe rînd toate obștile slobode din lume. Au mai rămas cîteva, dar tăvălugul ucigaș nu se oprește, îndeosebi datorită capitalismului. Ștefan cel Mare s-a dus peste transilvăneni, unguri și croați nu de dragul lățirii țării pe care o cîrmuia. Dacă privim bine hărțile, atunci descoperim că el s-a oprit în cuceririle lui cam acolo unde erau vorbitori de grai moldovenesc. Se vede că rumînii care vorbeau graiuri rumînești deosebite se cam ciondăneau între ei încă din timpurile cele mai îndepărtate. Ștefan cel Mare știa bine acest fapt. Poate că marele nostru înaintaș simțea că rumînii care mai vorbeau rumîna nu sunt pregătiți să trăiască împreună, nu numai din pricina graiului. Ei vedeau în obștile mari o primejdie pentru slobozenia lor. Obștile mari tind să se rînduiască în stat, iar orînduirea statală duce la asupra. Matei Corvinul nu știa, pesemne, țintele lui Ștefan cel Mare. Este cu puțință că nici dregătorii lui Ștefan nu-i cunoșteau gîndurile. Mihai Viteazul a cutezat mai mult decît era cu puțință în acele vremuri, din care pricină a plătit cu viața și a suferit o înfrîngere, deși această înfrîngere s-a prefăcut apoi într-o mare izbîndă pentru el. De aceea este atît de slăvit astăzi de toți vorbitorii de rumînă, fără deosebire de grai. Știința urmează să se lămurească pînă la capăt în această privință. Ce este oare de laudă, cutezanța nechibzuită sau așteptarea cumpătată? Poate, mai bună este o făurire cu răbdare și bunăvoință? Fapt este că Moldova și Muntenia au fost unite nu cu bățul în mînă, ci cu încuviințarea nesilită de nimenea a tuturor. Transilvania s-a alipit tot din dorință acestora. Toate acestea ne fac să ne gîndim că rîul Moldova a purtat acest nume cu mult înainte de ivirea statului Moldova și că întemeietorii și-au numit statul după numele acestui rîu, pentru că acest rîu arăta cel mai bine hotarul dintre Transilvania și noul stat pe care ei l-au înființat, chiar dacă o parte din vorbitorii de grai moldovenesc au rămas în afara hotarului. Depănînd același fir de judecăți și fapte, putem să spunem că și orașul Roman se numea așa pînă l-a înfiripa-

rea statalității moldovenești. Poate că această localitate a fost numită, cu mult înainte după numele obștii de rumâni care trăiau în preajmă și care îl aveau în frunte pe Bogdan și pe Dragoș sau poate că această obște de rumâni și-a luat numele localității care era inima ei. Până astăzi, mulți rumâni poartă numele de familie Roman. După părerea noastră, cuvântul Moldova se trage din cuvântul *моа-ле*. Se vede că apele râului sunt moi, așa cum se spune în rumînă și apele de ploaie. Noul nume, cel de Moldova și de moldoveni sau moldovenesc nu a fost însă îmbrățișat de cărturărimea europeană. În scrierile din felurite țări (cronici, letopisețe ș.a.), pînă aproape de înființarea unui stat nou (România), alcătuit din Moldova și Muntenia, se vorbește despre valahi. O dovedește și felul în care este numită Moldova în felurite limbi. Bunăoară, francezii scriu Moldavie și rostesc fără sunetul *e* de la capătul cuvântului, cam așa cum spun și rușii, adică Moldavia (Молдавия). Este un semn că ei au preluat această denumire de la ruși, deci după anul 1812, în care o parte din Moldova a fost cotropită de aceștia. Nu a fost îmbrățișat deci nici numele de muntean sau de rumîn. Respingerea numelui de rumîn este firească, dacă plecăm de la gîndul că și ceilalți se socoteau rumîni, cu toate că s-au obișnuit să își spună francezi, italieni, germani, englezi ș.a.m.d. Mai era o piedică. Lumea se temea că va fi nevoită să recunoască noul stat (Țara Rumînească) drept urmaș al Imperiului Rumîn. În adaos la cele spuse, vom pune o întrebare lămuritoare. Dacă Cantemir a putut să-i numească pe toți domnitorii Moldovei, de la descălecarea pînă la scrierea cărții, cum de el nu știe ce a fost pînă la descălecarea? Tot el vorbește despre un șir de localități și clădiri care au fost cîndva scaune de voievod, precum Vasluiul.

În timp ce vorbește despre Moldova, într-un alt capitol, Cantemir zice „Spre miazăzi s-a întins în toate vremurile pînă la Dunăre, cea mai mare apă din Europa, și mai departe, pînă la gura acesteia, prin care se varsă în Marea Neagră lîngă Chilia, numită în ve-

chime Lycostomon”. Spre răsărit se întindea din vremuri străvechi pînă la Marea Neagră; iar vremile mai noi, cînd turcii au cucerit cu armele Basarabia și Benderul, s-a strîmptat în această parte. Și, după cum se vede limpede din hartă, astăzi hotarul Moldovei este pe Prut, de la gura lui pînă la satul Traian, iar de acolo pînă la valul lui Traian, peste râul Botna, și, în linie dreaptă, pînă la gura râului Bîcul, care se varsă în Nistru.” Putea oare să numească Cantemir „străvechi” vremurile de descălecarea a Moldovei? Ne îndoim. Grecii au numit „Lycostomon” acest loc cu mult înainte de înființarea Țării Moldovei, dar Cantemir le spune numai „vechi” acelor timpuri. Ne îndoim și pentru că lucrarea lui Cantemir ne dovedește că scriitorul ei este foarte cu luare de seamă la tot ce scrie. De altfel, acest loc, Chilia, a purtat d-a lungul timpului și alte nume. Nu cumva Cantemir a pomenit această denumire grecească pentru a ne spune, printre rînduri, că noi suntem cu mult mai vechi pe aceste pămînturi decît grecii care au zăbovit o vreme acolo și au denumit locul după placul lor, așa cum au făcut-o și ceilalți străini care s-au aciuat pe aici? Trebuie să înțelegem că Cantemir nu mai ajungea la Academia de la Berlin, oricît de științifică ar fi fost ea, dacă ar fi spus lucruri care nu erau împărtășite sau dorite de celelalte țări din Europa. Înfățișăm o frîntură din scrierea lui Cantemir, care ne dovedește cît de multe și cît de bine știa marele nostru cuget: „apele Nistrului, Serafinețului, Colacinului și Ceremușului adunate laolaltă fac astăzi hotarul de miazănoapte al Moldovei unde se află Cîmpulungul Rustean (Campus longus ruthenus).” Aceste rîuri nu le prea găsești nici pe hărțile de azi. Despre Chilia, cetate și ținut, Cantemir mai spune ceva, în alt capitol: „Mai în josul acesteia se întinde pe malul Dunării cîmpia Chiliei; scaunul acesteia este Chilia, numită odinioară Lycostomon, așezată la gura dinspre miazănoapte a Dunării, căreia corăbierii greci obișnuiau să-i dea chiar acest nume, fiindcă pare că și aruncă valurile ca într-un gît de lup.” Noi presupunem că grecii i-au zis așa, pentru că

pe aici se intra în țara rumînilor slobozi (geți, traci...), care se asemuiau și se numeau lupi. Poate că și Cantemir s-a gîndit la aceasta, dar nu s-a încumetat să o spună drept. De ce domnitorul nostru vorbește și despre unele pămînturi care nu mai erau sub stăpînire moldovenească? Pentru că le socotea o parte de netăgăduit a țării și nu se îndoia de faptul că ele vor fi înapoiate într-o zi. Însuși faptul că le cuprinde în descrierea Moldovei este o cerere scrisă a înapoierii a pămînturilor răpîte, trimisă atît răpitorilor, cît și tuturor celorlalte țări și semînții, care ar putea să îi învingă și să îi supună pe răpitori. Grecii erau lăsați să își facă cetăți pe pămînturile rumînilor slobozi, pentru că nu îi încurcau. Trimișii greci aveau nevoie de puțin pămînt. Ei nu se încumetau să-și facă aici orașe, fiindcă rumînii slobozi erau prea puternici. Se mulțumeau cu puncte de popas și cu capete de pod. Îi lăsa pe toți călătorii să se adăpostească aici, astfel încît aceste cetăți nu erau atinse de nimenea. Un fel de locuri ale tuturor. Pentru a înțelege aceste lucruri, este nevoie să ne dăm seama că, la rumînii slobozi, pămîntul era slobod, ca și oamenii. Oricine avea voie să se așeze pe un pămînt nefolosit de alte obști de rumîni slobozi. Strămoșii noștri erau cunoscuți ca războinici viteji, pentru că se găseau, din păcate, dintre cei care se băgau peste pămînturile care se aflau în folosința lor (lacuri, păduri, pășuni...). Această vitejie s-a pierdut însă, în mare parte, după trecerea de la orînduirea singuristă la cea feudală și, apoi, la cea capitalistă. Starea de lucruri din vechimea îndepărtată pe care am descris-o lămurește mulțimea de denumiri și de obști care i-au încurcat și zăpăcit pe cercetătorii trecutului, pînă la descoperirile științifice făcute de Andrei Groza. Cuvîntul *naționalitate* s-a ivit abia după ce toată Europa a fost împărțită în țări, care vorbeau în limbi deosebite, atunci cînd găștile cîrmuitoare ale acestora au hotărît că adevărul despre trecut a fost de-a binelea îngropat. Strămoșii noștri au folosit întotdeauna cuvîntul *neam*, care are multe înțelesuri, de la cel mai cuprinzător (toți rumînii) la cele particu-

lare (geți, traci...; romani, greci, daci...; moldoveni, munteni, ardeleni...; roșcoveni, bejăneni, mușatini...). O dovadă este și faptul că sunt atîtea nume de familie care numesc neamuri numai în limba rumînă, precum Grecu, Macedon, Roman, Sîrbu, Bulgaru, Rusu, Tătaru, Nemțanu, Gherman, Ungureanu, Leahu, sau Turcu. Toate au început ca o numire a locului din care se trage purtătorul acestui nume, ca și Ardeleanu, Moldoveanu (Moldovan), Munteanu, Olteanu sau Vrînceanu, numai că unele acum se numesc naționalități.

Ne pare grăitor și faptul că capitulul în care Dimitrie Cantemir vorbește despre trecutul neamului și al țării în cartea sa este numit „Despre numele cel vechi și cel de acum al Moldovei”. Nu în zădar dezbaterile despre numirea neamului și a țărilor rumînești nu încetează nici astăzi.

Nu putem să trecem cu vederea încă peste o zicere a lui Cantemir. El pomenește, după cum am arătat înainte, despre „Ucraina leșească”. Vedem că el o scrie cu buche mare. Prin urmare, acest pămînt a început să capete unele particularități înainte de vremurile pe care le-a trăit Dimitrie Cantemir. Denumirea este mai mult rusească, căci cuvîntul „u” nu este în limba poloneză, în timp ce partea „craina” este mai apropiată ca rostire și scriere de limba rusă decît de cea poloneză, chiar dacă se găsește în amîndouă limbile, deopotrivă ca sunete și înțeles. Se pare că ucrainenii, ca și bielorușii, sunt rodul ciocnirii culturii poloneze și rusești, dar și aflării la marginea acestor culturi. Ucrainenii și bielorușii s-au îndepărtat și înstrăinat de ceilalți, adică și de ruși, și de polonezi. Poate că rușii își au leagănul în părțile Kievului, numai că ei s-au întins spre alte pămînturi. Apoi, și-au mutat și capitala în alt loc, mult mai îndepărtat. Ca urmare, rușii care au rămas în locul de plămădire al rușilor, ca slavi deosebiți și ca rumîni rătăciți, adică în preajma Kievului, s-au înstrăinat de ceilalți ruși. De altfel, ucrainenii care trăiesc la hotarul cu Rusia sunt amestecați pînă astăzi în mare măsură cu ruși, iar cei care trăiesc la hotarul cu Polonia sunt amestecați în mare

parte cu polonezi. Ucrainenii nu s-au desprins de tot nici azi de lumile din care au făcut parte. Nu se deosebesc în această privință nici bieloruşii. Aceeași soartă au avut-o toți rumînii. Deoarece s-au întins pe o mare cuprindere de pământ, s-au îndepărtat și înstrăinat unul de altul. S-au ivit noi limbi și noi apucături. Este grăitor însă faptul că s-au simțit străini anume acei rumîni care s-au îndepărtat de leagănul neamului rumînesc, iar cei care nu s-au clintit din acest loc și-au păstrat limba și alte particularități strămoșești.

Concluzii. Ivirea statului medieval Moldova a făcut parte dintr-un proces de trecere a numeroase obști nestatale la o orînduire politică statală, care a cuprins întreaga Europă. Locuitorii Moldovei nu au venit de nicăieri, ei au trăit tot timpul în aceste locuri, în obști slobode, care nu erau rînduite în stat.

Statul Moldova a cuprins, treptat, obștile de rumîni în care se vorbea graiul moldovenesc. Aceeași soartă au avut-o și ardelenii, și muntenii, numai că ei au trecut înaintea moldovenilor la orînduirea statală. Ardelenii s-au alipit la statul făcut de unguri și croați. Denumirea de moldoveni se ivește numai după înființarea statului Moldova. Ea nu a fost însă îmbrățișată de cele mai multe dintre țările europene, în afară de cele în care se vorbea (și) rumînește. Celelalte țări nu au încetat să îi numească valahi atît pe moldoveni, cît și pe munteni. Denumirea de limbă moldovenească, cu înțeles de grai, s-a ivit cu mult timp după înființarea statului moldovenesc. Obîrșia moldovenilor, muntenilor și ardelenilor coboară în cele mai îndepărtate timpuri ale omenirii, ca și limba acestora, așa cum a fost ea pînă la ivirea statului România.

Referințe bibliografice:

1. Groza Andrei. Limba rumînă — fundament al nașterii civilizației umane, Chișinău, 2018, 181 p.
 2. Bejan Octavian. Despre limba noastră. În: „Culegere de studii sociale”, ediția a IV-a, Chișinău, 2018, p. 68-73.
 3. Bejan Octavian. Mic cuvîntar de limbă rumînă, Chișinău, 2021, 112 p.
-
-

DESPRE AUTOR

Octavian BEJAN,
doctor în drept,
prorector, Institutul de Științe Penale
și Criminologie Aplicată,
e-mail: octavian.bejan@gmail.com,
tel.: 079402956

CZU 343.140.01+343.98

DOI 10.5281/zenodo.6220314

ÎNREGISTRAREA VIDEO A PERCHEZIȚIEI

Constantin RUSNAC,
doctor în drept, conferențiar universitar

Cătălin-Bogdan PĂUN,
doctor în ordine publică și siguranță națională

Studiul științific este dedicat regulilor tactico-criminalistice care necesită a fi respectate de către participanții la percheziție în cazul în care ca modalitate de fixare a percheziției este înregistrarea video.

În cadrul articolului se menționează că înregistrarea video a procesului de percheziție, în condițiile actuale, reprezintă o necesitate și un mijloc tehnic eficient de probare a respectării normelor procesuale și ar evita existența abuzurilor asupra și din partea persoanelor ce efectuează percheziția.

Cuvinte-cheie: percheziție, înregistrare video, urmărire penală, procedeu probator, cauză penală, fixare tehnică.

VIDEO RECORDING OF THE SEARCH

Constantin RUSNAC,
PhD, Associate Professor

Cătălin-Bogdan PĂUN,
PhD, Prahova, România

The scientific study is dedicated to the tactical-forensic rules that need to be observed by the participants in the search if the way of fixing the search is the video recording.

The article states that video recording of the search process, under the current conditions, is a necessity and an effective technical means of proving compliance with procedural rules and would prevent the abuse of and by the searchers.

Keywords: search, video recording, prosecution, probation, criminal case, technical fixation.

Introducere. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale, drept garantat de art. 8 §1 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului [4] și

Constituția Republicii Moldova. Cu toate acestea, legea admite ingerință în dreptul persoanei în scopul asigurării interesului general al societății – ocrotirea ordinii publice și lupta cu criminalitatea. În acest sens, legiuitorul

a reglementat prin norme imperative posibilitatea efectuării percheziției în calitate de acțiune procesuală efectuată prin constrângere, fără a avea voința sau acordul persoanei implicate [8].

Scopul studiului. Articolul are drept scop elucidarea dezideratelor tactice care necesită a fi respectate în procesul înregistrării video a procesului de efectuare a percheziției.

Metode aplicate și materiale utilizate. În procesul elaborării articolului științific ne-am ghidat de un sistem de metode științifice de cercetare, și anume: metoda sistemică, metoda deducției și inducției, metoda analizei, metoda comparativă și multe altele. Baza teoretico-juridică a articolului științific cuprinde reglementările normative referitoare la doctrina procesual-penală și criminalistică din domeniul ce vizează cadrul fixării tehnice a procedurilor probatorii. De asemenea, în procesul elaborării acestui studiu, s-a ținut cont și de practica judiciară autohtonă și CtEDO.

Rezultate obținute și discuții. Aplicarea înregistrării video în cadrul efectuării percheziției e dificil de realizat, din mai multe considerente.

În primul rând, momentul de pătrundere în încăperea și instaurarea regimului necesar grupei operative de cercetare (de exemplu, legitimarea, aducere la cunoștința persoanei a temeiului și motivului percheziției, adunarea tuturor persoanelor prezente în încăperea într-un singur loc, examinarea generală a încăperii etc.) decurge foarte lent. De multe ori, apare necesitatea de a înfrânge rezistența opusă de către persoanele aflate spațiile supuse percheziției, de a stopa încercările de distrugere a obiectelor căutate (documente, substanțe narcotice sau psihotrope etc.)

În al doilea rând, înregistrarea video integrală a procesului de căutare, care poate dura ore în șir, ca regulă, este fără sens.

Iar în al treilea rând, dacă în timpul

efectuării percheziției se descoperă vreun ascunziș, se pot aplica și posibilitățile fotografierei judiciare.

Neajunsurile indicate mai sus nu diminuează importanța înregistrărilor video. În unele situații, anume înregistrările video oferă posibilitatea de a fixa comportamentul și reacția persoanei la care se efectuează percheziția, inclusiv a celor prezenți, explicațiile acestora și alte tipuri de informații declarate de persoane, la care ulterior ea poate să refuze. La fel, aplicarea înregistrării video în cadrul percheziției poate să influențeze psihologic și să disciplineze persoana la care se efectuează percheziția.

Referitor la regulile criminalistice de realizare a video filmului judiciar în cadrul percheziției, urmează de menționat că ele sunt asemănătoare ca pentru cercetarea la fața locului. Luând în calcul acest fapt, vom menționa numai particularitățile utilizării înregistrării video la percheziție și ridicării de obiecte și înscrisuri.

Problema înregistrării integrale sau selective a acțiunii de percheziție există ca în cazul cercetării la fața locului. Soluția este asemănătoare. În cazul în care organul de urmărire penală ia decizia de înregistrare video integrală a acțiunii de percheziție, ea va începe cu filmări de orientare și se va termina cu fixarea obiectelor, completărilor, adăugirilor parvenite din partea participanților. Înregistrarea video selectivă, în opinia noastră, va începe după ce grupa operativă de cercetare a pătruns în spațiul/ încăperea ce urmează a fi percheziționată și a asigurat o ordine de drept. Înregistrarea selectivă va conține următoarele elemente:

– legitimarea superiorului grupei operative de cercetare, prezentarea încheierii judecătorului de instrucție sau a ordonanței motivate a procurorului, prezentarea membrilor grupei operative de cercetare;

– identificarea proprietarului încăperii

ori a unor membri adulți ai familiei acesteia, ori a celor care reprezintă interesele persoanei în cauză. Dacă prezența acestor persoane este imposibilă, se invită reprezentantul autorității executive al administrației publice locale [5];

– înmânarea sub semnătură persoanei la care se face percheziția copia de pe ordonanța respectivă [6];

– comunicarea persoanei la care se efectuează percheziției a faptului că va fi aplicată înregistrarea video;

– fixarea tuturor celor prezenți în încăperea/ spațiu;

– procesul de explicare a drepturilor și obligațiilor (urmează de menționat că persoana la care se face percheziția sau ridicarea de obiecte și documente are dreptul să înregistreze prin mijloace audio/ video aceste acțiuni, informând despre acest fapt organul de urmărire penală [3, art. 127 alin.6]);

– faptul că organul de urmărire penală cere a fi predate benevol obiectele sau documentele care urmează a fi ridicate, iar în caz de refuz va proceda la ridicarea lor forțată;

– dacă dorește să predea benevol obiectele căutate;

– poziționarea tuturor celor prezenți la percheziție într-un spațiu unic (toți cei care au fost obligați să rămână sunt transferați într-o odaie (încăperea) pentru a fi supravegheați. Sunt chestionați (cum va arăta procesual) în privința legăturii pe care au cu locul supus percheziției și în cazul în care există suficiente temeuri de a presupune că persoana prezentă în încăperea unde se efectuează percheziția sau ridicarea poate purta asupra sa documente sau alte obiecte care pot avea importanță probatorie în cauza penală, se recurge la percheziția corporală. Numai după aceasta reprezentatul organului de urmărire penală ia decizia cine poate părăsi încăperea și cine va sta până la finele percheziției (deseori este recomandabilă acordarea unei

libertăți supravegheate de deplasare a persoanelor care poate aduce la identificarea bunurilor căutate);

– ofițerul de urmărire penală explică tuturor persoanelor regulile de comportare în timpul percheziției;

– repartizarea sarcinilor membrilor grupei operative de cercetare;

– examinarea generală.

După realizarea acestor activități, în opinia noastră, înregistrarea video poate fi întreruptă fixându-se ora și temeiul. Înregistrarea va fi reluată în cazul în care sunt descoperite obiectele căutate, ascunzișurile în care au fost tănuite obiectele căutate, precum și în vederea fixării acțiunilor, săvârșite de către persoana la care se efectuează percheziția sau care sunt prezenți, direcționate spre stagnarea sau întreruperea percheziției (de exemplu, insultarea membrilor grupei operative de cercetare, refuzul de a deschide uși încuiate etc.). Referitor la safeu sau ascunziș, autorul Kneazikov A. menționează că dacă acestea au un mecanism complex de închidere ar trebui să se fixeze mecanismele și componentele acestuia [9, p. 30].

În această ordine de idei, e necesar de menționat că întreruperea înregistrării video a percheziției poate avea loc la discreția reprezentatului organului de urmărire, iar în alte situații este impusă de lege [3, art. 127 alin. 6].

Despre necesitatea aplicării înregistrării video, în situațiile de conflict, ne vorbește și autorul Kornienko N. care menționează că reluarea înregistrării video în astfel de situații determină instaurarea rapidă a ordinii de drept [10, p. 74]. Totodată, acționează pozitiv și asupra membrilor grupei operative de cercetare, care la conectarea camerei video devin mai responsabili, nu reacționează la provocări etc.

Autorii Odagiu Iu. și Andronache A. recomandă aplicarea înregistrării video integrale în scopul depistării cadavrului, la efec-

tuarea percheziției mijlocului de transport precum și în cazul efectuării ridicării [7, p. 124].

În cazul în care ofițerul de urmărire penală ia decizia de a înregistra video procesul integral de efectuare a percheziției, video-filmul trebuie să cuprindă:

Faza de examinare generală. Membrii grupei operative de căutare află de la percheziționat ce încăperi sau depozite sunt folosite numai de el, de membrii familiei, alte persoane. Același tip de informație se acumulează de la celelalte persoane care sunt prezente la locul percheziției. Datele se compară. Concomitent, se înregistrează procesul de stabilire de la ce uși există chei, de la care nu, apartenența cheilor rămase, inclusiv se identifică sectoarele, încăperile care urmează a fi percheziționate. În funcție de rezultatele obținute și caracteristicile percheziționatului se înaintează versiuni cu privire la locul ce poate servi drept ascunziș se stabilește volumul, consecutivitatea, timpul necesar pentru căutare, procedeele tactice; se concretizează, încă o dată, acțiunile organizatorice ale percheziției (necesitatea implicării suplimentare a mijloacelor tehnico-științifice, mijloacelor de căutare ale specialiștilor; se repartizează sarcinile între participanți (paza, supravegherea, blocarea, documentarea etc.); se determină zonele de odihnă, de luare a meselor; se asigură securitatea percheziționatului, se creează condițiile necesare pentru percheziție (iluminare, determinarea locului unde obiectele descoperite vor fi cercetate mai minuțios etc.).

Faza de examinare detaliată. Este cea mai importantă și complicată fază, deoarece în cadrul ei are loc căutarea nemijlocită a obiectelor și documentelor în vederea descoperirii și ridicării lor.

În timpul efectuării percheziției, grupa operativă de căutare poate recurge la două modalități de efectuare a acesteia.

Metoda consecutivă de căutare constă

în cercetarea sectorului, încăperii respectând strict ordinea stabilită. Cercetând, în primul rând sectoarele pentru odihnă și luare mesei, de folosință comună care nu pot fi blocate pe o perioadă mai îndelungată, unde se vor depozita obiectele și documentele descoperite.

Metoda alegerii presupune căutarea obiectelor și documentelor în anumite sectoare, încăperi, depozite, chiar și cercetarea anumitor obiecte prestabilite din timp. Metoda dată poate fi folosită în cazul cercetării încăperilor, teritoriilor voluminoase, când există date că obiectele căutate pot fi ascunse într-un anumit loc.

Căutarea obiectelor voluminoase, a persoanelor, animalelor se face prin cercetare parțială, adică se caută numai în acele locuri în care pot fi amplasate.

De fiecare dată trebuie să se înregistreze video faptul că se întreprind măsuri ca în procesul de căutare să nu fie distruse, sau să se aducă prejudiciu minim obiectelor căutate. Pentru aceasta, obiectul este măsurat, pipăit, străpuns, cercetat cu folosirea mijloacelor tehnice de căutare, comparat cu alte obiecte, teritorii analoge (în funcție de culoare, material, greutate etc.).

În cazul în care există suficiente temeieri, obiectul poate fi distrus parțial: spargerea peretelui, ridicare podelei, se descoase obiectele moi (jucării, perne etc.), săparea unor sectoare de pământ, se toarnă apă (în locuri în care s-au îngropat obiecte apa este absorbită mai rapid și pământul se așază). Lacătele și broaștele ușilor se distrug numai după ce percheziționatul refuză să le deschidă sau percheziția se petrece în lipsa lui.

Este recomandabil ca înregistrarea video să fixeze comportamentul percheziționatului, a membrilor familiei și altor persoane, care se află la locul percheziției. Despre faptul descoperirii obiectelor și documentelor căutate se anunță toți participanții la percheziție. Procedura de examinare și ridicare a obiecte-

lor și documentelor descoperite, cu aplicarea înregistrărilor video, este asemănătoare cu cercetarea la fața locului.

În opinia noastră, este recomandabil ca înregistrarea video efectuată în cadrul percheziției să cuprindă următoarele secvențe:

– membrii grupei operative de intervenție nu sunt în stare de oboseală, bolnavi, iritați;

– membrii grupei operative de intervenție exclud factorii care influențează negativ procesul de percheziție (discuții, replici, deplasări în perimetrul percheziționat etc.);

– membrii grupei operative de intervenție nu intră în conflict cu percheziționatul [1], cu membrii familiei;

– membrii grupei operative de intervenție se concentrează asupra lucrurilor cercetate și nu încep cercetarea unor încăperi, sectoare noi, până nu termină cercetarea celor precedente;

– membrii grupei operative de intervenție nu lasă fără atenție obiectele în care, la prima vedere, nu pot fi ascunse obiectele și documentele căutate;

– membrii grupei operative de intervenție urmăresc reacțiile percheziționatului, ale membrilor familiei la acțiunile realizate de ei;

– membrii grupei operative de intervenție sunt cumpăniți și nu își manifestă emoțiile în legătură cu rezultatele obținute și nu fac nici un comentariu la acest fapt [2];

– există mijloacele tehnico-științifice necesare, haine speciale care ar asigura cercetarea în locuri periculoase sau greu accesibile (teritorii vaste, încăperi murdare, condiții antisaniare: blocul sanitar, groapă de gunoi, impurități, deșeuri etc.);

– existența circumstanțelor negative:

– numărul mare de obiecte care depășesc necesitățile normale;

– necorespunderea caracterului obiectelor cu personalitatea percheziționatului (venitul, nivelul cultural, ocupația etc.);

– descoperirea de obiecte ce nu aparțin percheziționatului (la un bărbat care locuiește singur se descoperă multe haine pentru copii și femei);

– caracteristici neordinare pentru unele obiecte, nu se cunoaște destinația lor;

– îndoelile ce apar în legătură cu explicațiile pe care le oferă persoana la care se efectuează percheziția în legătură cu anumite obiecte (caracteristica, când a fost cumpărat, apartenența etc.) etc. (în măsura în care este specifică percheziției).

Înregistrarea video a percheziției corporale. În cazul în care există temeiuri de a efectua percheziția sau ridicarea în încăperi, reprezentantul organului de urmărire penală poate extrage obiecte și documente ce au importanță pentru cauză care se află în hainele, în lucrurile sau pe corpul persoanei la care se efectuează această acțiune de urmărire penală.

Percheziția corporală fără întocmirea ordonanței pentru aceasta și fără autorizația judecătorului de instrucție se poate efectua:

1) la reținerea bănuितului, învinuitului, inculpatului;

2) la aplicarea față de bănuित, învinuit, inculpat a măsurii preventive de arestare;

3) în cazul în care există suficiente temeiuri de a presupune că persoana prezentă în încăperea unde se efectuează percheziția sau ridicarea poate purta asupra sa documente sau alte obiecte care pot avea importanță probatorie în cauza penală.

Percheziția corporală sau ridicarea de obiecte se efectuează de reprezentantul organului de urmărire penală, cu participarea, după caz, a unui specialist de același sex cu persoana percheziționată.

Reieșind din conținutul reglementărilor procesuale, percheziția corporală are ca scop nu numai descoperirea obiectelor care au servit ca instrumente la comiterea infracțiunii, a obiectelor și documentelor dobândite

în rezultatul infracțiunii etc., dar și asigurarea securității persoanelor care aplică hotărârea de reținere a persoanei sau de arestare în scopul verificării dacă persoana nu deține unele arme albe sau arme de foc sau alte obiecte contondente cu care există posibilitatea cauzării vătămărilor corporale. Uneori există pericolul ca cel reținut să-și cauzeze singur vătămări cu asemenea obiecte.

În cazul în care se efectuează percheziția corporală la locul reținerii, este necesar să se efectueze o înregistrare de orientare a teritoriului adiacent, deoarece de multe ori persoanele aruncă obiecte care îi dovedesc vinovăția. Persoanei percheziționate i se solicită să predea de bună voie obiectele și documentele căutate (instrumentele infracțiunii, obiectele și documentele dobândite în urma săvârșirii infracțiunii etc.). Întrebările pe care le pune ofițerul de urmărire penală și acțiunile persoanei percheziționate sunt înregistrate video în primplan. Persoana percheziționată trebuie să răspundă ce și unde se află cu el. Extragerea acestor obiecte este efectuată de către ofițerul de urmărire penală sau de un specialist, care este de același sex cu percheziționatul [2].

În cazul în care se recurge la percheziția corporală forțată, este necesar să se înregistreze video faptul cum persoana care urmează a fi percheziționată va fi rugată să ocupe o poziție cu mâinile ridicate sau la vederea membrilor grupei operative de intervenție. Este rugată să nu întreprindă mișcări bruște, pentru ca acestea să nu fie interpretate greșit de cei ce efectuează percheziția.

Percheziționând îmbrăcămintea, organul de urmărire penală începe de la conținutul buzunarelor. Obiectele și documentele găsite în buzunare sunt arătate fiecare în parte și dacă percheziția este fixată tehnic, atunci persoana care efectuează percheziția corporală

comentează în care buzunar sau în ce loc și ce obiect sau document este depistat, iar specialistul care efectuează înregistrarea video apropie imaginea creând posibilitatea să se vadă clar aceste obiecte sau documente, după ce sunt puse pe un suport (masă, capota autoturismului etc.).

După conținutul buzunarelor sunt percheziționate porțiunile îmbrăcămintei care au două sau mai multe straturi – gulerul, colanul, capetele mânecilor, cravata, epoleții, căptușeala mânecilor și a pantalonilor. După aceasta, este examinată pălăria sau căciula în care pot fi ascunse documente, bani, cuțite mici, lame, bijuterii etc. Pentru aceasta, acestea pot fi strânse în mână pentru a le simți sau dacă este destrămată căptușeala, se separă blana.

În încălțăminte pot fi ascunse diferite bijuterii, documente, substanțe narcotice. Pentru aceasta, sunt folosite găurile din călcâiul tălpii, sau locul dintre talpă și așternutul interior al încălțăminteii.

Ca locuri de păstrare a obiectelor de mărime mică pot fi folosite gențile de damă, mapele, diplomatele, gențile de călătorie, pachetele de țigări, cârja, ceasul, umbrela.

Concluzii. Înregistrarea video a procesului de efectuare a percheziției reprezintă o necesitate, determinată de circumstanțele și împrejurările existente la locul percheziției, care ar asigura respectarea cerințelor reglementate de normele procesuale în vigoare, și ar evita existența abuzurilor asupra și din partea persoanelor ce efectuează percheziția. Înregistrarea video va reda cele mai semnificative aspecte ale percheziției și îndeosebi imaginea obiectelor sau înscrisurilor cu toate caracteristicile chiar din momentul descoperirii lor. Înregistrarea video nu exclude efectuarea de fotografii judiciare.

Referințe bibliografice:

1. Cauza Ciorap c. Republicii Moldova.
2. Cauza Victor Savițchi c. Republicii Moldova.
3. Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122-XV din 14 martie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 248-251.
4. Convenția Europeană pentru Drepturile Omului. https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf (accesat 31.01.2022).
5. Dosarul nr. 4 -1re -32/14 http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=327 (accesat 31.01.2022).
6. Dosarul nr.1ra-130/2015 http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=3861 (accesat 31.01.2022).
7. Odagiu Iu., Andronache An. Particularitățile audierii subiecților procesului penal. Chișinău: S.n., 2013.
8. Roșca Vl., Casa de avocatură „Efrim, Roșca și Asociații” <https://www.bizlaw.md/2016/07/22/perchezitia-9-intrebari-si-raspunsuri> (accesat 31.01.2022).
9. Князьков А.С. Концептуальные положения тактического приема. Томск: Изд-Том. гос. ун-та, 2012.
10. Корниенко Н. Судебная видеозаписи. Санкт-Петербург. 1995.

DESPRE AUTORI**Constantin RUSNAC,**

*doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Catedrei „Procedură penală,
criminalistică și securitate informațională”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: navrucnd1@mail.ru*

Cătălin-Bogdan PĂUN,

*doctor în ordine publică și siguranță
națională, avocat Baroul Prahova, România
e-mail: cabinetavocatpaunbogdan@yahoo.
com*

CZU 347.45/.47

DOI 10.5281/zenodo.6220618

DISCUȚII CU PRIVIRE LA NATURA JURIDICĂ A CONTRACTULUI DE LOCAȚIUNE

Grigore ARDELEAN,
doctor în drept, conferențiar universitar

Fiecare raport juridic contractual este acoperit juridic prin reglementare, ținându-se cont de specificul acestuia, de complexitatea relațiilor ce se constituie în jurul lui, de categoriile de interese ce se cer a fi apărate, de felul conduitei pe care urmează a o avea părțile la raport, de categoria drepturilor și obligațiilor pe care le generează etc.

În cazul contractului de locațiune, cunoașterea esenței sale juridice este determinantă pentru părțile ce intenționează a se angaja în raporturi juridice ce vizează împrumutul de folosință sau vânzarea de folosință așa cum se obișnuiește a fi calificat în ultimul timp. Or, părțile trebuie să cunoască din start categoria dreptului la care se raportează folosința în cadrul locațiunii, dacă aceasta dă un drept de creanță sau este un drept real. Respectiv, de aceasta depinde mult volumul drepturilor care i se transmit locatarului, dar și cel al obligațiilor pe care și le asumă față de locator – unicul proprietar, titular al unui drept real principal.

De altfel, considerentele de față ne-au și determinat să recurgem la analiza profundă a naturii juridice specifice contractului de locațiune, intenționând a consulta opiniile mai multor autori consacrați domeniului, în eventualitatea înaintării poziției noastre pe același subiect.

Cuvinte-cheie: contract, locațiune, chirie, locatar, impozite, organ fiscal, drept real, drept de creanță, drept de folosință, împrumut de folosință, înregistrare.

DISCUSSIONS REGARDING THE LEGAL NATURE OF THE LEASE AGREEMENT

Grigore ARDELEAN,
PhD, Associate Professor

Each contractual legal relationship is legally covered by regulation, taking into account its specificity, the complexity of the relationships that are formed around it, the categories of interests that are required to be defended, the type of conduct that the parties to the report should have, the category of rights and obligations they generate, etc.

In the case of a lease, the knowledge of its legal essence is decisive for the parties who intend to enter into legal relationships concerning the use loan or the sale of use as it is usually qualified lately. However, the parties must know the category of the right to which the use in the lease relates from the outset, whether it gives a right of claim or whether it is a real right. Respectively, the volume of the rights that are transmitted to the lessee depends on this, but also that of the obligations that they assume towards the lessor – the sole owner, holder of a main real right.

Moreover, the present considerations have determined us to resort to the in-depth analysis of the legal nature specific to the lease, intending to consult the opinions of several authors dedicated to the field, in the event of our position on the same subject.

Keywords: contract, lease, rent, lessee, taxes, tax authority, real law, debt, right of use, loan of use, registration.

Introducere. În legislația civilă actuală, dar și în cea de până la 1 martie 2019, contractul de locațiune este definit drept un contract în care, *o parte (locator) se obligă să dea celeilalte părți (locatar) un bun determinat individual în folosință temporară sau în folosință și posesiune temporară, iar aceasta se obligă să plătească chirie*” (art. 1251 Cod civil).

În consecutivitatea dată, credem că studiul complex asupra contractului de locațiune și nu numai, trebuie să demareze cu descoperirea adevăratei naturi juridice, dar și a rațiunilor ce au stat la baza legiferării. Or, cunoașterea desăvârșită a esenței și naturii juridice specifice oricărui raport juridic contractual, determină și calitatea reglementărilor ce se impun în privința respectivului contract ca act juridic distinct și particular prin natura sa. Este cazul și contractului de locațiune care, în contextul diversificării relațiilor contractuale ce au ca obiect transmiterea unui bun în folosința altuia, tinde să-și piardă din importanță sau, poate mai corect spus, din valoarea sa de altădată. Cu toate acestea, astăzi încă mai rămâne valabilă încrederea unor autori recunoscuți și consacrați domeniului [4, p. 12] că modificarea substanțială din ultimul timp a naturii juridice a raporturilor de locațiune, extinderea esențială a cercului obiectelor locațiunii și a volumului împuternicirilor participanților la aceste raporturi, au predeterminat și importanța lor crescândă. Pentru locator, această importanță se manifestă în folosirea fondurilor fixe și circulante, temporar libere, cât mai efectiv și rațional. În aceste împrejurări, locațiunea devine nu altceva decât un instrument, un mijloc, o modalitate de realizare de către proprietar a împuternicirilor sale.

În contextul dat, aceiași autori mai susțin că în ultimul timp se face resimțită creșterea importanței relațiilor de locațiune și pentru locatar. Luând anumite bunuri materiale în posesiune și folosință temporară, locatarul, persoană fizică sau juridică, a obținut posibilitatea de a desfășura o activitate de

producere și de altă natură, adică poate practica activitatea de întreprinzător, ceea ce nu ar fi posibil fără a deține o încăpere, un oficiu, un depozit etc. În respectivele împrejurări, contractul de locațiune tocmai permite de a iniția o activitate, de a economisi bani, de a-i investi în afaceri, după care să poți construi sau procura un bun în proprietate.

Totuși, în pofida avantajelor pe care le generează instituția locațiunii, de multe ori în doctrină se mai înaintează întrebarea dacă dreptul de folosință al locatarului în contractul de locațiune este un **drept real** sau este un **drept de creanță**.

De fapt, această întrebare generează interesul căutării unui răspuns adecvat în condițiile unor discuții controversate asupra instituției vizate, iar calificarea incorectă a raportului juridic de locațiune ar implica grave afecțiuni de concept.

Scopul articolului se axează pe tendința relevării adevăratei esențe a contractului de locațiune ca act juridic ce materializează împrumutul de folosință, în condițiile în care doctrina mondială încă mai pune la îndoială apartenența sa la categoria drepturilor de creanță.

Metodele și materiale aplicate în cadrul cercetării științifice se impun prin importanța și utilitatea lor teoretică recunoscută de veacuri, dintre acestea fiind utilizate cu preponderență: metoda analizei, metoda istorică, metoda sintezei, metoda deducției, metoda sistemică, metoda comparativă, precum și metoda empirică.

Rezultate obținute și discuții. De-a lungul timpului, de fiecare dată când a fost pusă în discuție natura juridică a locațiunii, majoritatea doctrinarilor [12, p. 389] au optat în favoarea caracterului de drept de creanță în partea dreptului de folosință născut în baza unui contract de locațiune. În același timp, se argumentează că doar dreptul de folosință al locatarului nu se poate încadra în categoria drepturilor reale, deoarece prin definiția dată acestora din urmă, drepturile reale presupun

exercitarea de către titularii lor a anumitor puteri și prerogative în mod direct și nemijlocit, fără intervenția altei persoane, pe când exercitarea dreptului de folosință al locatarului se realizează prin intermediul locatorului [7, p. 441].

De cealaltă parte, unii [10, p. 195] adepți ai caracterului real al dreptului de folosință a locatarului, susțin că acesta este un dezmembrământ al dreptului de proprietate pentru că, prin efectul executării contractului de locațiune, se produce o separare a atribuțiilor drepturilor de proprietate între proprietar și locatar, dreptul de folosință bazându-se pe abstențiunea generală de a nu stânjeni pe locatar în folosința lucrului. În plus, prerogativele conferite dreptului de folosință al locatarului, inclusiv dreptul de a cere notația în cartea funciară a oricărui contract de locațiune, indiferent de durata acestuia, precum și contactul material direct cu lucrul, au constituit argumente în favoarea calificării dreptului de folosință, ca fiind un drept real.

Alte argumente ale acestei opinii au vizat posibilitatea locatarului de a se apăra împotriva tulburărilor de fapt, pe calea acțiunii posesorii, dreptul de urmărire al locatarului în cazul în care contractul este opozabil terțului dobânditor sau creditorilor locatorului, care au înscris comandamentul după încheierea contractului de locațiune și dreptul de preferință a locatarului [14].

În opinia unor autori [13] români, având în vedere definiția dreptului de creanță de a fi un drept subiectiv patrimonial în virtutea căruia creditorul poate pretinde debitorului său să dea, să facă sau să nu facă ceva, reiese că locatarul este un creditor față de locatorul-debitor care este dator să asigure folosința bunului ce face obiectul locațiunii.

Cu toate acestea, deși există un drept de urmărire a locatarului, precum și un drept la apărare, acesta din urmă nu se poate realiza pe calea acțiunilor reale, fapt ce ne determină încă o dată să accentuăm că dreptul de folosință exercitat în temeiul contractului de locațiune rămâne la nivelul unui drept de

creanță al locatarului. Mai mult, în susținerea poziției noastre, putem aduce mai multe argumente și anume:

– cu toate că locatarul ar avea un drept de dispoziție asupra bunului, vorbim aici de cazul sublocațiunii, acesta se exercită, totuși, cu acordul proprietarului – acesta fiind titularul dreptului real de proprietate și nu locatarul;

– deși locațiunea pe un termen mai mare de trei ani se supune regulilor de publicitate, ea rămâne la nivelul unui drept de administrare a bunului de către locatar și doar în interesul acestuia, publicitatea apărându-i dreptul său de folosință nu și dreptul de proprietate;

– Dreptul de folosință al locatarului nu generează și un drept de urmărire sau un drept preferențial la cumpărare, ceea ce este specific doar drepturilor reale în calitate de drepturi absolute. Cu toate acestea, în privința dreptului de preferință generat de locațiune, trebuie să fim puțin mai atenți, în condițiile în care, actualmente, legislația României reglementează un asemenea drept de preferință. Or, Codul civil al României prin art. 1828 introduce o noutate în materia locațiunii, mai concret, la închirierea unor bunuri imobile: dreptul de preferință a chiriașului la închiriere. Acest text legal, în primul alineat, dispune că „*la încheierea unui nou contract de închiriere a locuinței, chiriașul are, la condiții egale, drept de preferință. El nu are însă acest drept atunci când nu și-a executat obligațiile născute în baza închirierii anterioare.*” Astfel, exercitarea acestui drept de preferință este condiționată de executarea obligațiilor pe care le-a avut locatarul în baza contractului de locațiune anterior încheiat;

– drepturile reale sunt limitativ enumerate și reglementate de legea civilă, pe când dreptul de folosință a bunului altuia (cum e și cazul locațiunii) poate proveni din diferite raporturi, iar categoria acestora nu cunosc limite;

– în contractul de locațiune, în tot cazul, locatorul deține un drept de posesie în calitate de detentor precar, neavând posibilitatea dobândirii proprietății asupra lui prin posesie

îndelungată. De asemenea, el nu se poate angaja în alte raporturi juridice cu terții în care să constituie bunul închiriat obiect al acestor raporturi, decât doar în postura de reprezentant al intereselor locatorului sub forma gestiunii de afaceri.

Așadar, toate aceste considerente ne impun a rămâne la poziția potrivit căreia contractul de locațiune dă naștere unui drept de folosință cuprins în conținutul dreptului de creanță, deși înclină destul de mult, în ultimul timp, a fi un drept real, cel puțin în contextul conceptului locațiunii ce stă la baza legislației unor state inspirate din sistemul dreptului civil francez.

Și totuși, pentru o mai bună determinare a naturii raportului de locațiune, considerăm de cuviință a identifica și descrie toate trăsăturile specifice doar acesteia. Prin urmare, dacă e să căutăm trăsăturile locațiunii care o face distinctă de alte raporturi juridice, atunci trebuie să pornim de la recunoașterea realității în care conținutul noțiunilor de „locațiune” și „relații de locațiune” sunt relații economice și categorii economice.

Reieșind din aceste tratări legale ale locațiunii identificate, de altfel, în literatura autohtonă de specialitate [4, p. 10-11], prin reproducerea și completarea lor, vom arăta următoarele trăsături:

– relațiile de locațiune întotdeauna se nasc și se desfășoară având la bază un contract civil – contractul de locațiune, care determină conținutul lor și tot spectrul drepturilor și obligațiilor reciproce pe care și le asumă părțile;

– locațiunea înglobează în sine fundamentul juridic al posesiei și folosinței obiectelor lumii materiale, care aparțin cu drept de proprietate altor persoane, adică locațiunea este un temei legal de posesiune și folosință a unor bunuri străine;

– spre deosebire de legislația mai veche, când în baza contractului de locațiune se transmitea numai dreptul de folosință, legislația actuală admite transmiterea și dreptului de posesiune ce urmează a fi exer-

citată de către locatar în toată deplinătatea sa, generând față de el toate efectele, dar și consecințele posesiei în redacția Codului civil modernizat;

– relațiile de locațiune au un caracter temporar, adică raporturile patrimoniale dintre locator și locatar se stabilesc pentru o perioadă determinată, de regulă îndelungată. Locațiunea perpetuă este inadmisibilă, sub sancțiunea reducerii la perioada maximă stabilită de lege (99 ani), fapt ce rezultă din însăși esența acesteia;

– raporturile de locațiune pot avea numai un conținut oneros. Majoritatea raporturilor juridico-civile au un caracter oneros. Dacă în realitate suntem în prezența unei transmișteri în posesiune și folosință gratuită, atunci nu este vorba despre un contract de locațiune, ci de comodat sau, după cum mai este numit în literatura de specialitate, un contract de împrumut de folosință;

– pentru că locațiunea are un caracter temporar, după expirarea termenului contractului bunul închiriat urmează a fi restituit proprietarului (sau altei persoane împuternicite), fapt care duce la ideea că obiect al locațiunii poate fi doar un bun individual determinat și neconsumptibil;

– o particularitate a relațiilor de locațiune se identifică și în posibilitatea distinctă dată de legiuitor locatorului, anume cea care se referă la dreptul de a practica activități aducătoare de profit prin darea bunului în sublocațiune. Evident, respectiva posibilitate favorizează în primul rând pe proprietar, care poate obține venituri importante de pe urma transmișterii bunurilor în locațiune. Or, prin Legea nr. 93/1998 [3], se admite practicarea unei asemenea activități în baza patentei de întreprinzător – prestarea serviciilor de cazare și masă de proprietarii caselor rurale. În trecut, legislația admitea exercitarea acestei activități numai persoanelor juridice, și acestea într-un număr limitat. Persoanele fizice nu aveau un astfel de drept, iar în cazul când se practica aceasta, cetățenii, de regulă, erau trași la răspundere penală, deoarece practicau

activitate de întreprinzător. Cu toate acestea, persoanele fizice în trecut puteau închiria numai lucruri predestinate pentru satisfacerea necesităților personale, culturale sau de altă natură.

Revenind la natura juridică a contractului de locațiune, autorii [8, p. 321] care generalizează caracterele sale susțin, într-un final, că deși unele dispoziții speciale cu privire la opozabilitatea contractului, îndeplinirea formalităților de publicitate imobiliară, asimilarea contractului încheiat pe o perioadă mai mare cu un act de dispoziție, protecția oferită locatarului prin acțiunea posesorie sau regulile aplicabile conflictului dintre locatarii succesivi, dreptul locatarului, „oarecum opozabil, este înzestrat cu prerogative ale dreptului real”, totuși rămâne a fi un drept personal.

Într-adevăr, folosința transmisă locatarului îl vizează doar pe el ca titular de drepturi și obligații, cu toate că de această folosință pot beneficia și membrii familiei sale. Deci, dreptul de folosință în cadrul locațiunii rămâne a fi un drept de creanță. De aceeași părere sunt și autorii Lucian Mihai și Romeo Popescu, atunci când susțin că locațiunea (deși se poate spune că reprezintă o vânzare a folosinței) se deosebește de vânzare prin aceea că transmite nu numai dreptul de folosință – ca drept de creanță – asupra lucrului, iar nu un drept real [9, p. 17].

Despre caracterul dreptului de creanță identificat în conținutul locațiunii, ne vorbește și doctrina autohtonă. Anume pe acest segment, autorii D. Cimil și E. Bejenari, menționează că locațiunea constituită în privința unui bun asupra căruia locatorul **nu are un oarecare drept real** – contractul de locațiune a bunului altuia – este unul pe deplin valabil dat fiind faptul că acesta *nu generează pentru locator o obligație de a trans-*

mite locatarului un drept real, acesta fiind obligat decât doar la simplul fapt al tradițiunii (obligația de a face) și anume să pună la dispoziția locatarului bunul – obiect al contractului [5, p. 168]. Prin această mențiune, autorii încearcă a arăta că bunul, în contractul de locațiune, se transmite locatarului fără a avea asupra sa un drept real opozabil adevăratului proprietar. Iată aici mai găsim un argument al faptului că dreptul de folosință în contractul de locațiune nu este un drept real, deoarece nu corespunde caracterelor juridice ale drepturilor reale și anume cel al opozabilității față de terți, nemaivorbind de proprietarul acestuia.

De altfel, dreptul real asupra unuia și aceluiași bun nu poate aparține concomitent la doi titulari în deplinătatea sa (locatorului proprietar și locatarului neproprietar). În schimb, un singur bun, vizat în raporturi juridice contractuale, poate genera mai multe drepturi de creanță în favoarea diferitor titulari. Or, în cazul locațiunii atât locatorul, cât și locatarul dețin drepturi de creanță unul față de altul, precum și față de primul poate avea un drept de creanță organul fiscal de stat pe segmentul impunerii la plata impozitului pe locațiune.

Drept concluzie la cele analizate și relevate în prezentul articol, susținem că, reieșind din conținutul legislației civile autohtone, natura juridică a contractului de locațiune este puternic influențată de caracterul dreptului de creanță al folosinței transmise prin încheierea acestuia, iar acest drept, care emană în trei direcții, are o structură tripartită: a locatorului față de locatar; a locatarului față de locator; și cea al organului fiscal față de locatar (de înregistrare a contractului și plată a impozitului).

Referințe bibliografice

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.08.1994, nr. 1.
 2. Codul Civil al Republicii al Moldova, adoptat prin Legea nr. 1107-XV din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.06.2002, nr. 82-86.
 3. Legea nr. 93 din 15.09.1998 cu privire la patenta de întreprinzător. Monitorul Oficial nr. 72-73 din 06.08.1998.
 4. Chibac Gh., Malanciuc I. Dreptul de locațiune (arendă). Material didactic pentru studenții facultății de drept. Chișinău, 2004.
 5. Cimil D., Bejenaru E. Drept civil. Contracte speciale. Chișinău: Ed. Grafema Libris, 2014.
 6. Stanciu D. Cărpenaru, Liviu Stănciulescu, Vasile Nemeș. Contracte civile și comerciale. București: Ed. Hamangiu.
 7. Dogaru Ioan, Olteanu Edmond Gabriel, Săuleanu Lucian Bernd. Bazele dreptului civil. Volumul IV. Contracte speciale. București: Ed. C.H. Beck, 2009.
 8. Malaurie Ph., Aynes L.P., Gautier P.Y. Drept civil. Contractele speciale. București: Ed. Wolters Kluwer, 2009.
 9. Mihai L., Popescu R. Tratat de drept civil. Contracte speciale. București: Ed. Universul juridic, 2021.
 10. Prescure T. Contracte civile, București: Ed. Hamangiu, 2007.
 11. Toader Camelia, Drept Civil. Contracte speciale, ediția a III-a, București: Ed. C.H. Beck, 2008.
 12. Toader Camelia, Nicolae Marian, Popescu Romeo, Dumitrache Bogdan. Instituții de drept civil. Curs selectiv pentru licență 2006 – 2007. București: Ed. Universul juridic.
 13. Chirică S., Mitan M. Noutăți privind materia contractului de locațiune în viziunea noului Cod Civil. // https://www.schoenherr.rs/uploads/tx_news/schoenherr (accesat: 10.02.2022).
 14. https://www.hamangiu.ro/upload/cuprins_extras/locatiunea (accesat: 24.12.2021).
-
-

DESPRE AUTOR**Grigore ARDELEAN,**

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Drept privat”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: ardeleangrigore@mail.ru*

CZU 343.132:343.9

DOI 10.5281/zenodo.6220728

REFLECȚII PRIVIND CLASIFICAREA MĂSURILOR SPECIALE DE INVESTIGAȚII

Boris GLAVAN,
doctor în drept, conferențiar universitar

Prezenta lucrare este consacrată clasificării măsurilor speciale de investigații, subiect foarte important atât sub aspect științific, cât și din perspectiva activităților practice ale organelor antrenate, mai mult sau mai puțin, în domeniul investigațiilor speciale. Divizarea măsurilor speciale de investigații în funcție de diferite criterii de clasificare oferă oportunitatea cunoașterii și înțelegerii mai detaliate a sistemului de drept ce reglementează efectuarea respectivelor măsuri. De bază, sunt identificate criteriile de clasificare a măsurilor deduse din prevederile legislative ale Republicii Moldova. Adicional, sunt expuse și criteriile de clasificare a măsurilor speciale de investigații reflectate în literatura de specialitate.

Cuvinte-cheie: activitate specială de investigații, măsuri speciale de investigații, tehnici speciale de investigare, proces penal, urmărire penală, procedeu probatoriu, probă.

REFLECTIONS ON THE CLASSIFICATION OF SPECIAL INVESTIGATION MEASURES

Boris GLAVAN,
PhD, Associate Professor

This paper is devoted to the classification of special investigative measures, a very important topic both scientifically and from the perspective of the practical activity of bodies involved, more or less, in the field of special investigations. The division of special investigative measures according to different classification criteria offers the opportunity to know and understand in more detail the legal system governing the implementation of those measures. Basically, the criteria for classifying the measures deduced from the provisions of the legislation of the Republic of Moldova are identified. In addition, the criteria for classifying special measures reflected in the literature are set out.

Keywords: special activity of investigations, special measures of investigations, special techniques of investigation, technical supervision, criminal trial, prosecution, evidentiary procedure, evidence.

Introducere. Comparativ cu alte ramuri de drept, care demult s-au afirmat și au fost recunoscute ca științe (dreptul penal, dreptul procesual penal, dreptul civil etc.), activitatea specială de investigații, prin pris-

ma sistemului normelor de drept ce reglementează relațiile sociale din sfera pe care o domină, este mult mai tânără și mai puțin cunoscută. Activitatea specială de investigații este o ramură de drept în formare, cu multe

subiecte neelucidate încă, dar cu un potențial extrem de valoros în materie de securitate și combatere a criminalității. Instrumentul-cheie al activității speciale de investigații îl constituie ansamblul de măsuri speciale de investigații a căror menire constă în culegerea de informații într-un mod specific, deosebit, netransparent, rapid și informal. De efectuarea măsurilor speciale de investigații sunt legate un șir de întrebări care, mai mult sau mai puțin, au tangență cu restrângerea anumitor drepturi civile, ceea ce implică cerințe mai mari și mai exacte față de reglementarea juridică a respectivelor măsuri. Dezvoltarea în continuare a cadrului normativ ce se referă la activitatea specială de investigații, inclusiv a măsurilor speciale de investigații ca element fundamental al activității speciale de investigații, poate avea loc doar în condițiile în care există suficiente cunoștințe despre starea actuală a lucrurilor și despre ceea ce poate fi schimbat, dezvoltat și perfecționat.

Clasificarea măsurilor speciale de investigații constituie un procedeu metodico-științific care permite sistematizarea cunoștințelor legate de aceste măsuri prin distribuirea lor în clase și grupuri interconectate. Esența clasificării măsurilor speciale de investigații din punct de vedere al logicii formale constă în ordonarea și gruparea totalității măsurilor în baza anumitor criterii, într-o anumită ordine, astfel ca fiecare grup să ocupe un anumit loc, rămânând în conexiune cu celelalte grupuri de măsuri.

Analiza situației în domeniul de referință a permis identificarea unui spectru foarte larg și diversificat de criterii de clasificare a măsurilor speciale de investigații. La rândul lor, și aceste criterii pot fi clasificate în baza unui alt criteriu care ne permite să înțelegem mai bine situația în domeniul de cercetare. Astfel, în funcție de originea criteriului de clasificare, putem distinge două categorii de criterii de clasificare a măsurilor speciale de investigații: a) criterii legale ce se regăsesc în cadrul normativ de reglementare a măsurilor speciale de investigații, și b) cri-

terii doctrinare, reflectate în literatura de specialitate. În cele ce urmează, vor fi clasificate măsurile speciale de investigații prevăzute în legislația Republicii Moldova în funcție de diferite criterii, atât legale, cât și doctrinare.

Metodologia studiului cuprinde metodele tradiționale de cercetare: logică, analiză și sinteză, deducție și inducție, observație și comparație. În baza analizei legislației naționale și a literaturii de specialitate sunt formulate concluziile de la sfârșitul acestei lucrări.

Rezultate obținute și discuții.

Legislația Republicii Moldova prevede o totalitate formată din 20 de măsuri speciale de investigații. Întreg setul de măsuri este prevăzut în art. 18 al Legii nr. 59/2012 cu privire la activitatea specială de investigații, acestea fiind:

- 1) cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat;
- 2) supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea;
- 3) interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor;
- 4) reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea trimerilor poștale;
- 5) monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice;
- 6) monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară;
- 7) documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea prin sistem de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice;
- 8) colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice;
- 9) identificarea abonatului, proprietarului sau a utilizatorului unui sistem de comunicații electronic ori a unui punct de acces la un sistem informatic;
- 10) urmărirea vizuală;

- 11) controlul transmiterii banilor sau a altor valori materiale extorcate;
- 12) investigația sub acoperire;
- 13) supravegherea transfrontalieră;
- 14) livrarea controlată;
- 15) colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată;
- 16) cercetarea obiectelor și documentelor;
- 17) achiziția de control;
- 18) chestionarea;
- 19) culegerea informației despre persoane și fapte;
- 20) identificarea persoanei.

În continuare, pentru economie de spațiu, vom face referință la cifrele indicate în dreptul fiecărei măsuri din această listă. O mare parte din șirul acestor măsuri, în totalitate de $\frac{3}{4}$, se regăsesc și în Codul de procedură penală (art. 132²), acestea fiind măsurile sub numerele: 1)-14); 17).

Conform alin. (2) al art. 18 Legea nr. 59, această listă de măsuri este exhaustivă și poate fi modificată sau completată doar prin lege. Astfel, ofițerilor de investigații le este interzis să realizeze alte măsuri decât cele indicate în această listă. Dacă, spre exemplu, practica judiciară sau teoreticienii vor elabora o măsură nouă și care ar putea fi aplicată cu succes pentru culegerea informațiilor, atunci o atare măsură trebuie să fie introdusă anume în această listă de măsuri printr-o altă Lege de completare și modificare a Legii nr. 59/2012.

Pe de altă parte, cerința exhaustivității listei măsurilor se referă și la faptul că ofițerii de investigații, la realizarea unei sau altei măsuri speciale de investigații, nu sunt în drept să extindă în mod voluntar limitele de realizare a măsurii indicate expres în lege. De exemplu, ar fi o depășire a limitelor urmăririi vizuale dacă în cadrul acestei măsuri vor fi aplicate mijloace tehnice electronice (drone dotate cu camere video și conectate prin unde radio la un monitor) care permit urmărirea dincolo de câmpul vizual.

1. Clasificarea măsurilor speciale

de investigații în funcție de anumite criterii legale

1.1. Primul criteriu de clasificare a măsurilor speciale de investigație ține de actul normativ în care acestea sunt prevăzute:

– măsuri speciale de investigații reglementate doar în Legea nr. 59/2012: măsurile indicate mai sus sub numărul: 15); 16); 18)-20);

– măsuri speciale de investigații reglementate atât în Legea nr. 59/2012, cât și în Codul de procedură penală: măsurile indicate mai sus sub numărul: 1)-14); 17).

Această clasificare ne permite să înțelegem faptul că Legea nr. 59/2012 nu este singura care reglementează regimul juridic de efectuare a măsurilor speciale de investigații. Din prevederile art. 18 alin. (3) al Legii nr. 59/2012 rezultă că reglementările Codului de procedură penală privind măsurile speciale de investigații se raportează ca parte a întregului, întregul fiind Legea nr. 59/2012. Se poate spune și altfel, Legea nr. 59/2012 este legea generală, iar Codul de procedură penală este legea specială în materia reglementării măsurilor speciale de investigații.

1.2. Al doilea criteriu de clasificare a măsurilor speciale de investigații ține de competența organului care le autorizează (art. 18 alin. (1) al Legii nr. 59/2012):

– măsuri autorizate de judecătorul de instrucție (art. 18 alin. (1) pct. 1) al Legii nr. 59/2012; art. 132² alin. (1) pct. 1) CPP): măsurile indicate mai sus sub numărul: 1)-8);

– măsuri autorizate de procuror (art. 18 alin. (1) pct. 2) al Legii nr. 59/2012; art. 132² alin. (1) pct. 2) CPP): măsurile indicate mai sus sub numărul: 9)-17);

– măsuri autorizate de conducătorul subdiviziunii specializate (art. 18 alin. (1) pct. 3) al Legii nr. 59/2012): măsurile indicate mai sus sub numărul: 18)-20).

Această clasificare oferă posibilitatea evidențierii faptului că nici o măsură specială de investigații nu poate fi efectuată fără auto-

rizare. Atribuirea competenței de autorizare a măsurilor ține de voința strictă a legiuitorului și nu poate fi transmisă de la un organ la altul decât prin modificarea legislației.

Ca excepție, măsurile speciale de investigație din prima grupă pot fi autorizate prin ordonanța motivată a procurorului atunci când există un risc esențial de întârziere care poate conduce la imposibilitatea de acumulare a informațiilor probatorii sau pune în pericol imediat securitatea persoanelor în cazurile infracțiunilor flagrante, precum și atunci când există circumstanțe ce nu permit amânare. În asemenea situații, urmează ca judecătorul de instrucție să fie informat în decurs de 24 de ore despre efectuarea acestor măsuri, prezentându-i-se toate materialele în care este argumentată necesitatea efectuării măsurilor speciale de investigații. Dacă se va constata că a existat temei de efectuare a măsurii speciale de investigație, judecătorul de instrucție, prin încheiere motivată, urmează să confirme legalitatea efectuării respectivei măsuri (art. 132⁴ alin. (3) CPP).

1.3. Al treilea criteriu de clasificare a măsurilor speciale de investigații ține de competența autorităților activității speciale de investigații în drept să efectueze măsuri speciale de investigații:

– măsuri ce pot fi efectuate de către subdiviziunile specializate ale tuturor autorităților activității speciale de investigații (Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Apărării, Centrului Național Anticorupție, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului de Protecție și Pază de Stat, Serviciului Vamal, Serviciului Fiscal de Stat și Administrației Naționale a Penitenciarelor): măsurile indicate mai sus sub numărul: 1)-10); 13)-20);

– măsuri ce pot fi efectuate doar de către subdiviziunile specializate ale anumitor autorități care desfășoară activitate specială de investigații: (măsura *controlul transmițerii banilor sau altor valori materiale ex-torcate* poate fi efectuată doar de subdivizi-

unile specializate ale Ministerului Afacerilor Interne și ale Centrului Național Anticorupție (art. 18 alin. 4 al Legii nr. 59/2012), iar măsura *investigația sub acoperire* poate fi efectuată doar de angajații, special desemnați în acest scop, din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului de Informații și Securitate, Centrului Național Anticorupție, Administrației Naționale a Penitenciarelor (art. 30 alin. (4) al Legii nr. 59/2012).

1.4. Al patrulea criteriu de clasificare a măsurilor speciale de investigații ține de restricțiile stabilite de legiuitor pentru cercetarea în cadrul procesului penal a diferitor tipuri de infracțiuni divizate conform art. 16 Cod penal în ușoare, mai puțin grave, grave, deosebit de grave și excepțional de grave:

– măsuri ce pot fi efectuate în privința tuturor infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave: măsurile indicate mai sus sub numărul: 1); 2); 4); 5); 7)-14); 17) (alin. 2, art. 132¹ CPP);

– măsuri care pot fi efectuate doar în privința infracțiunilor expres prevăzute în lege: *interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor* se efectuează în exclusivitate în cauzele penale care au ca obiect urmărirea penală sau judecarea persoanelor asupra cărora există date sau probe cu privire la săvârșirea infracțiunilor prevăzute în art. 132⁸ alin. (2) Cod de procedură penală; *monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară* se dispune în cazul urmării penale pornite pe infracțiunile prevăzute la art. 134² Cod de procedură penală.

Clasificarea măsurilor speciale de investigații în funcție de acest criteriu permite observarea faptului că în privința cercetării în cadrul procesului penal a infracțiunilor din grupele celor ușoare și mai puțin grave, cu alte cuvinte, în privința investigării infracțiunilor pentru care legea penală prevede pedeapsa maximă cu închisoare pe un termen de până la 5 ani inclusiv, nu poate fi efectuată nici o măsură spe-

cială de investigații. Excepție de la această regulă sunt măsurile indicate mai sus sub numărul: 3); 6) care se aplică și în cazul investigării anumitor infracțiuni ușoare sau mai puțin grave prevăzute nemijlocit în art. 132⁸ și art. 134² CPP. Restul cinci măsuri speciale de investigații care nu s-au regăsit în această clasificare (măsurile indicate mai sus sub numărul: 15); 16); 18)-20) rămân în afara procesului penal ceea ce înseamnă că se efectuează pentru realizarea altor sarcini decât investigarea infracțiunilor, ori conform prevederilor art. 24 alin. (3) Legea nr. 59/2012 în cazul în care ofițerul de investigații constată o bănuială rezonabilă cu privire la săvârșirea sau la pregătirea săvârșirii unei infracțiuni, el transmite imediat, prin raport, toate materialele organului de urmărire penală, moment în care începe procesul penal și se aplică regulile indicate în Codul de procedură penală (art. 2 alin. (4) CPP).

Discuții ar putea să apară în legătură cu cele două măsuri speciale de investigație autorizate de procuror, dar care nu se regăsesc în lista măsurilor indicate în art. 132² CPP, fiind vorba despre colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată și cercetarea obiectelor și documentelor. Conform prevederilor art. 18 alin. (2) al Legii nr. 59/2012, aceste măsuri pot fi efectuate atât în afara procesului penal, cât și cadrul procesului penal. Din acest punct de vedere, s-ar părea că aceste măsuri pot fi efectuate pentru investigarea infracțiunilor, inclusiv a celor ușoare și mai puțin grave. Pe de altă parte, legea procesuală nu admite ca normele procesuale din alte legi să fie aplicate dacă nu sunt incluse în prezentul cod (art. 2 alin. (4) CPP). Anume din aceste considerente, prin reforma din 2012, au fost introduse un șir de măsuri speciale de investigații în Codul de procedură penală. Prin urmare, avem motive serioase să credem că în cadrul procesului penal pot fi efectuate doar măsurile care sunt prevăzute în Codul de procedură penală și doar în privința investigării infracțiunilor indicate în Cod.

1.5. Al cincilea criteriu de clasificare a măsurilor speciale de investigații ține de admisibilitatea efectuării măsurilor speciale de investigații în raport cu procesul penal:

– măsuri care se desfășurează doar în cadrul procesului penal: măsurile indicate mai sus sub numărul: 1); 2); 4)-6); 11); 13); 14);

– măsuri care se desfășurează atât în cadrul procesului penal cât și în afara acestuia: măsurile indicate mai sus sub numărul: 3); 7)-10); 12); 15)-17);

– măsuri care se desfășurează doar în afara procesului penal: măsurile indicate mai sus sub numărul: 18)-20).

Această clasificare a măsurilor speciale de investigații reiese din prevederile art. 18 alin. (3) și (3¹) a Legii nr. 59/2012.

1.6. Al șaselea criteriu de clasificare a măsurilor speciale de investigații ține de restricționarea efectuării măsurilor speciale de investigații în raport cu realizarea sarcinilor ASI:

– măsuri care pot fi efectuate pentru realizarea sarcinilor activității speciale de investigații stipulate în art. 2 al Legii nr. 59/2012 care după natura lor nu aparțin procesului penal și se realizează în afara acestuia, fiind vorba despre *relevarea atentatelor criminale; căutarea persoanelor dispărute fără urmă; depistarea bunurilor provenite din activități ilegale și colectarea probelor privind aceste bunuri; colectarea de informații despre posibile evenimente și/sau acțiuni ce ar putea pune în pericol securitatea statului*. Pentru realizarea acestor sarcini se pot efectua măsurile indicate mai sus sub numărul: 15) 16); 18)-20);

– măsuri care pot fi efectuate pentru realizarea anumitor sarcini ale activității speciale de investigații prevăzute în art. 2 al Legii nr. 59/2012 care după natura lor aparțin procesului penal și se realizează în cadrul acestuia, fiind vorba despre *descoperirea și cercetarea infracțiunilor*. Pentru realizarea acestor sarcini se pot efectua măsurile indicate mai sus sub numărul: 1)-14); 17) (art. 132² alin. (1) [1; 2].

Analizând prevederile art. 2 al Legii nr. 59/2012 și ale Codului de procedură penală, observăm că unele sarcini aparțin de procesul penal și respectiv urmează să fie efectuate în cadrul acestuia (prevenirea, curmarea infracțiunilor și identificarea persoanelor care le organizează și/sau le comit; descoperirea și cercetarea infracțiunilor; căutarea persoanelor care se ascund de organele de urmărire penală sau de instanța de judecată ori se eschivează de la executarea pedepsei), iar altele în afara procesului penal (relevarea atentelor criminale; căutarea persoanelor dispărute fără urmă; depistarea bunurilor provenite din activități ilegale și colectarea probelor privind aceste bunuri; colectarea de informații despre posibile evenimente și/sau acțiuni ce ar putea pune în pericol securitatea statului). Prin urmare, pentru realizarea acestor din urmă sarcini se vor efectua măsurile speciale de investigații admise în afara procesului penal, în timp ce pentru primul grup de sarcini se vor aplica doar măsurile speciale admise în procesul penal (art. 18 alin. (3) al Legii nr. 59/2012). Astfel, concluzionăm că în privința realizării mai multor sarcini ce aparțin procesului penal nu pot fi realizate măsuri speciale de investigații, excepție fiind doar *descoperirea și cercetarea infracțiunilor* pentru realizarea cărora se pot efectua toate măsurile speciale de investigații prevăzute în art. 132² CPP [3]. Discutabilă s-ar părea atribuirea la procesul penal a sarcinii de prevenire a infracțiunilor, precum și a celei de curmare a infracțiunilor prevăzute în art. 2 al Legii nr. 59/2012. Să nu uităm însă că procesul penal își are începutul la etapa de pregătire a infracțiunii, atunci când infracțiunea nu s-a produs și mai există ceva timp pentru a fi prevenită și respectiv curmată (art. 1 al CPP). Prevenirea infracțiunii, la rândul său, poate avea loc atunci când se cunoaște că se pregătește o infracțiune, ceea ce înseamnă că există o sesizare sau o autosesizare în acest sens, care, de fapt, servește în calitate de temei pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații. Dar, din acest moment, conform prevederilor art.

1 al Codului de procedură penală, procesul penal se consideră început și respectiv nu vor mai putea fi efectuate nici măsurile care sunt admise în afara procesului penal și nici cele prevăzute în 132² alin. (1) al Codului de procedură penală[4]. Atâta timp cât infracțiunea nu a fost comisă și nu a intervenit nici momentul sistării acțiunilor preparatorii din motive independente de voința făptuitorului, care de fapt conferă acțiunilor preparatorii încadrarea juridică a unei infracțiuni formale (art. 25-27 CP), nu poate fi pornită nici urmărirea penală, respectiv nici măsurile prevăzute la art. 132² CPP nu vor putea fi efectuate. Conform prevederilor art. 274 CPP, urmărirea penală se pornește atunci când din materialele acumulate rezultă o bănuială rezonabilă că s-a comis o infracțiune, legiuitorul folosind în acest caz timpul trecut al faptei, nu timpul prezent și, cu atât mai mult, cel viitor.

2. Clasificarea MSI în funcție de anumite criterii elaborate de doctrină

Doctrina activității speciale de investigații operează cu diferite criterii de clasificare a măsurilor speciale de investigații, printre acestea se numără: după durata de executare; în funcție de modul de realizare; după subiectul care efectuează măsurile speciale; după activitatea tactică; după subiectul care sancționează măsurile speciale etc.

2.1. Clasificarea măsurilor speciale de investigații în funcție de ingerința în drepturile fundamentale ale persoanei, în viziunea noastră, prezintă cel mai mare interes. În baza acestui criteriu sunt deosebite două grupe de măsuri [5, p. 194-195]:

- măsuri care nu restricționează drepturile fundamentale ale persoanei;
- măsuri care restricționează drepturile fundamentale ale persoanei.

Profesorul rus Șumilov A.Iu. atribuie la grupa măsurilor care nu restricționează drepturile persoanei chestionarea, urmărirea (cu excepția urmăririi cu pătrundere în locuință), identificarea persoanei, achiziția de control, cercetarea obiectelor și documentelor, co-

lectarea mostrelor pentru cercetarea comparativă (cu excepția colectării de mostre în locuință și colectării de mostre ale vocii unei persoane prin monitorizarea convorbirilor sale telefonice), culegerea informației despre persoane și fapte, identificarea persoanei, infiltrarea operativă, livrarea controlată, cercetarea spațiilor, clădirilor, încăperilor (cu excepția locuințelor), terenului și vehiculelor și culegerea informațiilor din canalele tehnice de comunicare (fără a interveni în sfera vieții private a cetățenilor). Potrivit profesorului, aceste măsuri pot fi efectuate atât în cadrul lucrărilor operative de verificare a regimului administrativ, cât și în cadrul procesului de căutare operativă.

La grupa măsurilor care restricționează drepturile persoanei sunt atribuite restul măsurilor indicate mai sus, printre acestea regăsindu-se interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor, monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice, colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice etc. În viziunea profesorului Șumilov A.Iu., această categorie de măsuri se efectuează numai în cadrul procesului de investigații/ căutare operativă pentru rezolvarea problemelor legate de limitarea unui anumit drept constituțional al unei persoane, cu referire la relevarea unei infracțiuni, pornirea unei cauze penale, precum și la identificarea amenințărilor care pun în pericol securitatea militară, economică sau de mediu a statului.

Referindu-se la același criteriu de clasificare a măsurilor speciale de investigații, cercetătorul Zaharțev S.I. consideră că separarea măsurilor propusă de profesorul Șumilov A.Iu. nu ar fi suficient de exactă. În viziunea acestuia, orice măsură specială de investigații în anumite circumstanțe poate restricționa anumite drepturi ale persoanei. Drept exemplu, consideră că și prin așa măsuri ca chestionarea, culegerea de informații etc. se pot restricționa drepturile persoanei, făcând referință la faptul că adesea sunt atinse secretele medicale, bancare și alte secrete

personale; circumstanțele și conținutul convorbirilor telefonice, corespondență și alte secrete consacrate și protejate de Constituție. În urma raționamentului său, cercetătorul, în principiu, este de acord cu deosebirea celor două grupe de măsuri: cele care nu îngădesc drepturile constituționale ale persoanei și nu necesită permisiunea judecătorească și cele care restricționează drepturile persoanei și necesită autorizarea judecătorească. Nu este de acord cu atribuirea unei sau altei măsuri la un grup sau altul, fiindcă fiecare măsură în diferite situații ar putea să aparțină ambelor grupe de măsuri [6, p.55].

Nefind în totalmente de acord cu abordarea propusă de Zaharțev S.I., cercetătorul Cecetin A.E., remarcabil profesor în domeniul investigațiilor speciale, consideră că o astfel de clasificare nu ar fi suficient de corectă. În principiu, dumnealui este de acord că fiecare măsură specială de investigații în anumite situații limitează într-o oarecare măsură drepturile constituționale ale persoanelor în privința cărora acestea sunt efectuate. Ca și Zaharțev S.I., argumentează că prin efectuarea chestionării, culegerii de informații, urmăririi, investigației sub acoperire se pot colecta informații din sfera vieții private a unei persoane. Prin colectarea mostrelor pentru cercetarea comparativă, prin efectuarea achiziției de control se pot limita drepturile persoanei cu privire la inviolabilitatea personală și demnității individuale. Prezența unei hotărâri de judecată este condiția necesară pentru restrângerea drepturilor constituționale. Astfel, concluzionează expertul, criteriul de delimitare dintre cele două categorii de măsuri nu este restrângerea drepturilor constituționale, ci condiția de efectuare a măsurilor în funcție de restrângerea acestor drepturi constituționale [7, p. 86].

2.2. Următorul criteriu de clasificare a măsurilor speciale de investigație se înscrie perfect contextului discutat și faptului că fiecare măsură specială de investigații cumulează o anumită doză de ingerință în drepturile persoanei. Cercetătorul autohton D.

Roman, având în vedere prevederile legislației naționale, clasifică măsurile în funcție de gradul și intensitatea ingerințelor în drepturile persoanei, în: măsuri absolut-intruzive (autorizate de către judecătorul de instrucție); măsuri mediu-intruzive (autorizate de către procuror); măsuri minim-intruzive (autorizate de către conducătorul subdiviziunii specializate) [8, p.56].

Un alt cercetător autohton, A. Cicala, în baza aceluiași criteriu de clasificare, împarte măsurile speciale de investigații tot în trei categorii doar că le definește un pic diferit: măsuri care limitează drepturile și libertățile persoanei (autorizate de către judecătorul de instrucție la demersul procurorului); măsuri speciale de investigații care limitează parțial drepturile și libertățile persoanei (măsurile autorizate de procuror); măsuri speciale de investigații care nu limitează drepturile și libertățile persoanei (măsurile autorizate de conducătorul subdiviziunii specializate) [9, p. 45].

Clasificarea măsurilor în baza gradului de ingerință în drepturile și libertățile persoanei explică într-un fel rațiunea legiuitorului moldovean de separare a măsurilor speciale în trei grupe, delimitând în acest fel și competența organelor care le autorizează. Totodată, se poate spune că clasificarea propusă de experții naționali se întemeiază strict pe prevederile legale, iar aprecierea făcută de legiuitor în vederea atribuirii măsurilor la o grupă sau alta este împărtășită de cercetătorii vizați. Diferența este că cea de-a treia grupă de măsuri în viziunea unui autor nu reprezintă ingerințe la adresa drepturilor și libertăților persoanei iar în abordarea celui alt cercetător reprezintă ingerințe, dar de o intensitate minimă.

Într-adevăr, dacă privim lista măsurilor speciale de investigație și ordinea în care sunt enumerate în lege, observăm faptul că se atestă o anumită ierarhie a acestora în funcție de gradul de intruziune în drepturile persoanei. Din cele relatate mai sus, mă refer la observațiile profesorilor Zaharțev S.I. și Cecetin A.E., se pare totuși că rămâne discutabilă problema recunoașterii celei de-a treia

grupă de măsuri ca neconstituind intruziuni la adresa drepturilor persoanei. Problema la sigur nu este una atât de simplă cum s-ar părea la prima vedere.

Privind lucrurile din perspectiva actelor internaționale referitoare la aplicarea măsurilor speciale de investigații în materie penală, observăm că printre tehnicile speciale de investigare recomandate nu se regăsesc așa măsuri ca chestionarea, culegerea informației despre persoane și fapte ori identificarea persoanei [10; 11; 12; 13]. Pe de altă parte, CEDO ține să spună că doar o supraveghere simplă, în locuri publice, a activităților unei persoane ce se desfășoară pe o durată scurtă, fără ca autoritățile să înregistreze imagini sau să facă fotografii, nu constituie prin ea însăși o ingerință în viața privată [14], în schimb, strângerea sistematică de informații privind activitatea unei persoane și înregistrarea acesteia, prin intermediul supravegherii prin mijloacele tehnice, poate ridica discuții cu privire la existența unei ingerințe în viața privată [15; 16, p. 8].

Cu o altă ocazie, Curtea a constatat că informațiile obținute de agentul poliției în urma unei chestionări a persoanei suspecte în săvârșirea unei infracțiuni fără respectarea cerințelor procesuale a constituit o ingerință în drepturile reclamatului [17].

Clasificarea măsurilor speciale de investigații este importantă mai ales sub aspect practic, dat fiind faptul că atribuirea unei măsuri la o grupă sau alta înseamnă și autorizarea ei de către un organ sau altul, ceea ce duce la reducerea, sau, dimpotrivă, la sporirea caracterului operativ și confidențial al măsurii. Cu cât ofițerul de investigații este mai liber în luarea deciziilor, cu atât mai mult crește nivelul de operativitate, confidențialitate, flexibilitate și, nu în ultimul rând, reușită a acțiunilor întreprinse pentru realizarea sarcinilor pe care le are de îndeplinit. Dacă admitem că cea de-a treia grupă de măsuri nu reprezintă ingerințe asupra drepturilor persoanei atunci care ar fi rațiunea autorizării lor. Pe de altă parte, cum poate fi evaluat nivelul sau gradul de ingerință în drepturile perso-

nei al unei măsuri? Presupunem că această apreciere este una pur subiectivă. Dacă admitem că, în viitorul apropiat, legiuitorul decide mărirea numărului de măsuri speciale de investigații al unei grupe din contul celorlalte două grupe, atunci aceasta nicidecum nu poate să însemne că s-a mărit sau s-a micșorat gradul de intruziune al măsurilor incluse în acel grup. Chiar și acum, dacă privim măsurile din perspectiva gradului de intruziune în drepturile persoanei, vom observa că anumite măsuri, cel puțin în aprecierea noastră, nu corespund grupului la care sunt atribuite. Cercetarea obiectelor și documentelor, spre exemplu, fiind atribuită la a doua grupă, nu pare mai intruzivă comparativ cu cele din a treia grupă în care își are sediul culegerea informației despre persoane și fapte. Același lucru se poate spune și despre unele măsuri autorizate de procuror, care nu ni se par mai puțin intruzive comparativ cu cele autorizate de judecătorul de instrucție. De exemplu, măsura *controlul transmițerii banilor sau a altor valori materiale extorcate* autorizată de procuror pare mai intruzivă, sau, cel puțin, la fel de intruzivă ca și *documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea prin sistem de poziționare globală (GPS)* autorizată de judecătorul de instrucție.

Un alt aspect nelămurit al acestui criteriu de clasificare constă în faptul că nu se ia în considerare caracterul neintrusiv al măsurilor efectuate în mod public și nu este vorba doar despre măsurile din grupa a treia dar și despre restul măsurilor speciale de investigații. Profesorul Zaharțev S.I., în comentarea aceluiasi criteriu de clasificare a măsurilor speciale de investigații atrage atenția asupra faptului că interceptarea convorbirilor telefonice nu este întotdeauna asociată cu restrângerea drepturilor omului, de exemplu, atunci când o persoană, pentru propria siguranță, cere să-i fie controlate propriile convorbiri telefonice [6, p. 56]. Cercetătorul Pudacov E.R., la fel, consideră că drepturile constituționale ale persoanei nu sunt restricționate de fiecare

dată când sunt culese informații din canalele tehnice de comunicare, cercetarea spațiilor, clădirilor, structurilor, terenului și vehiculelor, precum și obținerea de informații, aceste măsuri speciale de investigații pot fi incluse atât în grupa măsurilor care restricționează drepturile persoanei, cât și în grupa celor care nu restricționează drepturile persoanei [18, p. 12].

Prin urmare, ajungem iarăși la ceea ce spunea profesorul Cecetin A.E. că împărțirea măsurilor speciale de investigații nu trebuie făcută în baza criteriului de restrângere sau, în cazul nostru, a gradului de restrângere a drepturilor constituționale, ci în baza condiției de efectuare a măsurilor speciale de investigații cu sau fără restrângerea acestor drepturi constituționale.

Un alt criteriu de clasificare reflectat în literatura de specialitate este axat pe necesitatea de autorizare a măsurilor speciale de investigații. Profesorul Bobrov V.G. deosebește în baza acestui criteriu trei grupe de măsuri:

a) care nu necesită nici o autorizare și se efectuează, dacă există temei, prin decizia ofițerului de investigații (chestionarea; culegerea de informații; culegerea de mostre pentru cercetarea comparativă; studierea obiectelor și documentelor; urmărirea; identificarea persoanei; examinarea spațiilor, clădirilor, structurilor, terenului și mijloacelor de transport (cu excepția cercetării locuinței împotriva voinței persoanelor care locuiesc acolo); achiziția de control și livrarea controlată a articolelor, substanțelor și produselor, a căror vânzare nu este interzisă sau a căror circulație nu este limitată);

b) care necesită aprobare departamentală sub forma unei rezoluții privind desfășurarea unei măsuri speciale de investigații aprobată de conducătorul autorității care desfășoară activitate specială de investigații (achiziția de control și livrarea controlată de articole, substanțe și produse a căror vânzare este interzisă sau a căror circulație este limitată; infiltrarea operativă; experimentul operativ);

c) care necesită sancționare judecătorească sub forma unei decizii a judecătorului de instrucție privind permisiunea de a efectua o măsură specială de investigații (controlul trimiterilor poștale, telegrafice și al altor mesaje; interceptarea convorbirilor telefonice; culegerea informațiilor din canalele tehnice de comunicare; cercetarea unei locuințe împotriva voinței persoanelor care locuiesc acolo) [19, p. 23-24].

Această clasificare, în viziunea cercetătorilor este foarte condiționată și ar trebui luat în calcul faptul că în funcție de circumstanțe specifice, aceeași măsură specială de investigații poate fi atribuită la diferite grupe de măsuri [20, p. 11-15]. Probabil că această clasificare a servit drept sursă de inspirație pentru legiuitorul național la repartizarea competenței de autorizare a măsurilor speciale de investigații. Se pare totuși că legiuitorul nostru nu a avut suficientă încredere în figura ofițerului de investigații, lipsindu-l de competența de a decide singur în privința efectuării măsurilor care, potrivit acestei clasificări, nu necesită autorizare.

Un alt criteriu de clasificare a măsurilor speciale de investigații, întâlnit în mai multe lucrări de specialitate [21, p. 445; 22, p. 52; 23, p. 233-234], ține de împărțirea măsurilor în funcție de **forma lor de efectuare**. Astfel, în baza acestui criteriu sunt deosebite două grupe de măsuri speciale de investigații: a) măsuri care pot fi efectuate atât public cât și secret, și b) măsuri care sunt efectuate doar în secret.

Analiza comparativă a surselor doctrinare în privința acestui criteriu de clasificare ne-a permis să constatăm că nu există unanimitate în ceea ce privește atribuirea măsurilor la o grupă sau alta. Unii cercetători atribuie la grupa măsurilor care se efectuează atât public cât și secret: chestionarea, culegerea de informații, cercetarea obiectelor și documentelor, urmărirea, colectarea mostrelor pentru cercetarea comparativă, inspectarea spațiilor, clădirilor, structurilor, terenului și vehiculelor, identificarea persoanei. Alții adaugă la această grupă și achiziția de control [19, p. 23]. Re-

stul măsurilor sunt atribuite la cea de-a doua grupă [24, p. 135].

Profesorul Bobrov V.G., în contextul abordării aceluiași criteriu de clasificare a măsurilor, deosebește două tipuri de efectuare a măsurilor speciale de investigații: în secret absolut și în secret relativ. Conform acestei viziuni, la efectuarea unei măsuri speciale de investigații în secret absolut, doar un cerc restrâns de persoane cunosc despre faptul efectuării respectivei măsuri, fiind vorba despre ofițerii de investigații care o desfășoară și persoanele care acționează în numele lor. La înfăptuirea unei măsuri speciale de investigații în secret relativ, numai persoanele în privința cărora se desfășoară respectiva măsură nu cunosc despre aceasta iar rezultatele pozitive ale respectivei măsuri (urmărire, experimentul operativ, achiziție de control), de regulă, sunt făcute publice imediat după ce au fost obținute pentru a fi utilizate în procesul penal ca temei pentru pornirea unei cauze penale, reținerea persoanei suspecte de săvârșirea unei infracțiuni conform prevederilor Codului de procedură penală, efectuarea altor măsuri speciale de investigații și acțiuni de urmărire penală [19, p. 24]. În același context, alți cercetători susțin că rezultatele supravegherii efectuate în secret pentru verificarea operativă a informațiilor primare sau de prelucrare operativă cu participarea cetățenilor și utilizarea fotografiilor și înregistrărilor video, aplicării substanțelor chimice speciale, precum și alte mijloace tehnice, pot să fie utilizate în procesul penal ca probă în cadrul unei urmăriri penale concrete [18, p. 11].

Lipsa de consens în acest caz, probabil, derivă din înțelegerea diferită a ceea ce ar trebui să însemne modul public și secret al efectuării măsurilor speciale de investigații. În acest context, le dăm dreptate cercetătorilor care sunt de părere că la efectuarea măsurilor speciale de investigații în mod public, de regulă, nu se ascunde faptul efectuării lor, iar la înfăptuirea măsurilor în secret, persoana vizată nu cunoaște că în privința sa sunt efectuate unele măsuri de investigații. În mod

public este atunci când ofițerul de investigații poate să-i propună persoanei investigate să transmită în mod voluntar mostre pentru cercetarea comparativă (amprente digitale, fire de păr, mostre de miros etc.). Tot în mod public este și atunci când adevăratul scop al măsurii este cifrat (ascuns). Pentru obținerea mostrelor scrisului de mână, ofițerul de investigații îi poate cere persoanei verificate să scrie o explicație asupra unui fapt abstract [7, p. 88].

Revenind la opera profesorului Șumilov A.Iu., merită atenție și o altă clasificare în funcție de **structura juridică a măsurilor** în simple și complexe. La grupa celor **simple** sunt atribuite măsurile care au la bază o singură acțiune informativă, pot fi realizate de o singură persoană și atrag o singură consecință. La această grupă de măsuri sunt atribuite urmărirea vizuală, chestionarea, colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată, identificarea persoanei, culegerea informației despre persoane și fapte. La grupa măsurilor **complexe** sunt atribuite măsurile care au la bază două sau mai multe acțiuni complementare (*investigația sub acoperire* se bazează pe acțiuni de infiltrare în mediul criminal și apoi acțiuni pentru obținerea de informații) sau trebuie să fie efectuată de două sau mai multe persoane (*reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea trimiterilor poștale* necesită cel puțin patru participanți: ofițerul inițiator, procurorul și judecătorul de instrucție care autorizează măsura, precum și executorul – angajat al subdiviziunii specializate-tehnice), sau atrage apariția a două (sau mai multe) consecințe semnificative din punct de vedere juridic (prin *interceptarea convorbirilor telefonice* se obțin informații despre pregătirea actului terorist – prima consecință (social utilă), dar, în același timp, restrânge dreptul constituțional al unei persoane privind secretul corespondenței – a doua consecință semnificativă din punct de vedere legal [5, p. 183-196].

În general, această clasificare oferă posibilitatea să înțelegem nivelul diferit de dificultate al efectuării măsurilor speciale de

investigații. În special, se atrage atenția că măsurile complexe presupun un mai mare nivel de pregătire, aplicarea diferitor legende, combinații operative, implicarea mai multor ofițeri de investigații, specialiști, cetățeni, inclusiv cei care asistă în mod confidențial. Pentru efectuarea unor astfel de măsuri, de regulă, se elaborează un plan care va trebui aprobat de conducătorul subdiviziunii specializate.

O altă clasificare a măsurilor speciale de investigații întâlnită în literatura de specialitate are la bază **criteriul tactic de înfăptuire a măsurilor speciale**. Profesorul Rivman D. V., în temeiul acestui criteriu, împarte măsurile speciale de investigații în două grupe:

- măsuri de investigare – căutare, axate din punct de vedere tactic pe acțiuni active menite să detecteze informații operative pentru prevenirea acțiunilor criminale, la acestea fiind atribuite așa măsuri ca chestionarea; urmărirea; achiziția de control; identificarea persoanei; colectarea mostrelor pentru cercetarea comparativă; cercetarea obiectelor și documentelor; inspectarea spațiilor, clădirilor, structurilor, terenului și vehiculelor; infiltrarea operativă; experimentul operativ;

- măsuri de investigare și control, concentrate pe tactici de așteptare și efectuate, de regulă, în legătură cu alte măsuri de căutare operativă, servind ca „furnizor” de informații de orientare. La acest grup sunt atribuite: controlul trimiterilor poștale, telegrafice și alte mesaje; ascultarea convorbirilor telefonice; colectarea informațiilor din canalele tehnice de comunicare; livrarea controlată [25, p.84].

Se pare că această clasificare este foarte delicată și discutabilă. Referitor la prima grupă de măsuri, autorul pune accentul pe caracterul de căutare al informațiilor. La drept vorbind, fiecare măsură posedă acest caracter, inclusiv cele din grupa a doua. Cât privește cea de a doua grupă, autorul scrie că aceste măsuri au caracter de control, ceea ce iarăși ridică semne de întrebare fiindcă și măsurile din prima grupă au caracter de control. Pro-

abil că profesorul, formulând această clasificare, a avut în vedere faptul că prima grupă de măsuri se aplică mai frecvent pentru căutarea informațiilor primare, iar a doua grupă de măsuri se efectuează mai des pentru verificarea acestor informații.

În funcție de **durata efectuării măsurilor speciale de investigații**, cercetătorul Bobrov V.G. le împarte în *unice* (chestionarea, culegerea informației despre persoane și fapte, colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată etc.) și *de durată* (controlul corespondenței, interceptări telefonice etc.) [19, p. 23-24]. Această clasificare este preluată și folosită și de alți cercetători [18, p. 10]. O astfel de clasificare permite înțelegerea mai profundă a aspectelor organizaționale și tactice ale diferitelor măsuri speciale de investigații. În același timp, cercetătorul Cetin A.E., analizând acest criteriu de clasificare, foarte corect a observat că mai bine s-ar potrivi expresia „pe termen scurt” în locul termenului „unice”, întrucât împărțirea măsurilor aici se bazează pe durata, și nu pe caracterul episodic al evenimentului [7, p.87].

În literatura de specialitate sunt descrise și alte tipuri de clasificare. În funcție de **gradul de pătrundere în mediul criminal**, măsurile speciale de investigații pot fi împărțite în profunde și de suprafață. Conform acestui criteriu, cea mai profundă ar trebui recunoscută infiltrarea operativă în mediul criminal și urmărirea prin agenții de legătură, iar cea mai de suprafață – colectarea mostrelor pentru cercetarea comparativă și identificarea persoanei.

În funcție de **direcția și natura măsurilor speciale de investigații**, sunt deosebite măsuri informative, contrainformative, operative de căutare, de cercetare, de asigurare etc. [26, p. 287].

În baza **concursului mijloacelor tehnice la efectuarea măsurilor speciale de investigații**, acestea pot fi împărțite în:

– măsuri care implică în mod obligatoriu utilizarea mijloacelor tehnice (cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparaturilor

ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat; supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea; interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor; monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice; monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară; documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea prin sistem de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice; colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice; identificarea abonatului, proprietarului sau al utilizatorului unui sistem de comunicații electronice ori al unui punct de acces la un sistem informatic);

– măsuri speciale care implică în mod deliberativ utilizarea mijloacelor tehnice (restul măsurilor: investigația sub acoperire; livrarea controlată; achiziția de control etc.) [27, p. 41].

În concluzie, clasificarea măsurilor speciale de investigații constituie un procedeu de cunoaștere foarte important pentru știința activității speciale de investigații, permițând sistematizarea cunoștințelor despre măsurile speciale de investigații și înțelegerea mai bună a esenței acestora, inclusiv sub aspectul restrângerii drepturilor constituționale ale persoanelor.

Clasificarea măsurilor speciale de investigații în baza criteriilor legale: în funcție de actul normativ în care sunt prevăzute măsurile speciale de investigații; de competența organului care le autorizează; de competența autorităților în drept să le efectueze; de admisibilitatea efectuării măsurilor pentru investigarea diferitor tipuri de infracțiuni; de admisibilitatea efectuării măsurilor speciale în raport cu procesul penal; de restricționarea efectuării măsurilor în raport cu realizarea sarcinilor ASI, scoate în evidență anumite aspecte din legislație care, pe de o parte, în mod obișnuit, nu sunt observate și sunt trecute cu vederea iar, pe de altă parte, reflectă

voința legiuitorului privind regimul juridic al respectivelor măsuri.

Clasificarea măsurilor speciale de investigații în temeiul criteriilor expuse în literatura de specialitate: în funcție de ingerința în drepturile fundamentale ale persoanei; de gradul și intensitatea ingerințelor în drepturile persoanei; de necesitatea de autorizare a măsurilor speciale de investigații; în funcție de forma lor de efectuare; de structura juridică a măsurilor speciale; de criteriul tactic de înlăptuire a măsurilor speciale; de durata efectuării măsurilor speciale de investigații; de gradul de pătrundere în mediul criminal; de direcția și natura măsurilor speciale de investigații; de concursul mijloa-

celor tehnice la efectuarea măsurilor speciale de investigații, pune în lumină mai multe probleme teoretico-practice de efectuare a măsurilor speciale și care oferă un motiv în plus de gândire și analiză pentru înaintarea unor soluții eficiente în ceea ce privește perfecționarea cadrului legal în domeniul investigațiilor speciale.

Cu siguranță că pe lângă criteriile de clasificare reflectate în această lucrare există o mulțime de alte criterii nu mai puțin importante și interesante. Sperăm că lucrarea de față va fi de un real folos pentru cei interesați de domeniul activității speciale de investigații și va contribui la dezvoltarea științifică a acestei ramuri de drept.

Referințe bibliografice

1. Art. 132² alin. (1) al Codului de procedură penală;
2. Hotărârea Curții Supreme de Justiție, nr. 4s-10/13 din 30 septembrie 2013.
3. Glavan B. Probleme teoretico-practice privind scopul și sarcinile activității speciale de investigații. În: revista „Legea și Viața”, nr. 5-6 (353-354), Chișinău, 2021, pp. 66-73. (0,76 c/a), CZU 343.137. ISSN 1810-309X. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/131870
4. Glavan B. Probleme teoretico-practice privind scopul și sarcinile activității speciale de investigații. În: revista „Legea și Viața”, nr. 5-6 (353-354), Chișinău, 2021, pp. 66-73. (0,76 c/a), CZU 343.137. ISSN 1810-309X. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/131870
5. Шумилов А.Ю. Курс основ оперативно – розыскной деятельности: учебник для вузов. А.Ю. Шумилов. 2-е изд., доп. и перераб. М.: Издательский дом Шумиловой И.И., 2008. с. 194-195.
6. Захарцев С.И. Оперативно-розыскные мероприятия: Общие положения. СПб. 2004. с. 55.
7. Чечетин А.Е. Обеспечение прав личности при проведении оперативно-розыскных мероприятий: монография. СПб.: Изд-во СПб унта МВД России, 2016. p. 86.
8. Roman D. Activitatea specială de investigații și alte activități informative: Note de curs / Dumitru Roman; Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, Dep. Drept Procedural. Chișinău: CEP USM, 2019. p. 56.
9. Cicala A. Activitatea specială de investigații: Reprezentări schematice și definiții: Suport de curs. Chișinău: Departamentul-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2021. p. 45.
10. Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate din 15.11.2000;
11. Al doilea Protocol adițional la Convenția Europeană de asistență judiciară în materie penală din 8.11.2001;
12. Convenția Consiliului Europei cu privire la criminalitatea informatică, adoptată la Budapesta pe 23.11.2001;
13. Convenția ONU împotriva corupției din

- 31.10.2003.
14. CEDO, Hotărârea din 1 iulie 2008, în cauza Calmanovici contra României, par. 132.
 15. CEDO, Hotărârea din 16 februarie 2000, în cauza Amann contra Elveției, par. 65-67;
 16. Udroiș M., Slăvoiu R., Predescu O. Tehnici speciale de investigare în justiția penală. București: Ed. C.H. Beck, 2009. p. 8.
 17. Allan c. Marii Britanii, nr. 48539/99, § 49-53, ECHR 2002.
 18. Пудаков Е.Р. Основы оперативно-розыскных мероприятий. Башкирский институт социальных технологий (филиал) Образовательного учреждения профсоюзов высшего образования «Академия труда и социальных отношений». Уфа: Изд-во БИСТ (филиала) ОУП ВО «АТиСО», 2016. С.12.
 19. Бобров В.Г. Понятие оперативно-розыскных мероприятий. Основания и условия проведения оперативно-розыскных мероприятий: Лекция. М.: Академия управления МВД России, 2003. — С. 23-24.
 20. Фирсов О.В. Правовые основы оперативно-розыскных мероприятий: учебное пособие. М.: Норма, 2015. С.11-15.
 21. Горяинов К.К., Кваша Ю.Ф., Сурков К.В. Федеральный закон «Об оперативно-розыскной деятельности»: Комментарий. М., 1997. с. 445.
 22. Шумилов А.Ю. Комментарий к Федеральному закону «Об оперативно-розыскной деятельности». М., 1999. с. 52.
 23. Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник. 3-е изд., перераб. и доп./ под ред. К.К. Горяинова, В.С. Овчинского, Г.К. Синилова. М., 2014. с. 233-234.
 24. Федеральный закон «Об оперативно-розыскной деятельности»: Научно-практический комментарий/ Под ред. проф. В.В. Николюка, доц. В.В. Кальницкого, А.Е. Чечетина. 6-е изд., перераб. и доп. Омск, 1999. с. 135.
 25. Ривман Д. В. Комментарий к Федеральному закону «Об оперативно-розыскной деятельности». Санкт Петербург, 2003. с 84.
 26. Теория оперативно-розыскной деятельности: Учебник/ Под ред. К.К. Горяинова, В.С. Овчинского, Г.К. Синилова. М.: ИНФРА-М, 2006. с. 287.
 27. Mîrzac V., Glavan B. Note privind activitatea specială de investigație. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare”. 2018. p. 41.
-

DESPRE AUTOR

Boris GLAVAN,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Secretar Științific al Senatului
Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: gba74@rambler.ru*

CZU 351.74

DOI 10.5281/zenodo.6220798

DEZVOLTAREA PROFESIONALĂ A PERSONALULUI ANGAJAT ÎN SISTEMUL POLIȚIENESC

Liliana CREANGĂ,
doctor în drept, conferențiar universitar

Ghenadie CREANGĂ,
doctorand

Concepția privind pregătirea profesională și în special a personalului angajat în sistemul polițienesc reunește ansamblul de idei, convingeri, opinii exprimate în legătură cu elementele interne (strategii de instruire, personal responsabil de instruire, forme specifice de realizare) și elementele externe (mediul social, legislativ, economic), care încadrează problematica pregătirii profesionale, fiind o sursă de colectare a unui volum informațional consistent, ce poate fi valorificat în proiectarea unor programe de instruire eficiente, adaptate cerințelor angajaților. Pregătirea profesională polițienească se referă la demersurile educaționale întreprinse de către fiecare angajat cu statut special în vederea dobândirii unei calificări, obținerii și menținerii unui loc de muncă. Stabilirea unui mod specific de instruire în instituție are ca punct de plecare politica de pregătire adoptată teoretic la nivel managerial și transpusă practic în rândul angajaților.

Cuvinte-cheie: formarea profesională, necesarul de instruire, planificare, urmărire penală.

PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF EMPLOYEE STAFF IN THE POLICE SYSTEM

Liliana CREANGĂ,
PhD, Associate Professor

Ghenadie CREANGĂ,
PhD student

The concept of professional training, especially in the public security system, brings together the set of ideas, beliefs, and opinions expressed in relation to internal elements (training strategies, training staff, specific forms of implementation) and external elements (social environment, legislation, economic), which include the problematic aspect of professional training, being a source of collecting a consistent volume of information, which can be used in the design of effective training programs, adapted to the requirements of employees. Police vocational training refers to the educational steps taken by each employee with special status in order to acquire a qualification, obtain and maintain a job. The establishment of a specific way of training in the institution has as a starting point the training policy adopted theoretically at the managerial level and practically transposed among employees.

Keywords: vocational training, necessary training, planning, criminal investigation.

Introducere. Un sistem modern de instruire este de o necesitate vitală pentru orice organizație, instituție publică sau privată, în scopul dezvoltării și menținerii standardelor înalt profesionale ale conduitei și performanței angajaților. De aceea, organizațiile internaționale mari cheltuie o parte considerabilă din bugetele lor pentru instruirea cadrelor proprii.

Întrucât societatea este în permanentă dezvoltare, avansează cu pași grăbiți în sistemul tehnico-informațional, instruirea în sectorul public, inclusiv în serviciul polițienesc, are o importanță majoră, necesită de a fi racordată la standardele și cerințele actuale ale societății pentru a face față cerințelor. În caz contrar, serviciile publice nu vor fi capabile să-și îndeplinească calitativ și efectiv sarcinile ce îi revin, afectând astfel calitatea serviciilor oferite cetățenilor și imaginea instituției în societate.

Scopul formării și perfecționării profesionale este de a construi un sistem al serviciului public bazat pe merit, creându-se o nouă generație de funcționari publici înzestrați cu valori ale neutralității, eficienței și respectului față de guvernarea legii.

Referindu-ne nemijlocit la contextul tematicii lucrării „dezvoltare profesională...”, menționăm faptul că acesta este un element component al procesului de formare profesională continuă a funcționarului public cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne.

În funcție de nivelul de pregătire profesională al colaboratorilor, în orice domeniu de activitate al Poliției, depind rezultatele obținute în realizarea sarcinilor strategice ale MAI și chiar naționale, precum și imaginea instituției în fața societății.

Tema tratată este una actuală deoarece în ultima perioadă se pune accent tot mai mare pe instruirea angajaților, această activitate fiind reflectată și în documentele de politici guvernamentale.

Instruirea sau formarea profesională continuă reprezintă un proces planificat de modificare și dezvoltare a aptitudinilor,

a cunoștințelor sau competențelor prin învățare cu scopul obținerii nivelului dorit de performanță în activitatea desfășurată [1].

Formarea profesională continuă este totalitatea activităților de instruire în cadrul cărora angajații MAI, având deja o calificare ori o profesie, își completează cunoștințele prin aprofundare într-un anumit domeniu de specialitate, de bază sau prin deprinderea unor metode sau procedee noi aplicate în cadrul specialității respective.

Obiectivele principale ale sistemului de formare profesională continuă a angajaților Poliției contribuie la:

- asigurarea realizării misiunilor și obiectivelor subdiviziunilor Poliției;
- dezvoltarea nivelului de profesionalism al angajaților Poliției;
- actualizarea cunoștințelor și perfecționarea pregătirii profesionale în domeniul de activitate;
- însușirea unor cunoștințe noi, aplicarea tehnologiilor avansate, metodelor și procedeele moderne necesare pentru îndeplinirea atribuțiilor de serviciu;
- sporirea nivelului de conștientizare de către angajații Poliției a necesității dezvoltării pregătirii profesionale, respectării normelor de conduită, evitării conflictului de interese și eradicării fenomenului de corupție [2].

Pregătirea profesională a colaboratorilor în cadrul Inspectoratului General al Poliției se organizează și desfășoară în conformitate cu prevederile ordinului MAI nr. 114 din 04 mai 2017 cu privire la aprobarea Regulamentului privind formarea profesională continuă a funcționarilor publici cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, ordinului IGP pentru anul curent cu privire la organizarea și desfășurarea procesului de formare profesională continuă la locul de serviciu.

Prin urmare, Planul anual de activitate al Direcției generale urmărire penală a IGP include ca măsură „contribuirea la calificarea/ formarea profesională a reprezentanților subdiviziunilor de urmărire penală, inclusiv a studenților Academiei „Ștefan cel Mare” a

MAI, specializați la „activitatea de urmărire penală”, a cărei termen de realizare este „permanent” [3].

Procesul de formare profesională a angajaților este organizat prin aplicarea consecutivă a următoarelor acțiuni:

- Identificare necesarului de instruire profesională;
- Planificarea procesului de formare profesională;
- Organizarea și realizarea activităților de formare profesională;
- Evaluarea activităților de formare continuă.

Fiind privite ca un tot întreg, aceste patru acțiuni reies una din alta în consecutivitate și formează o structură spiralată, un ciclu întreg extinzându-se pe parcursul unui an de activitate.

1. Identificarea necesarului de instruire

Identificarea necesarului de instruire constituie una din acțiunile care contribuie la realizarea măsurii privind instruirea efectivului în cadrul organului de urmărire penală, la care n-am referit mai sus.

Astfel, identificarea necesarului de instruire poate fi definit drept diferența dintre nivelul de pregătire existent și cel necesar al angajaților, pentru realizarea eficientă a atribuțiilor de serviciu, care poate fi acoperit prin activități de formare și dezvoltare profesională și realizat în conformitate cu actele normative ale MAI.

Activitatea acestui proces este reglementată de Regulamentul privind identificarea necesarului de instruire în cadrul MAI, aprobat prin Ordinul MAI nr. 135 din 16.04.2013 și are drept scop colectarea și punerea la dispoziția structurilor cu atribuții în domeniul formării profesionale și instituțiilor de învățământ a datelor necesare pentru organizarea activităților de dezvoltare profesională.

Pentru aprecierea necesarului de instruire a unui subaltern, ca metodă obligatorie de culegere a informației, se folosesc chestionarea și interviul, iar dintre metodele

opționale, rezultatele evaluării anuale a performanțelor profesionale; date potrivit fișei postului; dări de seamă ale subdiviziunilor DGUP a IGP; analiza stării și practicii disciplinare a personalului; analiza stării infracționale; rezultate ale controalelor.

Chestionarul este actul utilizat în procesul de identificare a necesarului de instruire și conține un set de întrebări cu referire la domeniul de activitate, pregătite din timp, la care urmează să răspundă persoana care participă la chestionare. După analiza rezultatelor chestionarului, pentru precizarea, clarificarea sau confirmarea anumitor informații, cu respondentul sau șeful acestuia se desfășoară un interviu (dialog).

Ulterior, în procesul de identificare a necesarului de instruire, folosind metodele opționale, se analizează rezultatele obținute de respondent în fișa de evaluare a performanțelor profesionale. Aici se atrage atenția la cantitatea și calitatea îndeplinirii obiectivelor individuale stabilite la începutul perioadei evaluate în raport cu atribuțiile funcționale stabilite prin fișa de post.

Un alt indice rezultă din analiza anumitor date statistice, spre exemplu baza de date a Serviciului tehnologiei informaționale al MAI „Registrul informației criminalistice și criminologice”, care reflectă situația criminogenă la nivel de țară, pe subdiviziuni aparte, pe categorii de infracțiuni, rezultatele obținute, precum și toate acestea în raport cu aceleași perioadă a anului precedent.

Tot la acest capitol se mai analizează rapoartele periodice, rapoarte de analiză a informațiilor, note informative, dări de seamă cu privire la activitatea de serviciu, se identifică problemele abordate și aspectele ce pot fi soluționate prin instruire sau alte activități. Drept exemplu servesc Rapoartele informațional-analitice periodice pe genuri de infracțiuni, sau perioade de timp în care este analizată și reflectată situația privind unele categorii de infracțiuni, fenomene infracționale în anumite perioade și locuri.

Urmare a studierii informației prezen-

tate se planifică unele activități ce țin de prevenirea, contracararea și descoperirea fenomenelor sau infracțiunilor concrete. Se scot la iveală unele dificultăți întâlnite sau încălcări admise de către angajați (ofițeri de urmărire penală) la instrumentarea cauzelor penale, sau anumitor tipuri de infracțiuni (cum ar fi necompletarea sau completarea necalitativă a fișelor statistice de evidență primară a infracțiunilor), prevăzut de Ordinul Interdepartamental nr. 254.

O altă metodă opțională este analiza stării și practicii disciplinare a personalului. Aceasta rezultă din analiza conținutului plângerilor înregistrate, petițiilor parvenite din partea cetățenilor și procedurile disciplinare ale procurorilor, fiind extrasă problematica de serviciu.

Spre exemplu, analiza petițiilor și procedurilor disciplinare parvenite în adresa Direcției generale în anul 2021 scot la iveală abateri ale ofițerilor de urmărire penală ce țin de încălcarea termenului de pornire a urmăririi penale, tergiversarea termenului urmăririi penale, efectuarea necalitativă și necompletă a urmăririi penale sau admiterea altor abateri procesual penale. La fel, analiza respectivă a demonstrat că cele mai multe abateri sunt admise de către ofițerii care au o vechime mică în activitate.

De către DGUP a IGP, anual, se solicită informația despre problemele existente în activitatea de serviciu a efectivului din subdiviziunile teritoriale la compartimentul pregătirii profesionale. Pentru a identifica necesarul de instruire prin această sursă, conducătorii subdiviziunilor de urmărire penală din cadrul IGP analizează golurile existente la compartimentul pregătirii profesionale pentru ofițerii din subordine, după care le generalizează și expediază necesarul de instruire pe subdiviziune în adresa Direcției generale.

2. Analiza necesarului identificat și planificarea activităților de formare profesională

În linia generale, planificarea procesului de formare profesională reprezintă acțiuni de

programare, repartizare a activităților de instruire a personalului, urmare a analizei rezultatelor activității de identificare a necesarului de instruire. În cadrul planificării, este necesar de ținut cont de un șir de indici care ar duce cu succes la realizarea procesului și anume tematicile de studiu, numărul de ore atribuit, perioada de desfășurare, subdiviziunea responsabilă de organizarea și desfășurarea orelor, personalul țintă (ce urmează a fi instruit).

Toate informațiile adunate prin sursele descrise mai sus urmează a fi analizate. O analiză eficientă a necesarului de instruire și planificarea corectă a formării profesionale va ridica nivelul de pregătire al angajaților, va duce la realizarea mai eficientă, calitativă și în termen a sarcinilor trasate și va mări randamentul de viitor al instituției.

La această etapă, toate propunerile privind necesarul de instruire sunt structurate după actualitate, importanță și după impactul pe care îl au asupra activității de serviciu. La fel, se delimitează subiectele generale (care se referă la toți angajații unei instituții administrative a MAI) de subiectele speciale (care se referă la un grup de persoane specializate pe un anumit domeniu, subdiviziune a IGP, cum ar fi DGUP) și subiectele ce pot fi abordate doar cu conducătorii.

Astfel, în cazul unei subdiviziuni a IGP a MAI, cum ar fi DGUP, în baza analizei informației cu privire la identificarea necesarului de instruire precum și a propunerilor înaintate în acest sens, se întocmește un plan de dezvoltare profesională la pregătirea de specialitate. Planul trebuie să conțină denumirea temelor, numărul de ore, numărul de persoane instruite, tipul sau modalitatea de desfășurare a cursului (intern, extern sau autoinstruire), locul desfășurării. În cazul cursurilor interne, organizate și desfășurate în cadrul instituțiilor de învățământ ale MAI, este necesară indicarea categoriei, de perfecționare sau specializare.

De asemenea, în cadrul analizei necesarului de instruire se vor selecta subiectele sau problemele care pot fi soluționate prin:

– instruirea efectivului în timpul orelor de pregătire profesională la locul de muncă;

– seminare regionale (nord, sud, centru și mun. Chișinău), la care participă colaboratorii ai organului de urmărire penală din cadrul diferitor subdiviziuni ale IGP;

– instruirii de specializare (pentru un număr mai mic de persoane);

– seminare mixte, la care participă reprezentanți ai organului de urmărire penală, organului de constatare, precum și procurorii;

– instruirii pentru conducătorii subdiviziunilor de urmărire penală;

– elaborarea unor recomandări metodice, proceduri operaționale, ghiduri, precum și alte acte normative interne cu caracter metodic.

3. Desfășurarea și evaluarea rezultatelor instruirilor, organizarea și realizarea activităților de formare profesională

Organizarea și realizarea activităților de formare profesională are drept scop instruirea angajaților MAI la locul de muncă, în instituțiile de învățământ subordonate MAI, precum și alte instituții ale statului sau nestatale, care au tangențe și interese comune de activitate cu cele ale poliției, pe domenii de specialitate și pe categorii de solicitare, reieșind din necesitățile subdiviziunilor, pe criterii înaintate pentru funcțiile pe care angajații le exercită.

Potrivit prevederilor „Regulamentului cu privire la formarea profesională continuă a funcționarului public cu statut special din cadrul MAI”, formarea profesională continuă se realizează prin următoarele modalități:

1) internă:

a) la locul de muncă;

b) în cadrul instituțiilor de învățământ ale Ministerului Afacerilor Interne;

2) externă – în alte instituții de învățământ din țară sau din străinătate;

3) autoinstruirea – care se realizează prin diferite forme, inclusiv la locul de muncă [4].

În funcție de categoria personalului țintă care urmează a fi instruit, programele de instruire se divizează în:

Programe de instruire pentru personalul nou angajat.

Fiind analizată activitatea de serviciu, s-a constatat o problemă, **și mai exact**, că ofițerii de urmărire penală numiți recent în funcții nu sunt suficient de pregătiți din punct de vedere al practicii, fapt ce generează impedimente în activitatea de serviciu, uneori chiar și abateri de la normele legale.

În scopul soluționării problemei respective, precum și pentru a dezvolta la tinerii specialiști deprinderi practice în domeniul urmăririi penale, din anul 2018, în coordonare cu conducerea Ministerului Afacerilor Interne, Direcția generală urmărire penală a inițiat o practică de instruire a ofițerilor de urmărire penală detașați la cursuri de formare inițială pe o perioadă de 3 luni.

Programe de instruire și dezvoltare pentru personalul existent.

Săptămânal, ofițerii de urmărire penală din cadrul IGP sunt instruiți la locul de muncă în cadrul pregătirii profesionale, capitolul pregătirea de specialitate, în baza unui plan aprobat anual. La fel, în cadrul orelor de pregătire profesională sunt studiate modificările survenite în legislație, hotărârile CEDO, ale Curții Constituționale, Curții Supreme de Justiție, care au tangență cu activitatea polițienească, în special de urmărire penală, precum și alte informații relevante activității.

Un alt program de instruire constă în organizarea și desfășurarea seminarelor regionale (nord, sud, centru și mun. Chișinău) pentru toți ofițerii de urmărire penală. În agenda acestor seminare sunt incluse temele/problemele care au fost identificate și analizate la etapele anterioare și au importanță pentru participanții la instruire. La aceste seminare, în calitate de formatori, sunt implicați atât angajați specializați ai organului de urmărire penală, cât și cei cu experiență avansată în domeniul care urmează a fi abordat, inclusiv specialiști din alte subdiviziuni, instituții sau organizații non-guvernamentale.

Totodată, în cadrul seminarelor, ofițerii de urmărire penală au ocazia să pună în

discuție problemele întâlnite în activitate și să primească răspunsuri. La fel, în timpul acestor seminare ofițerii de urmărire penală au ocazia să se cunoască și să stabilească legături interpersonale, continuând ulterior să consulte diferite subiecte de serviciu (o singură regiune include câte 7-8 subdiviziuni raionale).

Un alt program de instruire constă în organizarea și desfășurarea seminarelor de specializare (pentru un grup de persoane).

Astfel, în scopul asigurării investigării eficiente a unor genuri de infracțiuni, în perioada anului 2021, Direcția generală urmărire penală, împreună cu alte instituții și organizații non-guvernamentale, a organizat și desfășurat mai multe seminare de acest gen.

Spre exemplu, anul curent, în parteneriat cu „Centrul de Drept al Femeilor”, au fost desfășurate instruirii mixte în domeniul documentării infracțiunii de violență în familie, la care au participat ofițeri de urmărire penală și inspecții de sector.

La fel, urmare a parteneriatului durabil cu Centrul Internațional „La Strada”, în anul 2021, Direcția generală urmărire penală a organizat și desfășurat sesiuni de instruire pe domeniul investigării infracțiunilor privind viața sexuală a căror victime sunt minori.

O altă formă de instruire pentru efectivul existent este și elaborarea unor recomandări metodice, proceduri operaționale, ghiduri pe anumite probleme existente în activitate. După aprobare, acestea sunt expediate subdiviziunilor de urmărire penală pentru studiere și aplicare în practică.

Evaluarea reprezintă ansamblul procedurilor desfășurate în vederea determinării nivelului activității de serviciu, nivelul de îndeplinire a obiectivelor individuale de activitate și aprecierii conduitei profesionale ale angajatului evaluat [5]. Actul normativ ce reglementează această activitate în cadrul MAI este „Regulamentul cu privire la evaluarea performanțelor profesionale ale funcționarului public cu statut special și carabinierului din cadrul MAI”, aprobat prin ordinul MAI nr. 561, din 31.12.2021.

Evaluarea activităților de formare continuă se efectuează, de regulă, la finele anului, prin ordinul șefului subdiviziunii MAI (IGP) cu privire la evaluarea pregătirii profesionale.

De asemenea, evaluarea ofițerilor de urmărire penală se efectuează și de conducătorul nemijlocit, la evaluarea performanțelor fiecărui angajat.

Uneori, la finele seminarelor de instruire, în special la seminarele de specializare și cele mixte, participanții sunt evaluați referitor la cunoștințele obținute.

Concluzii. În concluzie menționăm următoarele:

Ținând cont de faptul că rata cea mai mare a efectivului constituie ofițeri cu experiență de până la 2-3 ani, consider că instruirile care se organizează trebuie să fie bazate mai mult pe practică (studii de caz).

Efectivul care participă la instruire, la întoarcerea în colectiv, să fie obligat să împărtășească colegilor informațiile și cunoștințele obținute, iar materialele didactice obținute să fie predate secretariatului instituției. Aceasta va constitui un suport informațional pentru cei care nu au avut posibilitatea de a participa la seminar.

Revizuirea Ordinului MAI nr. 135, din 16.04.2013 și Ordinul MAI nr. 114, din 04.05.2017, care se bazează pe un cadru legislativ abrogat (Hotărârea de Guvern nr. 778, din 27.11.2009). Revizuirea să fie efectuată cu participarea specialiștilor, inclusiv din domeniul învățământului.

O problemă pe care dorim să o abordăm este că efectivul țintă care necesită și trebuie instruit, în mare parte constituie colaboratori tineri cu o experiență în serviciu de până la 5 ani. La moment, fluctuația de cadre în cadrul organului de urmărire penală al IGP este foarte mare în comparație cu alte servicii, iar personalul fluctuabil este anume cel cu o vechime în muncă de la 1 la 5 ani. Practic, sistemul polițienesc pierde colaboratorii formați în care s-au investit resurse. Aici, sistemul de instruire face eforturi enorme și este aidoma unui mecanism care se rotește în gol.

Pentru înlăturarea problemei și stopării fenomenului fluctuației de cadre este nevoie de a identifica și înlătura cauza. Putem afirma cu certitudine că una din cauzele principale care prevalează este salariul mic, raportat la atribuțiile și responsabilitățile ofițerului de urmărire penală. Dacă salariul ar fi mai atractiv, atunci și rezultatul ar fi altul, candidații pentru ocuparea funcțiilor vacante ar veni cu o pregătire cu mult mai bună.

O învățare continuă este importantă, deoarece oferă beneficii atât funcționarului public, în plan profesional și social, cât și instituției din care acesta face parte [6].

Avantajele instruirii sunt [7]:

– asigură menținerea efectivului la curent cu dezvoltarea științifică și tehnologică din domeniul în care acesta activează, aducând un randament mai mare și o motivație

mai puternică;

– aptitudinile profesionale se îmbunătățesc, astfel încât serviciile oferite cetățenilor devin mai calitative;

– angajatul devine conștient de direcțiile meseriei pe care o practică și de tendințele din domeniul profesional;

– în timp, prin învățarea continuă, individul poate aduce un surplus de cunoștințe echipei în care lucrează, putând astfel să consulte membrii echipei și să avanseze în poziții de conducere;

– învățarea continuă ajută angajatul să rămână interesat de meseria pe care o practică. Depinzând de profesia în care se practică învățarea continuă, aceasta contribuie la îmbunătățirea calității vieții individuale, a mediului de lucru, durabilității și a economiei generale.

Referințe bibliografice:

1. Regulamentul privind identificarea necesarului de instruire în cadrul MAI, aprobat prin Ordinul MAI nr. 135 din 16.04.2013.
2. „Regulamentul cu privire la formarea profesională continuă a funcționarului public cu statut special din cadrul MAI” aprobat prin Ordinul MAI nr. 114, din 04.05.2017.
3. „Regulamentul cu privire la evaluarea performanțelor profesionale ale funcționarului public cu statut special și carabinierului din cadrul MAI”, aprobat prin ordinul MAI nr. 561, din 31.12.2021.
4. Strategia de dezvoltare a Poliției pentru anii 2016-2020 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 587 din 12 mai 2016.
5. Planul măsurilor organizatorice de bază al Direcției generale urmărire penală pentru anul 2021, aprobat prin dispoziția DGUP nr. 34/11-20, din 14.01.2021.
6. <https://www.traininguri.ro/instruirea-personalului/>
7. <https://www.slideshare.net/cristinaiova/ghid-privind-analiza-nevoilor-de-instruire>

DESPRE AUTORI

Liliana CREANGĂ,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Drept public și securitate
a frontierei”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: creanga_liliana@gmail.ru*

Ghenadie CREANGĂ,

*șef al Direcției dirijare
și control a urmăririi penale,
Direcția generală urmărire penală a IGP*

CZU 341.48: [343.98+343.326]

DOI 10.5281/zenodo.6220914

**TERORISMUL ȘI CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ.
CONEXIUNI ALE FENOMENELOR INFRAȚIONALE****Alexandru PARENIUC,**
*doctor în drept, conferențiar universitar***Vasili BEDA,**
doctorand

Studiul reprezintă o încercare de a analiza interconexiunile unor elemente ale fenomenelor de criminalitate organizată și terorism internațional.

În ciuda faptului că diverse comunități științifice s-au angajat de mult timp în analiza crimei organizate și a terorismului, abia în anii 1980 după stabilirea faptului că producerea și traficul ilicit de droguri reprezintă o sursă de finanțare a actelor teroriste, cercetătorii au început să studieze aceste două fenomene împreună.

Investigația noastră încearcă să clarifice natura controversată a relației dintre aceste două fenomene infraționale, reieșind din faptul că unii autori consideră că există o legătură strânsă și chiar o apropiere între criminalitatea organizată și terorism, iar alții sunt mai sceptici, subliniind faptul că în acest domeniu se fac referiri la un eșantion relativ mic de grupuri de asemănări, amplitudinea cercetărilor aprofundate fiind ne semnificativă.

Cuvinte-cheie: terorism internațional, criminalitate organizată, trafic de droguri, narcoterrorism, finanțarea terorismului.

**TERRORISM AND ORGANIZED CRIME.
CONNECTIONS OF CRIMINAL PHENOMENA****Alexandru PARENIUC,**
*PhD, Associate Professor***Vasili BEDA,**
PhD student

This study is an attempt to analyze the interconnections of some elements of the phenomena of organized crime and international terrorism. Despite the fact that various scientific communities have been involved in the analysis of organized crime and terrorism for a long time, only in the 1980's it was established that illicit drug production and trafficking were a source of funding for terrorist acts, and researchers began to study these two phenomena together. Our investigation seeks to clarify the controversial nature of the relationship between these two criminal offences, as some authors believe that there is a close link and even a rapprochement between organized crime and terrorism, and others are more skeptical, stressing that in this area they refer to a relatively small sample of similarity groups, the scope of in-depth research being insignificant.

Keywords: international terrorism, organized crime, drug trafficking, narcoterrorism, terrorist financing.

Introducere. Criminalitatea organizată și terorismul sunt de obicei privite ca două forme distincte ale fenomenului infracțional. În general, scopul desfășurării crimei organizate este considerat a fi cel de profit și tendințe de a obține cota maximă posibilă pe piața tenebră (ilegală), în timp ce activitatea teroristă urmărește scopuri ideologice și este condusă de dorința de a aduce schimbări politice.

În ghidul lui Howard Abadinsky „Crima organizată” [1], noțiunea de „terorism” în genere nu se menționează, iar Paul Wilkinson în lucrarea sa, „Political Terrorism”, afirmă: „Vom exclude din tipologia noastră terorismul criminal, care poate fi definit ca utilizarea sistematică a actelor teroriste în scop de câștig material” [2, p. 33]. Ca rezultat al acestei divizări între crima organizată și terorism, au apărut două versiuni separate ale literaturii criminologice.

Pentru fiecare dintre ele, investigațiile efectuate sunt finanțate de programe diferite, iar informațiile sunt raportate în cursuri de formare separate. Oricare ar fi concluziile experților în domeniul urmăririi penale care se ocupă de ambele fenomene, de regulă, rămân în câmpul confidențialității, iar cunoștințele acestor specialiști și analizele lor efectuate nu sunt diseminate pe scară largă.

Ipoteza combinării celor două fenomene

În ultimele decenii a fost înaintată teoria că există o anumită legătură între aceste două fenomene, iar acest fapt a fost exprimat prin utilizarea termenului de „narcoterrorism”, care a apărut în anii 1980, când a devenit clar că traficul de droguri se folosea inclusiv și pentru atingerea obiectivelor politice ale unor guverne și organizații teroriste.

Potrivit opiniei cercetătorului Rachel Ehrenfeld, teroriștii salută orice oportunitate de a prezenta activitățile în care sunt angajați ca fiind politice, în timp ce traficanții de droguri au fost întotdeauna considerați criminali clasici: „Când aceștia se unesc unii cu alții, organizațiile teroriste profită de pe urma comerțului cu droguri fără a-și pierde statu-

tu, iar traficanții de droguri care au încheiat o alianță cu teroriștii devin mai periculoși și câștigă mai multă influență politică” [3, p. 19]. Acest punct de vedere este susținut de mai mulți autori. „În ciuda faptului că acestea sunt două fenomene separate care nu trebuie confundate...”, scrie Alex Schmid într-un articol, „...există conexiuni între ele și au elemente comune” [4, p. 40-82].

O serie de publicații despre aceste două fenomene menționează și alte forme de criminalitate. În lucrarea lui Michael Lyman „Crima organizată”, un capitol special este dedicat problematicii terorismului, unde se remarcă faptul că „în multe acte de terorism, obiectivele politice pot fi combinate cu tendința de a obține profit” [5, p. 307]. Walter Lucker a inclus un întreg capitol despre cooperarea dintre crima organizată și terorism în lucrarea sa „New Terrorism”, deoarece „în unele cazuri există o simbioză între terorism și crima organizată care nu exista înainte” [6, p. 211].

La 28 septembrie 2001, la mai puțin de trei săptămâni de la evenimentele dramatice din 11 septembrie de la New York și Washington, Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite a adoptat o rezoluție pe mai multe aspecte împotriva terorismului (Rezoluția Consiliului de Securitate 1373 din 28 septembrie 2001), în care a remarcat cu îngrijorare relația strânsă dintre terorismul internațional și crima organizată transnațională, traficul de droguri, spălarea banilor, comerțul ilegal cu arme și mișcarea ilegală de substanțe nucleare, chimice, biologice și alte materiale potențial mortale. Și totuși rămâne neclar cum se manifestă această „conexiune strânsă” și, ca rezultat, această problemă necesită cercetări suplimentare. Într-un raport la una dintre conferințe, Alex Schmid a sugerat că pot exista conexiuni sub formă de asociații, alianțe, cooperare, fuziune, convergență sau simbioză [7, p. 191].

Unii analiști chiar sugerează o posibilitate teoretică că în unele cazuri terorismul se poate transforma în crimă organizată și invers [8, p. 3, 9, p. 320, 10, p. 288]. Alții consi-

deră chiar posibilitatea ca terorismul și crima organizată pot fuziona complet într-un întreg [11, p. 22-24]. Tamara Makarenko a alcătuit o clasificare interesantă, construind diferite tipuri de apropiere într-o linie continuă, la un capăt al căreia se află crima organizată, iar la celălalt – terorismul [12].

despre crima organizată de astăzi și o comparație cu situația din trecut, au ajuns la concluzia că „în anii de după Războiul Rece, aceasta a atins un nivel care îi surprinde chiar și pe cei care urmăresc îndeaproape acest fenomen” [9, p. 311]. Lumea s-a deschis, granițele sunt încețoșate sau nu mai sunt păzite la fel de

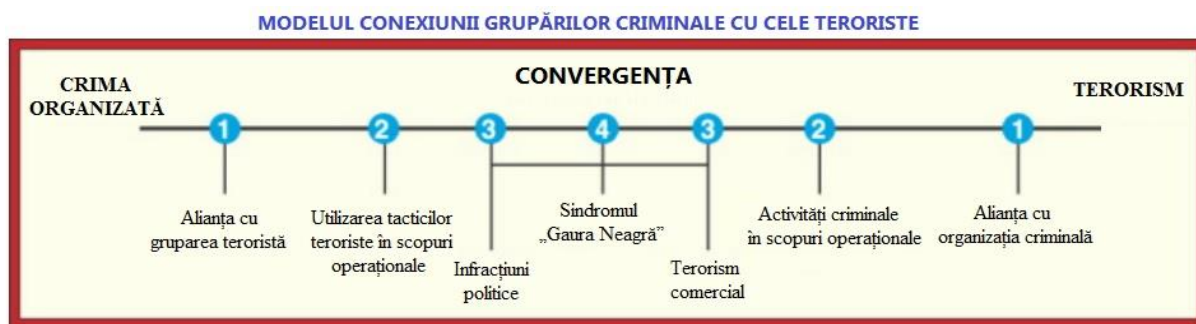

Figura 1. Convergența terorismului cu crima organizată [13, p. 16]

În acest sens, se pune întrebarea: cum se mută anumite organizații tenebre de la un tip la altul?

Pentru a formula un răspuns la această întrebare, în primul rând este necesar să înțelegem mecanismele care le permit să funcționeze împreună. În al doilea rând, urmează a fi luate în considerare argumentele acelor autori care neagă existența unor astfel de legături (lanțuri) sau nu le consideră suficient de serioase. Aici apare o altă întrebare: dacă astfel de legături sau fuziuni există, care dintre cele două grupuri va deveni în cele din urmă dominant? Când vine vorba de combaterea acestui nou fenomen, răspunsul la această întrebare este de o importanță primordială.

Factorii care provoacă conexiunea sau chiar metamorfoza

Câteva evenimente politice și economice au adus terorismul și crima organizată pe teritoriul celuilalt. Există, de asemenea, o serie de analogii structurale clare care par să facă colaborarea lor reciproc avantajoasă. În plus, putem presupune că ambele tipuri de organizații atrag personalități capabile să combine ambele forme de activitate criminală.

Phil Williams și Roy Godson, care scriu

strict ca înainte, piața este globalizată, fuziunile financiare și comerciale și dereglementarea intervențiilor guvernamentale deschid noi perspective, tehnologiile de comunicare oferă noi oportunități tehnice fără precedent și pe scară largă.

Migrația globală a creat noi comunități de emigranți și refugiați care pot servi drept baze de recrutare și locuri de refugiu [11, p. 22-24].

Autori precum Makarenko și Tamm, care susțin teza de convergență, notează asemănările dintre oamenii care comit crime și cei care detonează bombe. Ambele au un dușman comun: statul în general și agențiile sale de aplicare a legii în special. Ambele tipuri de infractori operează, de regulă, clandestin, și pot folosi pentru activitățile lor aceleași infrastructuri și, adesea, aceleași rețele de corupție. Ambii pot folosi aceleași tactici: sunt angajați în contrabandă peste graniță, spălarea banilor, fabricarea de bani și documente falsificate, răpire, extorcare și folosirea diferitelor forme de violență.

Drumurile lor se intersectează și se ajută reciproc sau se supun unul altuia, ceea ce îi face interdependenți. Crima organizată transnațională poate folosi structurile de pu-

tere pentru a comite infracțiuni politice pentru a crea condițiile socio-economice care să facă posibilă efectuarea activităților sale de bază. Pe de altă parte, teroriștii au nevoie de finanțare pentru a-și îndeplini propriile misiuni [14, p. 56-57].

Unele dintre analogiile structurale dintre crima organizată și grupurile teroriste sunt uimitoare. Autorii care studiază fenomenul crimei organizate atrag adesea atenția asupra faptului că de puține grupări clasice, cu structura piramidală sau birocratică, au rămas în lumea interlopă de astăzi. În cercetările asupra terorismului se observă că cele mai frecvente nu sunt organizațiile mari, ci structurile și rețelele formate din celule.

Totuși, termenii „crimă organizată” și „terorism” se referă la o serie de tipuri foarte diferite de activități asociate cu violența criminală sau politică. Pe de o parte, există grupuri care „organizează” infracțiuni prin folosirea sau amenințarea cu violența împotriva persoanelor, iar infracțiunea lor constă în principal în extorcere organizată.

Rolul lor este de a asigura un mediu securizat pentru semnarea contractelor „de afaceri”, de a asigura implementarea „acordurilor” și soluționarea litigiilor dintre partenerii „de afaceri”. Ei îndeplinesc acest rol acolo unde statul este parțial sau complet incapabil să garanteze respectarea contractelor, de exemplu, în Sicilia [15] sau în Federația Rusă după 1989 [16, 17]. Aceștia operează și în domenii în care statul de facto renunță la control (vânzarea de alcool, droguri sau produse pornografice și furnizarea de spații pentru prostituție sau jocuri de noroc). Acest tip de crimă organizată domină toate activitățile ilegale și unele activități legale dintr-un anumit teritoriu, fie că este o țară, o regiune sau o zonă rezidențială, și urmărește să-și asigure o poziție de monopol [16]. Poate lua forma unei organizații ierarhice.

Există, de asemenea, un alt tip de crimă organizată asociată cu producția, contrabanda și vânzarea de bunuri și servicii ilegale: traficul ilegal de droguri și arme, traficul de

ființe umane, traficul de persoane, în special de femei, fraudă creditelor, comerțul cu specii exotice de animale și chereștea tropicală, aruncarea deșeurilor toxice etc. Organizațiile care se ocupă de această activitate nu au aspirații teritoriale, au toate motivele să stea departe de autorități și organele de drept. Aceste organizații criminale comerciale sunt mult mai numeroase decât ramurile mafiei, triadelor sau Yakuza (*care aparțin în mare parte primei categorii*). Cu toate acestea, nu sunt organizații stabile și birocratice. Mai degrabă, ele sunt formate din rețele de grupuri mici și flexibile de criminali sau celule.

Această formă liberă de afaceri ilegale este eficientă din punct de vedere funcțional într-o lume competitivă și volatilă a criminalității, ceea ce permite participanților săi să rămână mai puțin vizibili pentru agențiile de aplicare a legii [18].

Întrucât există atât de multe categorii de organizații teroriste, este de înțeles că este complicat să le sintetizăm conform unor anumite criterii. În timp ce toate grupurile teroriste caută, fără îndoială, să intimideze oamenii recurgând la forme extreme de violență în încercarea de a influența evenimente politice, cercetările asupra anumitor grupuri teroriste și activitățile lor tind să susțină ideea că există mai multe diferențe decât asemănări între astfel de grupuri [19]. Teroriștii urmăresc scopuri politice de stânga sau de dreapta; pledează pentru minoritățile oprimare; sunt motivați religios sau au un scop specific (de exemplu, Frontul de Eliberare a Animalelor sau campanii de închidere a clinicilor de avort).

Este foarte probabil ca apartenența la un anumit tip de terorism să determine parțial modul în care este organizat și dacă acesta cooperează în vreun fel cu criminalitatea organizată.

Una dintre caracteristicile organizațiilor teroriste și a grupurilor infracționale organizate din tipul de organizații de contrabandă menționate anterior este că acestea nu au întotdeauna unități stabile și bine organizate;

de cele mai multe ori acestea sunt grupuri de unități independente. Unii autori, în special V. Tishkov, văd paradigma viitoare tocmai în acest tip de terorist – în curentul principal al „rezistenței fără lider” [20]. Majoritatea grupurilor teroriste nu cresc niciodată dincolo de stadiul de formare; nevoia unei mai bune organizări apare doar dacă se dezvoltă în grupuri rebele sau unități de gherilă.

Formele de cooperare dintre aceste tipuri de criminalitate organizată și terorism trebuie să fie inevitabil diferite. Se poate presupune că este mai profitabil pentru teroriști să coopereze cu organizațiile implicate în producere, contrabandă și vânzare decât cu crima organizată, care formează comunitatea criminală în ansamblu. În schimb, este mai benefic pentru crima organizată să se ocupe de organizații solide care au o influență politică reală decât un fanatic singuratic care lovește pe neașteptate, dar generează doar panică temporară.

Într-o oarecare măsură, sunt similare ca caracter și personalitate, care sunt implicate în ambele tipuri de infracțiuni. Ambele organizații își recrutează membrii în cea mai mare parte din aceeași sursă – segmente marginalizate ale populației, dezavantajate social, cultural sau politic. Organizațiile de ambele tipuri sunt formate din oameni care sunt dispuși să-și asume riscuri, dornici de adrenalină și disprețuiesc normele unei societăți ordonate. Aici este posibilă și diviziunea muncii. Grupurile teroriste pot înainta lideri, iar lumea interlopă poate furniza oameni cu abilități operaționale necesare și capacități de a se comporta rațional în situații periculoase. În plus, ambele tipuri de organizații sunt conduse de același lucru: dorința de putere.

În acest context, se conturează un șir de întrebări, care necesită clarificare:

– ajută oare prezența acestor asemănări la înțelegerea motivelor relației și posibilei simbioze dintre aceste două fenomene?

– cum se explică faptul că terorismul se transformă în crimă organizată și invers?

– în ce moment rebelii devin criminali?

sau criminalii devin rebeli?

Astfel încercăm să oferim o serie de explicații posibile:

a) în crima organizată și mișcările teroriste rolul liderilor este adesea foarte important, chiar și grupurile sunt adesea numite după numele liderului. Ce se întâmplă dacă un lider moare sau este plasat la închisoare? Putem presupune că o organizație teroristă degenerază într-un grup de tâlhari? Acesta pare să fie ceea ce s-a întâmplat unui grup condus de liderul rebel uzbek Juma Naman-gani, despre care se crede că a murit în 2001, după care banda sa a continuat să răpească ocazional oameni pentru răscumpărare;

b) ce se întâmplă după ce teroriștii rebeli își pierd justificarea existenței, deoarece autoritățile au rezolvat problema politică care prezenta ideea lor de bază? Poate că reușesc să se obișnuiască atât de mult cu un anumit mod de viață încât nu mai sunt în stare să-l refuze. Poate că au devenit prea dependenți de tipul de violență caracteristic terorismului. Acesta pare să fie unul dintre cele mai mari obstacole pentru președinții columbieni care încearcă să rezolve problema terorismului în mod pașnic. Armatele rebele, cum ar fi FARC și Armata de Eliberare Națională, au activat o viață storcând bani de la baronii drogurilor pentru protecție și răpiri pentru răscumpărare. Unele unități ale unor astfel de armate, poate ele însele transformate în organizații de trafic de droguri;

c) ce se întâmplă cu o familie mafiotă blocată de succesul autorităților în lupta împotriva crimei organizate? Narcobaronul Pablo Escobar nu are nici o rețineră să ucidă sau să intimideze politicieni, judecători, ofițeri de poliție și chiar jurnaliști folosind metode din arsenalul teroriștilor. De asemenea, mafia italiană a încercat să intimideze autoritățile și să împiedice adoptarea legislației anti-mafie prin detonarea bombelor în mașini în afara clădirilor publice precum Galeria Uffizi din Florența. Unii cercetători teoreticieni ai criminalității cred că crearea unui climat general de frică față de terorism favorizează

dezvoltarea crimei organizate;

d) există și posibilitatea unei degenerescențe pe scară largă în cazul unui conflict armat prelungit. Ca urmare a războiului civil, „*poate apărea o generație care, la vârsta ei cea mai productivă, știe doar să lupte; așadar, pentru a supraviețui, chiar și după finalizarea conflictului, se reorientează cu ușurință la activități criminale*” [14, p. 82]. Și dacă acest lucru este adevărat, atunci viitorul unor țări precum Liberia și Sierra Leone arată foarte sumbru, deoarece mulți copii de acolo sunt obișnuiți cu stilul de viață militarizat și jafurile.

Concluzii. Rezultatele cercetării empirice aprofundate a problemei respective ar trebui să ofere un răspuns definitiv la întrebarea discutată.

Dacă vom medita asupra întrebării care dintre cele două tipuri de organizații clandestine poate deveni dominantă și poate depăși pe alta, se poate face o presupunere logică că este puțin probabil că liderii mafioți să se transforme în teroriști, mai degrabă, teroriștii vor prefera o viață mai sigură din punct de vedere material a unor criminali adevărați.

Noul hibrid de „teroriști criminali organizați” va fi probabil un grup de persoane care sponsorizează, sprijină și/sau participă activ la activități teroriste pentru a-și asigura interesele personale în efortul de a dobândi mai multă putere și bogăție. Prin urmare, rezultatul oricărei posibile fuziuni va fi crima organizată. Este necesar să examinăm cu atenție în ce măsură va fi confirmată această presupunere speculativă de evenimentele prezente și viitoare.

Referințe bibliografice

1. Abadinsky H. *Organized Crime* (Chicago, Nelson-Hall, 1990).
2. Wilkinson P. *Political Terrorism* (New York, Wiley, 1974).
3. Ehrenfeld R. *Narco Terrorism* (New York, Basic Books, 1990).
4. Schmid Alex P. *The Links between Transnational Organized Crime and Terrorist Crimes*. *Transnational Organized Crime*, vol. 2, No. 4 (1996).
5. Lyman Michael D. Potter G. *Organized Crime* (New York, Prentice Hall, 1997).
6. Laqueur W. *The New Terrorism: Fanaticism and the Arms of Mass Destruction* (London, Phoenix Press, 1999).
7. Schmid Alex P. *Links Between Terrorist and Organized Crime Networks: Emerging Patterns and Trends* (Milan, International Scientific and Professional Advisory Council, 2004).
8. Williams Ph. Savona E. U., eds., *The United Nations and Transnational Organized Crime*, *Transnational Organized Crime*, vol. 1, 1995.
9. Williams Ph. Godson R. “Anticipating organized and transnational crime”, *Crime, Law and Social Change*, vol. 37, No. 4 (2002).
10. Schweitzer Glenn E. *Super Terrorism: Assassins, Mobsters and Weapons of Mass Destruction* (New York and London, Plenum Trade, 2002).
11. Makarenko T. *Transnational Crime and its Evolving Links to Terrorism and Instability*, *Jane’s Intelligence Review*, November 2001.
12. Makarenko T. *The Ties that Bind: Uncovering the Relationship between Organized Crime and Terrorism*, in H.G. van de Bunt, D. Siegel and D. Zaitch, eds., *Global Organized Crime: Trends and Developments* (The Hague, Kluwer Law International, 2003).
13. *Europe’s Crime-Terror Nexus: Links between terrorist and organized crime groups in the European Union*. Directorate General for Internal Policies Policy

- Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs 2021 [online]. <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjNmKy56OXoAhUNy4sKHbAdBpgQFnoECBEQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.europarl.europa.eu%2Fdocument%2Factivities%2Fcont%2F201211%2F20121127ATT56707%2F20121127ATT56707EN.pdf&usq=AOvVaw2RtuapOT2Xw400TI4a8QQY> Accesat la 16.12.2021.
14. Naylor R.T. Wages of Crime: Black Markets, Illegal Finance, and the Underworld Economy (Ithaca, New York, Cornell University Press, 2002).
 15. Gambetta D. The Sicilian Mafia: The Business of Private Protection (Cambridge, Massachusetts, Harvard University Press, 1993).
 16. Varese F. The Russian Mafia: Private Protection in a New Market Economy (Oxford, Oxford University Press, 2001).
 17. Volkov V. Violent Entrepreneurs: The Use of Force in the Making of Russian Capitalism (Ithaca, New York, Cornell University Press, 2002).
 18. Reuter P. Disorganized Crime: Illegal Markets and the Mafia (Cambridge, Massachusetts, Massachusetts Institute of Technology Press, 1983).
 19. Cronin I. Confronting Fear: A History of Terrorism (New York, Thunder's Mouth Press, 2002).
 20. Tishkov V. Roots of terror, unpublished manuscript (November 2002).
-

DESPRE AUTORI

Alexandru PARENIUC,
*doctor în drept, conferențiar universitar,
șef-adjunct al Direcției studii
și management al calității
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: alexandru.pareniuc@mai.gov.md*

Vasili BEDA,
*doctorand,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: vasili.beda@gmail.com*

CZU 343.54-055.2

DOI 10.5281/zenodo.6220973

ELIMINAREA VIOLENȚEI FAȚĂ DE FEMEI

Mariana PAVLENCU,
doctor în drept, conferențiar universitar

Vitalie COSTIȘANU,
doctorand

Violența împotriva femeilor și a fetelor sau violența bazată pe gen este o pandemie globală care afectează nu numai victimele acesteia, dar și dezvoltarea societăților și țărilor întregi. Violența afectează un număr mare de femei și fete, manifestându-se sub mai multe forme, inclusiv violența fizică, sexuală, psihologică și economică, și apărând în diferite contexte din sfera publică și privată. Violența într-o relație sau violența în cupluri este cea mai frecventă formă de violență cu care se confruntă femeile. Cele mai multe victime și supraviețuitoare se confruntă cu mai mult de o formă de violență.

Femeile și fetele sunt expuse cel mai mult riscului de violență sexuală în fazele incipiente ale unui conflict, atunci când comunitățile sunt perturbate, când populațiile sunt mobile, iar sistemele de protecție nu sunt pe deplin funcționale. În fazele ulterioare ale unui conflict și în timpul reabilitării și recuperării, femeile devin adesea victime ale altor forme de violență, cum ar fi traficul de ființe umane, crimele de onoare sau diferite forme de violență conjugală.

Cuvinte-cheie: violență, femei, gen, afect, victime, supraviețuitoare, discriminare.

ELIMINATION OF VIOLENCE AGAINST WOMEN

Mariana PAVLENCU,
PhD, Associate Professor

Vitalie COSTIȘANU,
PhD student

Violence against women and girls or gender-based violence is a global pandemic affecting not only its victims, but also the development of societies and entire countries. Violence affects a large number of women and girls, manifesting itself in many forms – including physical, sexual, psychological and economic violence – and appearing in different contexts in the public and private spheres. Violence in a relationship or violence in couples is the most common form of violence women face. Most victims and survivors face more than one form of violence.

Women and girls are most exposed to the risk of sexual violence in the early stages of conflict, when communities are disturbed, when populations are mobile, and protection systems are not fully functional. In the later stages of a conflict and during rehabilitation and recovery, women often become victims of other forms of violence, such as trafficking in human beings, honor killings or different forms of spousal violence.

Keywords: violence, women, gender, affection, victims, survivors, discrimination.

Introducere. Dintotdeauna, violența a fost parte a existenței societății umane din cele mai vechi timpuri iar impactul acesteia poate fi văzut peste tot în lume. Conform estimărilor Organizației Mondiale a Sănătății, în fiecare an, mai mult de un milion de persoane își pierd viața în urma actelor de violență [1].

Fenomenul violenței, inclusiv al violenței domestice nu are origine etnică, nu cunoaște limite de vârstă sau frontiere geografice, constituind o problemă la nivel internațional. Violența domestică a început să fie cercetată relativ târziu. Fenomenul a fost prezentat public în Statele Unite ale Americii și în Europa Occidentală drept o problemă generală gravă a societății abia în ultimele trei decenii ale secolului al XX-lea. Anii '90 au recunoscut violența domestică drept o încălcare a drepturilor omului [2].

Materiale și metode aplicate. În procesul realizării cercetării date, au fost utilizate numeroase metode de cercetare științifică, cum ar fi: analiza sistemică, analiza logică, analiza comparativă, sinteza și clasificarea. Materialele folosite sunt: doctrina juridică națională și internațională, literatura de specialitate, legislația națională și internațională cât și publicațiile savanților din domeniu.

În prezent, violența în familie rămâne a fi o problemă răspândită și larg întâlnită în societatea noastră. În scopul diminuării cazurilor de violență în familie, atât la nivel național, cât și la nivel internațional, se întreprind diverse măsuri de prevenire și combatere a acestui fenomen. Numeroase studii și statistici ne demonstrează că violența în familie nu este caracteristică unei singure culturi sau religii, ci, dimpotrivă, violența în familie există în țări cu diferite sisteme sociale, economice, culturale și politice. CEDO în nenumărate hotărâri a condamnat diverse state în cazurile de violență în familie elucidând acele principii pe care statele ar trebui să le respecte și de care ar trebui să țină cont la identificarea și examinarea cazurilor de violență în familie.

Alături de fenomenul violenței în fa-

milie se dezvoltă un nou fenomen și anume violența împotriva femeilor care constituie o preocupare astăzi atât la nivel mondial, cât și național.

Scopul principal al articolului constituie combaterea și eliminarea discriminării violenței împotriva femeii care servește obiect de reglementare al multor acte internaționale și europene.

Primul document obligatoriu din punct de vedere juridic la nivel European pentru prevenirea, investigarea și pedepsirea actelor de violență împotriva femeilor este *Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor* adoptată la Istanbul la 11 mai 2011 [3]. Fiind un obiectiv strategic important al comunității internaționale, subiectul eliminării violenței împotriva femeilor s-a regăsit și în agenda reuniunii din 2013 a Consiliului Economic și Social al Organizației Națiunilor Unite.

Rezultate obținute și discuții. Convenția sus-nominalizată obligă statele membre să instituie mecanisme eficiente de prevenire, eliminare sau cel puțin reducere a violenței față de femei și a violenței domestice. Astfel, statele membre sunt obligate să adopte măsuri necesare pentru elaborarea politicilor naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței domestice, alocând resurse financiare și umane necesare implementării adecvate a acestor politici.

Astfel și în Republica Moldova observăm că statul depune eforturi privind alinierea la standardele internaționale de promovare a egalității de șanse între bărbați și femei, prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie. Sunt aprobate mai multe documente de politici. Printre acestea se numără: *Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați pe anii 2017-2021*, *Strategia națională cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie pentru perioada 2018-2023*, *Strategia națională pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane pentru perioada 2018-2023*, precum

și alte strategii sectoriale (sănătate, ocuparea forței de muncă, protecția socială, securitate, protecția copilului etc.). Adoptarea Strategiei este un pas important care arată angajamentul Guvernului în abordarea acestei grave încălcări a drepturilor omului – violența față de femei. Este salutar faptul că Strategia a fost adoptată în urma numeroaselor consultări, inclusiv cu organizațiile societății civile și cu femeile supraviețuitoare ale violenței, strategia fiind concentrată pe informarea publicului larg cu privire la gravitatea acestui fenomen, promovarea toleranței zero față de toate formele de violență, combaterea stereotipurilor și prejudecăților de gen.

Începând cu anul 2018, Guvernul implementează Programul Național de Implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind *Femeile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021*. În ultimii cinci ani, cu sprijinul societății civile și al partenerilor de dezvoltare externă, au fost operate mai multe modificări legislative importante, menite să promoveze egalitatea de gen.

Un pas important și decisiv pentru Republica Moldova a fost făcut în octombrie 2021, și anume Parlamentul a ratificat Convenția Consiliului Europei *privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice* (Convenția de la Istanbul), pentru a proteja mai bine femeile, a combate violența în familie și a construi o societate care prețuiește respectarea drepturilor fundamentale ale omului în toate sferele vieții. Tratatul include 81 de articole cu prevederi prin care statele părți asigură prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie, protejarea victimelor, urmărirea penală a infractorilor și adoptarea politicilor integrate.

Un alt pas important în vederea stopării actelor de violență marchează recunoașterea și implementarea de către Republica Moldova a angajamentelor internaționale de respectare a drepturilor omului prin adoptarea *Legii privind prevenirea și combaterea violenței în familie* [4] (în continuare Legea nr. 45).

Legea conține noțiuni importante privind violența în familie și formele ei, stabilind un cadru instituțional cu responsabilități detaliate pentru autoritățile competente, prevenirea creării centrelor de asistență pentru victimele violenței și un mecanism eficient de soluționare a cazurilor de violență prin posibilitatea depunerii plângerilor, aplicarea ordinului de protecție și izolarea abuzatorului.

La prima vedere, această lege pare a fi revoluționară prin însăși recunoașterea fenomenului de violență în Republica Moldova, reglementarea noțiunii de violență în familie și a formelor acesteia cât și introducerea după modelul occidental a ordinului de protecție. Totuși, o analiză minuțioasă a prevederilor legii prin prisma standardelor drepturilor omului indică unele lacune, precum abordarea problemei violenței din perspectiva consolidării familiei și nu prin perspectiva obligației statului de a proteja individul prin intervenirea și stoparea violenței chiar și în cadrul privat [5]. Astfel, prin această abordare, presiunea socială de păstrare a familiei prevalează asupra drepturilor individuale ale persoanei: la viață, de a nu fi supus torturii și tratamentelor rele, la siguranță etc. Însă violența este un fenomen care odată apărut va continua, și de cele mai dese ori va escala, cauzând consecințe grave. De asemenea, lipsește diferențierea violenței în funcție de gen, căci conform datelor de care dispunem la nivel global, dar și în Republica Moldova, femeile sunt cel mai des afectate de violența în familie. Din păcate, legea nu ține cont de faptul că violența în familie este una din cele mai grave forme de violență împotriva femeilor [6].

Legislația Republicii Moldova nu evidențiază în mod deosebit femeia, în calitate de victimă a violenței, dar utilizează termeni cu conținut mai larg, în care se regăsesc femeia și bărbatul – „*persoana*”, „*om*”, „*cetățean*” [7]. Astfel, noțiunea de violență împotriva femeilor lipsește din legislația Republicii Moldova. Cu regret, nici Legea nr. 5 *cu privire la asigurarea egalității de șanse între*

femei și bărbați [8], nici Legea nr. 45 privind prevenirea și combaterea violenței în familie nu o specifică.

În cadrul celei de-a IV-a Conferințe Mondiale a Femeilor din 1995, ONU a recunoscut faptul că violența asupra femeilor este un obstacol pentru atingerea egalității, a dezvoltării și a păcii și că aduce atingeri drepturilor omului și libertăților fundamentale. ONU definește fenomenul ca o manifestare a relațiilor de putere dintre femei și bărbați care, așa cum ne arată istoria, au fost întotdeauna inegale [12]. Violența de gen fiind manifestarea cea mai brutală a inegalității existente la nivelul societății noastre. Victimele acestui fenomen fiind femeile, pentru simplul fapt că agresorii lor nu le recunosc drepturile minime de libertate, respectul și capacitatea de decizie.

Necesitatea promovării politicilor respective în țara noastră este confirmată de faptul că societatea continuă să rămână una patriarhală, femeile fiind cele expuse stereotipurilor de gen, iar relațiile tradiționale dintre genuri reduc eforturile statului în promovarea și implementarea politicilor de combatere a oricărui tip de violență față de femei, afectează impactul politicilor de abordare complexă a egalității între femei și bărbați.

De cele mai dese ori, rolul de victimă a violenței, inclusiv în sânul familiei, revine femeii. Aceasta rezultă în mare parte din raporturile inegale de forță între femei și bărbați, generând discriminarea femeilor și fetelor, atât în familie, cât și în societate.

Raporturile istorice inegale de putere între bărbați și femei au condus la dominația bărbaților asupra femeilor și discriminarea lor în societate în general, iar violența împotriva femeilor este recunoscută drept unul dintre mecanismele sociale prin care femeile sunt plasate într-o poziție subordonată față de bărbați [9]. Datorită particularităților sale fiziologice și psihologice care le deosebesc de bărbați, dar și a culturii toleranței cu asumarea rolului de gen formate încă din copilărie, femeile și fetele sunt expuse unui risc mai

pronunțat de a deveni victime ale violenței bazate pe gen în familie, dar și în comunitate, formele căreia sunt exprimate prin acțiuni abuzive de ordin fizic, inclusiv cu caracter sexual, psihologic, spiritual și economic. Toate aceste forme de violență rezultă în prejudicii de ordin moral și material, precum și în victimizări repetate cu distorsionarea percepțiilor și atitudinilor privind acest fenomen, în esență constituind o încălcare bazată pe identitatea sexuală a drepturilor fundamentale umane, dar și un obstacol major la realizarea principiului egalității între femei și bărbați [10].

Violența în familie este una dintre formele cel mai des întâlnite dar și cel mai greu de depistat, fiindcă are loc în intimitate și este cel mai puțin vizibilă. Actele de violență domestică sunt cel mai greu de depistat datorită faptului că se petrec în familie, acolo unde autoritățile nu pot interveni. De aici și percepția autorităților statului că violența domestică este de natură privată și prea puține se pot face. Situația este îngreunată și de percepția tolerantă față de violența domestică a societății și chiar a victimelor.

Violența în familie afectează și persistă în rândul femeilor din toate grupurile de vârstă. Conform unui studiu al Biroului Național de Statistică, ponderea cea mai ridicată a femeilor victime ale diferitor forme ale violenței în familie pe parcursul vieții se atestă începând cu vârsta de 15 ani, se regăsește în rândul celor cu vârsta de 45-54 ani (70,3%) și celor de 55-59 ani (69,1%). Totodată, și peste jumătate dintre femeile tinere, în vârstă de 15-44 ani se confruntă cu cazuri de violență în familie. Cel mai frecvent pe parcursul vieții s-au confruntat cu cazuri de violență din partea soțului/ partenerului de viață, fost sau curent, femeile divorțate sau separate (84%) și cele văduve (65,7%), iar cel mai rar – cele care trăiesc în concubinaj (53,1%). O imagine clară asupra intensității fenomenului respectiv oferă datele privind violența în familie pe parcursul ultimelor 12 luni, care arată că 26,8% dintre femeile de 15-65 ani pe parcurs-

sul ultimului an s-au confruntat cu cel puțin una din formele de violență (psihologică, fizică sau sexuală) în familie din partea soțului/partenerului de viață [11].

Analizând acest fenomen, distingem diferite forme de violență, printre cele mai importante sunt:

1. *Violența psihologică/ psihică* (include violența emoțională și cea verbală): insulte, jigniri (referitoare la aspectul fizic, la capacitățile intelectuale sau la îndeplinirea responsabilităților pe care le are victima în cadrul familiei), amenințări, intimidare, șantaj emoțional, inducerea fricii, presiune continuă, teroare, privare de alimente sau de somn, discreditare în fața celorlalți. Denumită și „*abuz emoțional*”, violența psihologică este folosită pentru a manipula și controla efectul cumulativ în timp, cu consecințe grave pe termen lung pentru victimă. Literatura de specialitate indică faptul că acest tip de violență este un factor central în abuzul intra-familial [12].

În cazul violenței psihologice, consecințele sunt pe termen lung, fiind generate de stresul post-traumatic, care constă în afectarea sistemului nervos somatic și celui psihosomatic [13]. De asemenea, o ancheta realizată la nivelul UE privind violența împotriva femeilor arată că, pe lângă efectele majore produse asupra sănătății mintale a femeii, formele multiple și repetitive ale violenței psihologice subminează autonomia acesteia, ceea ce echivalează cu pierderea autonomiei în viața privată și de familie [14].

2. *Violența fizică* constă în atingeri sau contacte fizice dureroase, inclusiv intimidarea fizică a victimei. Abuzul fizic se poate manifesta prin comportamente precum cele ce urmează, dar nu se limitează la acestea: lovire cu palma, cu piciorul, cu pumnul, îmbrâncire, tras de haine, de păr, zgâriere, plesnire, desfigurare, provocarea de hematoame, contuzii, fracturi, arsuri, bătăi, izbirea victimei de pereți sau de mobilă, aruncarea de obiecte și folosirea armelor albe sau de foc, imobilizarea, legarea, reținerea victimei, lăsarea

victimei într-un loc periculos. Violența fizică include și distrugerea bunurilor care aparțin victimei sau pe care cei doi parteneri le stăpânesc și le utilizează împreună. În general, victimele violenței fizice în context familial pot fi supuse mai multor acte de agresiune în decursul timpului. Ca efectele imediate ale violenței fizice ar putea fi următoarele: vătămări corporale, provocarea de handicapuri sau chiar a morții victimei [15]. Cele mai multe experiențe ale violenței fizice severe pe parcursul vieții au fost înregistrate în rândul femeilor divorțate sau separate (72,9%) și celor aflate în relații de concubinaj (72,4%), iar cele mai reduse – în rândul femeilor căsătorite (46,3%) [16].

3. *Violența sexuală/ abuzul sexual* constă în orice contact sexual nedorit de către partener sau cu privire la care partenerul nu poate să-și exprime consimțământul valabil format. În jurisprudență, contactul sexual fără consimțământ este considerat viol. Acest concept cuprinde violul marital, dacă relațiile dintre parteneri sunt oficializate, și violul în general, pentru alte tipuri de relații sexuale obținute fără consimțământ, prin forță, amenințare sau chiar constrângere [17].

4. *Violența economică* reprezintă scăderea resurselor și autonomiei victimei prin control asupra resurselor financiare și al accesului acesteia la bani, obiecte personale, hrană, mijloace de transport, telefon și alte surse de protecție sau îngrijire de care ar putea beneficia. Violența economică se manifestă prin comportamente precum interdicția din partea agresorului ca victima să se angajeze sau să-și păstreze locul de muncă, refuzul agresorului de a da bani victimei pentru necesitățile de bază și neimplicarea în nici un fel a victimei în deciziile legate de administrarea bugetului familiei. Victima este menținută într-o stare de dependență față de agresor [18].

5. *Violența socială* reprezintă o formă de violență psihologică pasivă, care constă în controlul victimei, izolarea acesteia de familie sau de prieteni sau monitorizarea activităților acesteia și care are drept rezultat întrerupe-

rea sau insuficiența relațiilor sociale, precum și restrângerea accesului la informație sau asistență [19].

Violența împotriva femeilor are numeroase efecte negative, grave, atât pe termen lung, cât și pe termen scurt, directe (asupra victimei) și indirecte (asupra persoanelor care asistă la actele de violență).

În ceea ce privește starea de sănătate, victima poate suferi o serie de vătămări corporale, cu diferite consecințe, care pot necesita mai multe sau mai puține îngrijiri medicale. În funcție de gravitatea acestora, ele pot avea urmări grave și pe termen lung, mergând până la infirmități, pierderea totală sau parțială a capacității de muncă sau moartea victimei. În ceea ce privește sănătatea mintală, victimele pot suferi, datorită abuzurilor, o serie de tulburări tranzitorii sau permanente în sfera emoțională, cum ar fi: depresii acute sau cronice, anxietate, fobii, atacuri de panică, insomnii, coșmaruri sau sindrom post-traumatic.

În funcție de durata și natura abuzului, pot surveni tulburări de personalitate și de comportament, tulburări alimentare și tentative suicidare; de asemenea, pot apărea comportamentele de dependență (victimele se refugiază în consumul de alcool sau de substanțe tranchilizante) [20]. Viața profesională și economică a victimei va fi afectată de lipsa unui loc de muncă sau de pierderea acestuia, în urma interdicțiilor partenerului de a se încadra în muncă sau a scenelor de gelozie ale acestuia, fără a mai menționa absențele (consecința violențelor fizice de obicei necesită îngrijiri medicale).

Factorii care provoacă violență sunt multipli și interdependenți, aceștia servesc, totodată, ca bariere ce influențează asupra capacităților femeilor de a trăi într-un mediu sigur neabuziv, precum și de a participa pe deplin la formarea și utilizarea rezultatelor dezvoltării durabile. Factorii de natură istorico-culturală au la bază persistența stereotipurilor privind inegalitatea genurilor, aceștia fiind percepuți și înseși de către femei

ca: supunere opiniei soțului/ partenerului chiar dacă acestea împărtășesc alt punct de vedere, neacceptării contrazicerii soțului în prezența altor persoane, solicitării permisiunii bărbatului pentru a merge în vizită la rude etc. Acestor factori le este asociată și toleranța societății, în general, față de fenomenul violenței.

Veniturile insuficiente sau absența lor deseori creează dependență financiară față de agresor, mai ales în lipsa resurselor alternative (situația este mai gravă dacă victima are copii minori în îngrijire). Victimele care reușesc să-și păstreze locul de muncă întâmpină dificultăți de concentrare și performanță, din cauza stresului la care este supusă de către agresor.

Cu regret din punct de vedere social victimele sunt izolate treptat și, în cele din urmă, total de familia de origine, grupul de prieteni, colegii de serviciu sau de serviciile de asistență socială.

Izolarea socială a victimei reprezintă unul dintre cei mai severi factori de eșec în încercarea acesteia de ieșire din această dependență.

Reieșind din multiplele sondaje, observăm că majoritatea femeilor recunosc violența în familie ca pe o problemă socială importantă dar bărbații nu o consideră problemă, ca atare. Majoritatea femeilor victime ale violenței menționează că, la survenirea primului caz de violență, acestea nu îl raportează nimănui pentru că nu cunosc unde să se adreseze. La rândul său, bărbații-agresori își exprimă opinia că consideră drept un act de trădare, amenințare și umilință dacă soția va apela pentru protecție la poliție, ceea ce nu poate rămâne fără răzbunare. Totodată, dacă acțiunile de violență produse față de femei în afara familiei sunt percepute ca fapte infracționale pentru care poate surveni răspunderea, atunci în cazul celor de violență în familie sunt observate tendințe, în special în rândul tinerei generații, de a nu recunoaște drept violență unele forme ale fenomenului [21].

Concluzii și recomandări. Dimensiunile fenomenului violenței asupra femeilor în general, și în familie în particular, rămân a fi subestimate. În mare parte, aceasta se datorează gradului destul de ridicat al subraportării cazurilor produse, cauzate de factori precum: convingerile stereo-tipizate, stigmatizante ale societății, rușinea; efectele stresului post-traumatic; dependența materială de agresor și frica de provocare a creșterii intensității abuzurilor; subdezvoltarea serviciilor specializate, în special în comunitățile rurale, și cunoștințele insuficiente despre

măsurile de protecție existente cât și credibilitatea redusă în capacitățile instituțiilor și organizațiilor cu funcții de protecție.

Pentru reducerea intensității acestui fenomen în conștiința populației, sunt necesare diferite acțiuni de informare, de promovare a egalității de gen și non-toleranței violenței, care să ajute la educarea populației în depășirea viziunilor stereotipizate. În acest context, un rol important pe parcursul dezvoltării omenirii urmează să îi revină sistemului de educație, mass-mediei și societății civile.

Referințe bibliografice

1. Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011, semnată de Republica Moldova la 6 februarie 2017, ratificată 01.10. 2021 <https://rm.coe.int/168046253e> (vizitat 09.11.2021).
2. Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, nr. 45 din 01.03.2007, Publicat: 18-03-2008 în Monitorul Oficial nr. 55-56 art. 178 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122823&lang=ro (vizitat la 09.11.2021).
3. Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, nr. 5 din 09.02.2006, Publicat: 24.03.2006 în Monitorul Oficial nr. 47-50 art. nr.: 200 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=107179&lang=ro (vizitat la 09.11.2021).
4. Tulburări de personalitate, <http://www.despresuflet.ro/psihologie/personalitate/tulburari-de-personalitate-care-asociazaviolenta-p76.html> (vizitat la 03.10.2021).
5. Ce este violența, <http://amicel.cnpac.org.md/pe-ntru-copii/ce-este-violenta> (vizitat la 26.09.2021).
6. Violența față de femei în familie, <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=350&id=3626> (vizitat la 01.11.2021).
7. Violența sexuală, <http://cdf.md/rom/14-violenta-sexuala> (vizitat la 20.10.2021).
8. Violența economică, <http://cdf.md/rom/15-violenta-economica> (vizitat la 20.10.2021).
9. Ce este violența în familie, <http://cdf.md/rom/12ce-este-violenta-in-familie> (vizitat la 22.09.2021).
10. Violența față de femei în familie, <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=350&id=3626> (vizitat la 24.09.2021).
11. Biroul Național de statistică <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=24&id=2552> (vizitat la 12.09.2021)
12. Ce este violența în familie, <http://cdf.md/rom/12ce-este-violenta-in-familie> (vizitat la 12.09.2021).
13. Cum recunoaștem violența psihologică în familie, https://sputnik.md/radio_podcasturi/20191128/28365106/Cum-recunoastem-violenta-psihologica-in-familie-si-de-ce-nu-trebuie-tolerata.html (vizitat la 14.10.2021).
14. Violența în familie în Republi-

- ca Moldova, <https://www.osce.org/moldova/121602?download=true> (vizitat la 12.10.2021).
15. Combaterea violenței împotriva femeilor și fetelor în Europa de Est și Asia Centrală https://moldova.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Combating%20violence%20against%20women_Issue6_Rom_sm_o.pdf (vizitat la 24.09.2021).
16. Combaterea violenței împotriva femeilor, <https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/projects/addressing-violence-against-women-exploring-and-learning.html> (vizitat la 06.10.2021).
17. Eliminarea violenței față de femei, <https://moldova.unwomen.org/ro/munca-noastra/ending-violence-against-women> (vizitat la 07.10.2021).
18. Combaterea violenței împotriva femeilor, <https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/projects/addressing-violence-against-women-exploring-and-learning.html> (vizitat la 05.10.2021).
19. Organisation Mondiale de la Santé, Rapport mondial sur la violence et la santé, WHO/NHL HV 6625/ sous la direction Krug, E.G. et al., Geneve, Suisse, 2002 <https://apps.who.int/iris/handle/10665/42545> (vizitat la 06.10.2021)
20. Irimescu G. Asistență socială, studii și aplicații, cap. Violența în familie și metodologia intervenției, Ed. Polirom, Iași, 2005.
-
-

DESPRE AUTORI

Mariana PAVLENCU,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: catedra@mail.ru*

Vitalie COSTIȘANU,

*master în drept,
doctorand,
procuror în cadrul PCCOCS,
e-mail: costishanu@mail.ru*

CZU 343.95:343.7

DOI 10.5281/zenodo.6221073

PERSONALITATEA INFRACTORULUI ÎN ASPECTUL COMITERII FURTULUI DE BUNURI DE VALORI CULTURALE

Alexandru PARENIUC,
doctor în drept, conferențiar universitar

Andrei GHIMPU,
doctorand

Importanța acestui studiu nu rezidă în scopul de informație psihologică, sociologică sau axiologică asupra problematicii personalității în contextul științelor contemporane despre om.

Justificarea reală rezultă din faptul că într-o viziune strict științifică asupra temei noastre – desigur de factură interdisciplinară – personalitatea umană este locul de confluență a tuturor disciplinelor care concură la rezolvarea problemei infracționalității. Acest adevăr nu are numai o legitimitate teoretică, ci din contră își revendică poziția de cheie de boltă a complexului proces de reeducare, recuperare și integrare socio-profesională a infractorului.

Cuvinte-cheie: psihologia judiciară, problematica personalității umane, determinarea bazelor teoretice, caracterul complex și interdisciplinar, criminologii studiază personalitatea infractorului.

THE PERSONALITY OF THE OFFENDER IN THE ASPECT OF COMMITTING THE THEFT OF CULTURAL GOODS

Alexandru PARENIUC,
PhD, Associate Professor

Andrei GHIMPU,
PhD student

The importance of this study does not lie in the purpose of psychological, sociological or axiological information on the issue of personality in the context of contemporary human sciences.

The real justification results from the fact that in a strictly scientific vision on our subject - of course of an interdisciplinary nature - the human personality is the confluence of all disciplines that contribute to solving the problem of crime. This truth does not

it has only a theoretical legitimacy, but on the contrary, it claims its key position, of the complex process of re-education, recovery and socio-professional integration of the offender.

Keywords: forensic psychology, the issue of human personality, determining the theoretical basis, complex and interdisciplinary character, criminologists study the personality of the offender.

Psihologia este știința centrată pe om, care acesta se manifestă și acționează în mediul său fizic, dar mai ales social. Psihologia pe personalitatea acestuia, urmând modul în

este un sistem multistratificat de discipline teoretice și practice, genetice și experimentale, de ramură a disciplinelor psihologice adecvate celor mai diverse genuri și forme de activitate umană.

Psihologia judiciară, ca știință și practică, se adresează tuturor categoriilor de specialiști care într-un fel sau altul participă la înfăptuirea justiției și ale căror decizii au influență asupra vieții celor aflați sub lege. Aceasta este, de fapt, o combinație de psihologie generală și psihologie socială, fiind aplicată domeniului criminalității ca formă specifică a activității umane.

Psihologia generală este o disciplină prin excelență teoretică și fundamentală pentru celelalte ramuri ale sistemului științelor psihologice. Evidențiază condițiile și factorii care determină dezvoltarea vieții psihice. Studiind natura psihicului uman și procesualitatea acestuia, precum și modalitățile sale specifice de manifestare, psihologia generală, ca știință, dezvoltă un sistem de concepte psihologice adecvate.

Psihologia socială este o știință particulară, relativ independentă, care studiază fenomenele și faptele psihosociale individuale, de grup, colective, care decurg din comunicarea și interacțiunea dintre oameni în toate activitățile lor sociale și se manifestă în concepte, motivații, atitudini, credințe, opinii, comportamente, mentalități, tradiții, dispoziții, sentimente etc.

Domeniul psihologiei criminalistice este, în esență, devianta, comportament care se abate de la normele morale sau juridice dominante într-o anumită cultură.

Obiectul psihologiei criminalistice este studiul și analiza complexă a comportamentelor umane implicate în procesul judiciar (omul aflat într-o situație specială).

Psihologia judiciară studiază caracteristicile psihosociale ale participanților la acțiunea judiciară (infractor, victimă, martor, anchetator, magistrat, avocat, parte civilă, educator etc.), modul în care aceste caracteristici apar și se manifestă în condițiile con-

crete și speciale ale interacțiunii lor în trei faze ale faptei penale: faza postpenală, faza penală propriu-zisă și faza postcriminală [1].

Psihologia judiciară se adresează în primul rând specialiștilor în justiție, care, prin natura activității lor, se ocupă de persoane implicate în situații penale și ale căror decizii le pot influența destinul. Actul de dreptate nu poate fi înțeles și acceptat în afara dezideratului care guvernează intenția legiuitorului, și anume de a afla adevărul. Numai astfel se poate garanta scopul procesului penal: „constatarea la timp și completă a faptelor constitutive de infracțiuni” [2]. Procesul penal trebuie să contribuie la apărarea statului de drept, la ocrotirea persoanei, la drepturile și libertățile acesteia, la prevenirea infracțiunilor precum și la educarea cetățenilor în spiritul respectării legilor.

Psihologia judiciară impune o serie de cerințe fără a căror îndeplinire actul de justiție rămâne un exercițiu steril, tehnic, lipsit de credibilitate și forță.

Introducere. Problematika personalității umane abordată multidisciplinar cunoaște azi un interes deosebit în cercetările teoretice și aplicative din numeroase domenii științifice și practice, inclusiv în ce privește personalitatea infractorului.

O vastă literatură de specialitate relevă convingător eforturile care se fac în acest domeniu spre înțelegerea cât mai profundă și mai cuprinzătoare a comportamentului antisocial la infractor.

Ideea după care nu ne preocupă infractorul, ci omul – în esență personalitatea acestuia supusă transformării în scopul recuperării aceluia care a încălcat legile pentru a fi redat societății ca element util – devine vitală în cazul infractorilor care, aflându-se încă în faza de formare, sunt mult mai receptivi, mai sensibili la acțiunile factorilor de mediu social, ceea ce sporește și accelerează șansele de influențare pozitivă a evoluției personalității acestora și implicit a comportamentului lor moral și social, în aceeași măsură pot avea influență experiențele negative cu repercusi-

uni uneori destul de târziu. În esență, ambele aspecte întăresc ideea că trebuie să ne preocupăm mai mult ceea ce va deveni infractorul (viitorul lui) decât ceea ce acesta a făcut (faptele comise).

Este, de altfel, perspectiva prin prisma căreia poate fi remarcată importanța pe care o reprezintă personalitatea infractorului pentru toți cei care au preocupări în sfera reeducării, reintegrării sociale și implicit a prevenirii, inclusiv pentru comunitate.

Activitatea de exploatare și cunoaștere a personalității infractorului poate să asigure, după părerea noastră, atât remodelarea fiecăruia conform naturii sale, în funcție de vocația și posibilitățile de care dispune, cât și organizarea unui cadru și a mediu pedagogic apte să răspundă permanent la nevoile de adaptare ale infractorului la munca și viața socială reală, numai dacă această activitate educativă este integrată și ține seama de procesele de modernizare și perfecționare ce au loc în viața reală. În, alt mod proiectele cu privire la viitorul minorului ar putea intra în contradicții cu cerințele și exigențele societății față de infractor, ceea ce s-ar traduce până la urmă în eșecuri pe linia reintegrării sociale a acestuia și implicit a prevenirii săvârșirii de fapte antisociale.

Scopul și sarcinile lucrării. Scopul cercetării constă în determinarea bazelor teoretice, metodologice și juridice ale personalității infractorilor din perspectiva dreptului penal și al științei criminologiei.

Pentru a realiza acest scop, au fost stabilite următoarele sarcini:

– determinarea și concretizarea noțiunii, obiectului, statutului științific, sistemului, și principiilor de formare a personalității infractorilor;

– analiza și precizarea noțiunilor personalității infractorilor, stabilirea criteriilor științifice ale clasificărilor și tipologiilor personalității infractorilor;

– investigarea conceptului de mecanism al comportamentului infracțional și al rolului situației în mecanismul infracțiunii;

– generalizarea și analiza cercetărilor mecanismului infracțiunii prin prisma personalității și comportamentului infractorului;

Baza metodologică și teoretico-științifică. Suportul metodologic al lucrării îl constituie tezele fundamentale ale filozofiei, teoriei generale a statului și dreptului, criminologiei, victimologiei, dreptului penal, dreptului procesual-penal, criminalisticii, psihologiei, sociologiei, precum și ale altor discipline socio-umane și juridice care reflectă tema investigată. Caracterul complex și interdisciplinar al studiului determină diversitatea metodelor, procedurilor și tehnicilor utilizate: metode generale (sistematică, logică, istorică, comparativă, tipologică, modelarea); metode și tehnici sociologice și psihologice (observarea, interviul, metoda aprecierilor date de experți), juridice (formal juridică, juridică comparată), statistice (analiza statistică, gruparea și centralizarea statistică) [3].

Personalitatea umană ca realitate specifică, originală, rămâne sistemul fundamental de referință pentru toate relațiile și activitățile sociale, inclusiv pentru cele pe care le implică și determină delincvența juvenilă.

De altfel, vârsta infractorității (inclusiv cea în înțelesul legii penale) nu este altceva decât un reper al unui stadiu de evoluție al oricărui individ spre starea de adult (dezvoltare ontogenică), a unei existențe care-și face loc în societate – o etapă cronologică, mai bine spus. Este ceea ce ne trimite la observația lui H. Wallon potrivit căreia „copilul crește nu conform cu ceea ce este el în fiecare moment, ci conform tipului pe care trebuie să-l realizeze ca adult” [4].

Cu alte cuvinte, conceptul de personalitate, privit în sensul său generic, circumscrie și include în structura sa o realitate pe care o parcurge orice individ pe traiectoria procesului dialectic al devenirii și afirmării sale în viața socială (nu poți ajunge matur înainte de a fi infractor), bineînțeles cu particularitățile date de imensa variabilitate și infinitate umană, „căci prima asemănare dintre oameni este aceea că sunt fiecare unici” [5].

Putem desprinde din cele ce preced că infractorul, ca personalitate, fără a ignora particularitățile ce le reflectă în conduita sa, se încadrează în mod firesc în aceeași schemă de evoluție [6]. Ca atare, el nu poate fi dislocat din cadrul său normal de viață și din contextul personalității umane atunci când i se analizează comportamentul anormal, după cum infractorul nu poate fi izolat, de regulă, nici de colectivitățile școlare sau de muncă, deci de societate, atunci când face obiectul reeducării.

Majoritatea criminologilor, încă din cele mai vechi timpuri, au stabilit că indivizii umani pot fi uniți în anumite clase sau grupuri în funcție de posedarea unor trăsături comune de natură biologică sau socială. Așa a apărut noțiunea de tip, tipuri de criminali sau tipologii criminale. Dar nici o tipologie clasică sau contemporană nu reușește să întrunească toată varietatea personalităților umane, noțiunea de „tip” fiind un construct mental, care ne facilitează procesul de ordonare a realității sociale, servind drept etaloane a căror cunoaștere ne poate oferi o înțelegere și o tratare a comportamentului individului studiat.

Știința criminologică, confruntându-se cu aceste probleme a recurs la știința tipologiei, „care se ocupă cu clasificările în tipuri și criteriile după care acestea se fac”, cu descrierea tipurilor și metodelor prin care aceștia pot fi determinați. Această știință preconizează existența unor grupe de persoane, a unor categorii de criminali cu trăsături asemănătoare. Persoanele cu astfel de trăsături alcătuiesc și aparțin aceluiași tip, formând un model care le reprezintă. În acest mod, tipul este un concept, o idee, o schemă care reprezintă pe toți cei care au asemenea trăsături și fac parte din același grup sau categorie [7].

Totodată, în literatura criminologică, de obicei, sunt utilizați termenii „tipologie” și „clasificare”. Este evident că noțiunile de „clasificare” și „tipologie” nu sunt identice și diferă atât după volum, cât și după conținut. Prin „clasă” (grupă) se subînțelege totalitatea obiectelor, fenomenelor, care posedă o particularitate, o calitate comună, iar prin „cla-

sificare” – distribuirea pluralității de obiecte sau fenomene în grupe după un semn comun caracteristic fiecărei grupe. În noțiunile date, semnul, particularitatea clasificatoare nu este concretizată în conținutul său și, respectiv, acesta poate fi oricare semn caracteristic unei grupe de obiecte sau fenomene [8].

Pentru prevenirea și combaterea reușită a faptelor infracționale ce atentează la tezaurul cultural, este extrem de importantă realizarea unor studii complexe, care ar elucida ansamblul caracteristicilor social-demografice și psihologice ale personalității celor care săvârșesc asemenea infracțiuni.

Însăși personalitatea infractorului este unul din componentele principale ale obiectului de cercetare al Criminologiei. Criminologii studiază personalitatea infractorului din perspectiva relevării rolului ei în etiologia actului infracțional și utilizării posibilităților de influențare asupra acesteia pentru a nu admite repetarea acțiunilor infracționale. Din punctul de vedere al criminologiei, anume personalitatea infractorului poartă în sine cauzele săvârșirii infracțiunii, este veriga principală a întregului mecanism al comportamentului criminal, iar acele particularități ale ei care generează un astfel de comportament trebuie să formeze obiectul nemijlocit al profilaxiei, inclusiv al atentatelor împotriva valorilor culturale.

În literatura științifică de specialitate există mai multe abordări cu privire la problema personalității infractorilor care comit atentate infracționale împotriva valorilor culturale

Astfel, până nu demult, la studierea personalității infractorului, accentul principal se punea pe caracteristicile social-demografice (sexul, vârsta, profesia etc.). Autorul rus A. Kurajov consideră că asemenea cercetări sunt puțin utile pentru activitatea practică. „Pentru prevenirea și descoperirea infracțiunilor, menționează el, sunt mult mai importante caracteristicile social-psihologice, completate cu indicatori criminologici și criminalistici. Anume aceste caracteristici formează „por-

tretul” unui anumit tip de infractori, care, la rândul său, favorizează organizarea activităților de prevenire și descoperire a infracțiunilor” [9].

Așadar, personalitatea infractorului este un concept criminologic complex care include 2 noțiuni:

- noțiunea psiho-socială de personalitate;
- noțiunea juridico-penală a infractorului.

Iată de ce, în cadrul tuturor curentelor, teoriilor, școlilor criminologice, personalitatea infractorului a fost și este definită în mod diferit. La sistematizarea modului de definire a conceptului indicat, trebuie să reieșim din principalele orientări criminologice, și anume:

- orientarea biologică;
- orientarea psihologică;
- orientarea sociologică.

În cadrul orientării biologice, personalitatea infractorului este sinonimă cu „individualitatea fizică și patologică”, adică cu o sumă de stigmat, care configurează portretul. Conform concepției bio-tipologice, comportamentul omului depinde de tipul constituției anatomice. În anumite condiții, tipul constituției anatomice contribuie într-o mare măsură la inadaptația socială.

Printre teoriile bio-tipologice se numără și teoria lui Kretschmer, „teoria constituției predispozant delincvențiale”. După el, principalele tipuri bio-tipologice sunt:

- a) tipul picnic;
- b) tipul athletic;
- c) tipul astenic;
- d) tipul displastic.

Tipul picnic se caracterizează prin statură medie, fața rotundă, gât scurt și gros, pânțele rotunde și care este comunicabil.

Tipul athletic se caracterizează prin statură medie, musculatură dezvoltată, uneori puternic fizic, autoritar.

Tipul astenic se caracterizează prin statură înaltă, este slab, cu umeri drepiți, fața prelungită, burtă trasă, rezervat, puțin comunicabil.

Tipul displastic este asocial, retras și dificil în relațiile cu alți oameni.

Dintre coordonatele biologice ale personalității infractorului, evidențiem vârsta și sexul infractorului. Vârsta infractorului reprezintă o trăsătură individuală a personalității, care ne indică nivelul de dezvoltare bio-psiho-social al acestuia. Astfel, vârsta caracterizează gradul de dezvoltare a aptitudinilor fizice ale persoanelor, și anume:

- forța fizică;
- dezvoltarea instinctelor, inclusiv a celor sexuale.

La fel, vârsta caracterizează nivelul dezvoltării psihice, intelectul persoanei. Vârsta caracterizează nivelul dezvoltării sociale (profesia persoanei, starea civilă, experiența de viață etc.).

Criminologia cunoaște 5 categorii de vârstă:

- copilăria;
- adolescența;
- tinerețea;
- vârsta adultă;
- vârsta a treia.

Statistica relatează că pentru vârsta copilăriei și adolescenței, ponderea o dețin infracțiunile contra persoanei, bazate pe aplicarea forței fizice.

Pentru vârsta adultă, ponderea o dețin criminalitatea profesională și cea organizată. Pentru vârsta bătrâneții, ponderea o deține recidivarea unor fapte comise în perioada adultă.

Sexul reprezintă ansamblul trăsăturilor morfologice și sociale, prin care indivizii se împart în:

- a) bărbați;
- b) femei.

În cadrul orientării psihologice, accentul în formarea personalității se pune pe factorii individuali, subiectivi. În această ordine de idei, se înscrie teoria personalității criminale a lui Pinatell. Conform concepției personalității criminale, criminalul are un șir de trăsături de bază cum ar fi următoarele:

- egocentrismul, prin care criminalul

se dovedește a fi egoist și foarte individualist;

- labilitatea, după care criminalul are o construcție psihică și morală schimbătoare;
- lipsa de afectivitate, prin care criminalul se manifestă lipsit de milă, de căință, de simpatie;
- agresivitatea, unde criminalul are tendințe spre violențe și cruzime.

În concluzie, Pinatell susține că personalitatea criminală există cu două condiții:

- a) ea trebuie să întrunească toate trăsăturile de mai sus;
- b) persoana dată trebuie să prezinte o stare de pericol social.

Pentru caracterizarea personalității, se utilizează particularitățile psihice, și anume:

- temperamentul;
- caracterul;
- aptitudinile;
- inteligența.

Aceste particularități psihice iau parte nemijlocit la constituirea personalității infractorului, ele formând ansamblul însușirilor, stărilor și proceselor de natură subiectivă ale individului, determinate de mecanismele sale cerebrale și interacțiunea acestora cu lumea.

Temperamentul constituie ansamblul de particularități ale psihicului, determinate de tipul de activitate nervoasă superioară a individului. Deci, temperamentul este o dimensiune energetico-dinamică a personalității umane, manifestată în acțiuni și comportamente.

Una din primele tipologii cunoscute în prezent este următoarea:

- a) coleric – persoana este puternică, energetică, predispusă spre agresivitate, crize nervoase;
- b) sangvinic – persoana este activă, impulsivă, echilibrată în sentimente, optimistă, rezistentă, comunicativă;
- c) flegmatic – persoana este calmă, liniștită, răbdătoare, indiferentă la ceea ce se întâmplă împrejur, are o voință slabă;
- d) melancolic – se caracterizează prin capacitate redusă de muncă, lipsit de rezis-

tență, emotiv, foarte prudent, sensibil și este dependent de grupul social.

Caracterul este o totalitate a însușirilor psihice și morale ale individului uman, manifestate în comportamentul și acțiunile sale, în atitudinile și poziția sa față de sine, față de alții, față de societate și față de valorile unanim recunoscute ale acesteia. Între temperament și caracter există o strânsă legătură, și anume că temperamentul cuprinde manifestările dinamice ale personalității, iar caracterul cuprinde relația cu lumea interioară și cu mediul.

Temperamentul întotdeauna determină anumite trăsături ale caracterului. De aici pot fi evidențiate mai multe tipuri de caracter, și anume:

- tipul armonios – adaptabil la mediu, pozitiv față de cerințele sociale, optimist, sociabil și este principal;
- tipul conflictual cu mediul – este foarte impulsiv, nereținut, egoist și care se supraapreciază;
- tipul cu conflicte interne – nu poate armoniza raportul dintre social și personal, se subapreciază, afectat de nevroze sau chiar de stări patologice grave;
- tipul influențabil – lipsit de opinie, principii, este dependent de grup, ușor influențabil, fără inițiativă.

Aptitudinile reprezintă categoria însușirilor psihice, care determină capacitatea omului de a realiza anumite performanțe în activitatea profesională. Aptitudinile pot fi în-născute și dobândite pe parcursul vieții.

Un factor psihic important în etiologia crimei este capacitatea de judecată și nivelul mintal al criminalului. Inteligența contribuie la rezolvarea problemelor, adoptarea deciziilor, alegerea comportamentului în fiecare situație concretă, alegerea mijloacelor pentru atingerea scopului.

Orientarea sociologică

În orientarea sociologică, conceptul de personalitate a infractorului este bazat pe ideea că persoana este rezultatul influențelor determinate de factorii socio-culturali. Printre

teoriile de orientare sociologică se înscriu:

- teoria apărării sociale;
- teoria marxistă etc.

Aceste teorii acordă o mare importanță influenței factorilor sociali, în apariția și formarea, modelarea personalității umane. De exemplu, teoria marxistă definește personalitatea ca o expresie a ansamblului relațiilor sociale, individul uman aflându-se într-o dependență determinată față de condițiile vieții materiale. Astfel, se recunoaște influența decisivă a factorului economic [10].

Reieșind din sarcinile acestui studiu, este oportun de a constata atât caracteristicile social-demografice, cât și cele criminal-psiho-logice ale personalității infractorului.

Investigarea personalității infractorului și conturarea unei tipologii presupune cunoașterea aspectelor generale și speciale ale acesteia (anatomice, fiziologice, psihologice, sociologice, economice, culturale etc.) care implicit influențează sau determină comiterea infracțiunii. „Din punct de vedere al caracteristicilor criminal-psiho-logice, infractorii care atentează la valorile culturale pot fi referiți la una din următoarele categorii.

La prima categorie se referă persoanele considerate prospere în societate, care nu au antecedente penale și deprinderi infracționale, dar care din anumite motive au săvârșit infracțiunea.

Actualmente, sunt destul de frecvente cazurile când sustragerile și revânzarea valorilor culturale le comit lucrătorii din sfera artei plastice, care au obligația de a cerceta și a ocroti tezaurul istorico-cultural. Aceștia sunt lucrători ai muzeelor, depozitelor, galeriilor, organizațiilor de pază și protecție, magazinelor de anticariat, instituțiilor de cultură și artă etc. De regulă, această categorie de infractori sustrag personal unele din valorile culturale care îi interesează sau favorizează doar comiterea infracțiunii, devenind astfel participanți ai grupurilor criminale.

Modalitățile de comitere a atentatelor infracționale în privința valorilor culturale de către grupul respectiv de infractori sunt foar-

te diverse:

- schimbarea obiectelor vechi sau a operelor de artă cu copii ale acestora confecționate foarte iscusit;
- trecerea la pierderi a unor lucruri de valoare, fiind considerate inutilizabile, de proastă calitate și imposibil de supus restaurării;
- tănuirea de la evidență a diferitor bunuri culturale sau aprecierea acestora ca neavând nici o valoare istorică sau de altă natură similară etc.

La categoria a doua se referă subiecții infracțiunilor contra patrimoniul (hoții, jefuitorii, escrocii) și alte categorii de infractori care, pe lângă sustragerea patrimoniului în general, mai sustrag și diferite valori culturale.

Categoria a treia o constituie profesioniști, care se specializează în domeniul furturilor de anticariat și alte valori culturale. În acest context, prin profesionalism criminal urmează de avut în vedere diversitatea activităților infracționale, care constituie pentru infractor o sursă de existență de bază sau suplimentară și care necesită anumite cunoștințe și deprinderi pentru atingerea scopurilor” [11]. Această categorie de infractori se consideră cea mai periculoasă și, evident, cea mai numeroasă, deoarece săvârșesc infracțiunile selectiv, acționând, de cele mai dese ori, în grup, cu planificarea amănunțită a activității infracționale și cu utilizarea celor mai performante mijloace tehnice.

Ultima categorie de infractori o constituie persoanele tinere care comit acte de vandalism în privința operelor de artă și a obiectelor vechi, rare.

Caracteristicile social-demografice ale infractorilor ce comit atentate împotriva valorilor culturale sunt reflectate prin următorii parametri.

Sexul. Comiterea infracțiunilor în cauză nu este specifică femeilor, din considerente că realizarea acestora necesită forță și rezistență mai mare. De aceea, marea majoritate a infracțiunilor de acest gen sunt săvârșite de bărbați.

Vârsta medie a persoanelor care sustrag valori culturale este de 30 ani. Totodată, infractorii ce fac parte din categoria de vârstă 20-30 de ani depășește limita majoritară.

Studiile. Comparativ cu alte categorii de infractori, nivelul intelectual al celor care sustrag diverse valori culturale este mult mai înalt. Astfel, majoritatea aveau studii medii și medii speciale, iar un aspect minoritar aveau studii superioare și superioare incomplete, cât și studii medii incomplete.

Cercetătorii în domeniu au ajuns la concluzia că în ultimul timp infractorii posedă tot mai multe cunoștințe în domeniul tehnicii. Aceasta se referă, în special, la cei care se orientează spre sustragerea bunurilor culturale, având studii tehnice, sau cei care activează în baza profesionalismului criminal.

Potențialul intelectual al infractorilor care comit asemenea infracțiuni a devenit mai înalt. Aceasta se explică prin faptul că, în comparație cu anii '70 ai secolului trecut, a sporit nivelul de cultură al populației. Pe de altă parte, infractorii sunt nevoiți să obțină cunoștințe în domeniul artelor, etnografiei, istoriei, religiei, picturii și bijuteriilor, deoarece apare necesitatea furnizării prin intermediul pieței de desfacere a unor mărfuri foarte costisitoare. În afară de aceasta, aceștia, intrând în contact cu străinii, sunt nevoiți să studieze limbile străine, dreptul și economia altor țări cât și valorile culturale și istorice ale acestor popoare.

Se constată, de asemenea, dotarea tehnică și pregătirea profesională sporită a infractorilor ce săvârșesc infracțiuni împotriva valorilor culturale și istorice. Tot mai mult are loc desăvârșirea mijloacelor adaptate pentru pătrunderea în încăperile unde se păstrează bunurile culturale. Pe lângă cuțite și șperacle, infractorii folosesc deseori instrumente special pregătite pentru tăierea metalului, dispozitive electronice care reacționează împotriva sistemelor de alarmă, mijloace moderne de transport și de legătură etc.

Starea socială. Conform acestui parametru, constatăm următoarea distribuție sta-

tistică a infractorilor care săvârșesc asemenea gen de infracțiuni:

- funcționari;
- studenți;
- muncitori.

Categoria muncitorilor o reprezintă, în special, persoanele cu ocupație necalificată din colective de muncă mici și care dispun de timp suficient pentru practicarea activității antisociale.

Starea familială. Studiarea statisticii STI a MAI, a cauzelor penale remise în judecată, denotă faptul că peste 50% din condamnații pentru sustragerea obiectelor marcate erau căsătoriți la momentul comiterii infracțiunii. Modul de viață al acestei categorii de persoane nu se evidențiază prin nimic de cel al noninfractorilor. Doar o mică parte din ei aveau antecedente penale.

Cota infracțiunilor săvârșite în grup este de aproximativ 70% din numărul total al atentatelor criminale în privința valorilor culturale și istorice. De regulă, grupele criminale sunt constituite din 3-6 membri, însă, deseori, numărul acestora este de 10 și mai multe persoane. „Grupele de infractori ce sustrag valori culturale pot fi divizate condițional în trei categorii.

La prima categorie se referă hoții-diletanți, care se constituie spontan, fără o pregătire inițială minuțioasă. Numărul lor este, de regulă, de 2-5 persoane – de la adolescenți până la cei de vârstă medie. Motivul activității infracționale se reduce la căutarea mijloacelor pentru distracții, procurarea băuturilor alcoolice sau a substanțelor narcotice etc. Aceștia sustrag nu numai obiecte de anticariat, dar și alte bunuri patrimoniale.

La categoria a doua se atribuie grupele stabile de infractori, care, la rândul său, se divizează în două subgrupe și anume:

- 1) grupe fără orientare vădită în domeniul sustragerii valorilor culturale;
- 2) grupe ale căror activitate de bază constă în furtul valorilor culturale.

Grupele sau formațiunile organizate de hoți profesioniști formează a treia catego-

rie de infractori. Aceste formațiuni sunt cele mai periculoase, având o orientare vădită în domeniul însușirii pe diferite căi a celor mai valoroase bunuri culturale. De asemenea, acestea se disting prin stabilitate, ierarhie, asigurare tehnică și posedarea unui nivel înalt de cunoștințe în diferite domenii.

Infracțiunile sunt foarte bine planificate înainte de a fi săvârșite. Mobilitatea și impertinența sunt particularități distincte ale activităților lor infracționale.

Caracteristica specifică a ultimei categorii de infractori este specializarea membrilor formațiunii pe domenii de activitate criminală: furturi, jafuri, escrocherii și alte fapte infracționale; neutralizarea sistemelor de alarmă; evaluarea valorilor culturale; restaurarea, realizarea, transportarea, întocmirea documentației și a altor formalități necesare etc.

Asemenea formațiuni criminale deseori au legături cu organizațiile de cultură, artă, cu serviciile de transportare a mărfurilor și cu serviciile vamale. Totodată, lucrătorii organizațiilor respective devin de multe ori complici ai infracțiunilor.

Caracteristica tipică tuturor formațiunilor criminale ce practică săvârșirea infracțiunilor împotriva valorilor culturale și istorice rezidă în caracterul de comandă al acestora. Cu alte cuvinte, grupul criminal obține informația privind obiectul de atentare, execută comanda, transmite valorile sustrate „clientului” (celui care a făcut comanda), iar acesta din urmă achită pentru activitatea desfășurată.

În grupele criminale, membrii cărora participă la vânzarea ilicită a valorilor culturale, se evidențiază următorii infractori calificați:

a) *Organizatorii* sunt, de regulă, acele persoane care posedă un nivel intelectual destul de înalt, având o acoperire sigură (de obicei loc de muncă stabil) și relații în diverse sfere sociale. În același timp, este foarte dificil de a le demasca complicitatea în activitatea infracțională și chiar de a-i bănuși în asemenea activități. În majoritatea cazurilor, înșiși organizatorii conduc grupările criminale.

b) *Autorii* sunt cea mai numeroasă categorie de infractori din această sferă. O bună parte din ei nu au avut anterior antecedente penale, iar alții au fost judecați în trecut pentru sustragerea unor bunuri patrimoniale.

În literatura de specialitate se menționează că masivul de infractori-hoți nu este omogen din punct de vedere al calificării infracționale. Unii din ei cunosc foarte bine valoarea bunurilor sustrate, în timp ce alții pot înșiși deseori niște bunuri ce par a fi importante și costisitoare la prima vedere, însă care nu prezintă o mare valoare” [12].

c) *Clienții* (persoanele care fac comandă), de regulă, se descurcă foarte bine în obiectele de anticariat, cunosc cerințele pieței de desfacere și prețurile acestora. În cele mai multe cazuri, această categorie de infractori caută prin muzee sau biserici valorile ce îi interesează, după ce însărcinează autorii să le sustragă.

d) *Revânzătorii* (precupeții), de regulă, acționează în baza profesionalismului criminal, fiind deseori și în calitate de clienți care comandă sustragerea unor valori culturale ce îi interesează. Printre aceștia se întâlnesc în multe cazuri persoane cu studii superioare, care par a fi destul de respectabili la prima vedere. Revânzătorii dispun de multe relații personale printre pictori, restauratori, colecționari, se descurcă foarte bine în valorile culturale și istorice solicitate mai des pe piața de desfacere.

În acest context, se observă tendința precupeților de a vinde valorile sustrate cetățenilor străini, deoarece aceștia propun sume mult mai mari de bani decât băstinașii.

Autorii ruși, V. Gorbaciov și A. Gurov identifică rolul precupeților cu cel al mijlocitorilor. Evident „că dacă acțiunile persoanei care revinde valorile culturale sustrate nu constituie ultima verigă în lanțul infracțiunilor în cauză, atunci funcțiile lor pot coincide cu funcțiile mijlocitorului, iar uneori chiar și cu rolurile persoanei care comandă săvârșirea infracțiunii. Totuși, asemenea schemă de activitate infracțională, ca „autor-mijloci-

tor-revânzător” [13], denotă deosebirea clară între aceste roluri. Spre exemplu, tabloul lui Vasilii Kandinschii „Declarație de dragoste” a fost furat în anul 1975 în or. New-York, după ce a fost expedit de către mijlocitor în Philadelphia, iar în 1976 a fost cumpărat de un revânzător în Basel (Elveția). În asemenea situație, rolul persoanei care a revândut tabloul nu poate fi identificat cu rolul mijlocitorului.

e) *Experții în evaluări* realizează evaluarea valorilor culturale și istorice vândute sau revândute. Anume aceștia sunt cei care determină originalitatea „mărfii” și fixează prețurile, orientându-se după tarifele „pieței negre”.

De regulă, activitatea grupului criminal începe cu aceea că căpetenia și membrii formațiunii, având la dispoziție mijloace de transport, cutreieră pe teritoriul țării în căutarea obiectelor de atentare. După ce obiectul a fost găsit (spre exemplu, un muzeu sau o biserică), aceștia clarifică regimul de lucru, personalul care lucrează în aceste organizații, starea geamurilor, ușilor, prezența sau lipsa sistemului de alarmă și alte căi posibile de pătrundere în încăperile respective. Obiectul se studiază foarte minuțios și cu o prudență deosebită pe parcursul unei perioade mai îndelungate (câteva zile sau chiar mai îndelungat,

după necesitate).

„În trecut, acapararea valorilor culturale și istorice din asemenea încăperi avea loc pe calea pătrunderii membrilor formațiunii criminale în incinta acestora. În ultimii ani, infractorii încearcă să atragă populația băștinașă în săvârșirea infracțiunilor, în special, pe cei cu antecedente penale sau care abuzează de băuturi alcoolice, iar în unele cazuri – pe minorii lipsiți de supraveghere din partea părinților sau a organelor de tutelă și curatelă. Pentru o anumită recompensă, persoanele nominalizate pătrund în localul respectiv și săvârșesc sustragerea valorilor culturale” [14].

Așadar, în concluzie, putem afirma cu certitudine că prevenirea și combaterea reușită a infracțiunilor ce atentează la tezaurul cultural al unei țări este imposibilă și, evident, inadmisibilă fără a lua în considerație caracteristicile expuse ale infractorilor care comit asemenea infracțiuni.

De asemenea, dacă este vorba despre infractori profesioniști specializați în săvârșirea infracțiunilor, obiectul cărora îl constituie valorile culturale și istorice, atunci și personalul care elaborează și aplică măsuri de contracarare a infracțiunilor în cauză trebuie să fie profesioniști în acest domeniu [15].

Referințe bibliografice:

1. Psihologie judiciară, „Curs ce conține date despre noțiuni fundamentale despre psihologia judiciară, delincvența, victima, mediul din penitenciar, infractor, delincvența juvenilă”. Bogdan. 1973. Buș. 1997. p. 2-3.
2. Codul de procedură penală nr. 122/2003, art. 1.
3. Cercetarea criminologică a infractorului (<https://www.slideshare.net/Exodumuser/55266965-personalitatea-infractorului>), p. 3-6.
4. Wallon H. De la aci la gândire. București: Editura Științifică. 1964. p. 137.
5. Seve L. Teoria personalității. București. 1974. p. 203.
6. În literatura de specialitate s-a observat că „din cauza perioadei lungi a copilăriei, la om, instinctele nu au timp să se maturizeze în mod normal datorită intervenției imediate a mediului social” Vezi: D. Tudoran, Psihologia educației, Cluj. 1942. p. 290.
7. <https://ru.scribd.com/document/92826632/Clasific%C4%83ri-%C5%9Fi-tipologii-ale-infractorului>.
8. Faigher Anatolie. Clasificarea și tipologia personalității infractorului. CZU 343.22, p. 435.

9. Куражов А.В., Особенности хищений культурных ценностей в современных условиях. Лекция. Москва. 1993., с. 4.
 10. Personalitatea infractorului (<https://dreptmd.wordpress.com/cursuri-universitare/criminologie/personalitatea-infractorului/>)
 11. Гуров А.И. Профессиональная преступность: прошлое и современность. Москва. 1990, с. 40.
 12. Горбачев В.Г., Гуров А.И. Предупреждение и раскрытие краж культурных ценностей. Учебное пособие. Москва. 1983. с. 12.
 13. Горбачев В.Г., Гуров А.И., Кражи произведений искусства // Обзорная информация. Зарубежный опыт. Вып. 2. Москва. 1994. с. 5.
 14. Гучков В.В., Предупреждение преступлений, связанных с незаконным приобретением и сбытом историко-культурных ценностей// Лекция. Москва. 1983. с. 11-12
 15. Larii Iurie, Mureșan Marius-Ioan. „Materialele conferinței „Protejarea juridică a valorilor culturale în Republica Moldova”, Academia „Ștefan cel mare” Chișinău 21.09.2007, p. 76-81.
-

DESPRE AUTORI

Alexandru PARENIUC,
*doctor în drept, conferențiar universitar,
șef-adjunct al Direcției studii
și management al calității
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: alexandru.pareniuc@mai.gov.md*

Andrei GHIMPU,
*doctorand, anul III,
Școala doctorală „Științe penale și drept
public” a Academiei „Ștefan cel Mare”
a MAI,
e-mail: andrei.ghimpu@igp.gov.md*

УДК 343+343.9

DOI 10.5281/zenodo.6221319

**CRITERIA FOR IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF CRIMINAL LAWS
IN PREVENTING CRIMINAL OFFENSES****Inna ROSHCHINA,**
Ph.D., Associate Professor

The article examines topical problems of increasing the effectiveness of criminal law in the prevention of criminal offenses. In order to improve the scientific level and quality of the preparation of legislative acts, it is proposed to adopt the Law «On the criminological examination of draft laws».

Key words: criminal law, prevention, norm, efficiency, criminal offense.

**КРИТЕРИИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ НОРМ УГОЛОВНОГО ПРАВА
В ПРЕДУПРЕЖДЕНИИ УГОЛОВНЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЙ****Инна Анатольевна РОЩИНА,**
*кандидат наук юридических наук,
доцент*

В статье исследованы актуальные проблемы повышения эффективности норм уголовного права в предупреждении уголовных правонарушений. С целью повышения научного уровня и качества подготовки законодательных актов предлагается принять Закон «О криминологической экспертизе законопроектов».

Ключевые слова: уголовное право, предупреждение, норма, эффективность, уголовное правонарушение.

Formulation of the problem. Crime as a mass phenomenon and a social problem is causing growing concern not only in Ukraine, but throughout the world.

In 2020, all law enforcement agencies registered 784,096 criminal offenses in Ukraine, which is slightly less than in previous years (for example: in 2019 - 840,447). At the same time, the statistical indicators given in the analysis for the past six years, especially for 2017-2020, raise reasonable doubts, be-

cause the real situation with the commission of criminal offenses in our country is really getting worse, not improving [1].

According to the service Numbeo, which forms the Crime Index, Ukraine as of 2021 ranks 54th in the world (out of 135) in terms of crime. In Europe, according to this indicator, our country was in third place after Belarus and France [2].

Particularly alarming is organized crime, which has remained one of the greatest

threats to Ukraine's political and economic development for at least the past few decades.

According to the rating of the Global Organized Crime Index, Ukraine took 34th position. Experts assessed it as a country with a high crime rate and low ability of the authorities to resist it, according to the report of the Global Initiative against Transnational Organized Crime for 2021 [3].

Therefore, effective counteraction to organized crime requires extraordinary attention from the community. However, organized criminal activity in Ukraine practically remains without adequate opposition from the state authorities, since there is more imitation in such activities than real steps.

An example in this regard is the Law "On the Application of Personal Special Economic and Other Restrictive Measures (Sanctions)" signed by the President of Ukraine on May 14, 2021. This law allows the imposition of sanctions before the so-called "thieves in law" without proving the guilt of these persons in committing specific criminal offenses, and even more so without convictions by the courts, which is a manifestation of legal nihilism and a violation of the rule of law. Such laws will not have a preventive value for criminal offenses.

Part 1 of Art. 1 of the Criminal Code of Ukraine (Tasks of the Criminal Code of Ukraine) states that "The Criminal Code of Ukraine has as its task the legal provision of the protection of human and civil rights and freedoms, property, public order and public safety, the environment, the constitutional order of Ukraine from criminal encroachments, ensuring peace and security of mankind, as well as the prevention of criminal offenses" [4, p. 6]. Based on the requirements of this article, the prevention of criminal offenses is one of the goals of criminal punishment. Its content is to influence non-law-abiding citizens because of the threat of punishment, thereby preventing them from committing criminal offenses. Consequently, the study of criteria for increasing the effectiveness of

the norms of criminal law in the prevention of criminal offenses is one of the areas of the fight against crime.

The results of the analysis of scientific publications. The scientific article is based on the analysis of the legislation of Ukraine, as well as the views of domestic and foreign scientists on the punishment for a committed criminal offense and its effectiveness in preventing new criminal offenses. In particular, Russian scientists I.P. Lanovenko, P.P. Mikhailenko, V.I. Shakun and others. Among foreign experts in this field, I. Andenes, B. Kholyst, E.M. Shura, V. Fox. There is no doubt that their research is a significant contribution to criminology and criminal law, but they do not exhaust all the key and individual issues of the topic. The questions that arose with the adoption in 2001 of the new edition of the Criminal Code of Ukraine require further theoretical development.

The purpose of the article is to analyze the norms of criminal law from the point of view of their preventive affect, the impact of changes in criminal legislation on the effectiveness of criminal law in preventing criminal offenses, as well as analyzing the criteria for increasing the effectiveness of criminal law in preventing criminal offenses.

Presentation of the main material. To increase the effectiveness of the norms of criminal law in the prevention of crime, it is important to coordinate the sanctions for committing a certain type of criminal offenses with sanctions for other criminal offenses. The criminal law should contain clear instructions on the rules of individualization of responsibility and the possible boundaries of legal proceedings in their implementation [5, p. 143]. This is dictated by the presence in society of a certain hierarchy of social values, which should also be reflected in the severity of measures taken for violation of these values. Any person guilty of committing criminal offenses should be subject to the minimum punishment necessary to correct him, prevent him from committing new criminal

offenses, to influence other unstable people, and to satisfy a sense of justice.

At present, the problem of combating organized crime has become acute in society. Organized crime, which embodies the highest form of crime development, now has a pronounced transnational character. It continues to conquer and monopolize more and more spheres of public life in almost every state, providing itself with high profits. In this regard, we agree with A.I. Shinalskiy that the fight against organized crime is associated with a number of criminal law, criminal procedure and organizational problems and requires the improvement of the current national legislation. One of the most important areas of countering organized crime is the strengthening of punitive sanctions for the commission of criminal offenses by organized criminal groups and increasing the responsibility of persons involved in organized crime.

With regard to the strengthening of punitive sanctions in countering criminal offenses, it is proposed to consider the death penalty as a relatively permissible punishment, which may be a necessary punitive means of combating crime in the presence of certain socio-economic prerequisites for this and inappropriate under other conditions [6, p. 14-15].

To increase the effectiveness of the norms of criminal law, it is necessary to expand the procedural status of a victim of a criminal offense, since the central procedural figure of criminal proceedings should be the victim of a criminal offense, not a criminal. Without such a reform of the criminal process, the adoption of any measures to strengthen the fight against crime will not give positive results [7, p. 78].

For a more complete and objective study of the effectiveness of criminal law in the prevention of crime, it is necessary to systematically conduct research and generalization of the practice of implementing the current legislation.

Increasing the effectiveness of the

norms of criminal law in the prevention of crimes can be achieved in parallel ways:

- 1) carrying out a criminological examination of all accepted norms of criminal law;
- 2) conducting a sociological survey of the population on the most important and relevant norms of criminal law.

Planning for the implementation of a system of measures to prevent criminal offenses is now becoming an integral part of plans for the socio-economic development of a production team, settlement, district, city, region. An urgent task for criminologists is to create standard sections of these plans, in which all areas of preventive activity, the whole range of measures to prevent criminal offenses would be linked into an organic whole, all the best that was created by theory and practice was embodied, and has passed the test of time.

A prerequisite for planning all types of preventive activities for a more or less long period is the development of reliable methods for predicting crime. Criminological forecasts, in turn, are impossible without a constant deep study of crime, identification of its patterns and development trends, the reasons for changes in its structure and dynamics. The reliability of mid-term and long-term forecasts of changes in the dynamics of crime can be ensured only with the maximum use of forecasts of the development of social phenomena that have a criminogenic and anti-criminogenic nature.

Improving the system for increasing crime prevention requires the combined efforts of criminologists researching different problems. It is important to ensure the fundamental unity of the basic conceptual provisions and conceptual apparatus, the consistency of research programs, the comparability of their results, the possible unification of their methods and tools. At the same time, it is hardly possible to develop proposals for improving and increasing the efficiency of the crime prevention system only by the efforts of lawyers. In order to ensure fruitful

research results, it is necessary to use all the opportunities that open up at the intersection of different sciences. One such problem is the prevention of antisocial behavior. Lawyers probably not only cannot but should not study many of its aspects on their own.

The organization and legal support of crime prevention activities in modern conditions should, to a greater extent than before, take into account the economic, demographic, socio-cultural and other heterogeneity of the country. The preventive direction of modern criminal policy is that all new social relations that need criminal law protection are included in the sphere of its activity. This, first of all, concerns the criminal law regulation of social relations associated with illegal enrichment. For example, currently in Ukraine there is a tendency when a criminal offense becomes just a way to achieve economic success, and destructive economic factors have become the main factor in the growth of crime.

It should be noted here that there is experience in the development of legal norms of a direct preventive nature. In the 70s of the last century in the USSR, the Regulations on strongholds of order protection, Regulations on councils for prevention in labor collectives, Regulations on the preventive service of internal affairs bodies were put into effect. The implementation of these norms had a positive effect on increasing the effectiveness of the norms of criminal law in the prevention of crimes.

Based on the foregoing, it can be concluded that the increase in the effectiveness of the norms of criminal law in the prevention of criminal offenses is determined, first of all, by a number of objective reasons caused by the need to adopt a new norm of criminal law or change the existing one. The norms of criminal law, like the norms of other branches of law, inevitably lose their relevance, cease to correspond to their own purpose in connection with the continuous development of public life. A prerequisite for improving the norms of criminal law is a change in the na-

ture and state of crime in specific historical conditions.

In order to improve the scientific level and quality of preparation of legislative acts, it is advisable to adopt the Law "On criminological examination of draft laws", as well as to organize leading scientific and higher educational institutions of Ukraine specializing in the problems of combating crime and security, scientific discussions and criminological examination of prepared draft laws. The results of such discussions and examinations should be sent to the Verkhovna Rada for an appropriate response.

In our opinion, public opinion can be defined as one of the ways of the existence of public consciousness through a value judgment that expresses an attitude towards events, phenomena of public life and consists in the approval or condemnation of the latter. It should be noted that public opinion is a phenomenon, the properties of which are very diverse, but have not been sufficiently studied, especially those of them that make it possible to use this opinion to prevent criminal offenses. It is characteristic that the warning of public opinion comes out in cases when it contains a negative assessment not only of antisocial manifestations, but also of the personality of the violator of the criminal norm.

The strength of public opinion as a criterion for increasing the effectiveness of criminal law in the prevention of crimes lies precisely in the fact that it is a combination of value judgment and freedom of the people. If this is absent, then the norms of criminal law will not have a preventive function. Thus, various questionnaires and polls indicate that the majority of Ukrainian citizens believe that the murderer deserves to be executed [8, p. 9]. In particular, according to our survey, 60.78% of respondents are convinced that the abolition of the death penalty in Ukraine contributes to an increase in the number of premeditated murders, and 80.4% believe that its introduction again would have a preventive value [9, p. 53].

At the same time, legislators - deputies,

whom the people entrusted with the protection of their interests, in spite of the latter, decide the opposite. This divergence of opinion between the people and the legislators came to be considered a democracy. However, if this issue were brought up for public discussion, then real democracy would have been obtained, in particular, the function of protecting articles of criminal law would have found its manifestation. Consequently, the provisions of Art. 69 of the Constitution of Ukraine that “the expression of the will of the people is carried out through elections, referendum and other forms of direct democracy” was not taken into account in this case.

But legislation should be a complete reflection of the will of the people. For example, in Belarus, where 80% of citizens approve of the death penalty, this principle is taken into account [10, p. 98]. Therefore, the Criminal Code of the Republic of Belarus retains the death penalty, but it is not provided as the only possible punishment for a particular crime for which it can be imposed. An alternative to the death penalty is life imprisonment and imprisonment for up to 25 years.

Society often becomes particularly “sensitive” to a particular category of criminal offenses, either because of their prevalence or under the influence of the media that involve them. For example, public attention is drawn to the issues of contract killings, illegal drug trade, drug addiction among young people, but, unfortunately, the state does little to deal with the problems of corruption. Public opinion in this area is also at a low level.

Are there any limits to the use of public opinion as a factor in the effectiveness of the norms of criminal law in the prevention of criminal offenses? This question should be answered in the affirmative. Such limits exist, and the reason for this is as follows: if crime prevention goes beyond the limits of expediency, degenerating into repression, then public opinion will not support this rule of law.

Public opinion about law and criminal offenses (public interest in the problems of

crime and its overcoming, the activities of law enforcement agencies, etc.) should always be taken into account when developing and adopting new laws.

Law enforcement agencies can count on comprehensive assistance from the population only when they enjoy authority. The latter is ensured, in particular, by objectivity and honesty, high rates of detection of criminal offenses, etc.

Information mechanisms (mass media), becoming a concentrated expression of public opinion, are a reliable tool for public protection of society from crime.

To increase the effectiveness of the norms of criminal law in the prevention of crimes, there must be conditions. The main theoretical premise for determining the conditions for increasing the effectiveness of criminal law in the prevention of criminal offenses is a systematic study of articles of the Criminal Code of Ukraine, mandatory forecasting of the consequences of the adoption of these norms. and, equally important, the study of existing law enforcement practice.

The effectiveness of the norms of criminal law in the prevention of crimes can come only when this norm is adopted and acts in accordance with a certain economic and social policy of the state. In turn, only that norm, the content of which has been fully clarified, can be correctly applied. A simplified understanding of the content of a norm, its leveling lead to non-observance of the principle of systematic expression of criminal law norms in legislation, which is associated with a violation of the logic of the internal structure of the latter.

The criterion for the effectiveness of the norms of criminal law in the prevention of crime is the organizational support of the process of introducing amendments and additions to the Criminal Code of Ukraine, in particular, the solution of the issue of its conceptual certainty. The basis not only of the Criminal Code of Ukraine, but also of bills on amendments and additions to it should be based on the concept developed by a joint

commission consisting of deputies of the Verkhovna Rada of Ukraine and leading experts in criminal law and approved by the Verkhovna Rada as law. Along with this, the development, discussion and adoption of bills on amendments and additions to the Criminal Code of Ukraine should be carried out with the participation of the best representatives of the scientific community.

This law, among other articles, should contain articles of the following content:

«Article ... Concept of the bill

The concept of the draft law contains an explanation of the system of fundamental ideas and rules, according to which the structure and composition and content of mutually agreed principles, institutions and norms of the law should be determined, as well as justify changes in the current legislation and simulate the consequences of the proposed changes».

«Article ... Expert examination of the draft law

To assess the quality of proposals in connection with the adoption of a new law or improvement of the current legislation, an independent scientific examination should be carried out. An independent scientific examination of the draft law is carried out by scientific institutions, higher educational institutions, leading scientists and specialists of the relevant profile».

In order to implement the idea of conducting a criminological examination of criminal law norms adopted in 1996-1997, a comprehensive methodology for criminological examination of draft legislative and other regulatory legal acts, management decisions was developed. In early 1998, the draft methodology was submitted to the Cabinet of Ministers for submission to the Verkhovna Rada of Ukraine. However, unfortunately, no decision has yet been made on this issue.

Also, a condition for increasing the effectiveness of the norms of criminal law in the prevention of criminal offenses is the development of a mechanism for real control over

income, and even more so clarification of the origin of certain estates and the seizure of loot from the people. There is no doubt that this is extremely difficult, because it will affect professional criminals and, of course, first of all will hit the corrupt servants of the people who will do everything to block any significant proposals in this area. However, this is the path to be followed if we want to really fight organized crime.

Therefore, in our opinion, the following should be attributed to the main conditions for increasing the effectiveness of the norms of criminal law in the prevention of crimes:

- 1) mandatory forecasting of the consequences of the adoption of the norms of criminal law;
- 2) study of the existing law enforcement practice;
- 3) restriction in the Special Part of the Criminal Code of Ukraine of special offenses;
- 4) the development of a mechanism for real control over income, and even more so the clarification of the origin of some estates and the seizure of the plundered from the people;
- 5) elimination of imbalances in the structure of the Code, unjustified deviation from the typical construction of articles of its Special Part;
- 6) elimination of unjustified concentration in the dispositions of the norms enshrined in them, a number of acts, each of which, in principle, could constitute the content of a separate norm;
- 7) organizational support of the process of making amendments and additions to the Criminal Code of Ukraine, in particular, solving the issue of its conceptual certainty;
- 8) the adoption of a norm of criminal law in accordance with the current political, economic situation in the country, etc.

Conclusions. Based on the foregoing, it can be concluded that the criteria for increasing the effectiveness of criminal law in the prevention of criminal offenses are:

- 1) legal measures to increase the effec-

tiveness of the norms of criminal law in the prevention of criminal offenses;

2) public opinion as a factor in increasing the effectiveness of criminal law in the

prevention of criminal offenses;

3) the conditions for increasing the effectiveness of the norms of criminal law in the prevention of criminal offenses.

Bibliographical references:

1. Общее состояние преступности и противодействие ей на территории Украины за 2020 год (по сравнению со статистическими данными за 2013—2019 годы). <https://naspravdi.today/uk/2021/04/02/zahalnyu-stan-zlochynnosti/>
2. Преступность в Украине: как менялась ситуация в 2013-2020 годах. <https://ru.slovoidilo.ua/2021/01/28/infografika/obshhestvo/prestupnost-ukraine-kak-menyalas-situaciya-2013-2020-godax>
3. Опубликовано рейтинг стран по уровню организованной преступности. Украина в группе худших. <https://news.liga.net/world/news/opublikovan-reyting-stran-po-urovnyu-organizovanoj-prestupnosti-ukraina-v-gruppe-hudshih>
4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
5. Чубарев В.Л. Опасность лиц, совершающих преступные деяния. К.: 1993. 144 с.
6. Шинальський О.І. Покарання в системі засобів протидії злочинності : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.08. К.: 2003. 26 с.
7. Мірошніченко Є.О. Проблеми кримінального права і судочинства. Х.: СПД ФО Сілічева С.О., 2005. 148 с.
8. Веллер М. Казнить! Сорок тезисов в осуждение убийцы / М. Веллер // Телеграф, 2002. 11-17 лютого. с. 9.
9. Роцина І.О. Громадська думка як фактор ефективності норм кримінального права у запобіганні злочинності / І.О. Роцина // Право України. 2005. № 2. С. 52-55.
10. Отмена смертной казни в Республике Беларусь. Минск: Тесей, 2003. 263 с.

DESPRE AUTOR

Inna ROSHCINA,

Candidate of Juridical Sciences (Ph.D.),

Associate Professor (Docent),

Professor of the Criminal Law and Procedure Department in Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

CZU 343.985

DOI 10.5281/zenodo.6221379

ASPECTE CRIMINALISTICE ALE APLICĂRII TEHNICII P.E.A.C.E. LA AUDIEREA PERSOANELOR

Sergiu NESTOR,
doctorand

Andrei LUNGU,
doctorand

Articolul științific este dedicat studierii și analizei teoriei aplicării în criminalistică, la etapa interviului/audierii a tehnicii P.E.A.C.E.

Tehnica P.E.A.C.E este o metodă recunoscută pe scară largă de interviu în Marea Britanie, Australia, Canada, Noua Zeelandă.

Misiunea OSCE desfășoară și promovează cursuri de instruire pentru angajații poliției din Europa, a tehnicii de interviu/audiere P.E.A.C.E, considerând că este o tehnică eficientă ce îndeplinește condițiile respectării dreptului omului.

Cuvinte-cheie: audiere, interviu, suspect, interogare, tehnica P.E.A.C.E.

FORENSIC ASPECTS OF THE APPLICATION OF THE P.E.A.C.E. AT THE HEARING OF PERSONS

Sergiu NESTOR
PhD student

Andrei LUNGU,
PhD student

The scientific article is dedicated to the study and analysis of the theory of application of the technique of P.E.A.C.E. in forensics, at the stage of interviewing/hearing.

The P.E.A.C.E technique is a widely recognized method of interviewing in the United Kingdom, Australia, Canada and New Zealand.

The OSCE Mission conducts and promotes training courses for police officers in Europe on the P.E.A.C.E interview/hearing technique, considering it an effective technique that meets the requirements of respect for human rights.

Keywords: hearing, interview, suspect, interrogation, P.E.A.C.E.

Introducere. În pofida faptului că în ultimii ani, odată cu progresul tehnic, probatoriul tinde să devină din ce în ce mai științific, audierile rămân o componentă indiscutabilă

a procesului penal în Republica Moldova.

Cel mai important element, determinant, al structurii organizatorice și psihologice a activității ofițerului de urmărire penală

constă în acumularea și studierea celor mai diverse elemente de fapt, circumstanțe, date în baza cărora el va restabili complet evenimentul produs în trecut, corelațiile diferitelor persoane implicate în evenimentul respectiv, precum și personalitatea subiectului care a săvârșit infracțiunea [1].

O componentă indispensabilă a oricărei investigații este capacitatea ofițerului de urmărire penală de a obține informații corecte și veridice de la bănuit, învinuit, inculpat, partea vătămată, martori etc.

Scopul studiului. Autorii își propun să facă o analiză a tehnicii P.E.A.C.E. utilizată la scară largă în interogatoriile/ audierile derulate în Marea Britanie, Australia, Canada, Noua Zeelandă – tehnică de audiere a persoanelor ce folosește strategii mai puțin conflictuale și de manipulare psihologică pentru a obține mărturii.

Metode și materiale aplicate. În procesul studiului au fost aplicate metodele: analiza, sinteza, comparația și conștientizarea logică. Materialele utilizate le constituie publicațiile savanților din domeniu, precum și legislația corespunzătoare.

Rezultate obținute și discuții. Spre deosebire de situațiile existente în multe țări, unde ofițerii de urmărire penală aplică tehnici confrunționale și manipulatorii pentru a obține mărturisiri, tehnica Reid fiind cea mai cunoscută în acest sens în Statele Unite ale Americii [2], organele polițienești ale Marii Britanii aplică conceptul de audiere pozitivă, adică recurgerea la metodele specifice psihologiei juridice și comunicării, cu mai multă deschidere și empatie circumstanțială din partea ofițerului de urmărire penală, și cu excluderea metodelor intruzive, manipulatorii și coercitive, care aduc atingere drepturilor și libertăților persoanei audiate.

Tranziția de la utilizarea constrângerii, agresiunilor și torturii în administrarea probatoriului la modele de interogare non-coercitive a fost facilitată de multitudinea interdicțiilor consacrate în numeroase tratate internaționale și regionale. 57 de state mem-

bre ale Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), printre care și republica Moldova au ratificat Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (din 16 decembrie 1966) [3] și Convenția ONU împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse inumane sau degradante [4].

În angajamentele sale legate de dimensiunea umană, statele participante OSCE și-au asumat un angajament clar și fără echivoc față de respectarea interzicerii absolute a utilizării torturii și a altor forme de rele tratamente și disponibilitatea de a lucra pentru eradicarea completă a acestui fenomen.

La ora actuală se mai păstrează tendința în unele state de a aplica metode de audiere ce presupun folosirea presiunilor și procedurilor manipulatorii, fără ca organele judiciare să folosească chiar și cele mai elementare noțiuni de psihologie sau comunicare.

De exemplu, într-unul dintre statele participante OSCE, situat în America de Nord, pe parcursul ultimilor 25 ani, 30% din învinuiți, a căror nevinovăție a fost ulterior dovedită cu ajutorul testelor ADN, în timpul urmăririi penale au dat mărturisiri mincinoase cu privire la implicarea lor în infracțiuni pe care nu le-au comis. Acest fapt poate fi explicat prin utilizarea tehnicilor de audiere precum „tehnica Reid”, care a fost criticată pe scară largă pentru elementele sale coercitive [5].

Tinzând spre maxima operativitate a acțiunilor proiectate, ofițerul de urmărire penală nu poate admite în același timp încălcarea principiilor legalității, obiectivității, plinitudinii cercetării, prezumției nevinovăției etc. Nu trebuie de uitat nici pentru un moment că lacunele admise la prima etapă ale cercetărilor sunt greu de eliminat pe parcurs [6].

În Anglia, poliția folosește în general o metodă de interviu și audiere mai puțin confrunțătoare decât este folosită în Statele Unite. Metoda se numește **pregătire și planificare (engl.: preparation and planning), implicare și explicație (engl.: engage and explain), contabilizare (engl.: account), închidere și evaluare (engl.:**

closure and evaluate). (P.E.A.C.E.)

Această tehnică de intervievare/ audiere a fost dezvoltată în 1992 în Marea Britanie cu participarea psihologilor, avocaților și reprezentanților instituțiilor științifice [7].

Succesul modelului de audiere P.E.A.C.E. în Anglia și Țara Galilor a contribuit la implementarea acestuia în Australia, Noua Zeelandă, Norvegia și unele regiuni ale Canadei.

Spre exemplu, audierea unui suspect în cadrul cercetării atacului terorist în Norvegia din anul 2011, ofițerii norvegieni au folosit tehnici de interogare non-coercitive și au reușit să obțină toate informațiile necesare, evidențiind eficiența acestui model [8].

La prima etapă – **planificare și pregătire**, ofițerii de urmărire penală trebuie să-și planifice și să pregătească în cele mai mici detalii desfășurarea audierii, de la cunoașterea materialelor pe dosar și a faptuitorului, pregătirea locului unde se va desfășura audierea, stabilirea scopului, modalităților și procedeelelor ce urmează a fi aplicate, precum și pregătirea setului de întrebări ce vor fi formulate [9].

Aceasta este una dintre cele mai importante faze ale audierii. Succesul interviului/ audierii și, în consecință, investigarea cauzei în sine ar putea depinde de acesta.

Considerăm că la această etapă ofițerul de urmărire penală trebuie să:

- definească scopurile și obiectivele audierii;
- stabilească elementele ce urmează să fie detalizate și specificate;
- evalueze probele acumulate și modul lor de obținere;
- analizeze profilul psihologic și comportamental al persoanei ce urmează să fie audiată;
- alcătuiască setul de întrebări ce va fi consemnat în planul desfășurării audierii;
- stabilească modul formulării întrebărilor: directe, deschise, voalate;
- stabilească timpul optim al desfășurării audierii;
- planifice gestionarea tehnicilor bazate

pe empatie;

- pregătească locul desfășurării audierii.

Se va ține cont de faptul că capacitatea de a reține anumite elemente de fapt ale victimei și ale martorilor se va diminua în timp, prin urmare, este esențial ca acestea să fie interviuate/ audiate cât mai curând posibil.

Etapă a doua – **implicare și explica-re**, este etapa de debut a audierii, urmărindu-se crearea unui contact psihologic favorabil între ofițerul de urmărire penală și persoana audiată, a unui cadru relaxant în care va avea loc discuția. În acest sens, i se explică faptuitorului, detaliat, care este motivul și scopul audierii, precizându-se cu aproximație și cât va dura.

Ofițerul de urmărire penală ar trebui să folosească un limbaj adecvat, să evite limbajul juridic și să fie flexibil în abordare.

Această etapă este descrisă în literatură ca fiind cea mai influentă în asigurarea succesului unui interviu/ audieri, inclusiv a interviurilor cu intervievații necooperanți.

Ofițerul de urmărire penală nu trebuie să fie „prieten” cu cei intervievați, cu toate acestea, trebuie să-i trateze cu curtoazie și respect, rămânând în același timp deschis și cooperant.

Pentru a încuraja dialogarea, ofițerul de urmărire penală va implica la maxim interviuatul/ audiatul în conversație. Acest lucru nu este întotdeauna ușor, mai ales dacă persoana este necunoscută.

Ascultarea activă, fără a întrerupe persoana audiată va ajuta ofițerul de urmărire penală să stabilească și să mențină un contact psihologic favorabil în raport cu cel audiat [10].

Considerăm că tactici eficiente pentru construirea și menținerea contactului psihologic favorabil include:

- manifestarea de bunătate și respect față de cel audiat;
- răbdare;
- utilizarea unui limbaj similar cu cel interviuat;
- identificarea intereselor comune;

- împărtășirea de experiențe proprii;

Trebuie luat în considerare factori precum antecedentele penale și caracteristicile personale ale interviuatului.

Ofițerul de urmărire penală, care adoptă o abordare constructivă a raportului cu persoana audiată, va realiza o creștere substanțială a numărului răspunsurilor sincere.

Această etapă va începe cu explicarea în detaliu a motivului pentru care cel audiat este invitat, precum și circumstanțele ce urmează a fi clarificate. Persoana audiată va fi încurajată să se expună singură cu privire la detaliile și circumstanțele ce urmează a fi clarificate, lăsând ca ea însăși să stabilească ce este relevant pentru expunere, nelimitând persoana în timp.

etapă.

La această etapă, persoana audiată este lăsată să se expună, fără a fi întreruptă. La necesitate, se admit pauze de scurtă durată, pentru ca persoana să aibă posibilitatea să-și amintească detaliile și circumstanțele importante.

Considerăm că ofițerul de urmărire penală trebuie să evite întreruperea persoanei audiate pe timpul relatării, deoarece întreruperile pot avea repercusiuni ulterioare și pot duce la o eroare judiciară. Acestea pot, de asemenea, să inhibe fluxul de informații.

Recomandăm ofițerilor de urmărire penală, la această etapă, să aplice tehnici de observare și analiză comportamentală în vederea stabilirii intenției persoanei audiate de

Etapa a treia – **expunerea**, înglobează atât faza relatării libere, cât și faza adresării întrebărilor. În această etapă, **le recomandăm** ofițerilor de urmărire penală să folosească interviul cognitiv și să realizeze audierea prin prisma planului pregătit în prima

a minți [11]. Interes prezintă analiza kinezică a limbajului nonverbal ce poate fi manifestat prin stări nervoase, gesticulație improprie, plâns, schimbarea timbrului vocii etc. [12]

Persoanei audiate i se vor formula întrebări deschise și directe pentru a obține o

imagine cât mai completă a relatării.

Etapa a patra – închiderea – ofițerul de urmărire penală face un rezumat al expunerii și îl invită pe făptuitor să îl corecteze sau completeze acolo unde consideră necesar.

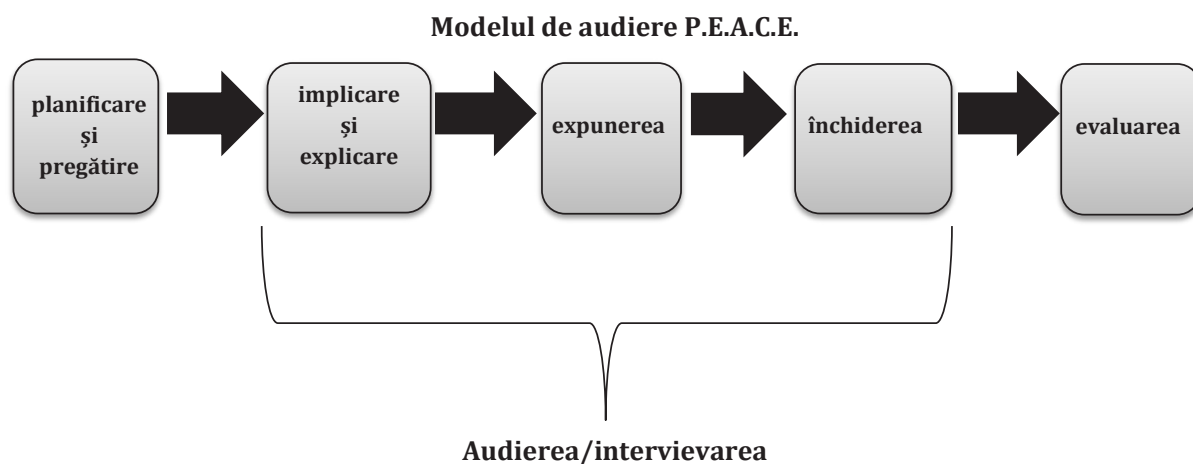
Considerăm că este important ca audierea să nu fie finalizată brusc. Persoana care a efectuat audierea trebuie să se convingă că cel ce a fost audiat a înțeles că audierea a luat sfârșit, și că nu mai are de adăugat nimic la cele expuse anterior.

La finele acestei etape, persoana audiată va fi întrebată dacă are plângeri sau reclamații la modul în care a avut loc audie-

ce îmbunătățiri ar putea fi aduse în viitor [14].

Concluzii. Metoda de audiere, practică de organele polițienești în Marea Britanie, Australia, Canada, Noua Zeelandă are multe de oferit organelor de urmărire penală ale Republicii Moldova. Tehnica audierii P.E.A.C.E., adaptată la rigorile internaționale, permite ofițerilor de urmărire penală obținerea informațiilor despre fapta prevăzută de legea penală care face obiectul cercetării într-un dosar de urmărire penală.

Studiile academice ne arată că, construind o relație bazată pe mecanisme psihologice de stabilire a contactului în comunicare

rea/ intervievarea [13].

În etapa a cincea – **evaluarea**, trebuie să fie evaluat rezultatul audierii prin raportare la scopul acesteia, adică dacă s-a ajuns acolo unde ofițerul de urmărire penală și-a propus, dar și dacă persoana audiată a fost abordată în modul cel mai potrivit.

Ofițerul de urmărire penală revizuieste circumstanțele comiterii infracțiunii prin prisma informațiilor obținute în timpul audierii/ interviului, reflectă asupra faptului cât de bine a condus interviul și ia în considerare

cu persoana audiată, este mult mai eficient să obținem informația dorită, indiferent dacă este audiat martorul, victima sau persoana bănuită.

Esențial este și faptul că audierea unei persoane ar trebui să fie, în primul rând, recordată pe respectarea strictă a legislației în general și a Codului de procedură penală în special, care reglementează în mod imperativ regulile și condițiile de desfășurare a tuturor acțiunilor de urmărire penală.

Referințe bibliografice:

1. Gheorghiuță M. Tratat de metodică criminalistică. Chișinău: CEP USM. 2015, p. 55.
2. Odagiu Iu., Lungu A. Aspecte criminalistice ale aplicării tehnicii Reid la audierea persoanelor. În: Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Științe juridice. Chișinău: DEP al Academiei „Ștefan cel Mare”, nr. 14, 2021, p. 99-109.
3. Republica Moldova. Ministerul Afacerilor Externe. Pact Internațional nr. 31 din 16-12-1966. Cu privire la drepturile civile și politice. Intrat în vigoare la 23 martie 1967.
4. Legea nr. 187 din 26.07.2007 privind formularea declarațiilor Republicii Moldova la Convenția împotriva torturii și altor pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante. Publicată în Monitorul Oficial nr. 127-130 art. 554.
5. The Innocence Project. <https://innocenceproject.org/police-consultants-drop-reid-technique/> Leading Police Consulting Group Will No Longer Teach the Reid Technique.
6. Gheorghiuță M. Rolul ofițerului de urmărire penală la cercetarea criminalistică a infracțiunilor. https://juridicemoldova.md/7086/rolul-ofițerului-de-urmarire-penală-la-cercetarea-criminalistică-a-infracțiunilor.html#_ftnref2 . 27.02.2020
7. Mary Schollum. <https://www.fis-international.com/assets/Uploads/resources/Schollum-PEACE.pdf>, Police Chief Magazine, 2017, p. 32.
8. Carver R. Handley L. Torture prevention works, 2016.
9. Walsh D., Bull R. What Really Is Effective in Interviews with Suspects? A Study Comparing Interviewing Skills Against Interviewing Outcomes. Legal and Criminological Psychology, 2010, p. 305-321.
10. Walsh D., Bull R. Examining Rapport in Investigative Interviews with Suspects: Does Its Building and Maintenance Work? Journal of Police and Criminal Psychology 27, nr. 1, April 2012, p. 73-84.
11. Walters Stan B. Principles of Kinesic Interview and Interrogation, Second Edition. CRC Press, 2003, p. 25-29.
12. Lipscomb D. Kinesic Interview Techniques, <https://work.chron.com/investigative-interview-techniques-8128.html>
13. Clarke and Milne. National Evaluation of the PEACE Investigative Interviewing Course.
14. Milne and Bull. Investigative Interviewing: Psychology and Practice 1999, ISBN: 978-0-471-98729-1.

DESPRE AUTORI**Sergiu NESTOR,**

*doctorand,
formator, Departamentul formare inițială
ofițeri, Direcția dezvoltare profesională,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: sergiu.nestor65@mail.ru*

Andrei LUNGU,

*doctorand
Școala doctorală „Științe penale și drept
privat” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
masterand psihologia juridică, ULIM
e-mail: andrei.lungu@mai.gov.md*

CZU 351.74

DOI 10.5281/zenodo.6221389

FORMAREA CONTINUĂ A FUNCȚIONARILOR PUBLICI CU STATUT SPECIAL DIN CADRUL MAI – ELEMENT STRATEGIC ÎN ASIGURAREA SECURITĂȚII NAȚIONALE

Andrian CIUMAC,
doctorand

Impactul proceselor de formare profesională continuă a angajaților Ministerului Afacerilor Interne, în contextul asigurării securității naționale este unul decisiv, iar calitatea acestor procese reprezintă un obiectiv major pentru toate subdiviziunile de forță atât la nivelul unui stat cât și la nivel internațional. Anume din perspectiva calității, din punctul de vedere al beneficiarului instituțional, subdiviziunile de forță trebuie să asigure o pregătire riguroasă a angajaților, prin achiziționarea competențelor cognitive, psihomotorii și atitudinale necesare transformării acestuia într-un profesionist capabil să îndeplinească eficient toate misiunile solicitate inclusiv și cele din domeniul asigurării securității naționale.

Cuvinte-cheie: formare profesională continuă, calitate, funcționari publici cu statut special, securitate națională.

CONTINUOUS TRAINING OF CIVIL SERVANTS WITH SPECIAL STATUS UNDER THE MIA - A STRATEGIC ELEMENT IN ENSURING NATIONAL SECURITY

Andrian CIUMAC
PhD student

The impact of the continuous professional training processes of the employees of the Ministry of Internal Affairs, in the context of ensuring national security, is a decisive one, and the quality of these processes represents a major objective for all subdivisions of force both at state and international level. Namely from the perspective of quality, from the point of view of the institutional beneficiary, the force subdivisions must ensure a rigorous training of employees, by acquiring the cognitive, psychomotor and attitudinal skills necessary to transform them into professionals able to effectively perform all required missions in the field of national security ensuring.

Keywords: continuing professional education, quality, civil servants with special status, national security.

Introducere. Metamorfozele de ordin politic, economic, social, și cultural prin care a tranzitat Republica Moldova de la proclamarea independenței până în prezent, ca pentru

orișice domeniu din stat au avut un impact semnificativ și asupra tuturor subdiviziunilor de forță printre care se numără și Ministerul Afacerilor Interne. Anume în condiția acestor

influențe atitudinale, Ministerului Afacerilor Interne la nivel de stat i s-a determinat misiunea și funcțiile sale de bază pe dimensiunile asigurării legalității, menținerii, asigurării și restabilirii ordinii și securității publice, managementului integrat al frontierei de stat, gestionării activităților aferente respectării regimului frontierei de stat, combaterii criminalității organizate, inclusiv transfrontaliere, migrației și azilului, protecției civile, situațiilor excepționale și apărării împotriva incendiilor, asigurării respectării, în baza atribuțiilor sale, a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, apărării proprietății publice și private, precum și altele care prin cumul stau la baza asigurării securității naționale.

Prin urmare, pentru ca politica Ministerului Afacerilor Interne să se înfăptuiască progresiv, a fost și este nevoie de o abordare responsabilă și de un capital uman calitativ, cu competențe și abilități solide și relevante pentru domeniul în care activează. Din perspectiva subiectului pe care îl abordăm în acest articol ținem să menționăm că doar un capital uman calitativ este capabil să asigure într-un mod eficient fortificarea securității naționale prin menținerea corespunzătoare a stabilității și continuității statului, asigurând justiția, progresul social și elementele esențiale ale siguranței și bunăstării cetățenilor. În această ordine de idei, cel mai eficient mijloc cu ajutorul căruia capitalul uman poate fi dezvoltat și valorificat pentru a produce capital uman calitativ poate fi considerat procesul de formare profesională continuă, care este gestionat într-un mod eficient.

La nivelul Ministerului Afacerilor Interne, formarea profesională continuă reprezintă totalitatea activităților de instruire în cadrul cărora angajații MAI, având deja o calificare ori o profesie, își completează prin aprofundarea cunoștințelor într-un anumit domeniu de specialitate de bază sau prin deprinderea unor metode sau procedee noi aplicate în cadrul specialității respective [9].

Scopul. Cercetarea și evaluarea impactului calității proceselor de formare pro-

fesională continuă a angajaților Ministerului Afacerilor Interne în contextul asigurării securității naționale.

Metode aplicate și materiale utilizate. Pentru realizarea articolului, a fost aplicată metoda logică, comparativă, studiarea literaturii de specialitate, a legislației și a practicii desfășurării proceselor de formare profesională continuă în cadrul Ministerului Afacerilor Interne și subdiviziunilor subordonate acestuia.

Rezultatele obținute și discuții. Orientarea de a respecta măsura în calitatea învățării reprezintă o trăsătură semnificativă și caracteristică a teoriei calității, care ne oferă posibilitatea să stabilim și să distingem dimensiunile calității învățământului [2].

Din perspectiva celor reflectate mai sus, scoatem în evidență dimensiunile calității proceselor de formare profesională continuă, relevante Ministerului Afacerilor Interne:

Dimensiunea managerială. Calitatea proceselor de formare profesională în subdiviziunile subordonate Ministerului Afacerilor Interne, precum și în instituțiile specializate de instruire care funcționează în cadrul acestora, în mare măsură este dependentă de calitatea sistemului de management și conducătorii instituțiilor cât și de sistemul Ministerului Afacerilor Interne. Atât sistemul de management la general, cât și conducătorii instituției necesită să-și desfășoare activitatea în baza standardelor de competențe profesionale, care oferă tuturor factorilor interesați garanția că managementul subdiviziunilor subordonate Ministerului Afacerilor Interne, precum și în instituțiile specializate de instruire care funcționează în cadrul acestora corespunde cerințelor stabilite atât la nivelul Ministerului Afacerilor Interne, cât și la nivel național.

Elaborarea Standardelor de competență profesională ale managerilor din subdiviziunile subordonate Ministerului Afacerilor Interne, precum și în instituțiile specializate de instruire care funcționează în cadrul acestora derivă din necesitatea dezvoltării stra-

tegice a sistemului de formare profesională, consolidarea reformelor demarate în cadrul Ministerului Afacerilor Interne și asigurarea modernizării continue a sistemului de formare profesională. La elaborarea Standardelor de competență profesională ale managerilor este necesar să se țină cont de cadrul normativ și de politici existente, de realizările dar și deficiențele politicilor naționale și sectoriale implementate anterior, de exigențele integrării europene, de experiența națională și internațională din domeniu, de necesitățile sociale și de formare profesională. Totodată dimensiunea managerială a proceselor de formare profesională se face relevantă prin faptul că capitalul uman se valorifică pentru a produce capital uman calitativ. În această ordine de idei, se accentuează aplicarea și interacțiunea managementului resurselor umane și a managementului educațional pentru a se obține o anumită calitate a proceselor de formare profesională în cadrul Ministerului Afacerilor Interne.

Standardele de competență profesională ale managerilor din Ministerul Afacerilor Interne stabilesc domeniile, indicatorii și descriptorii de competență, necesari pentru realizarea tuturor tipurilor de standarde de formare profesională în domeniu. Elaborarea Standardelor enunțate, de regulă, este precedată de desfășurarea unor studii și analize complexe în domeniul corespunzător, consultări ample cu specialiștii, reprezentanții mediului academic și cu alte părți interesate, care constituie un vast suport informațional pentru identificarea problemelor și a soluțiilor privind modernizarea și dezvoltarea sistemului managerial nominalizat. Standardele permit părților interesate să evalueze calitatea activității manageriale, să monitorizeze progresele în vederea atingerii sau depășirii standardelor și să evalueze eficiența implementării reformelor în domeniul formării profesionale.

Această dimensiune de calitate a proceselor de formare profesională în cadrul Ministerului Afacerilor Interne presupune

intervenții manageriale de eficientizare a calității procesului de formare profesională realizate la nivelul Ministerului Afacerilor Interne după cum urmează: specificarea explicită a ceea ce așteaptă atât Ministerul Afacerilor Interne, statul, dar și societatea civilă de la instituțiile specializate de instruire; definirea unui curriculum central și specificarea condițiilor în care pot fi oferite disciplinelor opționale; garantarea și asigurarea formării inițiale și continuă de calitate a angajaților Ministerului Afacerilor Interne; asigurarea instruirilor de calitate a forțelor Ministerului Afacerilor Interne din stat; monitorizarea continuă a situației din cadrul instituțiilor specializate de instruire în vederea relevării premature a riscurilor interne sau externe care ar destabiliza buna activitate a acestora etc. [4, p. 261-262; 6, p. 34; 7, p. 76-77; 8, p. 120]

Dimensiunea curriculară. Spre regret, în unele cazuri, instruirile din cadrul instituțiilor specializate de instruire din Ministerul Afacerilor Interne nu se realizează în bază de curriculum dar în temeiul unor planuri tematice axate doar pe conținuturi, fapt prin care nu poate fi asigurată o instruire de calitate.

Dimensiunea curriculară a calității proceselor de formare profesională se determină în funcție de transformările ce țin de cadrul ei conceptual. Aceste transformări pot reflecta atitudini în legătură cu scopurile instruirilor și cu procesele de predare/ învățare/ evaluare. Curriculumul, în esență, are două însușiri importante precum Cantitatea și Calitatea.

Conform teoriei și metodologiei de proiectare și dezvoltare curriculară, periodic, chiar și în cadrul instituțiilor specializate de instruire din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, curriculumul, ca și orice act normativ, face obiectul unei evaluări care are menirea asigurării calității proceselor de formare profesională realizate de către acestea.

În procesul de proiectare curriculară, conceperea de curriculum necesită să țină cont de faptul că în cadrul instruirilor și proceselor de formare profesională realizate în

cadrul instituțiilor specializate de instruire ale Ministerului Afacerilor Interne, curriculumul este organizat pe module/ discipline. Totodată, se pornește de la premisa că scopul real al acestor procese constă nu în realizarea de către cadrul didactic a anumitor activități, ci în producerea unor schimbări semnificative în comportamentul profesional al funcționarilor publici cu statut special.

Nivelurile de calificare delimitează parametrii cantitativi și calitativi ai competențelor profesionale pe care trebuie să le dețină funcționarii publici cu statut special pentru a putea exercita specialitatea/ funcția deținută, în urma desfășurării proceselor de formare profesională. La nivel conceptual, calificările profesionale constituie ieșiri, care confirmă realizarea finalităților proiectate în raport cu viziunea și misiunea instituțiilor specializate de instruire a Ministerului Afacerilor Interne, oferind temeiul de conferire a actului respectiv de studii [5, p. 180-183].

În contextul celor enunțate, este cert că calitatea proceselor de formare profesională a funcționarilor publici cu statut special din subdiviziunile subordonate Ministerului Afacerilor Interne, precum și în instituțiile specializate de instruire care funcționează în cadrul acestora va spori, dacă va fi implementat curriculumul axat pe competențe, pe contexte reale de activitate profesională și învățarea interactivă, iar practica utilizării în procesele de formare profesională a planurilor tematice axate doar pe conținuturi va fi exclusă.

Dimensiunea umană. Strategiile de dezvoltare ale Ministerului Afacerilor Interne cât și ale instituțiilor specializate de instruire a acestuia nu pot fi axate doar pe rezolvarea problemelor actuale. Este necesar ca direcțiile strategice din domeniu să răspundă provocărilor de viitor, identice pentru sistemele similare europene. Societatea de astăzi înaintea în fața cadrelor didactice problema de îmbunătăți rezultatele învățării, deseori și în condiții destul de dificile. Această obligațiune rezidă în achiziționarea de către funcționarii publici cu statut special a unor asemenea cu-

noștințe și abilități care le-ar permite să devină niște profesioniști apreciați.

Activitatea didactică modernă depășește evidențierea unor calități personale, apreciate prin termenii de: vocație, talent, măiestrie, prin faptul că presupune însușirea unui sistem complex de cunoștințe teoretice, formarea unor deprinderi, abilități, competențe, calități și asumarea unor roluri, într-o manieră riguroasă și controlată, ceea ce reprezintă profesionalismul [2, p. 60-62].

Standardele de competență profesională ale cadrelor didactice prezintă un sistem de referință important pentru autoevaluarea nivelului de performanță al cadrelor didactice inclusiv și în cadrul instituțiilor specializate de instruire ale Ministerului Afacerilor Interne. Standardele reprezintă cerințele de bază pe care trebuie să le demonstreze cadrul didactic, mereu deschis și motivat spre dezvoltare profesională și atingerea de performanțe superioare, iar în condiția când nu toți specialiștii din domeniul formării profesionale a funcționarilor publici cu statut special din subdiviziunile subordonate Ministerului Afacerilor Interne dețin calitatea de formator, acest lucru este greu realizabil.

Pentru realizarea cerințelor de bază, specialiștii din domeniul formării profesionale a funcționarilor publici cu statut special din subdiviziunile subordonate Ministerului Afacerilor Interne necesită să dețină studii corespunzătoare, să demonstreze cunoștințe în domeniul psihopedagogiei, ale domeniului și ale ariei de specializare, să cunoască funcționarii publici cu statut special atrași în proces, particularitățile lor, să asigure accesibilitatea conținuturilor și utilizarea individualizată și diferențiată a strategiilor de predare-învățare-evaluare, să demonstreze competențe de realizare a curriculumului și de respectare a actelor normative în vigoare în proiectarea unui demers educațional de calitate etc.

Din perspectiva calității, menționăm că competența profesională specialiștilor din domeniul formării profesionale necesită evalua-

tă în armonie cu cea de aptitudine pedagogică, prin care se asigură acapararea de noi deprinderi, cunoștințe, capacități sau priceperi, fiind componenta funcțional-operatională, specială, a personalității, dependentă de experiența pedagogică a persoanei.

Dimensiunea acțional-temporală. Timpul ca resursă-cheie este extrem de important nu doar la nivel individual, dar și organizațional. Or, omul lumii moderne, de regulă, face parte dintr-o organizație și de modul de organizare depinde direct eficiența folosirii timpului, fapt care a și determinat specificațiile managementului pe această dimensiune – managementul timpului, care în concepția managerială actuală se referă tocmai la optimizarea proiectării și planificării activității manageriale și se concentrează asupra stabilirii obiectivelor, asupra planificării și stabilirii priorităților educaționale [1, p.166].

În cadrul instituțiilor specializate de instruire ale Ministerului Afacerilor Interne, ca și în orice organizație, timpul a devenit o resursă ce trebuie optimizată, raționalizată și controlată. În raport cu resursele temporale, toate resursele de educație sunt concurente, iar tocmai caracterul limitat al temporalității este constrângerea cea mai severă care obligă proiectantul să opereze cu ierarhii de prioritate și să se încadreze în limitele date ale timpului de care funcționarii publici cu statut special și formatorii/ instructorii dispun. Se poate afirma că modul de analiză și administrare a resurselor de timp este proba decisivă a raționalității proiectării pedagogice.

Dimensiunea finalității. Dimensiunea respectivă este determinată de faptul că activitatea în învățământ se desfășoară în conformitate cu finalitățile, scopurile și obiectivele pe care le înaintea societatea, comunitatea, organizațiile, familia, individul față de instituția de învățământ. În procesul învățământului, finalitățile, scopurile și obiectivele îndeplinesc rolul legii, care determină instruirea și educația ca fenomene ale realității umane. Ele se manifestă calitativ, de aceea poate fi determinat specificul scopului

și obiectivelor învățământului, tratate sub aspectul calității.

Dimensiunea evaluativă a calității. Evaluarea și activitatea de evaluare în învățământul contemporan are o tendință de extindere, obținând un caracter global și își găsește aplicație în cadrul: expertizei proiectelor și curriculumurilor educaționale; controlul pedagogic curent, intermediar și final; autoevaluarea subiecților procesului de învățământ; monitorizarea educațională; atestarea cadrelor pedagogice și a instituțiilor de învățământ; managementul reflexiv al instituției de învățământ; luării deciziilor manageriale; managementului calității învățământului etc. Anume de o astfel de abordare au nevoie și instituțiile specializate de instruire din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, fapt care în unele cazuri lipsește.

Prin urmare, implementarea sistemului de asigurare a calității în cadrul instituțiilor specializate de instruire ale Ministerului Afacerilor Interne, în prezent reprezintă un obiectiv strategic din perspectiva conștientizării și recunoașterii semnificației și importanței acestui domeniu și impactului acestuia asupra societății, inclusiv și în contextul securității naționale. Din perspectiva dimensiunilor reflectate mai sus, este evident că calitatea procesului de formare profesională continuă în cadrul instituțiilor specializate de instruire ale Ministerului Afacerilor Interne va fi determinată de calitatea proceselor și a produselor, de calitatea sistemului organizațional al instituției și de calitatea serviciilor oferite beneficiarilor printre care se numără și statul. În această ordine de idei, menționăm că impactul proceselor de formare profesională continuă a angajaților Ministerului Afacerilor Interne, în contextul asigurării securității naționale este unul decisiv, iar calitatea acestor procese reprezintă un obiectiv major pentru toate subdiviziunile de forță atât la nivelul unui stat cât și la nivel internațional. Anume din perspectiva calității, din punctul de vedere al beneficiarului instituțional, subdiviziunile de forță trebuie să asigure o pregătire

riguroasă a angajaților, prin achiziționarea competențelor cognitive, psihomotorii și atitudinale necesare transformării acestuia într-

un profesionist capabil să îndeplinească eficient toate misiunile solicitate inclusiv și cele din domeniul asigurării securității naționale.

Referințe bibliografice:

1. Cocoș C. Pedagogie. Iași: Polirom. 1996. 185 p.
2. Crudu V. Sistemul managerial al calității. În: Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor. Probleme actuale ale științelor umanitare. Volumul V. Chișinău: UPS I. Creangă. 2004. p. 210-213.
3. Dimensiuni și preocupări ale unui învățământ de calitate https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Dimensiuni%20si%20preocupari%20ale%20unui%20invatamint%20de%20calitate.pdf (vizitat: 17.12.2021)
4. Lisievici P. Evaluarea în învățământ. Teorie, practică, instrumente. București: Aramis Print. 2002. 304 p.
5. Lisievici P. Calitatea învățământului: cadru conceptual, evaluare și dezvoltare. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A. 1997. 160 p.
6. Lisievici P. Calitatea învățământului și curriculum. În Revista de pedagogie, 1994, nr. 3-4, p. 15-20.
7. Manual de management al calității. Chișinău: Academia MAI Ștefan cel Mare, 2014. 5-6 p, 10 p.
8. Nicola I. Pedagogie. București: Editura Didactică și Pedagogică R.A. 1994. 348 p.
9. Ordinul MAI nr. 114/2017 Privind aprobarea Regulamentului cu privire la formarea profesională continuă a funcționarilor publici cu statut special din cadrul MAI.

DESPRE AUTOR

Andrian CIUMAC,
doctorand,
șef-adjunct al Centrului Republican
de Instruire al IGSU
e-mail: andrian.ciumac.cri@dse.md

INTERVIURI

Viorel ȚENTIU,
șeful Biroului INTERPOL

PROFESIA DE POLIȚIST – ONOARE MANIFESTATĂ PRIN DEVOTAMENT

Pentru unii, a fi polițist, este un vis din copilărie. Pentru alții – o simplă profesie, iar pentru marea majoritate a polițiștilor, profesia de polițist este o vocație, o onoare manifestată prin devotament.

De ce ați ales aceasta carieră? Ce v-a făcut să luați decizia de a deveni polițist?

Cu devotament, onoare, încredere și entuziasm am îmbrățișat această profesie și conștient mi-am asumat responsabilitatea de a contribui la garantarea siguranței cetățenilor. A fi polițist este cu certitudine o vocație, iar mai presus de toate este siguranța societății, dincolo de lucrul peste program, salariul nu unul dintre cele mai mari, prezența

la manifestații riscante și întâmplări fatale care pur omenește te afectează profund, însă tu ești obligat să rămâi echilibrat emoțional pentru a păstra armonia în familie și a pune pe prim plan legea. Odată devenind membru al Poliției Naționale, am simțit datoria patriotică de a continua să-mi exercit atribuțiile de serviciu cu curaj, forță și perseverență.

Cât de dificil a fost la începutul carierei? Ce reprezintă funcția ocupată în prezent pentru dvs.?

Destul de dificil, dar ușor adaptabil, având la bază motivația și vocația. Orice nou început, cu atât mai mult, devenind angajat al organelor afacerilor interne, necesită implica-

re cu perseverență, curaj, hotărâre, capacitate și cunoștințe în domeniu, evident. Dincolo de cunoștințele teoretice pe care le posedam a priori, aplicarea acestora în practică nu este

întotdeauna după o exactă formulă, fiecare caz în parte având specificul său. **Însă**, odată cu căpătarea experienței se fortifică încrederea în sine, iar dificultățile devin o normalitate.

Funcția ocupată în prezent înseamnă multă muncă și responsabilitate, dar și onoare, pentru că conduc o subdiviziune a Poliției Naționale care înregistrează progrese invocate și recunoscute pe plan internațional. **Începând cu anul 2018 și până în prezent**, BNC Interpol în Republica Moldova se poziționează pe locul 16 în lume (în raport cu activitatea celor 195 state membre ale OIPC Interpol) la capitolul utilizării eficiente a instrumentelor Organizației în asigurarea cooperării polițienești internaționale. Recent,

în noiembrie 2021, în contextul desfășurării celei de-a 89-a sesiuni a Adunării Generale a OIPC Interpol, care a avut loc în Turcia și la care am participat personal, delegația țării noastre a avut o întrevedere bilaterală cu actualul Secretar General, domnul Jürgen Stoc, care a apreciat înalt activitatea noastră și a recunoscut Republica Moldova drept un partener strategic al OIPC Interpol. Prin urmare, în calitate de șef al instituției, voi continua să consolidez eforturile colegilor și să muncim asiduu împreună, pentru a contribui la prevenirea și combaterea infracționalității cu tentă internațională și a face față provocărilor, în strictă conformitate cu prevederile legislației în vigoare.

Ce aptitudini speciale trebuie să posede un ofițer care activează în cadrul Biroului Interpol?

Capabil – având la bază cunoștințe teoretice, este foarte important ca angajatul să fie în stare să le aplice în practică corect și pertinent.

Dinamic – ținând cont de specificul activității subdiviziunii noastre în domeniul prevenirii și combaterii criminalității transfrontaliere, deseori sunt impuse termene-limită la examinarea interpelărilor. De aceea, angajatul trebuie să fie apt să acționeze cu promptitudine la orice provocare și să asigure soluționarea acestora cu succes.

Pragmatic – să urmărească succesul acțiunilor sale și să se impună a fi util prin ceea ce face.

Precis – asigurând schimbul informațional cu omologii din cele 195 de țări membre ale INTERPOL, respectiv se impune traducerea conținutului solicitărilor din limba de stat în una din limbile oficiale ale Organizației

(engleza, franceza, spaniola sau araba) și viceversa. Prin urmare, angajatul este obligat să relateze mesajul clar și lămurit, pentru a evita apariția unor eventuale neclarități.

Orientat spre continuă (auto)instruire – cunoștințele acumulate în cadrul unei formări inițiale nu sunt suficiente pentru a îndeplini sarcinile zilnice cu succes și eficacitate, ținând cont de faptul că legislația și tratatele naționale și internaționale, dar și bazele de date în care se întreprind verificări sunt în continuă modificare/ ajustare. De aceea, angajații sunt încurajați și susținuți să participe la diverse cursuri de instruire/perfecționare cu tematici de profil, organizate atât la nivel național, cât și internațional, mai cu seamă că se practică tot mai des desfășurarea acestor cursuri în regim online, ceea ce este destul de comod.

Integru!!!

Cum ați descrie profilul angajatului Biroului Interpol? Abilități, competențe?

Potențialul aptitudinal general al angajatului BNC Interpol vizează eficiența intelec-

tuală generală, claritatea gândirii, spiritul de observație, capacitatea de înțelegere și me-

morare, adaptabilitatea, responsabilitatea și devotamentul, abilități necesare pentru a îndeplini sarcinile zilnice cu succes și a asigura la cel mai înalt nivel schimbul de informații operative la nivel național/ internațional. Totodată, angajatul trebuie să aibă capacitatea de a-și desfășura activitatea exclusiv în baza și pentru executarea legii, în interesul persoanei, al comunității și în sprijinul institu-

țiilor statului, pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale și demnității umane, în conformitate cu principiile legalității, imparțialității și nediscriminării, răspunderii personale și profesionalismului, reciprocității și specialității, transparenței și respectării secretului de stat și a altor informații oficiale cu accesibilitate limitată.

Ce sfat i-ați da unui tânăr care urmează să aleagă această profesie?

Să îi placă ceea ce face și să facă ceea ce face cu devotament.

Să aibă calități morale și profesionale impecabile și să cunoască cel puțin una din limbile de lucru ale OIPC Interpol.

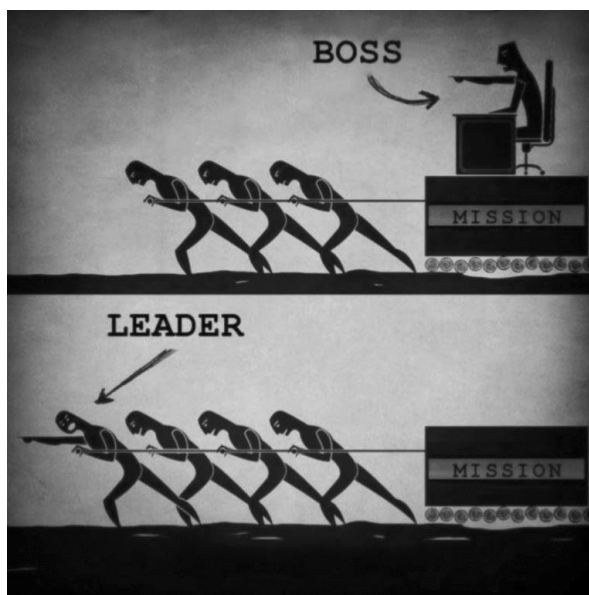
Să fie sigur că activitatea în cadrul BNC Interpol este una interesantă, și totodată conștient că se impune multă muncă și responsabilitate. Muncă și iar muncă – lucrurile mari nu pot fi realizate cu eforturi mici.

Iar prevenirea și combaterea criminalității impune mult efort. Activitatea noastră, a polițiștilor, este o sarcină și o necesitate primordială în societate. De aceea, consider important ca orice nou angajat, plin de energie și ambiții, să nu devină „robotul” de la 9 la 17, ci ofițerul care își face treaba în același interval de timp, dar conștiincios și bine organizat.

Să servească Republica Moldova, așa cum prevede Jurământul de credință Patriei.

În ce constă specificul procesului managerial în subdiviziunea dvs.? Care este stilul propriu de conducere?

Voi răspunde la întrebarea dvs. în mod sugestiv, prin această imagine ilustrativă:

Bineînțeles că mă caracterizează interpretarea din partea de jos a imaginii. Un manager bun și eficient trebuie să știe a delimita corect sarcinile prin viziune clară și avânt, să-și exercite autoritatea prin muncă cot la cot cu subalternii săi, să nu se considere un „boss” care dă indicații și așteaptă rezultate. Comunicarea și abordarea neclarităților în mod direct, echilibrat și pragmatic – a fost și rămâne a fi strategia mea de bază în realizarea procesului managerial. M-am străduit întotdeauna să gândesc strategic, să-mi recunosc punctele forte, dar și limitele, să-mi asum riscurile și responsabilitățile, și cred că împreună putem asigura succesul.

Care este rolul Interpol-ului în activitatea organelor polițienești ale Republicii Moldova?

Misiunea BNC Interpol în Republica Moldova constă în gestionarea și facilitarea schimbului de informații operative la nivel internațional, regional și național, în domeniul combaterii criminalității. Or, oportunitatea de a coopera în materie de afaceri interne cu autorități de aplicare a legii din țări și cu departamente specializate din cadrul OIPC Interpol, și respectiv de a obține/ furniza date de interes comun, contribuie esențial și nemijlocit la realizarea activității subdiviziunilor IGP/MAI și altor instituții ale statului. Reieșind din misiunea și funcțiile de bază axate pe asigurarea și gestionarea fluxului informațional de interes operativ, voi enumera câteva dintre atribuțiile Biroului, pentru a reitera rolul și contribuția acestuia în prevenirea și combaterea criminalității:

– anunțarea în căutare internațională a persoanelor care figurează în cauze penale în calitate de subiecți ai infracțiunii (suspecți, învinuți, inculpați, condamnați), a persoanelor

dispărute fără veste, bunurilor/ obiectelor de valoare sustrate, mijloacelor de transport;

– organizarea, asigurarea și realizarea extrădării în Republica Moldova a persoanelor arestate pe teritoriul statelor-membre, în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală, Convenției europene cu privire la extrădare și tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

– întreprinderea măsurilor de identificare a cadavrelor cu identitate necunoscută;

– solicitarea informațiilor cu privire la agenții economici, date cu privire la înregistrarea și activitatea acestora;

– difuzarea informațiilor referitoare la modalitățile distincte de operare ale infractorilor, inclusiv de tănuire a infracțiunilor săvârșite;

– realizarea schimbului de informații operative cu privire la infracțiunile ce se pregătesc, se săvârșesc sau au fost deja săvârșite, precum și persoanele implicate în comiterea lor.

Care sunt prioritățile și perspectivele dezvoltării activității Biroului Interpol din Republica Moldova?

În ultima perioadă se atestă o creștere semnificativă a infracționalității cu implicarea cetățenilor moldoveni sau, după caz, cu tangențe directe față de țara noastră. Respectiv, sporește fluxul informațional, crește numărul interpelărilor recepționate spre examinare și volumul de lucru, în general. Astfel, una dintre priorități întru dezvoltarea activității Biroului și sporirea eficienței și calității lucrului, constă în suplinirea efectivului de personal cu unități conform necesităților. Această necesitate este invocată periodic în notele de activitate ale subdiviziunii, realizate conform domeniului de competență, urmând a fi dispusă întreprinderea măsurilor necesare.

O altă perspectivă care ar contribui la

activitatea eficientă a angajaților este crearea unei pagini web interne (www.dcp.md), care să conțină informație utilă de uz de serviciu.

Printre alte obiective și priorități sunt: modernizarea serverelor prin instalarea versiunilor noi ale softurilor utilizate în schimbul informațional; dotarea subdiviziunii cu echipament tehnic performant; gestionarea cât mai eficientă a fluxului informațional; comunicarea în termeni cât mai restrânși a informației solicitantului; implicarea activă a efectivului în diverse cursuri de perfecționare, activități operaționale, vizite de studiu și grupuri de lucru organizate la nivel interdepartamental pe plan internațional în materie de afaceri interne.

Cum apreciați imaginea polițistului de astăzi?

Dacă ne referim la imaginea polițistul din Republica Moldova, cred că e nevoie de creșterea încrederii societății în faptul că Poliția Națională își îndeplinește misiunea în conformitate cu interesul public, inclusiv în procesul de interacțiune cu sectorul privat, întru asigurarea securității cetățenilor. Din păcate, mediul online facilitează dezinformarea și mediatizarea incorectă/ parțială/ imprecisă a anumitor acțiuni legate de activitatea polițienească, ceea ce știrbește din imaginea

Poliției. De aceea, da, avem nevoie de promovarea imaginii pozitive a polițistului, avem nevoie de oameni înțelegători și de comunicare constructivă pentru a schimba lucrurile spre mai bine. Întotdeauna este loc de mai bine și avem unde crește. În acest sens, sper la implementarea a noi proiecte, programe, campanii de sensibilizare a opiniei publice. Cred, totodată, în integritatea polițiștilor, calitate indispensabilă pentru a evita apariția oricăror suspiciuni în privința profesionalismului.

Ce este un polițist devotat și integru din punctul dvs. de vedere?

Precum am specificat mai sus, reiterez și cred că integritatea încorporează calitățile primordiale pe care trebuie să le posedă un polițist. A fi polițist devotat și integru în Republica Moldova este un lucru mareț, având în vedere provocările și circumstanțele deza-

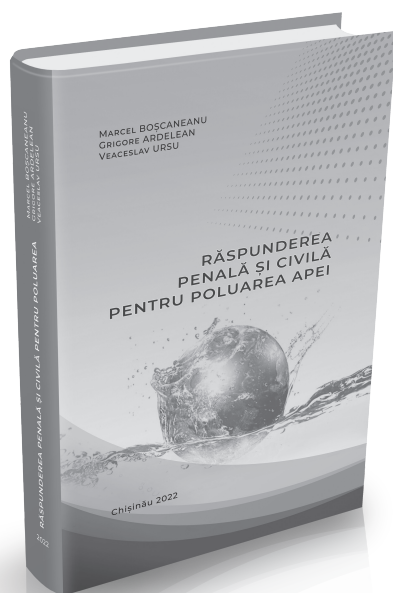
vantajoase care deseori ne înconjoară. Totuși, un polițist devotat și integru are principii, deci se impune manifestarea dârzeniei pentru a rămâne fidel propriilor principii întru realizarea scopului profesional de bază – siguranța cetățenilor.

Ultima carte citită?

„Diplomația” de Henry Kissinger.

RECOMANDĂRI EDITORIALE

RĂSPUNDEREA PENALĂ ȘI CIVILĂ PENTRU POLUAREA APEI (autori: M. Boșcaneanu, Gr. Ardelean, V. Ursu)

Ascensiunea neconținută pe calea dezvoltării tuturor domeniilor considerate prioritare existenței umane, și în același timp, agresivă, nefavorabilă, amenințătoare asupra funcționalității în condiții prielnice a componentelor de mediu, a determinat în ultimele decenii necesitatea recurgerii la măsuri categorice din partea tuturor statelor. Acestea din urmă având drept obiectiv principal, protejarea componentelor de mediu afectate prin degradare și ameliorarea lor din contul sancțiunilor aplicate în cazul în care s-a admis o vătămare susceptibilă de prejudicii.

Toate aceste considerente au determi-

nat și autoritățile statului moldav în a recurge la măsuri mult mai represive pentru contracararea conduitelor reproșabile la adresa mediului, măsuri care aparțin cu preponderență dreptului penal și care constituie o serioasă garanție în asigurarea respectării normelor imperative impuse prin legislația de mediu.

Pe cale de consecință, dreptul penal, după cum și era firesc să se întâmple, ca reacție la noile necesități, a fost determinat în a lua sub protecția sa și componentele de mediu, fapt care s-a întâmplat în anul 2002 odată cu consacrarea unui capitol aparte infracțiunii ecologice în care se regăsește și infracțiunea de poluarea apei (art. 229 CP RM).

Cu toate acestea, în pofida deciziei îndrăznețe și plauzibile pentru acele timpuri, legiuitorul moldovean nu s-a grăbit să pătrundă și în esența specificului pe care-l prezintă componentele de mediu, legitățile sale deosebite de funcționare care impun la considerarea unor valori ce formează un alt compartiment al protecției penale, distinct de valorile sociale ce aparțin persoanei, deși la nivel declarativ, prin textul art. 2 alin. (1) al CP RM se spune că scopul legii penale este de a apăra contra infracțiunii nu doar persoana, ci și mediul. Drept consecință, s-a atribuit majorității infracțiunilor contra mediului, inclusiv și celei de la art. 229 CP RM, caracter material, considerându-se consumate din momentul survenirii consecințelor de rezul-

tat fără a fi sesizat faptul că concepția la care s-a recurs este total ineficientă și incompatibilă cu exigențele și specificul materiei de mediu. Prin adoptarea unei asemenea concepții efectul scontat al reglementărilor la care se așteptau autoritățile, cu părere de rău, nu s-a produs nici până în ziua de azi, și asta din cauza particularității consecințelor care de multe ori sunt insesizabile, difuze, cu efecte în timp, fapt ce determină o imposibilitate a stabilirii legăturii de cauzalitate între acțiuni și efecte. Or, nu putem să credem că din acel moment nu s-au mai săvârșit fapte de acest gen, odată ce ne-am pomenit în fața paradoxului potrivit căruia starea apelor în RM este dezastruoasă în timp ce toate statisticile în domeniul documentării și sancționării faptelor de poluarea apei aproape că nu înregistrează săvârșirea unor asemenea infracțiuni. Ce e și mai rău, nici doctrina nu s-a prea grăbit în a identifica problema, deși a sesizat și discută „prin culise” că ceva nu merge, că ar exista un impediment ce stă în calea eficienței în aplicarea normelor penale pentru fapte contra mediului.

Constituind un subiect încă „neexplorat științific” în pofida încercărilor noastre de a scoate în evidență absolut toată problematica, oferirea unor soluții reale și viabile în materia incriminării penale a faptei de poluare acvatică, recunoaștem că subiectul cercetat rămâne a fi unul actual și important în toate timpurile, odată ce omenirea este sortită prin definiție de a evolua continuu și necondiționat aducând cu sine noi și noi modalități și mijloace ce favorizează diversificarea faptelor contra mediului.

În contextul arătat, prezentul studiu monografic vine să surprindă așteptările tuturor celor preocupați de domeniul protecției mediului, mai ales atunci când practica judiciară actuală simte necesitatea stringentă de recomandări și comentarii științifice fundamentate, destinate pentru a soluționa aspectele discutabile cu referire la aplicabilitatea prevederilor art. 229 CP RM.

Această cercetare științifică mai este dictată și de necesitatea actuală a identificării

unor noi mecanisme de reparare a prejudiciului cauzat prin infracțiunea de poluare a apei, încercând a combina mecanismul răspunderii civile delictuale cu cel al răspunderii pentru prejudiciul ecologic

Prin urmare, scopul lucrării de față se reflectă în năzuința autorilor de a pune la dispoziția tuturor subiecților interesați de protecția mediului, inclusiv prin norme de drept penal, un studiu monografic ce reflectă rezultatul investigațiilor științifice asupra cadrului juridic incriminator al infracțiunii de poluarea apei, analizei și interpretării complexe a mecanismului răspunderii civile reparatorii pentru daune de mediu relevării și soluționării problemelor cu care se confruntă organele de drept la încadrarea juridică a infracțiunii cercetate, precum și optimizării, formulării unor propuneri de lege ferenda menite să sporească calitatea reglementărilor în domeniu.

Cercetările îndreptate spre atingerea scopului prestabilit, intenționează a fundamenta, în paralel, și o nouă concepție privitoare la considerarea penală a acțiunilor ce determină diminuarea calității apei, adaptată și mai mult la exigențele materiei de mediu.

Pe lângă abordarea multidimensională, în premieră absolută la nivel național, s-a efectuat o analiză a cadrului juridic incriminator ce a făcut posibilă identificarea, fundamentarea și argumentarea științifică a necesității introducerii în Codul penal al Republicii Moldova a unei noi componente de infracțiune ce atentează la calitatea apei. Rezultatele inovatoare obținute se mai particularizează și prin formularea unui cadru juridico-penal absolut nou de incriminare a faptei prevăzute la art. 229 din CP al RM, având la bază o concepție distinctă, generată și impusă de exigențele actuale ale legislației de mediu.

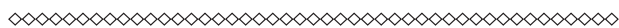
De asemenea, lucrarea conține viziuni noi și distincte în materia reparării prejudiciului ecologic cauzat prin infracțiune, apelându-se la formele clasice ale răspunderii civile, fapt ce va asigura finalitatea tragerii la răspundere penală și civilă deopotrivă a celor

ce au săvârșit fapte contra componentei acvatică, dar care vor fi aplicabile și pentru responsabilizarea în cazul comiterii de infracțiuni împotriva altor factori de mediu. Pe această cale se soluționează problema incriminării și calificării penale corecte a faptelor ce atentează la integritatea resurselor acvatică, dar și cea a refacerii componentelor de mediu afectate prin aplicarea răspunderii civile reparatorii adaptată la exigențele legislației de mediu. În același timp, conturarea și propunerea unei modalități optime de expunere juridico-penală asupra infracțiunii de poluare a apei, va face să corespundă esenței, individualității acestei infracțiuni, precum și unificarea terminologiei materiei de mediu cu cea a dreptului penal.

Acestea fiind arătate, avem speranța că recomandările înaintate, vor prezenta interes și utilitate în activitatea de interpretare a

normei prevăzute la art. 229 CP RM de către știința dreptului penal național, iar pentru legiuitor va reprezenta un suport științific valoros în exercițiul legiferării și perfecționării legii penale în domeniu. De asemenea, materialul monografic poate constitui baza de referință a celor ce înfăptuiesc justiția, a autorităților preocupate de supravegherea respectării normelor de drept și de protecție a mediului, fapt ce va forma o viziune unanimă asupra problematicii aplicării legislației penale la contracararea criminalității de mediu.

Pentru instituțiile de învățământ cu profil juridic de orice nivel, cu orice formă de învățământ, opiniile și conceptele expuse în cadrul lucrării, precum concluziile și recomandările științifice vor putea fi utilizate în activitatea de predare a disciplinei drept penal și dreptul mediului.

IMPORTANȚA ACORDULUI DE ASOCIERE RM – UE ÎN PROCESUL POLITICII DE INTEGRARE EUROPEANĂ (autor: Oleg Casiadi)

Abordarea Acordului de Asocierie dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova este determinată de semnificația impunătoare a acestui act de înțelegere dintre părțile semnatare pe calea integrării europene a Republicii Moldova.

Relațiile dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova se desfășoară în contextul Politicii Europene de Vecinătate, în cadrul căreia Uniunea Europeană a înființat Parteneriatul Estic. Contextul geopolitic determinat de extinderea Uniunii Europene spre Centru și Est, amplasarea Republicii Moldova la granița Uniunii Europene și NATO ca urmare a aderării României la familia europeană, a apropiat relațiile cu Republica Moldova și,

într-un final, a servit drept reper la semnarea Acordului de Asociere.

Analiza monografiilor, studiilor, publicațiilor științifice de specialitate denotă faptul că cercetătorii români și cei din Republica Moldova dețin o multitudine de abordări în ceea ce privește impactul extinderii Uniunii Europene pentru colaborarea cu Republica Moldova, precum și beneficiile semnării Acordului de Asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova.

Autorul occidental care a adus o contribuție enormă la elucidarea esenței interguvernamentalismului liberal, prin numeroasele sale articole, este Moravcsik Andrew, iar Emerson Michael a remarcat aprofundarea relației dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova prin prisma Acordului de Asociere.

În lista autorilor din România, care au supus analizei teoriile integrării europene și proiectul instituțional al Uniunii Europene, se includ Bărbulescu Iordan Gheorghe, Alexandrescu Mihai, Gusilov Gina, Popescu Eugen, Trocan Laura Magdalena, Păun Nicolae, Păun Ciprian Adrian, Achimescu Lisa-Maria, Popa Cătălin, iar printre cei care studiat exemplul României și Republicii Moldova în contextul Politicii Europene de Vecinătate, se includ Pop Adrian, Pascaru Gabriela, Cenușă Denis.

În Republica Moldova, integrarea europeană a fost abordată de numeroși autori prin prisma mai multor domenii: a) impactul extinderii Uniunii Europene și colaborarea Republicii Moldova cu Uniunea Europeană – au fost cercetate de către Căldare Gheorghe, Cebotari Svetlana, Vasilescu Grigore, Casia-di Oleg, Juc Victor, Șantaru Rodica ș.a.; b) integrarea europeană a Republicii Moldova – a fost analizată de Varzari Vitalie, Bârdan Veaceslav, Chistruga Boris, Pisaniuc Maia, Gudâm Anatol, Țugui Eduard; c) problema transnistreană – a fost abordată de către Popescu Nicu, Stăvilă Ioan, Bălan Gheorghe,

Vrabie Radu, Nantoi Oazu; d) implementarea Acordului de Asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova – a fost cercetată de către Beniuc Liliana, Lupușor Adrian, Groza Iulian, Rusu Iulian, Creangă Ion, Bostan Oleseș ș.a.

În această monografie ne-am propus elaborarea unei cercetări ample în sfera integrării europene a Republicii Moldova și descrierea impactului extinderii UE spre țările din Centrul și Estul Europei; definitevarea vectorului de integrare europeană a Republicii Moldova prin prisma elaborării strategiei europene, totodată accentuarea RM ca actor internațional, prin prisma identificării politicii externe a acesteia din anii 2009 până în prezent și impactul Acordului de Asociere asupra relațiilor R. Moldova – UE, care v-a asigura mediul universitar-academic din R. Moldova cu informații științifice cantitative și calitative.

Scopul trasat constă în cercetarea conceptual-teoretică a impactului semnării Acordului de Asociere în vederea identificării dinamicii pozitive a relațiilor dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova.

Pentru atingerea scopului urmărit, au fost stabilite următoarele obiective:

- investigarea în plan științific conceptele de „integrare politică” și „integrare economică” și nivelurile de integrare pe care le cuprind;

- cercetarea evoluția și impactul extinderii Uniunii Europene spre Centru și Est, implicit asupra Republicii Moldova;

- analiza și evoluția Republicii Moldova în procesele integraționiste, de la proclamarea independenței, până în prezent;

- identificarea premiselor semnării Acordului de Asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova;

- expunerea principalelor reforme realizate de Republica Moldova în scopul implementării Acordului de Asociere, dar și restanțele existente la nivel național.